

ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ”

БЮДЖЕТНА І ПОДАТКОВА СИСТЕМИ
МЕТОДОЛОГІЯ • ОРГАНІЗАЦІЯ • НАВЧАННЯ

Головний редактор серії Т. І. ЄФІМЕНКО

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

ТРЕНІНГ-КУРС

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*За загальною редакцією
В. М. Опаріна*

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України*

Київ • 2012

УДК 336.14(477)(075.8)
ББК 65.9(4Укр)261.3я73
Б98

Редакційна колегія серії:

Т. І. Єфіменко (голова),
А. Ф. Павленко (співголова), Л. Г. Ловінська (заступник голови),
С. С. Гасанов, А. М. Соколовська, В. І. Єфіменко, Т. Є. Оболенська, В. М. Федосов

Автори:

В. М. Опарін, С. Я. Кондратюк, Є. О. Малік, Т. В. Жибер, Г. Б. Коломієць,
Г. В. Кучер, В. К. Хлівний, З. А. Мацук

Передмова чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Т. І. Єфіменко

Рецензенти:

В. Б. Тропіна – доктор економічних наук, професор;
К. В. Павлюк – доктор економічних наук, доцент;
Н. І. Сушко – кандидат економічних наук, доцент;
Л. В. Гізатуліна – заступник Голови Державної казначейської служби України

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної навчально-наукової установи “Академія фінансового управління”
(протокол № 9 від 27–28 листопада 2012 р.)*

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-9729 від 18 жовтня 2011 р.)*

ISBN 978-966-2380-46-0

© Автори, 2012
© ДННУ “Академія фінансового
управління”, 2012

Передмова	5
Вступ	7
Цілі та завдання тренінг-курсу	9
Тема 1. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ ТА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	15
Тема 2. ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ	35
Тема 3. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ	67
Тема 4. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ	89
Тема 5. ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ, ОСВІТУ ТА НАУКУ	109
Тема 6. ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	160
Тема 7. ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я, ДУХОВНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК	180
Тема 8. ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА УПРАВЛІННЯ, ОБОРОНУ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНШИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ	346
Тема 9. ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ПОГАШЕННЯ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	357
Основні бюджетні поняття	371
Рекомендовані джерела	386
Корисні джерела офіційної інформації з мережі Інтернет	388

Подальший розвиток економіки України і запровадження моделі інноваційного управління не можливі без системного реформування державних фінансів. Програмою економічних реформ Президента України “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” передбачено суттєву модернізацію бюджетної і податкової систем на засадах економічності й ефективності, збалансованості інтересів держави і платників податків, оптимізації податкових надходжень і бюджетних видатків, прозорості та якості управління державними фінансами, підзвітності й невідворотності настання відповідальності за нерезультативні управлінські рішення.

Забезпечення сталого збалансованого розвитку системи державних фінансів України пов’язане з успішним прийняттям нової редакції Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України. Програмою їх запровадження передбачено залучення провідних фахівців наукових установ і вищих навчальних закладів до участі у проведенні широкої роз’яснювальної роботи щодо змісту ухвалених кодексів, створенні наукових, аналітичних, навчально-методичних, довідкових та інших видань з урахуванням змін у бюджетному і податковому законодавстві.

Навчальні посібники, що увійшли до серії “Бюджетна і податкова системи: методологія, організація, навчання”, підготовлені відповідно до новітніх досягнень світової науки й результатів досліджень вітчизняних учених і фахівців з бухгалтерського обліку, фінансового контролю, аудиту, менеджменту та права. Практична спрямованість матеріалу, викладеного із застосуванням сучасних освітніх технологій, та взаємозв’язок теоретичних узагальнень з ключовими поло-

женнями Бюджетного і Податкового кодексів України характеризують пропоновану серію навчальних видань як таку, що створює належне підґрунтя для підготовки кваліфікованих спеціалістів і навчання фахівців-практиків у сфері інноваційного розвитку бюджетної і податкової систем України та розв'язання наявних проблем з метою адекватного реагування на внутрішні й зовнішні виклики.

Т. І. Єфименко,
*член-кореспондент НАН України,
доктор економічних наук, професор,
президент ДННУ "Академія
фінансового управління"*

Навчальна дисципліна “Бюджетна система” є нормативною при підготовці бакалаврів з фінансів і має теоретико-прикладний характер: у теоретичному аспекті вона поглиблює фундаментальні знання щодо макроекономічного рівня фінансової системи – державних фінансів; у прикладному – надає базові знання з методики бюджетної роботи та формує навички проведення розрахунків показників бюджету.

Предметом цієї дисципліни є вивчення сукупності відносин з формування і використання централізованого фонду грошових коштів держави (бюджету), призначеного для забезпечення виконання нею своїх функцій.

Метою тренінг-курсу є формування знань з організації та функціонування бюджетної системи та проведення бюджетної політики.

Завдання тренінг-курсу “Бюджетна система України” такі:

- засвоєння засад бюджетного устрою і формування бюджетної системи України;
- набуття знань щодо методів і джерел доходів бюджетів та напрямів і форм бюджетних видатків, фінансування та кредитування бюджету;
- оволодіння методикою визначення обсягів бюджетних видатків на реалізацію державою її функцій;
- формування знань з обслуговування і погашення боргових зобов'язань держави та місцевих органів влади за допомогою бюджетів.

Проблемою кожної теоретично-прикладної дисципліни є питання взаємозв'язку теоретичних узагальнень із практикою. При цьому особливого значення набуває використання інтенсивних форм навчання із застосуванням традиційного, соціально-рольового та поведінкового підходів. Так, проведення тренінгу надає можливість

системно закріпити й поглибити здобуті теоретичні знання та практичні навички. Після проведення тренінгових занять слухачі з досвідом практичної роботи у фінансових органах місцевих органів влади, органах Державної казначейської служби України, органах Державної податкової служби України тощо отримують підґрунтя для успішного підвищення кваліфікації, підготовки консультаційного проекту і кваліфікаційного звіту, написання магістерської дипломної роботи з державної служби.

Сутність тренінг-курсу полягає в тому, щоб на основі одержаних теоретичних знань, виконуючи завдання кожного з його етапів, засвоїти практичні уміння, що допомагає:

- створити цілісне уявлення щодо державних фінансів та методів, які при цьому використовуються, підвищуючи мотивацію виконання практичних завдань;
- інтегрувати отримані знання з дисципліни з практичними навичками;
- сформуванню вміння колективного та індивідуального прийняття управлінських рішень, їх обґрунтування.

При цьому кожній зі складових тренінг-курсу властива своя мета:

I етап – оволодіння засадами формування та структури бюджетної системи України;

II етап – формування вмінь і навичок використання методів та інструментів доходів, видатків, фінансування та кредитування державного бюджету;

III етап – формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо прийомів і методів, які використовують для місцевих бюджетів;

IV етап – формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо елементів і методів управління державним боргом;

V етап – формування знань і навичок оволодіння методикою визначення обсягів видатків бюджетних установ на реалізацію державою її окремих функцій.

Завдання керівників етапів тренінг-курсу:

- сформулювати завдання етапу;
- розподілити слухачів за групами, конкретизувати завдання кожної групи, допомагати у методичному спрямуванні роботи міні-груп;
- забезпечити слухачів робочими місцями та інформацією для проведення етапу;
- проводити консультації;
- контролювати правильність розрахунків і обґрунтованість висновків за результатами етапу;
- формувати оціночну інформацію про роботу міні-груп і окремих слухачів, оцінювати новизну та ефективність результатів етапу;
- узагальнити результати етапу і розробити пропозиції щодо вдосконалення цієї форми навчання.

Завдання слухачів – учасників тренінг-курсу:

- обрати актуальну тему і визначити своє місце в міні-групі;
- дотримуватися програми і графіку тренінг-курсу;
- самостійно ознайомитися з базовими матеріалами та нормативними документами;
- вивчити матеріал, отриманий на лекціях та практичних заняттях;
- використовувати набуті теоретичні знання для формулювання стратегічних і середньострокових цілей, вибору альтернатив;
- виконувати самостійно роботу, передбачену завданнями кожного з етапів тренінг-курсу;
- брати активну участь у роботі міні-групи згідно з отриманим завданням або виконувати свої функції під час виконання тренінг-курсу;
- бути уважними та ініціативними, брати участь у дискусіях і “мовкових атаках” за результатами виконання та презентації;
- бути логічними та послідовними під час відповідей, застосовувати набуті знання й навички під час дискусій;
- підготувати обґрунтовані висновки за результатами тренінг-курсу;
- визначити наукову новизну і практичну значимість висновків за результатами тренінг-курсу;
- брати активну участь у презентації результатів тренінг-курсу;
- брати участь у розробленні пропозицій з удосконалення та підвищення ефективності тренінг-курсу.

Тренінг-курс є засобом активізації навчання слухачів, який дає змогу реалізувати основні принципи сучасних концепцій викладання: проблемності, узгодженості та системності, орієнтованості на наявний досвід, цілеспрямованості на самонавчання, професійної орієнтованості, а також зворотного зв'язку. Складається тренінг-курс з основних етапів, опрацювання яких забезпечує формування у слухачів навичок виконання спеціальних функцій, що здійснюють спеціалісти у фінансових органах місцевих органів влади, органах Державної казначейської служби України, органах Державної податкової служби України тощо.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності слухачів під час виконання тренінгових завдань пропонується застосовувати такі методи:

- *семінари-дискусії* – складова частина роботи в малих групах відповідно до напрямів дослідження. Вони розвивають мислення, допомагають формувати власний погляд з урахуванням колективних суджень;
- *“мозкова атака”* в малих групах дає змогу за короткий проміжок часу висловити та обговорити значну кількість ідей, здійснити їх відбір;
- *кейс-метод* використовується за результатами самостійної роботи над літературними та первинними матеріалами. Це наближує процес навчання до практичної діяльності, реальних проблемних ситуацій. Цей метод допомагає активізувати: теоретичні знання з дисципліни, практичний досвід, здатність слухачів висловлювати думки, ідеї, пропозиції, уміння вислухати альтернативну позицію й аргументовано викласти своє бачення. За допомогою цього методу слухачі мають можливість проявити та вдосконалити аналітичні навички, навчитися працювати в групах, застосовувати на практиці теоретичний матеріал. Використання цього методу також дає змогу побачити неоднозначність розв'язання проблеми в реальному житті.

Логічним продовженням попередніх методів є дидактичні ігри у процесі прийняття обґрунтованих управлінських рішень за результатами дослідження реальної ситуації відповідно до програми сценарію етапу, теми чи напрямку тренінг-курсу.

За результатами тренінг-курсу формуються банки даних.

Крім того, під час проведення певних етапів тренінг-курсу застосовуються такі методи навчання, як алгоритмічно-дійові та самостійно-пошукові.

Алгоритмічно-дійові методи передбачають, що відтворення й повторення слухачами засвоєних знань здійснюється у вигляді усних та письмових опитувань, завдань. Крім того, слухачі під керівництвом викладача-тренера розбиваються на малі групи, у яких самостійно розмірковують, вирішують проблемні ситуації, аналізують, роблять висновки. Тобто викладач-тренер визначає проблему, яку слухачі намагаються подолати. Робота в малих групах може проводитися у формі гри, “мозкової атаки”, конференції, брифінгових та сценарних тренувань, конкурсу знавців понятійного апарату та вміння правильно розраховувати та пояснювати основні аналітичні показники.

Використання самостійно-пошукового методу передбачає творче засвоєння знань, розуміння сутності проблеми. Необхідно обрати проблему, яку слухач може опрацювати з метою демонстрації вміння та логіки її наукового пояснення, а також засвоєння шляхів розв’язання проблеми або типу проблем. Цей метод використовується при організації самостійної роботи слухачів, під час якої відбувається закріплення понятійного апарату та вироблення навичок аргументувати та доводити власну позицію.

Для проведення тренінг-курсу учасники розбиваються на групи (від 3 до 7 осіб) враховуючи їх розподіл за спорідненими темами та практичними інтересами. За необхідності група обирає керівника, який нестиме відповідальність за її роботу. Далі обираються виконавці, визначаються їх обов’язки та відповідальність.

Під час проведення тренінг-курсу учасники використовують наявні знання щодо бюджетної системи, здобувають досвід прийняття рішень та дій у певних ситуаціях. Цей тренінг дає змогу учасникам застосувати отримані знання з дисципліни “Бюджетна система” з метою вдосконалення функціонування бюджетів в Україні.

При опрацюванні завдань тренінг-курсу учасники повинні не тільки продемонструвати та закріпити свої знання та навички, а й показати своє вміння працювати однією командою задля досягнення поставленої мети, приймати реальні, обмірковані, зважені рішення.

Методичні карти проведення кожного етапу тренінг-курсу та його організаційний план має підготувати викладач-тренер. Як ін-

формаційну базу можна використати пропонований посібник, практичні матеріали та наукові публікації.

Критерії оцінювання учасників тренінг-курсу

Під час проведення тренінг-курсу з дисципліни “Бюджетна система” на кожному етапі оцінюється робота учасників за такою шкалою:

1. Робота в складі групи, виконання поставленого завдання та підготовка обґрунтованих висновків за результатами виконання завдання (0 або 3 бали);
2. Змістовність та глибина презентації (0 балів, 3 бали або 5), а саме:
 - правильне розкриття змісту категорійно-понятійного апарату;
 - розгорнуте, вичерпне висвітлення проблеми;
 - демонстрація здатності висловлювання та аргументації думки групи.
3. Участь у дискусії та “мозковій атаці”, обґрунтоване та переконливе висловлення власної думки, яке впливає на результати гри чи кейса (0 або 2 бали).
4. Доцільне використання практичних матеріалів для вирішення завдань тренінг-курсу та обґрунтування своїх аргументів під час презентації або дискусії (0 або 3 бали).

Керівник тренінг-курсу підбиває підсумки, визначає результат кожного учасника і виставляє остаточні бали.

БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ ТА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Бюджет держави, бюджетний механізм, бюджетний устрій, бюджетна система, центральні бюджети, місцеві бюджети, автономність бюджету, єдність бюджетів, бюджетна дотація, бюджетне субсидіювання, вилучення коштів, взаємні розрахунки, бюджетна позичка, бюджетна політика, бюджетне право, бюджетні норми, бюджетний період, державний бюджет, зведений бюджет, структура бюджетної системи, бюджети місцевого самоврядування.

1.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Дослідіть основи законодавчого регулювання бюджетної системи України та визначте особливості (позитивні риси та недосконалість) Бюджетного кодексу України 2010 р. за критеріями:

- 1) дотримання соціальних стандартів (гарантій соціальної забезпеченості, соціального захисту тощо);
- 2) забезпечення виконання загальнодержавних функцій;
- 3) дотримання всеохопного характеру;
- 4) відповідність бюджетній практиці.

Завдання 2. На основі дослідження розвитку переваг та особливостей Бюджетного кодексу України 2010 р., порівняно з попередніми законами, проаналізуйте його зміни та спрогнозуйте вплив цих змін на бюджетну систему України.

Завдання 3. Проаналізуйте зміну складу бюджетної системи України з виокремленням за Бюджетним кодексом України 2010 р. бюджетів місцевого самоврядування, порівняно з попередніми законами. Зробіть висновок щодо бюджетної деконцентрації протягом останніх 20 років.

Завдання 4. Визначте склад бюджетної системи України за положеннями Бюджетного кодексу України. Проаналізуйте рівні бюджетної системи, їх складові та на основі проведеного аналізу доповніть і уточніть схему потрібними елементами:

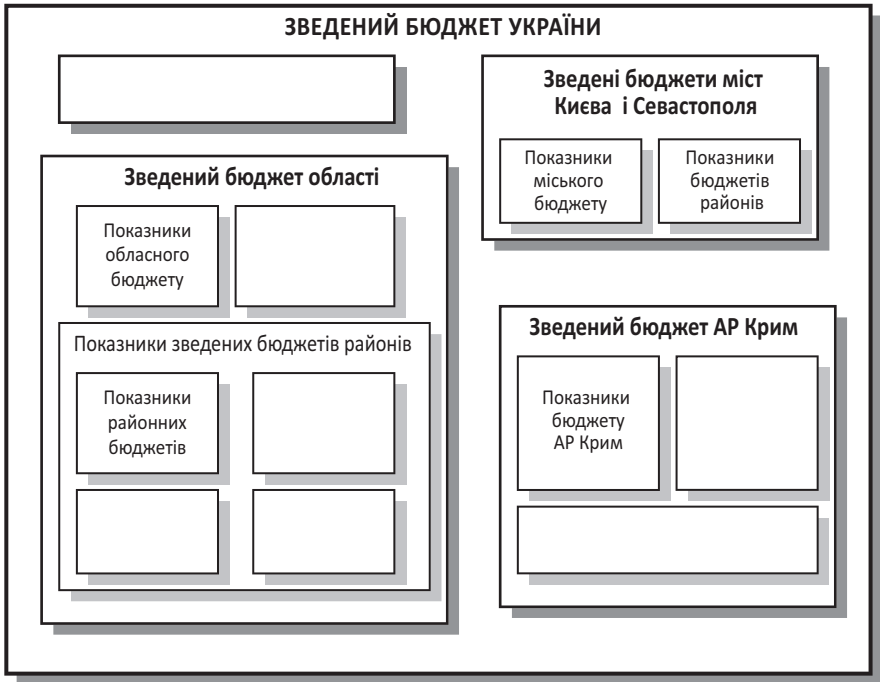
Завдання 5. Дайте визначення понять “функціонування” та “фінансування” бюджетних установ. Обґрунтуйте доцільність заміни в п. 1 ст. 86 поняття “функціонування” на поняття “фінансування”.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 86 (п. 1)</p> <p>... види видатків поділяються на такі групи:</p> <ol style="list-style-type: none">1) перша група – видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання гарантованих послуг і які розташовані найближче до споживачів;2) друга група – видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують надання основних гарантованих послуг для всіх громадян України;3) третя група – видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують гарантовані послуги для окремих категорій громадян, або реалізацію програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України
---	--

Завдання 6. З якого бюджету здійснюються видатки, що пов'язані з виконанням найважливіших функцій держави, визначених Конституцією України щодо забезпечення конституційного ладу, суверенітету і територіальної цілісності та недоторканності України, незалежного судочинства, економічної та інформаційної безпеки? Назвіть основні видатки, що здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, у тому числі трансфертів з Державного бюджету України.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 83 (п. 1, 2)</p> <p>“Джерела здійснення видатків”</p>
---	--

Завдання 7. Дослідіть та проаналізуйте склад зведеного бюджету України за положеннями Бюджетного кодексу України 2010 р. порівняйте з попередніми законами, та на основі проведеного аналізу доповніть і уточніть схему потрібними елементами:

Завдання 8. Поясніть зміст поняття “забезпечення здійснення видатків”? Назвіть суб’єктів міжбюджетних відносин та опишіть їх роль у процесі забезпечення здійснення видатків.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 84</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідні органи державної влади забезпечують здійснення видатків, визначених пунктом 1 частини першої статті 82 цього Кодексу. 2. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад, сільські голови (якщо відповідні виконавчі органи не створені згідно із законом) забезпечують здійснення видатків, визначених пунктами 2 і 3 частини першої статті 82 цього Кодексу
---------------------------------	---

1.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Поясніть необхідність прийняття нового Бюджетного кодексу України 2010 р. Яких переваг набула бюджетна система України в результаті його прийняття?
2. Які принципово нові зміни внесені до бюджетної системи України новим Бюджетним кодексом України?
3. Назвіть роль і місце бюджету у фінансовому механізмі держави. Яка структура фінансового механізму?
4. Що таке централізація ВВП? Охарактеризуйте її значення, розвиток, чинники впливу.
5. Які принципи побудови бюджетної системи та їх особливості?
6. У чому полягають переваги і недоліки бюджетної системи, побудованої за принципом єдності?
7. Що таке розмежування доходів між ланками бюджетної системи?
8. Як змінилося розмежування доходів між ланками бюджетної системи у зв'язку з прийняттям нового Бюджетного кодексу України?
9. У чому полягає сутність розмежування видатків між ланками бюджетної системи?
10. Як поділяються види видатків бюджетів, джерела та забезпечення їх здійснення?
11. Як і в яких випадках застосовуються принципи розмежування видатків між ланками бюджетної системи?
12. Які можна виокремити форми взаємовідносин між ланками бюджетної системи?
13. Як взаємовідносини між ланками бюджетної системи поділяються за характером? З чим це пов'язано?
14. З яких елементів складається бюджетне право в Україні? У чому полягає його регулююча роль?
15. Якими конституційними нормами закріплені основні принципи функціонування бюджетної системи України?
16. Які проблеми бюджетного устрою в Україні є найменш вирішеними? Чи потребують вони подальшого реформування і яким чином?
17. Охарактеризуйте фіскальний федералізм, його сутність та значення для розвитку країни.

18. Які характерні особливості адміністративно-територіального поділу України?
19. У чому полягає зв'язок адміністративно-територіального поділу України з державним ладом щодо бюджетної системи?
20. У чому полягає сутність та необхідність реформування територіального устрою та який його зв'язок з бюджетною реформою?
21. Чому бюджетна реформа, розпочата в 1999–2000 рр. і основи якої закладено Бюджетним кодексом України 2001 р., не дала очікуваних результатів?
22. Які рівні бюджетної системи існують в Україні? У чому полягає їх взаємозв'язок (внутрішні та зовнішні грошові потоки)?
23. Які складові бюджетної системи виокремлюються Бюджетним кодексом України? У чому їх особливості?
24. Яка сутність бюджетів місцевого самоврядування та в чому полягає їх призначення?
25. Які особливості зведеного бюджету України? Поясніть його призначення.
26. Які складові зведеного бюджету України виокремлюються Бюджетним кодексом України?
27. Назвіть структуру бюджетної системи України за доходами і видатками.
28. Як змінюється якісно структура бюджетної системи залежно від впливу політичних факторів?
29. У чому полягають причини зміни кількісної структури бюджетної системи в Україні?
30. Які сутність і значення децентралізації бюджетного процесу?

1.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. Найправильніше визначення бюджету держави таке:

- 1) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення державних завдань і функцій протягом бюджетного періоду;
- 2) баланс доходів і видатків Кабінету Міністрів України;
- 3) сукупність усіх центральних та місцевих бюджетів держави;

- 4) загальне можливе обчислення майбутніх видатків та очікуваних для покриття їх доходів держави з підведеним балансом для певного майбутнього періоду часу;
- 5) правильні відповіді 1), 3);
- 6) правильні відповіді 2), 4).

Тест 2. Бюджетний період в Україні встановлено на такий термін:

- 1) з 1 квітня по 31 березня;
- 2) з 1 січня по 31 грудня, з неможливістю змін;
- 3) з 1 січня по 31 грудня, з можливими змінами за особливих обставин;
- 4) з 15 вересня по 1 грудня, з розглядом у Верховній Раді України.

Тест 3. До основ бюджетного устрою належать (оберіть найповнішу відповідь):

- 1) контроль міжбюджетних взаємовідносин та організація формування і використання бюджетних коштів згідно з Бюджетним кодексом України;
- 2) федеративний, унітарний, централізований та децентралізований бюджетні устрої;
- 3) виокремлення видів бюджетів, встановлення принципів побудови бюджетної системи, організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи, організація взаємозв'язку між бюджетами;
- 4) принципи єдності та автономності, програмно-цільовий метод формування бюджету, зведений бюджет, форма кошторисного фінансування з бюджету, фінансування та кредитування бюджету.

Тест 4. Чинний Бюджетний кодекс України було прийнято:

- 1) 21 червня 2010 р. Регламентує перерозподіл валового внутрішнього продукту, державне регулювання і стимулювання економіки, бюджетний контроль, фінансове забезпечення соціальної політики;
- 2) 21 червня 2001 р. Містить визначення доходів та видатків Державного бюджету України, міжбюджетні трансферти та додатки, які дають змогу зупиняти та відновлювати дію окремих нормативних документів;

- 3) 8 липня 2010 р. Містить основні визначення бюджетних термінів, класифікації доходів, видатків і фінансування, регламентує бюджетний процес України в розрізі державного та місцевих бюджетів;
- 4) 8 липня 2001 р. Регламентує фінансування національної економіки, визначає податки, збори, бюджетні видатки, містить формулу та коефіцієнти розрахунку дотації вирівнювання.

Тест 5. *До альтернативних принципів побудови бюджетної системи належать:*

- 1) принцип, який передбачає складання та затвердження єдиного бюджету в країні, та принцип, який передбачає публікацію проекту бюджету після другого читання;
- 2) принцип, який передбачає складання та затвердження єдиного бюджету в країні, та принцип, який передбачає відповідальність усіх учасників бюджетного процесу;
- 3) принцип, який передбачає автономність ланок бюджетної системи та принцип, який передбачає складання та затвердження єдиного бюджету в країні;
- 4) принцип повноти бюджету та принцип, що визначає складання бюджету за балансовим методом.

Тест 6. *Бюджетний цикл – це:*

- 1) період часу, який включає повне проходження всіх стадій бюджетного процесу окремого бюджету;
- 2) виконання і коригування окремого бюджету з метою його збалансування;
- 3) план формування централізованого фонду коштів та його використання, що відображає економічну, соціальну, оборонну та міжнародну політику держави;
- 4) аналіз і контроль за виконанням кожного окремого бюджету.

Тест 7. *Бюджетний федералізм – це:*

- 1) форма організації міжбюджетних відносин на договірних засадах;
- 2) форма організації міжбюджетних відносин на основі самоврядування ланок бюджетної системи;
- 3) форма організації міжбюджетних відносин, основана на закріпленні доходів за окремими бюджетами з огляду на функції, які з них фінансуються;

- 4) форма організації міжбюджетних відносин з метою покриття касових розривів бюджетів.

Тест 8. Розмежування доходів і видатків між бюджетами базується на:

- 1) попередніх розрахунках прогнозних доходів та видатків проєктів бюджетів;
- 2) виконанні органами влади та місцевого самоврядування власних, делегованих та недеlegationованих повноважень;
- 3) обсязі дотації вирівнювання за попередні роки, розрахованої для кожного бюджету;
- 4) положеннях Конституції України та проєкті закону про Державний бюджет України на наступний рік.

Тест 9. У світовій практиці бюджет (оберіть найточніше сформульовану відповідь):

- 1) затверджується парламентом у вигляді одного закону чи пакета нормативних документів і є практично збалансованим грошовим фондом;
- 2) затверджується Міністерством фінансів та виконується чинним урядом;
- 3) складається та виконується протягом 5–10 років у вигляді системи грошових фондів;
- 4) затверджується парламентом та виконується міністерствами, які використовують бюджетні кошти на свій розсуд.

Тест 10. Порядок розгляду та затвердження проєкту закону про Державний бюджет України визначається:

- 1) Бюджетним кодексом України та Регламентом Верховної Ради України;
- 2) Бюджетним кодексом України;
- 3) Законом про Державний бюджет України;
- 4) Конституцією України.

Тест 11. Які види бюджетів використовуються в Україні:

- 1) загальнодержавний і місцевого самоврядування;
- 2) центральний і місцеві;
- 3) центральний, центральний автономної одиниці і місцеві;
- 4) місцеві, державний і місцевого самоврядування?

Тест 12. Які види міжбюджетних відносин за напрямками руху коштів використовуються в Україні:

- 1) горизонтальні;
- 2) змішані;
- 3) вертикальні;
- 4) усі відповіді правильні?

Тест 13. Співвідношення бюджетного устрою та бюджетної системи полягає в тому, що:

- 1) бюджетний устрій визначає, яким чином побудована бюджетна система країни;
- 2) бюджетний устрій регулює центральний бюджет, а бюджетна система включає також місцеві бюджети;
- 3) план формування централізованого фонду коштів та його використання, що відображає економічну, соціальну, оборонну та міжнародну політику держави – це бюджетний устрій, а сукупність усіх бюджетів – це бюджетна система;
- 4) аналіз і контроль за виконанням кожного окремого бюджету здійснюється на рівні місцевої влади.

Тест 14. У засадах бюджетного устрою виокремлюють такі види бюджетів:

- 1) державний бюджет, місцеві бюджети, бюджети місцевого самоврядування, бюджет Автономної Республіки Крим;
- 2) центральні бюджети (у тому числі центральні бюджети автономних одиниць), місцеві бюджети (у тому числі централізовані та децентралізовані);
- 3) муніципальні бюджети, місцеві бюджети, децентралізовані бюджети, федеральні бюджети (у тому числі центральні);
- 4) бюджети федерацій, бюджети автономій, бюджети штатів, бюджети земель, бюджети районів.

Тест 15. Які бюджети входять до складу бюджетів місцевого самоврядування згідно з Бюджетним кодексом України:

- 1) бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах);
- 2) обласні, районні, міські бюджети, бюджети районів у містах, селищ і сіл;

- 3) централізовані та децентралізовані бюджети міст, сіл, районів та областей;
- 4) Республіканський бюджет АР Крим, обласні, районні, міські бюджети, бюджети районів у містах, селищ і сіл?

Тест 16. Створення власної бюджетної системи в Україні:

- 1) розпочалося з прийняття 5 грудня 1990 р. Закону “Про бюджетну систему Української РСР” після проголошення Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. Декларації про Державний суверенітет України;
- 2) включало складання першого Державного бюджету України в 1992 р. та прийняття нової редакції Закону України “Про бюджетну систему України” в 1995 р.;
- 3) розпочалося з прийняттям Бюджетного кодексу України у 2001 р., визначальним стало запровадження ним бюджетів місцевого самоврядування та закріплення за Республіканським бюджетом АР Крим статусу місцевого;
- 4) правильні відповіді 1), 2);
- 5) всі відповіді правильні.

Тест 17. Виберіть правильні наукові назви бюджетів України, які не є зведеними:

- 1) бюджети міст із районним поділом, сіл, селищ та їх об'єднань, Республіканський бюджет АР Крим, Державний бюджет України;
- 2) Державний бюджет України, Республіканський бюджет АР Крим, обласний бюджет, районний бюджет, міський бюджет міста з районним поділом, бюджет територіальної громади, бюджет села, бюджет міста, бюджет селища, бюджет району в місті;
- 3) Державний бюджет України, Республіканський бюджет АР Крим, бюджети міст Києва та Севастополя, районні бюджети, міські бюджети міст обласного підпорядкування, бюджети сіл, селищ та їх об'єднань, бюджети територіальних громад.

Тест 18. Централізація бюджетної системи означає:

- 1) зосередження більшості бюджетів в одному регіоні країни;
- 2) зосередження (переважна кількість) бюджетних коштів у бюджетах найменших адміністративно-територіальних одиниць (містах, селах, районах у містах тощо);

- 3) зосередження (переважної частки) бюджетних коштів у центральному бюджеті країни;
- 4) зосередження бюджетних коштів у бюджетах середніх адміністративних одиниць (обласних та районних).

Тест 19. Зведені бюджети складаються:

- 1) на будь-якому адміністративному рівні;
- 2) на будь-якому адміністративному рівні, крім найнижчого (міста, села, селища, райони в містах);
- 3) тільки на загальнодержавному рівні;
- 4) на районному рівні.

Тест 20. Бюджетна система України має:

- 1) три рівні бюджетів;
- 2) один рівень;
- 3) два рівні;
- 4) бюджети не поділяються за рівнями.

Тест 21. Республіканський бюджет АР Крим:

- 1) мав статус центрального бюджету автономної одиниці згідно із Законом України “Про бюджетну систему України” і втратив його з прийняттям Бюджетного кодексу України у 2001 р.;
- 2) мав статус центрального бюджету автономної одиниці згідно із Законом України “Про бюджетну систему України” і має його після прийняття Бюджетного кодексу України у 2001 р.;
- 3) ніколи не мав статусу центрального бюджету автономної одиниці, завжди був місцевим бюджетом.

Тест 22. Централізація доходів (частка доходів державного бюджету у зведеному) в Україні становить близько:

- 1) 25 %;
- 2) 50 %;
- 3) 30 %;
- 4) 75 %.

1.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Демократичний бюджетний устрій та його вплив на побудову бюджетної системи.
2. Порівняння унітарних бюджетних систем в окремих країнах світу.
3. Правове забезпечення бюджетної системи в Україні.
4. Бюджетні права органів державної влади і місцевого самоврядування.
5. Бюджетне право та його роль в організації бюджетного механізму.
6. Особливості бюджетної системи ЄС.
7. Відмінності бюджетного устрою в унітарній та федеративній державах.
8. Необхідність і наслідки бюджетної централізації.
9. Бюджетна система України та однієї із зарубіжних країн (порівняльна характеристика в контексті розвитку бюджетного федералізму).
10. Розвиток складу і структури бюджетної системи за незалежної України.
11. Нормативна регламентація бюджетної діяльності в Україні, починаючи з 1991 р.
12. Зведений бюджет України, його сутність, зміст і призначення.
13. Еволюція, становлення та напрями розвитку бюджетної системи України.
14. Характеристика співвідношення повноважень, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів в Україні.

1.6. НАПРЯМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕНЬ ТА ДИСКУСІЙ

1. Бюджетна модель громадянського суспільства.
2. Альтернативність і поєднання на практиці теоретичних принципів побудови бюджетної системи.
3. Організація бюджетного регулювання за умов ринкової економіки.
4. Використання центральних і місцевих бюджетів: призначення, склад і структура доходів та видатків.
5. Порівняння бюджетних систем розвинутих країн (США, Великобританії, Японії, Німеччини, Франції та ін.).

6. Передумови та перспективи реформування адміністративно-територіального устрою України.
7. Можливості та шляхи реформування бюджетної системи в Україні.
8. Проблеми формування та функціонування бюджетів місцевого самоврядування.
9. Переваги та недоліки централізації бюджетної системи України.
10. Перспективи і наслідки децентралізації бюджетної системи України.

1.7. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ БЮДЖЕТНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ, БЮДЖЕТНИХ СИСТЕМ ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Практичне завдання 1. Виконайте порівняльну характеристику державного та бюджетного устрою України та Росії:

- 1) визначте кількість адміністративно-територіальних одиниць України;
- 2) визначте кількість адміністративно-територіальних одиниць Росії;
- 3) визначте відповідність кількості бюджетів кількості адміністративно-територіальних одиниць;
- 4) виокремте із загальної кількості бюджетів такі види: центральні бюджети; місцеві бюджети.

Зробіть висновки щодо залежності між державним та бюджетним устроєм.

Практичне завдання 2. За результатами виконання попереднього практичного завдання проаналізуйте бюджетні системи федеративної та унітарної країн і дайте їм характеристику за етапами:

- 1) виконайте порівняльний аналіз кількості і складу центральних бюджетів в Україні і Росії;
- 2) здійсніть порівняльний аналіз кількості і складу місцевих бюджетів в Україні і Росії;
- 3) на основі зроблених підрахунків виконайте порівняльний аналіз рівневості бюджетної системи двох країн.

Визначте переваги та недоліки унітарної бюджетної системи.

Практичне завдання 3. Дослідіть та проаналізуйте бюджетні системи зарубіжних федеративних країн (США, Німеччина та ін.) за такими критеріями:

- 1) кількість адміністративно-територіальних одиниць;
- 2) особливості державного устрою;
- 3) особливості бюджетного устрою;
- 4) складові бюджетної системи та їх призначення.

Практичне завдання 4. Дослідіть та проаналізуйте бюджетні системи зарубіжних унітарних країн (Великобританія, Японія, Франція та ін.) за такими критеріями:

- 1) кількість адміністративно-територіальних одиниць;
- 2) особливості державного устрою;
- 3) особливості бюджетного устрою;
- 4) складові бюджетної системи та їх призначення.

1.8. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ” З РОЗМЕЖУВАННЯ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ МІЖ РІВНЯМИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ТА ВПЛИВУ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

“Інтелект-карта” має утворювати не простий ланцюжок послідовних блоків (як у звичайних графіках), а вузлову структуру зі зв’язками між її елементами, де кожен вузол – центральний пункт нової системи асоціацій. Результатом розроблення “Інтелект-карти” є структуризація засвоєних знань у візуальній формі.

Дослідіть основи розмежування доходів між ланками бюджетної системи та відобразьте їх схематично. Під час схематичного зображення враховуйте взаємозв’язки принципів розмежування доходів та джерел їхнього формування.

Дослідіть основи розмежування видатків між ланками бюджетної системи та зобразьте їх схематично. Під час схематичного зображення враховуйте взаємозв’язки принципів розмежування видатків та розмежування за видами функціональних повноважень.

Проаналізуйте основи законодавчого регулювання бюджетної системи України, зобразьте їх схематично та згрупуйте нормативні акти за блоками:

Основні нормативні блоки	Призначення	Перелік включених нормативів	Окремі положення, які регулюють бюджетні відносини
Блок А <i>Основне бюджетне законодавство</i>			
Блок Б <i>Бюджетне законодавство в регулюванні доходів бюджетів</i>			
Блок В <i>Бюджетне законодавство в регулюванні видатків бюджетів</i>			

Дослідіть хронологію зміни основного бюджетного законодавства (блоку А) та вплив цих змін на бюджетну систему України, зобразьте їх схематично.

Дослідіть зміни бюджетного законодавства в регулюванні доходів бюджетів (блоку Б) та вплив цих змін на бюджетну систему України, зобразьте їх схематично.

Дослідіть хронологію зміни бюджетного законодавства в регулюванні видатків бюджетів (блоку В) та вплив цих змін на бюджетну систему України, зобразьте їх схематично.

1.9. АНАЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ НА БЮДЖЕТНУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ

Практичне завдання 1. Дослідіть бюджетний процес: на стадіях планування, затвердження, виконання і звітності визначте по п'ять ознак єдності бюджетної системи й автономності кожного бюджету. Результат оформіть у вигляді таблиці:

Стадії бюджетного процесу		Терміни проведення, дд/мм	Ознаки єдності бюджетної системи	Ознаки автономності кожного бюджету
Планування	державний бюджет			
	місцеві бюджети			
Затвердження	державний бюджет			
	місцеві бюджети			

Закінчення таблиці

Виконання	державний бюджет			
	місцеві бюджети			
Звітність про виконання	державний бюджет			
	місцеві бюджети			

Практичне завдання 2. На основі здійсненого аналізу єдності бюджетної системи і автономності кожного бюджету в попередньому практичному завданні визначте переваги й недоліки бюджетної системи, побудованої за принципом єдності.

Практичне завдання 3. Дослідіть та проаналізуйте етапи становлення та розвитку бюджетної системи України:

Етап (період) становлення, роки	Основні тенденції та характерні особливості	Особливості зведеного бюджету	Особливості державного бюджету	Особливості місцевих бюджетів

Практичне завдання 4. Проаналізуйте якісну структуру бюджетної системи України за надходженнями в розрізі видів бюджетів за останні п'ять років. Зробіть висновки щодо централізації бюджетної системи в Україні за надходженнями.

Практичне завдання 5. За результатами здійсненого аналізу в попередньому практичному завданні розрахуйте за останні п'ять років коефіцієнти бюджетної децентралізації серед місцевих бюджетів шляхом розрахунку співвідношення доходів (видатків) певного виду місцевих бюджетів та доходів (видатків) місцевих бюджетів України:

- 1) для обласних бюджетів, Республіканського бюджету АР Крим, міських бюджетів міст Києва та Севастополя;
- 2) для районних бюджетів та міських бюджетів міст республіканського й обласного підпорядкування;
- 3) для бюджетів сіл, селищ, міст та районів у містах.

Зробіть висновки щодо децентралізації серед місцевих бюджетів України.

Практичне завдання 6. Дослідіть роль та значення бюджетів місцевого самоврядування для розвитку економіки та соціальної сфери регіону за такими напрямками:

- 1) кількість населення (контингент) регіону;
- 2) загальний обсяг видатків місцевого бюджету за період;
- 3) структура видатків місцевого бюджету за період;
- 4) рівень забезпеченості населення регіону бюджетними послугами (у грн на одну особу).

Практичне завдання 7. Проаналізуйте зміну структури бюджетної системи України з виокремленням за Бюджетним кодексом України бюджетів місцевого самоврядування. Зробіть висновок щодо зміни коефіцієнта бюджетної децентралізації протягом останніх років.

Практичне завдання 8. На основі здійсненого аналізу відповідності кількості бюджетів кількості адміністративно-територіальних одиниць на певній території, дослідіть відповідність законодавчо закріплених бюджетів адміністративно-територіальних одиниць бюджетам, наявним у бюджетній практиці. Зробіть висновки щодо ефективності бюджетного законодавства.

Практичне завдання 9. Проаналізуйте якісну структуру бюджетної системи України за видатками в розрізі видів бюджетів за останні п'ять років. Зробіть висновки щодо централізації бюджетної системи в Україні за видатками.

Практичне завдання 10. Враховуючи положення Конституції України, з метою зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток та поліпшення добробуту громадян України 23 травня 2007 р. розроблено Концепцію реформування місцевих бюджетів. Дослідіть та проаналізуйте результати впровадження в життя цієї Концепції з урахуванням адміністративно-територіального поділу і процесу децентралізації. Зробіть висновки і надайте рекомендації.

1.10. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
3. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.
5. *Афанасьев М. П.* Основы бюджетной системы : учеб. пособие / М. П. Афанасьев. – М. : ВШЭ, 2004. – 241 с.
6. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
7. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
8. *Колодій С. Ю.* Децентралізація бюджетної системи та економічне зростання / С. Ю. Колодій // Фінанси України. – 2001. – № 3. – С. 63–68.
9. Конституции зарубежных государств: Великобритания. Франция. Германия. Италия. Европейский Союз. США. Япония. Индия : учеб. пособие / сост., пер. В. В. Маклаков. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 581 с.
10. Конституції зарубіжних країн та України (основи конституціоналізму) : навч.-метод. довід. / М. І. Малишко ; Міжрегіональна Академія управління персоналом. – 2-ге вид., доп. – К. : МАУП, 2000. – 111 с.
11. *Кудряшов В. П.* Поняття бюджетної системи та її децентралізації / В. П. Кудряшов, Б. В. Сіленков // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 25–32.

12. *Лук'яненко І. Г.* Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти : монографія / І. Г. Лук'яненко. – К. : КМ Академія, 2004. – 542 с.
13. *Луніна І. О.* Державні фінанси України в перехідний період / І. О. Луніна. – Х. : Форт, 2000. – 296 с.
14. *Опарін В. М.* Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
15. *Орлюк О. П.* Фінансове право : навч. посіб. / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 527 с.
16. *Пасічник Ю. В.* Бюджетна система України : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2008. – 595 с.
17. Шляхи реформування бюджетної системи України на інноваційних засадах : монографія / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 544 с.

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ

2.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Загальний фонд державного бюджету, спеціальний фонд державного бюджету, доходи державного бюджету, видатки державного бюджету, резервний фонд, оборотний залишок бюджетних коштів, таємні видатки, захищені статті, бюджетний дефіцит, поточні видатки, капітальні видатки, кошторисне забезпечення, кошторис бюджетної установи, економічна класифікація видатків, функціональна класифікація видатків та кредитування, відомча класифікація видатків та кредитування, програмна класифікація видатків та кредитування, принципи організації державних видатків, фінансування державного бюджету.

2.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Поясніть зміст поняття “квазіфіскальні операції”. Чим викликане введення цього поняття? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

**БЮДЖЕТНИЙ
КОДЕКС
2010 р.**

Стаття 2 (п. 26-1)
“Квазіфіскальні операції”

Завдання 2. Поясніть зміст поняття. Які особливості кошика доходів державного бюджету порівняно з кошиком доходів місцевих бюджетів? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 2 (п. 12) “Кошик доходів” ... бюджетів
---------------------------------	---

Завдання 3. Наведіть приклади бюджетних установ, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Чому бюджетні установи повинні бути неприбутковими? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 2 (п. 28–29) Бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими
---------------------------------	--

Завдання 4. Визначте і охарактеризуйте різницю між положеннями кодексів. Дайте відповідь на такі питання:

1. У чому суть програмно-цільового методу в бюджетному процесі?
2. Чому окремо виділені класифікація видатків і класифікація кредитування?
3. Який зміст пропозицій розпорядників коштів стосовно формування видатків та кредитування бюджетів за програмами?
4. Охарактеризуйте зміст і призначення типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
Стаття 10 (п. 5) Програмна класифікація видатків бюджету застосовується при формуванні	Стаття 10 (п. 2) Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету використовується в разі застосування програмно-цільового

бюджету за програмно-цільовим методом	методу в бюджетному процесі. Програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету (місцевого бюджету) формується Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) у бюджетних запитах. Програмна класифікація видатків та кредитування місцевого бюджету формується з урахуванням типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету, яка затверджується Міністерством фінансів України
---------------------------------------	---

Завдання 5. Прокоментуйте значення цього нового положення, поясніть його необхідність і наслідки. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 13 (п. 10)</p> <p>Планові і звітні показники щодо бюджетного відшкодування податку на додану вартість, повернення кредитів до бюджету, погашення боргу, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів та інші відповідні показники, визначені Міністерством фінансів України, обов'язково відображаються з від'ємним значенням</p>
---	--

Завдання 6. Продовжіть перелік видатків, що здійснюються з Державного бюджету України. Які принципи взяті за основу розмежування видатків між бюджетами різних рівнів? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 87 (п. 1)</p> <p>До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) державне управління: <ol style="list-style-type: none"> а) законодавчу владу; б) виконавчу владу; в) Президента України; 2) судову владу; 3) міжнародну діяльність; <p>...</p>
---	---

Завдання 7. Дайте визначення поняття “кошик доходів державного бюджету”. Опишіть доцільність уведення поняття “кошик доходів державного бюджету для надання міжбюджетних трансфертів” у процесі вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 2 (п. 28)</p> <p>Кошик доходів державного бюджету для надання міжбюджетних трансфертів – доходи загального фонду державного бюджету, за рахунок яких здійснюється перерахування дотації вирівнювання місцевим бюджетам шляхом застосування нормативів щоденних відрахувань</p>
---	---

Завдання 8. Яким чином визначається норматив щоденних відрахувань? У який термін Державна казначейська служба України перераховує недоотриману місячну суму дотації вирівнювання із загального фонду державного бюджету, якщо за нормативами щоденних відрахувань не забезпечується отримання місячної суми дотації вирівнювання відповідно до розпису Державного бюджету України?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 108 (п. 2)</p> <p>Перерахування дотації вирівнювання з державного бюджету здійснюється органами Державної казначейської служби України за нормативами щоденних відрахувань, які визначаються законом про Державний бюджет України...</p>
---	---

Завдання 9. Що таке субвенція? З якою метою виділяються субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам? Поясніть відмінність між поняттями “субвенція” і “субсидія”. Яким чином трансфертна політика (зокрема міжбюджетна субвенція) може вплинути на покращення соціально-економічного розвитку території?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 105 (п. 1)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Субвенції з Державного бюджету України на виконання інвестиційних проектів надаються з Державного бюджету України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя з їх подальшим перерозподілом для бюджетів місцевого самоврядування. 2. Субвенції на виконання інвестиційних проектів надаються на засадах конкурентності між бюджетами місцевого самоврядування та передбачають фінансову участь бюджету отримувача субвенції у здійсненні програми чи проекту. Органи місцевого самоврядування, у яких середньорічний фактичний обсяг видатків на утримання бюджетних установ за три останні бюджетні періоди менший за обсяг, визначений згідно з фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості, мають пріоритетне право на отримання субвенції на виконання інвестиційних проектів. 3. Основні засади надання субвенцій визначаються окремим законом, порядком та умови їх надання визначаються Кабінетом Міністрів України, а обсяг субвенцій на наступний бюджетний період визначається законом про Державний бюджет України 	<p>Стаття 105 (п. 1)</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів) надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам з урахуванням таких основних засад: <ol style="list-style-type: none"> 1) економічної ефективності досягнення цілей інвестиційної програми (проекту) із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів на виконання інвестиційних програм (проектів); 2) направленості субвенції виключно на створення, приріст чи оновлення основних фондів комунальної форми власності; 3) фінансової забезпеченості інвестиційних програм (проектів), строк впровадження яких довший, ніж бюджетний період, необхідними фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, кредитами (позиками), залученими під державні та/або місцеві гарантії, та коштами субвенції на їх виконання впродовж усього строку впровадження; 4) рівня забезпеченості закладами (установами) соціально-культурної сфери; 5) рівня розвитку дорожнього та комунального господарства; 6) участі бюджету отримувача субвенції; 7) обґрунтування спроможності подальшого утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів об'єктів комунальної власності

Завдання 10. Назвіть основні види бюджетних видатків залежно від їх функціонального призначення. Які види видатків належать до компетенції державних органів влади, є державними, призначеними для виконання безпосередніх функцій і повноважень держави та становлять видатки Державного бюджету України?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 82 (п. 1)</p> <p>Видатки бюджетів поділяються на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) видатки на забезпечення конституційного ладу, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені цим Кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню; 2) видатки, які визначаються функціями держави і можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найефективнішого їх виконання на основі принципу субсидіарності; 3) видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер і визначені законами України
---	---

2.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Яка роль державного бюджету в територіальному, галузевому і соціальному перерозподілі?
2. Які значення, необхідність та структура загального фонду державного бюджету?
3. Які значення, необхідність та структура спеціального фонду державного бюджету?
4. У чому полягає призначення цільових фондів держави? Їх місце в бюджеті, класифікація.
5. Які показники стану державного бюджету передбачені Бюджетним кодексом України?
6. Який рівень бюджетного дефіциту передбачений чинним законодавством? Чи дотримується законодавчий рівень бюджетного дефіциту під час виконання бюджету?

7. У чому полягає різниця між дефіцитом державного бюджету та державним боргом? Їх взаємозв'язок.
8. Визначте роль бюджетного вирівнювання у збалансованому розвитку національної економіки.
9. Що таке дефіцит державного бюджету? Охарактеризуйте його складові (основний бюджетний дефіцит та процентні платежі за державним боргом).
10. Якими методами, способами регулюється дефіцит державного бюджету?
11. Які наслідки покриття бюджетного дефіциту та витрачання коштів, отриманих у результаті профіциту бюджету?
12. У чому полягає сутність секвестрування? Його застосування в Україні.
13. Чим відрізняється механізм секвестрування державного бюджету в Україні та західних країнах?
14. Яка необхідність існування захищених видатків бюджету? У чому їх призначення?
15. Як змінювався склад захищених статей бюджету протягом останніх 10 років? Які фактори вплинули на ці зміни?
16. Яке правове регламентування формування доходів Державного бюджету України?
17. Які характерні особливості притаманні методам формування доходів бюджетів? Як ці методи застосовуються на практиці?
18. Які характерні особливості вихідних принципів формування доходів бюджетів?
19. Як класифікуються бюджетні видатки за ознаками?
20. Що відображає та для чого призначена економічна класифікація видатків? У чому полягає сутність відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету?
21. Яке значення має програмна класифікація видатків та кредитування бюджету?
22. Чи існує різниця між термінами “бюджетні видатки” та “бюджетні витрати”? У чому вона полягає?
23. У чому полягає сутність системи фінансування бюджету та які форми вона передбачає?
24. На яких основних засадах побудована класифікація фінансування бюджету?

25. Які особливості фінансування державного бюджету? Його значення в структурі бюджету.
26. Які особливості в кредитуванні державного бюджету?

2.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. До видатків державного бюджету не належать:

- 1) поточні видатки; надання кредитів з бюджету на економічні проекти; виплата субвенцій; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування;
- 2) погашення боргу; видатки на утримання органів безпеки; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум штрафів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування;
- 3) погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування;
- 4) погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення геологорозвідувальних та землевпорядкувальних робіт.

Тест 2. Закон про Державний бюджет України – закон, який:

- 1) приймається навесні, до 20 березня, і діє протягом трьох років;
- 2) містить бюджетну декларацію, регламент виконання та основні напрями бюджетної політики України;
- 3) не може змінюватися впродовж року і приймається тільки до 1 грудня;
- 4) затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду.

Тест 3. Спеціальний фонд державного бюджету включає:

- 1) бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень; гранти або дарунки на конкретну мету; різницю між доходами і видатками спеціального фонду бюджету; запозичення в бюджет розвитку;
- 2) власні кошти бюджетних установ, надходження від ПДВ, штрафи та санкції, рентну плату державних установ, кошти від реалізації земельних ділянок місцевими органами влади;
- 3) джерела забезпечення бюджетних призначень головних розпорядників коштів, фінансування загального фонду бюджету, доходи від місцевих податків і зборів.

Тест 4. Державний бюджет України включає:

- 1) загальний фонд, спеціальний фонд, бюджет розвитку, загальнодержавне пенсійне страхування;
- 2) загальний фонд, спеціальний фонд, резервний фонд, бюджет розвитку, поточний бюджет, загальнодержавне пенсійне страхування, цільові фонди;
- 3) загальний та спеціальний фонди, бюджет капіталовкладень і бюджет розвитку, резервний фонд Кабінету Міністрів України і цільові фонди;
- 4) загальний і спеціальний фонди, резервний фонд Кабінету Міністрів України та бюджетні цільові фонди.

Тест 5. Що не включено до закону про Державний бюджет України:

- 1) граничний обсяг дефіциту (профіциту) державного бюджету, розмір державного боргу на кінець наступного бюджетного періоду, повноваження щодо надання державних гарантій;
- 2) бюджетні призначення головним розпорядникам коштів Державного бюджету України за бюджетною класифікацією;
- 3) загальна сума доходів і загальна сума видатків (з розподілом на загальний та спеціальний фонди, а також із розподілом видатків на поточні і капітальні);
- 4) розмір мінімальної заробітної плати та рівень забезпечення прожиткового мінімуму;
- 5) прогноз основних макропоказників економічного й соціального розвитку України, показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні три бюджетні періоди?

Тест 6. Яким є рекомендований розмір дефіциту Державного бюджету України за європейськими стандартами у відсотках ВВП:

- 1) 10 %;
- 2) 7 %;
- 3) 5 %;
- 4) 3 %?

Тест 7. Зведений бюджет використовується:

- 1) для виконання Кабінетом Міністрів України;
- 2) для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави;
- 3) для надання його на перевірку міжнародним фінансовим організаціям при отриманні кредитів;
- 4) для звітування перед Верховною Радою України на слуханнях з бюджетної політики.

Тест 8. Призначення державного бюджету реалізується так:

- 1) він є основним інструментом бюджетної політики та фінансового вирівнювання, з нього фінансується виконання функцій держави;
- 2) забезпечує виплату мінімального доходу громадян у державі та визначає перерозподіл пенсій за віком;
- 3) є грошовим та матеріальним фондом, який забезпечує державу національним багатством.

Тест 9. Державні фонди – це:

- 1) суми коштів на рахунках у комерційних банках, якими розпоряджається Президент України або Кабінет Міністрів України;
- 2) самоокупні або комерційні бюджетні установи – розпорядники коштів, що виконують спеціальні функції, для яких мають право акумулювати чи заробляти кошти;
- 3) державні установи, зазвичай у складі міністерств, які часто мають спеціально закріплені за ними джерела доходів для виконання своїх функцій.

Тест 10. До цільових бюджетних (державних) фондів відносяться:

- 1) Пенсійний фонд України;
- 2) Чорнобильський фонд “Укриття”;
- 3) Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність;

- 4) Фонд соціального захисту інвалідів;
- 5) правильні відповіді 1); 2);
- 6) правильні відповіді 3); 4).

Тест 11. До цільових позабюджетних фондів належать:

- 1) Пенсійний фонд України;
- 2) Чорнобильський фонд “Укриття”;
- 3) Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність;
- 4) Фонд соціального захисту інвалідів;
- 5) правильні відповіді 1); 2);
- 6) правильні відповіді 3); 4).

Тест 12. Прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди:

- 1) затверджується у вигляді закону після подання до Верховної Ради України і складається знову після трьох років виконання Кабінетом Міністрів України;
- 2) подається до Верховної Ради України разом із проектом закону про Державний бюджет України, уточнюється на підставі прийнятого закону про Державний бюджет України та схвалюється Кабінетом Міністрів України у місячний строк з дня опублікування закону про Державний бюджет України;
- 3) подається до Кабінету Міністрів України та використовується для визначення пропорцій виконання державного бюджету у випадку його несвоєчасного затвердження Верховною Радою України.

Тест 13. Згідно з Бюджетним кодексом України, бюджетна класифікація містить такі складові:

- 1) класифікація доходів бюджету; класифікація видатків та кредитування бюджету; класифікація фінансування бюджету; класифікація боргу;
- 2) класифікація надходжень та видатків бюджету, майна і послуг; класифікація боргу; податкові надходження;
- 3) класифікація доходів бюджету; класифікація видатків бюджету; класифікація державного боргу;
- 4) пряме вилучення доходів з державного сектору; отримання доходів від державних утідь, майна і послуг; перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків та зборів.

Тест 14. *Що належить до неподаткових надходжень бюджету?*

- 1) доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні штрафи та санкції; плата за навчання іноземних громадян у навчальних закладах; інші надходження;
- 2) надходження від штрафів та фінансових санкцій; доходи від власності та підприємницької діяльності; інші неподаткові надходження;
- 3) доходи від власності та підприємницької діяльності; доходи від некомерційного та побічного продажу; надходження від сплати штрафних санкцій; інші неподаткові надходження;
- 4) доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі; доходи від некомерційної господарської діяльності; інші неподаткові надходження.

Тест 15. *Офіційні трансферти належать до:*

- 1) доходів бюджетів і надаються на безплатній та безповоротній основі;
- 2) видатків бюджетів і мають бути повернені;
- 3) надходжень від продажу основного капіталу;
- 4) доходів бюджетів і не можуть бути одержані від міжнародних організацій.

Тест 16. *Як поділяються видатки бюджету за формами здійснення бюджетних видатків?*

- 1) постатейне, бюджетне глобальне та змішане фінансування;
- 2) бюджетні інвестиції та кошторисне утримання, надання позик з бюджету;
- 3) бюджетне проектне і кошторисне утримання, бюджетні трансферти;
- 4) бюджетні кредити, державні трансферти, бюджетні інвестиції і кошторисне утримання.

Тест 17. *Бюджетне призначення – це:*

- 1) повноваження головного розпорядника коштів на обслуговування його органами Державного казначейства України та комерційними банками;
- 2) повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане цим Бюджетним кодексом України, законом про Дер-

жавний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дає змогу надавати бюджетні асигнування;

- 3) повноваження, що має кількісні і часові обмеження, та зобов'язує головного розпорядника коштів до обслуговування державних запозичень;
- 4) податки і збори, що закріплені на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування.

Тест 18. *Економічна класифікація застосовується до:*

- 1) доходів бюджету і поділяє їх на податкові і неподаткові;
- 2) кредитування бюджету і виділяє тип позичальника та тип кредитора;
- 3) видатків бюджету і поділяє їх на поточні та капітальні;
- 4) поділу бюджетів на поточний бюджет і бюджет розвитку.

Тест 19. *До форм фінансування бюджету належить:*

- 1) фінансування за допомогою кредитів та державна емісія;
- 2) боргове фінансування; монетарне фінансування; фінансування за рахунок продажу активів держави;
- 3) форми грошово-кредитного фінансування та форми капіталовкладень;
- 4) податкове фінансування та боргове фінансування.

Тест 20. *Кредитування бюджету стосується:*

- 1) попередніх розрахунків прогнозних доходів та видатків проектів бюджетів на наступні три роки;
- 2) операцій з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, та операції з повернення таких коштів до бюджету;
- 3) обсягу дотації вирівнювання за попередні роки, розрахованої для кожного бюджету, з наступним її поверненням;
- 4) положень Конституції України та проекту Закону про Державний бюджет України на наступний рік щодо встановлення розміру мінімальної заробітної плати.

Тест 21. *Об'єктивна необхідність бюджету зумовлена:*

- 1) потребою у створенні системи централізованих державних та позадержавних фондів для акумуляції податкових платежів;

- 2) необхідністю перерозподілу валового внутрішнього продукту та інших ресурсів (національного багатства, зовнішніх вхідних фінансових потоків) на користь держави;
- 3) необхідністю соціального захисту окремих верств населення внаслідок вирівнювання фінансової спроможності територій шляхом рівномірного оподаткування;
- 4) потребою в децентралізованому грошовому фонді для забезпечення прав і свобод громадян.

Тест 22. Стадії бюджетного процесу визначаються таким змістом і послідовністю:

- 1) складання проекту бюджету (розпочинається приблизно за рік до початку потрібного бюджетного періоду); розгляд проекту та прийняття закону/рішення про бюджет; виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону/рішення про бюджет; підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього;
- 2) складання напрямів основної політики бюджету; виконання проекту та прийняття звіту про бюджет; виконання бюджету змін до закону/рішення про бюджет; підготовка та розгляд аналітичної записки про майбутній бюджет і прийняття рішення щодо нього.
- 3) виконання закону/рішення про бюджет (розпочинається приблизно за рік до початку бюджетного періоду); розгляд звіту та прийняття закону/рішення про бюджет; виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону/рішення про бюджет; аналіз і контроль виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Тест 23. Відповідальний виконавець бюджетних програм:

- 1) відповідає за виконання бюджету згідно із законодавством; має право вносити зміни до закону/рішення про бюджет; керує нижчими відповідальними виконавцями бюджетних програм;
- 2) забезпечує цільове та ефективне використання бюджетних коштів протягом усього строку реалізації відповідних бюджетних програм у межах визначених бюджетних призначень;
- 3) виконує закон про державний бюджет або рішення про місцевий бюджет у межах своїх функцій, виділяє кошти з бюджету

на свою бюджетну програму, може мати не більше однієї бюджетної програми.

Тест 24. Бюджетна програма – це:

- 1) повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження;
- 2) документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди;
- 3) сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

2.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Сутність та призначення Державного бюджету України.
2. Особливості структурної будови Державного бюджету України.
3. Роль бюджетного вирівнювання за рахунок державного бюджету в збалансованому розвитку території.
4. Дефіцит державного бюджету, причини виникнення та джерела покриття.
5. Джерела покриття дефіциту державного бюджету.
6. Вплив дефіциту державного бюджету на бюджетну політику України.
7. Особливості правового регулювання Державного бюджету України.
8. Особливості загального фонду Державного бюджету України.
9. Особливості спеціального фонду Державного бюджету України.
10. Політика державного кредитування за рахунок коштів державного бюджету.
11. Неподаткові доходи бюджету держави.
12. Доходи бюджету держави від операцій з капіталом.
13. Бюджетна політика у сфері державних видатків.
14. Доходи державного бюджету в частині офіційних трансфертів.

15. Форми і методи здійснення видатків бюджету.
16. Причини, наслідки, значення трансфертів у доходах бюджетів різних рівнів.
17. Кількісне співвідношення доходів бюджету залежно від методів їх формування.
18. Пріоритети бюджетних видатків і бюджетні обмеження.
19. Необхідність виокремлення фінансування та кредитування бюджету.

2.6. НАПРЯМИ ДЛЯ “МОЗКОВОЇ АТАКИ” ТА ДИСКУСІЙ

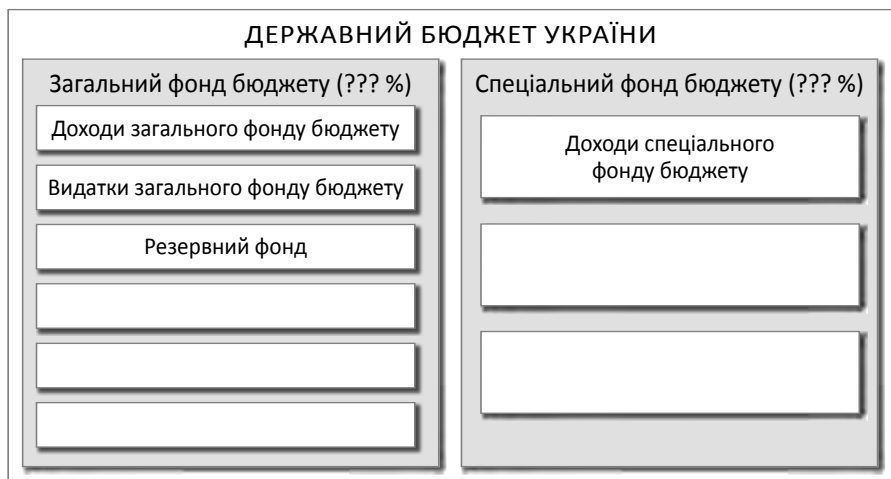
1. Роль державного бюджету в регіональному, галузевому і соціальному перерозподілі.
2. Державний бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави.
3. Причини дефіциту державного бюджету та наслідки їх подолання.
4. Проблеми збалансування державного бюджету та шляхи їх вирішення.
5. Оптимізація структури Державного бюджету України.
6. Пріоритетні напрями бюджетної політики та їх реалізація за допомогою державного бюджету.
7. Бюджетна політика у сфері державних доходів.
8. Система доходів державного бюджету та її аналіз.
9. Особливості та проблеми затвердження і використання бюджетної класифікації.
10. Виокремлення бюджетних та позабюджетних державних цільових фондів.
11. Система видатків державного бюджету. Її аналіз та проблеми правового регулювання.
12. Роль витрат бюджету у відтворенні виробництва.
13. Переваги середньострокового бюджетного прогнозу, його поєднання з бюджетним планом.
14. Здійснення видатків державного бюджету в Україні, джерела та чинники, що на нього впливають.
15. Особливості процесу залучення фінансових ресурсів з внутрішнього ринку з метою фінансування державного чи місцевого бюджету.
16. Казначейські зобов'язання: сутність, особливості та їх роль у повненні бюджетних фондів.

2.7. АНАЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання 1. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу заповніть структурно-логічну схему, уточніть та доповніть її необхідними елементами:

Практичне завдання 2. Проаналізуйте Закон України про державний бюджет на поточний рік та визначте складові Державного бюджету України. На основі проведеного дослідження уточніть та доповніть схему потрібними елементами:

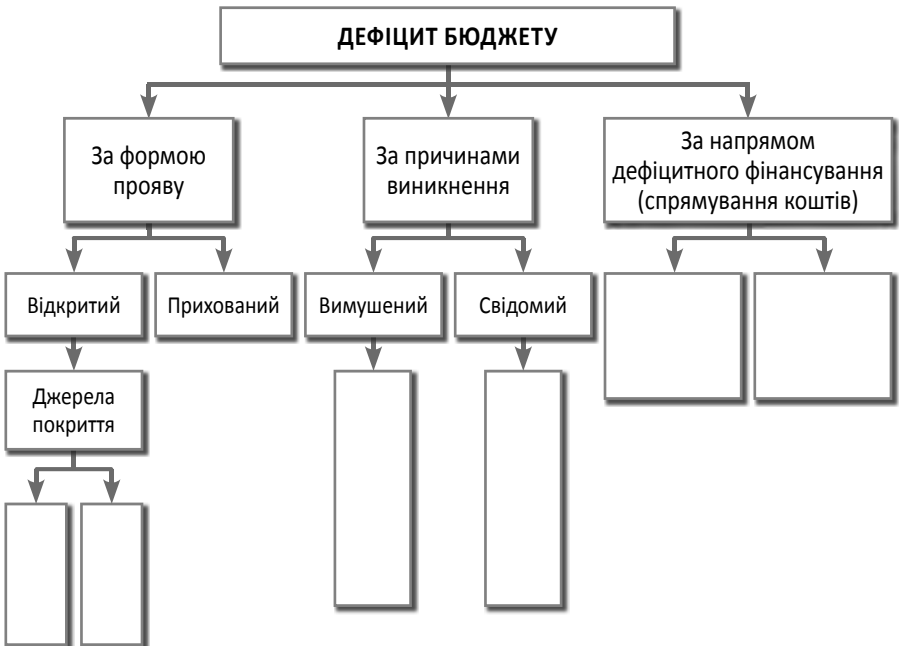

Практичне завдання 3. Проаналізуйте закони про Державний бюджет України за останні три роки за такими основними показниками: доходи і видатки за загальним та спеціальним фондами, дефіцит/профіцит, співвідношення прямих та непрямих податкових надходжень до бюджету, розмір фінансування бюджету та його джерела, захищені статті видатків бюджету.

Практичне завдання 4. Окресліть пріоритети державної політики в Україні та їх утілення за допомогою Державного бюджету України за такими критеріями:

- 1) наближення бюджетних послуг до споживачів на основі принципу субсидіарності (за соціальними видатками);
- 2) забезпечення здійснення видатків;
- 3) дефіцитність бюджету;
- 4) зовнішня заборгованість.

Практичне завдання 5. На основі вивченого теоретичного матеріалу та нормативних актів класифікуйте дефіцит бюджету, уточніть та доповніть схему потрібними елементами:

Практичне завдання 6. Визначте тенденції структурних зрушень у Державному бюджеті України.

Практичне завдання 7. Проаналізуйте розподіл коштів резервного фонду державного бюджету за напрямками використання за останні п'ять років. Результат аналізу подайте в табличному вигляді. Визначте тенденції.

Практичне завдання 8. Проаналізуйте роль зовнішніх та внутрішніх запозичень у фінансуванні бюджетного дефіциту в Україні за останні 5 років. Результат аналізу подайте в табличній формі.

Практичне завдання 9. Дослідіть в історичному аспекті моделі та методи збалансування бюджету. Результат дослідження подайте схематично.

Практичне завдання 10. Проаналізуйте стан захищених статей Державного бюджету України за останні роки. Результат дослідження подайте у формі таблиці:

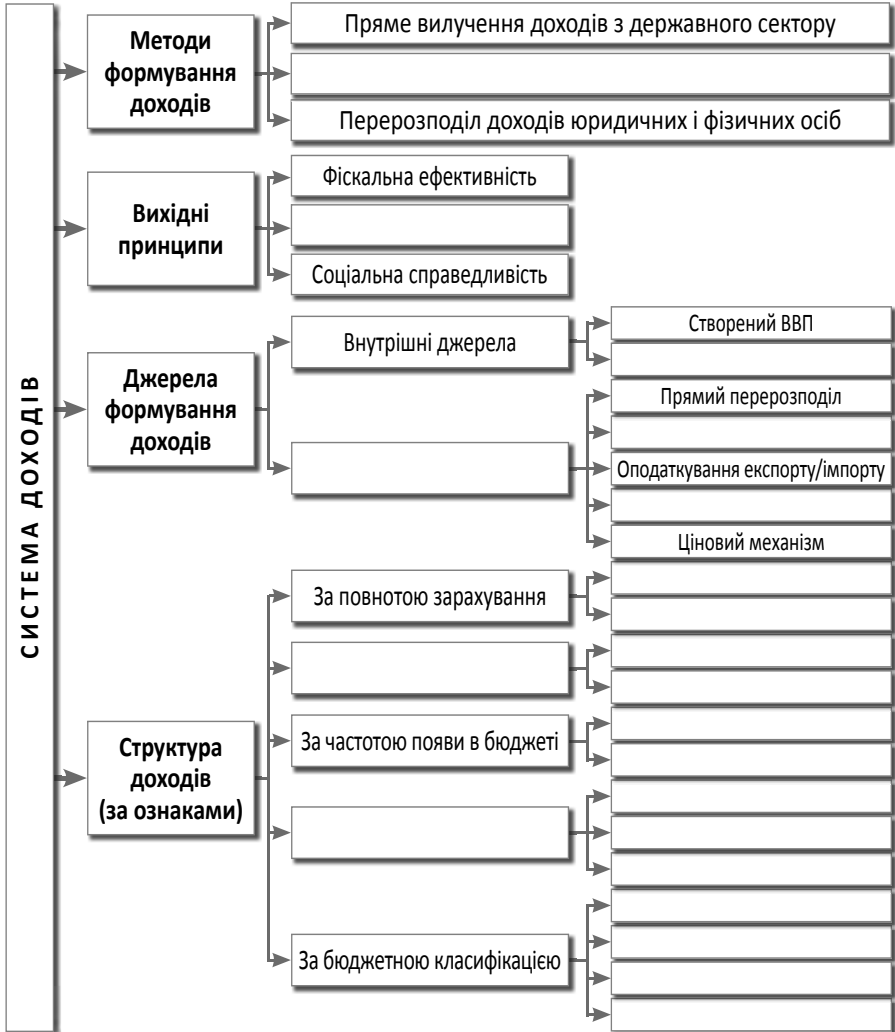
<i>Захищені видатки бюджету</i>		
Код	Стаття	Розмір
<i>Захищені статті за економічною структурою</i>		
...
<i>Захищені видатки за напрямками</i>		
...

Практичне завдання 11. Дослідіть та проаналізуйте структуру доходів Зведеного бюджету України за останні п'ять років та тенденції її змін. Результат дослідження подайте в табличній формі.

Практичне завдання 12. Проаналізуйте структуру неподаткових доходів бюджету за останні п'ять років, охарактеризувати ці доходи та їх значення. Результат аналізу подайте у вигляді таблиці.

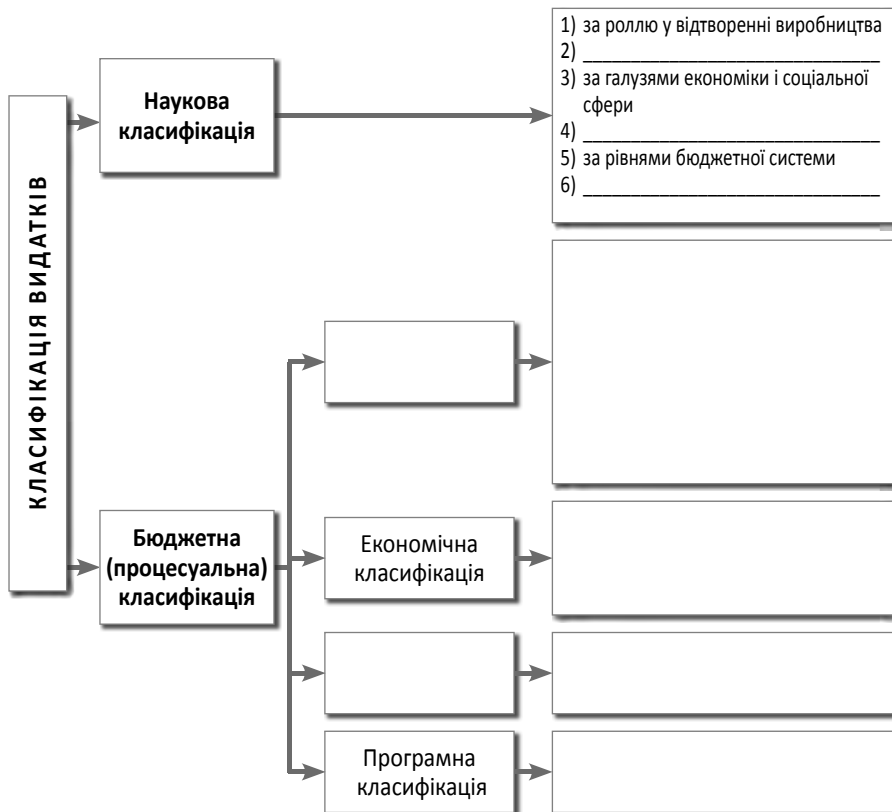
Практичне завдання 13. Систематизуйте особливості податкової системи України та її відмінність від інших країн. Визначте частку податкових надходжень у доходах бюджету.

Практичне завдання 14. Дослідіть та проаналізуйте систему доходів бюджету та на основі здійсненого аналізу доповніть схему потрібними елементами:

Практичне завдання 15. Визначте частку надходжень від прямих і непрямих податків до бюджету України за останні п'ять років.

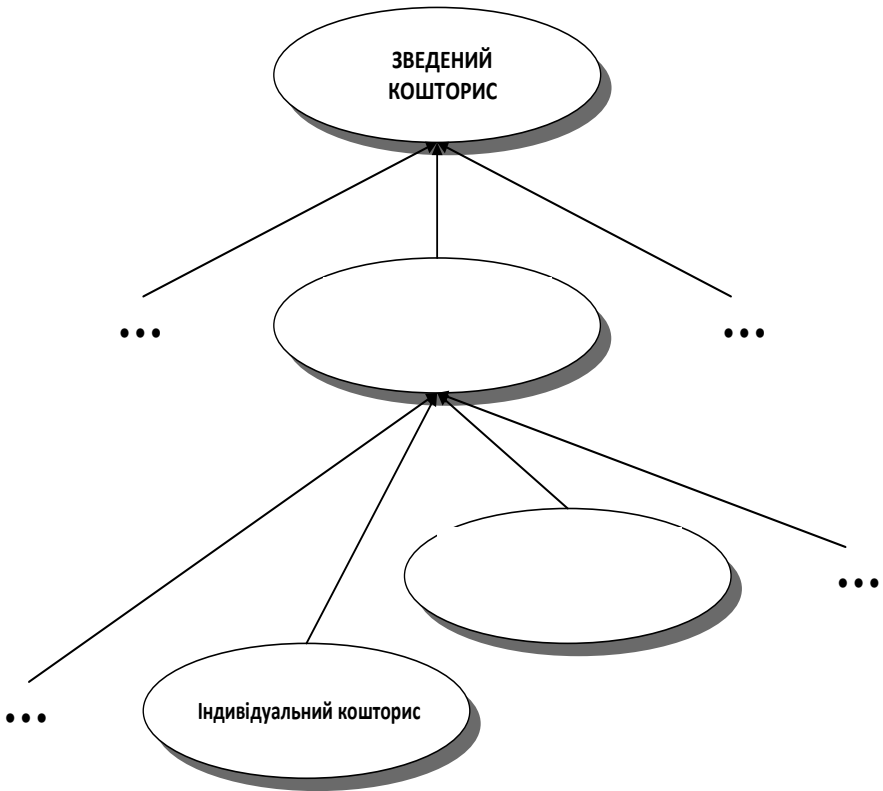
Практичне завдання 16. Ознайомтеся з видами класифікації видатків. На основі детального вивчення бюджетно-процесуальної класифікації видатків доповніть і уточніть схему потрібними елементами:

Практичне завдання 17. Дослідіть та проаналізуйте структуру видатків Зведеного бюджету України за останні п'ять років та тенденції її змін. Результат дослідження подайте в табличній формі.

Практичне завдання 18. Проаналізуйте склад та структуру фінансування Державного бюджету України за типом боргового зобов'язання за останні п'ять років та тенденції його змін. Результат аналізу подайте у вигляді таблиці.

Практичне завдання 19. Проаналізуйте кошториси за видами та на основі проведеного дослідження доповніть і уточніть схему потрібними елементами:

Практичне завдання 20. Виконайте порівняльний аналіз кошторисного утримання окремих головних розпорядників коштів державного бюджету та здійснення видатків за програмами. Складіть порівняльну таблицю.

Практичне завдання 21. Здійсніть порівняльний аналіз класифікації фінансування бюджету (рис. 2.1 і 2.2) з класифікацією боргу та класифікацією кредитування бюджету. Складіть порівняльну таблицю.

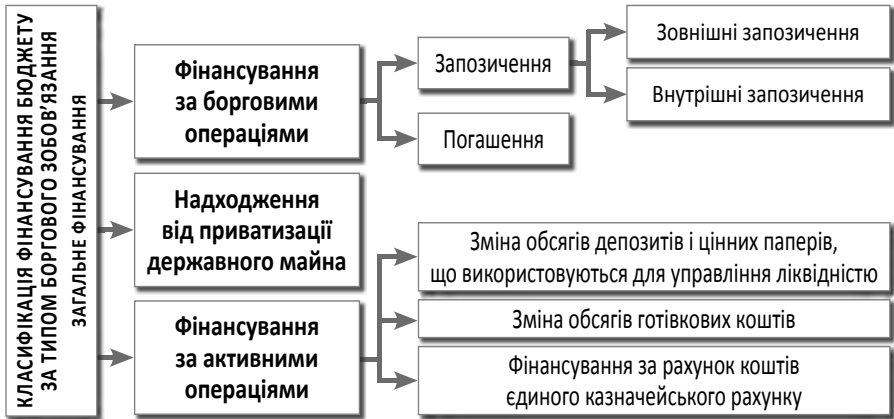

Рис. 2.1. Класифікація фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання

Рис. 2.2. Класифікація фінансування бюджету за типом кредитора

2.8. ТРЕНУВАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ “КАПІТАЛЬНІ ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ”

Мета: навчитися розробляти та аналізувати альтернативні варіанти капітальних видатків державного бюджету, аргументувати їх та обирати оптимальне рішення.

I етап. Організація передумов виконання завдання

На цьому етапі викладач-тренер описує суть вправи, бажані результати та формулює критерії оцінювання. Виходячи з особистісних характеристик слухачів, викладач формує команди від 3 до 7 учасників у кожній та роздає їм завдання (5–7 хв).

II етап. Самостійна робота із завданням

У процесі самостійної роботи ознайомтеся з матеріалами ситуації та підготуйте результати на практичних матеріалах.

Стадії виконання самостійної роботи:

1. Проведення аналізу ситуації з використанням наявних матеріалів. Визначення допущених порушень положень Бюджетного кодексу (10 хв) та розбіжностей з обраною стратегією.
2. Підготовка можливих варіантів виходу із ситуації, що склалася. Наведення аргументів за або проти кожної альтернативи (5 хв кожній команді).
3. Оформлення командами оптимального варіанту та підготування до його презентації (стадії 2–3 – 20 хв).

III етап. Обговорення результатів

Обговорення та узагальнення пропозиції щодо вдосконалення форм бюджетних запитів. У процесі обговорення можна організувати дискусію (20 хв).

IV етап. Оцінювання

Викладач-тренер підбиває підсумок роботи із ситуацією та повідомляє учасникам остаточну суму балів.

2.9. СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ “БЮДЖЕТНА ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВВП”

Ситуаційне завдання 1. Користуючись статистичними збірниками, знайдіть частку централізації дохідної частини державного бюджету щодо ВВП України (будьте уважні – без урахування надходжень фондів державного соціального страхування, у тому числі Пенсійного фонду України), починаючи з 2000 р. Так само визначте показники централізації доходів зведеного бюджету у ВВП. Проаналізуйте зміни централізації ВВП у державному та зведеному бюджетах, визначте тенденції динаміки та чинники, що їх визначають.

Ситуаційне завдання 2. За зразком наведеної нижче табл. 2.1 розрахуйте, як у попередні роки, структуру доходів бюджету за групами бюджетної класифікації за останні роки, використовуючи відповідні звіти про виконання державного бюджету (додавайте звіти про виконання державного бюджету за 2011, 2012 рр. за умови їх наявності). Побудуйте графіки динаміки змін груп доходів та їхньої частки за останні роки. Охарактеризуйте структуру доходів за групами. Прокоментуйте отримані результати. Вкажіть чинники, що вплинули на зміни груп доходів Державного бюджету України.

Ситуаційне завдання 3. За зразком наведеної нижче табл. 2.2 розрахуйте показники надходжень основних податків до державного бюджету у групі податкових надходжень до державного бюджету за останні звітні бюджетні роки, побудуйте їх динаміку та проаналізуйте отримані результати. Вкажіть чинники, що спричинили зміну показників у динаміці. Охарактеризуйте структуру основних податків, що надходять до державного бюджету, за їх часткою в загальній сумі податкових доходів. Вкажіть оптимальну бажану структуру податкових доходів центрального бюджету країни, порівняйте її з наявною.

Ситуаційне завдання 4. Проаналізуйте видаткову частину Державного бюджету України в розрізі економічної бюджетної класифікації видатків не менш ніж за п'ять останніх років.

Побудуйте графіки динаміки змін груп видатків та їхньої частки в загальній сумі за останні роки. Охарактеризуйте структуру видатків та її зміни за групами. Прокоментуйте отримані результати.

Таблиця 2.1

Динаміка структури доходів державного бюджету

Показник	2006		2007		2008		20...		2012	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Доходи державного бюджету, всього	13 3501,3	100,0	165 942,1	100,0	231 686,3	100,0	Визначити	100,0	Визначити	100,0
з них:										
Податкові надходження, всього	94 777,3	71,0	116 670,8	70,3	167 883,4	72,5	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
зокрема:										
податок на прибуток підприємств	25 867,5	19,4	33 964,0	20,5	47 456,3	20,5	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
податок на додану вартість	50 409,8	37,8	59 382,8	35,8	92 082,6	39,7	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
акцизний збір із вироблених в Україні товарів	7492,0	5,6	8990,4	5,4	10 125,0	4,4	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
акцизний збір із вивезених товарів	1050,9	0,8	1495,5	0,9	2553,0	1,1	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
ввізне мито	6973,7	5,2	9588,9	5,8	11932,8	5,2	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
Неподаткові надходження	35 751,0	26,8	42114,7	25,4	52 817,6	22,8	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
Доходи від операцій з капіталом	554,5	0,4	1769,9	1,1	2125,3	0,9	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити
Офіційні трансферти	1575,6	1,2	4351,7	2,6	7702,0	3,3	Визначити	Визначити	Визначити	Визначити

Складено за даними Міністерства фінансів України. Дані за 2009 р. і наступні роки визначте самостійно.

Таблиця 2.2
Динаміка структури податкових доходів Державного бюджету України

Показник	2006		2007		2008		2009		2012	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податкові надходження, всього	94 777,3	100,0	116 670,8	100,0	167 883,4	100,0	148 915,0	100,0	Визначити	100,0
зокрема:										
податок на прибуток підприємств	25 867,5	27,3	33 964,0	29,1	47 456,3	28,3	32 569,8	21,9	Визначити	Визначити
податок на додану вартість	50 409,8	53,2	59 382,8	50,9	92 082,6	54,8	84 596,6	56,8	Визначити	Визначити
акцизний збір із вироблених в Україні товарів	7 492,0	7,9	8 990,4	7,7	10 125,0	6,0	17 584,5	11,8	Визначити	Визначити
акцизний збір із ввезених товарів	1 050,9	1,1	1 495,5	1,3	2 553,0	1,5	3 690,0	2,4	Визначити	Визначити
ввізне мито	6 973,7	7,4	9 588,9	8,2	11 932,8	7,1	6 328,8	4,2	Визначити	Визначити

Складено за даними Міністерства фінансів України. Дані за 2010 р. і наступні роки потрібно розрахувати самостійно.

Вкажіть чинники, що вплинули на зміни видатків Державного бюджету України.

Ситуаційне завдання 5. Проаналізуйте видаткову частину Державного бюджету України в розрізі функціональної класифікації видатків та кредитування не менше ніж за п'ять останніх років.

Побудуйте графіки динаміки видатків і кредитування та їхньої частки в загальній сумі за останні роки. Охарактеризуйте структуру видатків і кредитування та її зміни за розділами функціональної класифікації. Прокоментуйте отримані результати. Вкажіть чинники, що вплинули на зміни видатків та кредитування Державного бюджету України.

Ситуаційне завдання 6. За зразком наведеної нижче табл. 2.3 побудуйте таблицю для аналізу складу та структури поточних видатків місцевих бюджетів (дані можна взяти в електронному архіві сайту Комітету з питань бюджету Верховної Ради України). Проаналізуйте поточні видатки місцевих бюджетів за структурою та в динаміці, визначте їхні особливості порівняно з такими самими групами видатків державного бюджету, вкажіть причини таких відмінностей.

Ситуаційне завдання 7. Проаналізуйте розміри і частку кредитування бюджету щодо витратної частини державного бюджету. Охарактеризуйте операції кредитування в бюджетному періоді та їхнє призначення.

Ситуаційне завдання 8. 1. Розрахуйте абсолютний розмір дефіциту державного бюджету та його відсоток до ВВП, починаючи з 2000 р. Побудуйте графік динаміки. Вкажіть чинники зміни показників дефіциту. Порівняйте оптимальний розмір бюджетного дефіциту з наявним в Україні.

2. Вкажіть основні джерела фінансування дефіциту державного бюджету, охарактеризуйте їхні розміри у співвідношенні між собою та динаміку змін.

Ситуаційне завдання 9. Структура видаткової частини Державного бюджету України за результатами звіту про виконання за 2010 р. наведена нижче на рис. 2.3. Розрахуйте структуру виконання по-

Таблиця 2.3

Структура поточних видатків Державного бюджету України*

Показники	2006		2007		2008		2009		2012	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Поточні видатки державного бюджету, всього	121 645,30	100,00	148 407,30	100,00	215 855,10	100,00	232 000,36	100,00	Визначити	100,00
зокрема:										
оплата праці працівників бюджетних установ	20 669,51	16,99	24 679,40	16,63	32 929,50	15,26	34 319,67	Визначити	Визначити	Визначити
нарахування на заробітну плату медиків та перев'язувальні матеріали	4 093,78	3,37	7 896,90	5,32	10 450,50	4,84	10 863,69	Визначити	Визначити	Визначити
продукти харчування	1 019,96	0,84	1 471,80	0,99	1 875,00	0,87	2 499,37	Визначити	Визначити	Визначити
оплата комунальних послуг та енергоносіїв	886,52	0,73	1 111,70	0,75	1 668,80	0,77	1 828,59	Визначити	Визначити	Визначити
поточні трансферти населенню	1 610,42	1,32	2 133,80	1,44	2 632,70	1,22	3 104,02	Визначити	Визначити	Визначити
	29 852,98	24,54	28 509,60	19,21	51 010,20	23,63	52 503,62	Визначити	Визначити	Визначити

Складено за даними Міністерства фінансів України. Дані за 2009 р. і наступні роки розраховані самостійно.

точного (останнього в часі) державного бюджету за видатками, порівняйте їх та прокоментуйте ситуацію.

Рис. 2.3. Структура державного бюджету за складовими видаткової частини у 2010 р.

Ситуаційне завдання 10. До 2010 р. в державному бюджеті планувався Стабілізаційний фонд бюджету. У 2010 р. витрати Стабілізаційного фонду зросли до 20,1402 млн грн і, згідно із Законом про Державний бюджет України на 2010 рік, спрямовувалися на:

- підготовку до Євро-2012 (6156 млн грн);
- розвиток авіаційної промисловості, реформування і розвиток оборонно-промислового комплексу, АПК (520,1 млн грн);
- здешевлення кредитів, інвестиційні проекти в АПК (1578,6 млн грн);
- часткове покриття витрат із собівартості готової товарної продукції (6478,9 млн грн);
- інвестиційні проекти соціально-економічного розвитку регіонів (1687,9 млн грн);
- виконання Києвом функцій столиці (892,8 млн грн);
- інвестиції в інфраструктурні об'єкти, інші першочергові загальнодержавні заходи (843,7 млн грн).

Прокоментуйте необхідність такого спрямування коштів за рахунок спеціально створеного Стабілізаційного фонду бюджету, вкажіть можливі альтернативні способи.

2.10. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
3. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
4. *Василик О. Д.* Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : ЦНЛ, 2004. – 544 с.
5. *Жибер Т. В.* Бюджетна система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Т. В. Жибер, Г. Б. Коломієць. – К. : КНЕУ, 2009. – 311 с.
6. *Крижанівська О. Ю.* Бюджетний дефіцит у макроекономічній стабілізації / О. Ю. Крижанівська // Фінанси України. – 2002. – № 6. – С. 26–29.
7. *Куценко Т. Ф.* Бюджетно-податкова політика : навч. посіб. / Т. Ф. Куценко. – К. : КНЕУ, 2005. – 508 с.
8. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua>.
9. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : у 3 т. / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : М-во фінансів України : Національний ун-т ДПС України, 2010. – 2389 с.
10. *Опарін В. М.* Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
12. *Полозенко Д. В.* Державний бюджет і його грошове наповнення / Д. В. Полозенко // Фінанси України. – 2004. – № 3. – С. 19–26.
13. Про бюджетну класифікацію : наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.kmu.gov.ua>.

14. Про Державний бюджет України на відповідний рік : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
15. Про затвердження Правил оформлення проекту Закону України про Державний бюджет України : постанова Верховної Ради України від 06.05.1996 № 170/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=170%2F96-%E2%F0>.
16. *Тимченко О. М.* Податковий борг в Україні: причини, наслідки, менеджмент : монографія / О. М. Тимченко. – К. : КНЕУ, 2009. – 228 с.
17. Управління державним бюджетом України : підручник / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
18. *Федосов В. М.* Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрямки / В. М. Федосов, В. М. Опарін, С. В. Львовчкін. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
19. *Фещенко Л. В.* Бюджетна система України : навч. посіб. / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2008. – 440 с.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

3.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Загальний фонд місцевого бюджету, спеціальний фонд місцевого бюджету, доходи місцевого бюджету, видатки місцевого бюджету, місцевий бюджет, бюджети місцевого самоврядування, принцип ефективності та результативності, субсидіарність, закріплені доходи, міжбюджетні трансферти, бюджетні повноваження, кошик доходів, поточний бюджет, бюджет розвитку.

3.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Визначте і охарактеризуйте відмінність між положеннями кодексів. Прокоментуйте конкретизацію поняття. Назвіть приклади місцевих фінансових органів. Охарактеризуйте їхню роль у бюджетному процесі бюджетів місцевого самоврядування.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
Стаття 2 (п. 27) Місцевий фінансовий орган – установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції по складанню, виконанню місцевих бюджетів, контролю за витрачанням	Стаття 2 (п. 36) Місцевий фінансовий орган – установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції з складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних

коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей цього Кодексу Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів	коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей цього Кодексу Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів. Сільський голова забезпечує виконання функцій місцевого фінансового органу, якщо такий орган не створено згідно із законом
--	--

Завдання 2. Визначте і охарактеризуйте відмінності між змістом положень кодексів. Прокоментуйте особливості планування місцевих бюджетів згідно з положеннями нового Бюджетного кодексу України.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 13 (п. 4) Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди визначається законом про Державний бюджет України. Джерела формування спеціального фонду визначаються виключно законами України</p>	<p>Стаття 13 (п. 5) Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди, їх складові частини визначаються виключно цим Кодексом та законом про Державний бюджет України</p>

Завдання 3. Визначте і охарактеризуйте відмінність між положеннями кодексів. Дайте відповіді на питання:

1. Що таке позабюджетні фонди органів державної чи місцевої влади?
2. З чого складаються “власні кошти” бюджетних установ?
3. Які винятки передбачено новим Бюджетним кодексом для відкриття позабюджетних рахунків розміщення бюджетних коштів? У чому їхня доцільність?
4. Які приклади відкритих позабюджетних рахунків і з якою метою ви можете назвати?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 13 (п. 8) Створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається</p>	<p>Стаття 13 (п. 9) Створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається. Відкриття позабюджетних рахунків для розміщення бюджетних коштів (включаючи власні надходження бюджетних установ) органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами забороняється, крім випадку, передбаченого частиною восьмою статті 16 цього Кодексу, а також крім розміщення закордонними дипломатичними установами України бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, та розміщення вищими і професійно-технічними навчальними закладами на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право</p>

Завдання 4. Визначте і охарактеризуйте відмінність між змістом пунктів кодексів. Прокоментуйте наслідки змін.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 14-1 1. Оборотна касова готівка – частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка формується на початок пла-</p>	<p>Стаття 14 3. Оборотний залишок бюджетних коштів частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для по-</p>

<p>нового бюджетного періоду з метою покриття тимчасових касових розривів.</p> <p>2. Збереження розміру оборотної касової готівки на кінець бюджетного періоду має бути обов'язковим.</p> <p>3. Оборотна касова готівка встановлюється у розмірі не більше 2 відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується відповідно у законі про Державний бюджет України та рішенні про місцевий бюджет.</p> <p>4. Різниця між залишком коштів загального фонду бюджету та оборотною касовою готівкою на кінець бюджетного періоду складає вільний залишок бюджетних коштів, який не підлягає вилученню й використовується на проведення видатків згідно з рішенням відповідної ради</p>	<p>криття тимчасових касових розривів.</p> <p>Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі не більше 2 відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується у законі про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).</p> <p>На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі.</p> <p>4. Перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок бюджетних коштів, який використовується на здійснення витрат бюджету згідно із законом про Державний бюджет України та/або змінами до нього (змінами до рішення про місцевий бюджет)</p>
---	--

Завдання 5. Визначте і охарактеризуйте зміни у складі та процедурі фінансування місцевих бюджетів. Прокоментуйте наслідки змін у нормативному документі.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 15 (ч. 1)</p> <p>Джерелами фінансування дефіциту бюджетів є державні внутрішні та зовнішні запозичення, внутрішні запозичення органів влади Автономної Республіки Крим, внутрішні та</p>	<p>Стаття 15 (ч. 1)</p> <p>Джерелами фінансування бюджету є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень; 2) кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з проце-

зовнішні запозичення органів місцевого самоврядування, а також вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених цим Кодексом	сом приватизації) – щодо державного бюджету; 3) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів; 4) вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених цим Кодексом
---	---

Завдання 6. Дайте визначення поняття “місцевий бюджет”. Опишіть механізм формування місцевого бюджету? Поясніть відмінність між такими видами доходів місцевих бюджетів: власні, закріплені та регульовальні. Порівняйте наведене положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 83 (п. 2) “...коштів місцевих бюджетів”
---	--

Завдання 7. Поясніть зміст поняття “субсидіарність” та охарактеризуйте принцип субсидіарності. Які види видатків можуть бути передані на виконання місцевому самоврядуванню? Порівняйте положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 82 (п. 1) Видатки, які визначаються функціями держави і можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності
---	--

Завдання 8. Що таке кошик доходів місцевого бюджету? Яким чином здійснюється розрахунок обсягу кошика доходів відповідного бюджету? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 98 (п. 4) “...кошик доходів відповідного бюджету”?
---	---

Завдання 9. Обґрунтуйте доцільність передачі коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету. Яким чином здійснюється розрахунок коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих? В яких межах перебуває коефіцієнт вирівнювання для обчисленого за формулою обсягу коштів, що підлягають передачі до державного бюджету з метою стимулювання нарощування доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 100</p> <p>Кошти, що передаються до державного бюджету з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів, міських (міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) бюджетів, інших бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти</p>
---	---

Завдання 10. Опишіть основні принципи розмежування видатків між місцевими бюджетами. Яким чином їх застосування відображається на пропорціях розподілу видатків? Порівняйте таке положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 86 (п. 1)</p> <p>Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами</p>
---	--

3.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. У чому полягає сутність та необхідність поточного бюджету?
2. Яке правове регламентування існує для формування доходів місцевих бюджетів в Україні?
3. У чому полягає сутність бюджету розвитку та які його складові?
4. Який склад та структура власних доходів місцевих бюджетів?
5. У чому полягає призначення регулюючих та закріплених доходів за місцевими бюджетами? Яка між ними відмінність?
6. Який склад та структура видатків місцевих бюджетів? Від чого залежить склад видатків бюджетів місцевого самоврядування?

7. У чому полягає призначення видатків, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню, і який їх склад?
8. Які джерела здійснення видатків, що можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню?
9. Яке забезпечення здійснення видатків на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, що мають місцевий характер?
10. Що являє собою I кошик доходів? Яке його призначення та складові?
11. Що являє собою II кошик доходів? Яке його призначення та складові?
12. Що являє собою I кошик видатків? Яке його призначення та складові?
13. Що являє собою II кошик видатків? Яке його призначення та складові?
14. Яке значення та роль обласних бюджетів в бюджетній системі України?
15. Яке значення та роль районних бюджетів в бюджетній системі України?
16. Яке значення бюджетів місцевого самоврядування?
17. Чи змінився склад доходів місцевих бюджетів у зв'язку із прийняттям Податкового кодексу України? Як саме?
18. Які є особливості складу і структури витрат бюджетів залежно від рівня ланки бюджетної системи?
19. Чим відрізняється податкова структура доходів в Україні від податкової структури доходів у розвинутих країнах?
20. Яка роль офіційних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів?

3.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. До витрат бюджету розвитку місцевих бюджетів належать:

- 1) погашення основної суми боргу відповідно Автономній Республіці Крим та місцевого самоврядування; капітальні вкладен-

ня; внески органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у статутні фонди суб'єктів підприємницької діяльності;

- 2) виплата пенсій військовослужбовцям строкової служби та членам їхніх сімей, пенсії складу органів внутрішніх справ, іншим особам, визначеним законом; державна підтримка громадських організацій інвалідів і ветеранів, сплата до Пенсійного фонду України страхових внесків за окремі категорії осіб, передбачені законом;
- 3) видатки на державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї; підтримка молодіжних громадських організацій на виконання програм і заходів щодо дітей, молоді, жінок, сім'ї; відшкодування збитків, заподіяних громадянам; витрати на виплату заборгованості з регресних позовів шахтарів.

Тест 2. Після ухвалення закону про Державний бюджет України у другому читанні Кабінет Міністрів України в тижневий термін доводить Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям та виконавчим органам відповідних рад:

- 1) граничні доходи та видатки місцевих бюджетів за загальним та спеціальним фондами, у тому числі фондом розвитку;
- 2) обсяги міжбюджетних трансфертів для відповідних бюджетів і текстові статті, що визначають особливості міжбюджетних відносин на наступний бюджетний період;
- 3) бюджетні розписи доходів та видатків місцевих бюджетів, а також інструкції для складання бюджетних запитів.

Тест 3. Верховна Рада АР Крим та місцеві ради затверджують:

- 1) постанову про місцевий бюджет;
- 2) закон про місцевий бюджет;
- 3) рішення про місцевий бюджет;
- 4) положення про місцевий бюджет.

Тест 4. Місцеві бюджети складають:

- 1) органи Казначейства України на основі інформації Міністерства фінансів про прогнозні обсяги міжбюджетних трансфертів;
- 2) місцеві фінансові органи на основі поданих бюджетних запитів та інформації про прогнозні обсяги міжбюджетних трансфертів;
- 3) Міністерство фінансів України на основі бюджетних запитів;

- 4) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та виконавчі органи відповідних рад на основі прогнозних доходів та видатків Державного бюджету України.

Тест 5. *Касовий розрив місцевого бюджету покривається:*

- 1) запозиченнями до місцевого бюджету на визначену мету;
- 2) Державним казначейством за рахунок коштів на Єдиному казначейському рахунку або позиками місцевого бюджету на термін до трьох місяців;
- 3) наданням коштів з одного бюджету до іншого на поворотній та платній основі.

Тест 6. *Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування – це:*

- 1) розрахунковий обсяг доходів, необхідних для виконання місцевими органами влади своїх повноважень;
- 2) податки і збори (обов'язкові платежі), що закріплені на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів;
- 3) обчислений за допомогою нормативів обсяг податків і зборів (обов'язкових платежів), які надходять до місцевого бюджету.

Тест 7. *Централізовані обласні бюджети призначені:*

- 1) для акумуляції та перерозподілу бюджетних ресурсів у області;
- 2) для перерозподілу коштів між державним бюджетом та бюджетами місцевого самоврядування;
- 3) для фінансування загальнодержавних функцій в області;
- 4) немає правильної відповіді.

Тест 8. *Як поділяються місцеві бюджети України відповідно до адміністративно-територіального поділу:*

- 1) обласні, міські, районні бюджети, бюджети селищ і сіл;
- 2) республіканський бюджет АР Крим, обласні, районні, міські бюджети, бюджети районів у містах, селищ і сіл;
- 3) республіканський бюджет АР Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування?

Тест 9. *Частка офіційних трансфертів у доходах більшості місцевих бюджетів України становила:*

- 1) 10–20 %;
- 2) 40–60 %;

- 3) 1–5 %;
- 4) 20–30 %.

Тест 10. Цільові фонди місцевих бюджетів створюються:

- 1) у складі спеціального фонду місцевого бюджету;
- 2) у складі загального фонду місцевого бюджету;
- 3) окремо, поза бюджетними фондами;
- 4) у складі резервного фонду місцевого бюджету.

Тест 11. У планах видатки бюджетів, у тому числі місцевих бюджетів, поділяються на:

- 1) видатки на соціальну сферу та видатки на економічну діяльність;
- 2) видатки на споживання та видатки розвитку;
- 3) видатки на погашення боргу та видатки на оплату праці працівників бюджетних установ;
- 4) видатки на покриття бюджетного дефіциту та інші видатки.

3.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Сутність та призначення місцевих бюджетів.
2. Бюджети місцевого самоврядування. Їхнє значення для розвитку регіону.
3. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні місцевих бюджетів.
4. Цільові фонди місцевого самоврядування у складі місцевих бюджетів.
5. Особливості бюджету міста Києва як столиці України.
6. Формування місцевих бюджетів на середньостроковий період та його наслідки.
7. Доходи місцевих бюджетів від офіційних трансфертів.

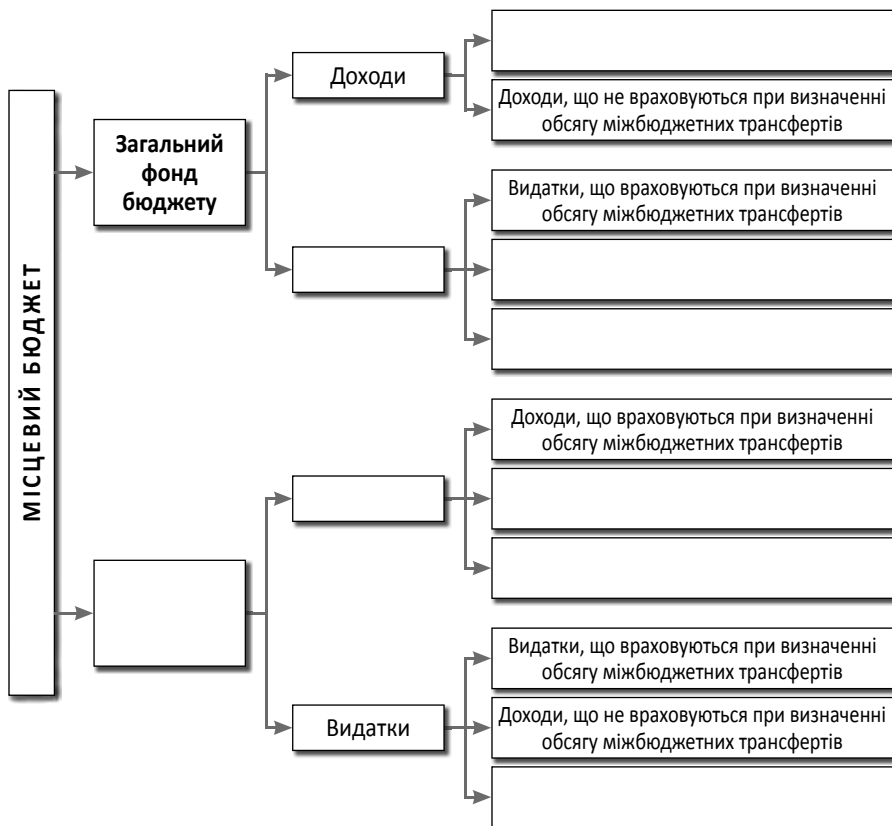
3.6. НАПРЯМИ ДЛЯ “МОЗКОВОЇ АТАКИ”

1. Генезис та еволюція місцевих бюджетів.
2. Результати реалізації Концепції реформування місцевих бюджетів з метою зміцнення фінансової бази місцевих органів влади.
3. Роль Республіканського бюджету Автономної Республіки Крим у регіональному розвитку.
4. Характеристика системи доходів місцевих бюджетів у контексті податкової реформи.

5. Склад і структура видатків окремих місцевих бюджетів, їх типові ознаки та особливості.
6. Система доходів бюджетів місцевого самоврядування та її аналіз.
7. Видатки бюджетів місцевого самоврядування, їх аналіз та проблеми правового регулювання.

3.7. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання 1. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу заповніть структурно-логічну схему, уточніть та доповніть її необхідними елементами:

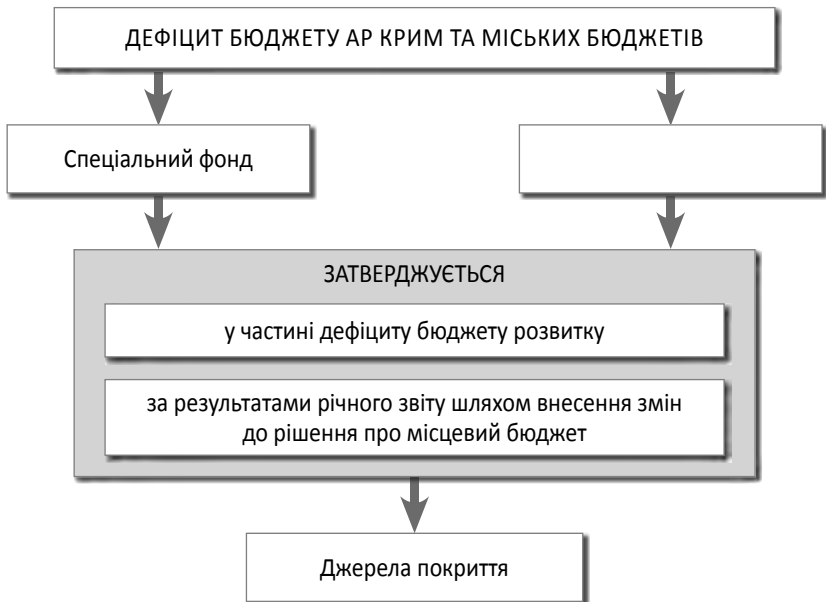
Практичне завдання 2. Проаналізуйте податкові доходи місцевих бюджетів. Закріплений податок з доходів фізичних осіб та його розподіл між рівнями бюджетів після прийняття Бюджетного кодексу України.

Практичне завдання 3. Дослідіть та проаналізуйте зміну обсягів міжбюджетних трансфертів із прийняттям та зміною Бюджетного кодексу України.

Практичне завдання 4. Здійсніть аналіз бюджету місцевого самоврядування та простежте динаміку змін дохідних та видаткових статей бюджету з визначенням факторів впливу на ці зміни.

Практичне завдання 5. Назвіть склад доходів місцевих бюджетів, які впливають на визначення міжбюджетних трансфертів. Наведіть приклад розрахунку міжбюджетного трансферту за певним бюджетом.

Практичне завдання 6. Проаналізуйте чинне законодавство щодо процедури врегулювання дефіциту місцевого бюджету та на основі здійсненого аналізу уточніть і заповніть структурно-логічну схему:

Практичне завдання 7. Проаналізуйте частку місцевих бюджетів у зведеному бюджеті за останні п'ять років. Визначте динаміку та фактори (законодавчі, політичні та ін.) які вплинули на зміну частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті за кожний окремий рік.

3.8. РОЛЬОВА ГРА “ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ НА ШКІЛЬНУ ОСВІТУ”

Мета: набуття практичних навичок формування та використання бюджетних коштів на шкільну освіту.

I етап. Організація умов проведення гри

Формулювання мети гри, пояснення процесу гри, поділ учасників на команди по 5 осіб у кожній та вибір ними ролей. Ознайомлення учасників із завданнями, забезпечення їх матеріалами та оголошення критеріїв оцінювання (7–10 хв).

II етап. Виконання завдання (15 хв)

Серед п'яти учасників команди розподіляються ролі: головного розпорядника, незалежного оцінювача, двох розпорядників та координатора від казначейства.

Зміст завдання: у межах функції “Освіта” підфункції “Шкільні заклади освіти” група формулює назву і напрями діяльності. Після цього функції розподіляються згідно з ролями:

- головний розпорядник визначає мету і завдання шкільної освіти;
- розпорядники визначають використання коштів та пропонують планові і звітні показники виконання кошторисів, а незалежний оцінювач визначає у їх обґрунтуваннях слабкі місця;
- координатор від казначейства стежить за часом та спрямуванням коштів.

Головний розпорядник оформлює результати роботи в таблиці.

III етап. Підготовка та презентація результатів роботи команди (25 хв)

Координатор від казначейства готує та проводить презентацію роботи команди, аргументуючи обрані критерії результативності використання коштів та їх слабкі місця.

IV етап. Підбиття підсумків

Вибір за допомогою голосування всередині команд найкращої школи міста або школи району. Обговорення результату всією групою з метою визначення доцільності обраних критеріїв результативності використання коштів.

V етап. Оцінювання учасників

Викладач згідно з критеріями оцінювання виставляє учасникам бали.

3.9. КОМПЛЕКСНІ ЗАВДАННЯ СЦЕНАРІЮ “ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ”

<i>Завдання сценарію</i> – сформулювати в учасників під час тренувань такі професійні компетенції та вміння:	
1. Аналізувати:	<ul style="list-style-type: none"> – показники доходів місцевих бюджетів; – показники видатків місцевих бюджетів у взаємозв'язку з показниками соціально-економічного розвитку регіону; – необхідність витрат за окремими бюджетними програмами; – покриття дефіциту або визначення профіциту місцевих бюджетів; – роль міжбюджетних трансфертів при виконанні місцевих бюджетів
2. Контролювати та здійснювати моніторинг:	<ul style="list-style-type: none"> – планування бюджетних доходів і видатків; – результатів виконання місцевих бюджетів
3. Визначати:	<ul style="list-style-type: none"> – джерела бюджетних доходів; – напрями виконання бюджетних видатків; – показники, що характеризують виконання бюджетних програм
4. Розробляти:	<ul style="list-style-type: none"> – критерії оцінки результатів бюджетних видатків; – напрями заходів державної політики та політики органів місцевого самоврядування щодо вдосконалення складу та структури місцевих бюджетів

Етапи сценарію:

- 1 етап – “Склад, структура і призначення місцевих бюджетів”;
- 2 етап – “Дохідна база місцевих бюджетів та її обґрунтованість”;
- 3 етап – “Оптимізація витратків місцевих бюджетів”;
- 4 етап – “Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні місцевих бюджетів”.

Визначити джерела первинної інформації, яка на початку інструктажу надається учасникам. Первинна інформація полягає у висвітленні мети, описанні етапів тренування та окресленні способів вирішення сценарію. Вторинна інформація здобувається учасниками безпосередньо під час виконання етапів сценарного тренування.

Показники, що можуть бути використані в сценарному тренуванні, наведені в табл. 3.1.

3.10. АНАЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ “ВАГОМІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ”

Аналітичне завдання 1. Користуючись статистичними збірниками, показниками, що надані центральними органами влади і органами місцевого самоврядування, знайдіть частку дохідної частини місцевих бюджетів щодо ВВП України, частку дохідної частини місцевих бюджетів щодо валового регіонального продукту (ВРП). Охарактеризуйте централізацію ВВП і ВРП у місцевих бюджетах, її значення для зміцнення місцевого самоврядування.

Аналітичне завдання 2. Знайдіть частку витратків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України, з урахуванням та без урахування міжбюджетних трансфертів, починаючи з 2000 р. Знайдіть частку витратків місцевих бюджетів окремих видів (обласних, районних, бюджетів міст) у зведених бюджетах адміністративних одиниць, з врахуванням та без урахування міжбюджетних трансфертів, починаючи з 2000 р. Проаналізуйте зміни централізації витратків та їх залежність від міжбюджетних трансфертів, визначте тенденції динаміки та чинники, що на них вплинули.

Аналітичне завдання 3. За зразком табл. 3.2 та 3.3 проаналізуйте дохідну частину місцевих бюджетів (у цілому та за групами однорідних бюджетів) не менш ніж за 5 останніх років.

Таблиця 3.1

Показники для використання у сценарному тренуванні

Показники	Призначення показника	Одиниця вимірювання	Способи застосування
<i>Показники вливу на місцеві бюджети</i>			
Показник регіонального валового продукту	Частка власних доходів місцевих бюджетів у валовому регіональному продукті. Частка видатків на повноваження місцевого самоврядування у валовому регіональному продукті	%	Позитивну динаміку зростання показника потрібно порівнювати зі зростанням доходів, видатків або фінансування бюджетів у валовому регіональному продукті
Показник дефіциту бюджету (плановий, фактичний)	Визначення якості бюджетного планування	грн, %	Визначити і проаналізувати чинники виникнення дефіциту
Показник кількості бюджетних програм	Рівень застосування бюджетування	ум. од.	Показує навантаження на бюджет
<i>Показники повноти і своєчасності виконання бюджету</i>			
Сума планових надходжень до місцевих бюджетів (у цілому та за групами бюджетної класифікації)	Визначити склад і структуру надходжень місцевих бюджетів, її динаміку за місяцями, кварталами, роками	грн або %	Показує зміни кількісного складу доходів місцевих бюджетів та дає змогу виокремити наслідки чинників впливу на дохідну базу місцевих бюджетів
Сума планових витрат до місцевих бюджетів (у цілому та за групами бюджетної класифікації)	Визначити склад і структуру витрат місцевих бюджетів, її динаміку за місяцями, кварталами, роками	грн або %	Показує зміни кількісного складу доходів місцевих бюджетів та дає змогу виокремити наслідки чинників впливу на дохідну базу місцевих бюджетів

Закінчення табл. 3.1

Показники	Призначення показника	Одиниця вимірювання	Способи застосування
Відхилення обсягів запланованих доходів або видатків бюджету за статтями або програмами від фактичних показників	Розрахований за кварталами може виявити закономірності виконання місцевих бюджетів, за підсумками року – рівномірність виконання бюджетів на кінець бюджетного періоду	грн, %	Відображає реальні пріоритети бюджетної політики
Структура доходів і видатків державного бюджету країни та місцевих бюджетів за планом і фактом	Частка окремих статей доходів бюджету у загальному обсязі находжень	%	Дає можливість побачити роль окремих статей у формуванні доходів бюджету, порівняти фактичні і планові показники
Суми залишку бюджетних коштів рахунках спеціального фонду бюджету	Сума коштів на рахунках на конкретну дату	грн	Показує специфіку функціонування спеціального фонду бюджету
Зіставлення фактичних і касових видатків при виконанні бюджету	Порівняння видатків, які були проведені, але могли бути не оплачені, та сум коштів, які були виплачені	грн, %	Дає повне уявлення про фактично витрачені кошти
Суми дебіторської та кредиторської заборгованості бюджетних установ	Сума заборгованості за місяцями протягом бюджетного періоду	грн	Свідчить про фінансовий стан бюджетних установ
Структура і динаміка фінансування бюджету	Показує основні джерела фінансування місцевих бюджетів	%	Показує боргову та приватизаційну політику місцевої влади
Сума і структура міжбюджетних трансфертів за видами	Показує основні джерела збалансування місцевих бюджетів	%	Показує бюджетну політику щодо місцевої влади

3.11. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
3. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua>.
4. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : у 3 т. / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : М-во фінансів України : Національний ун-т ДПС України, 2010. – 2389 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280/97-ВР>.
7. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів : затв. наказом Державного казначейства України від 04.11.2002 № 205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0919-02>.
8. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=308-2007-р>.
9. Місцеві фінанси : підручник / за ред. О. П. Кириленко. – К. : Знання, 2006. – 677с.
10. Місцеві фінанси у схемах і таблицях : навч. посіб. / М. А. Гапонюк, А. Є. Буряченко, В. П. Яцюта та ін. ; за заг. ред. В. М. Федосова. – К. : КНЕУ, 2010. – 600 с.
11. *Музика А. О.* Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством : монографія / А. О. Музика. – К. : Атіка, 2004. – 344 с.
12. *Рева Т. М.* Місцеві фінанси : навч. посіб. / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук, Н. В. Кучкова. – К. : ЦУЛ, 2007. – 208 с.

13. *Сазонець І. А.* Управління місцевими фінансами : навч. посіб. / І. А. Сазонець, Т. В. Гринько, Г. Ю. Придатко. – К. : ЦНЛ, 2006. – 264 с.
14. *Сунцова О. О.* Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. О. Сунцова. – К. : ЦНЛ, 2005. – 560 с.

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ

4.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Бюджетне регулювання, міжбюджетні відносини, вхідний бюджетний потік, вихідний бюджетний потік, зовнішній бюджетний потік, внутрішній бюджетний потік, бюджетне регулювання.

4.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Що таке індекс податкоспроможності бюджету і як він розраховується? Яким чином можливість перегляду цього індексу не частіше, ніж раз на рік, вплине на формування міжбюджетних трансфертів? Охарактеризуйте позитивні та негативні аспекти розрахунку цього індексу раз на три роки та раз на рік з погляду вдосконалення міжбюджетних відносин.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 98 (п. 8) Індекси відносної податкоспроможності відповідних бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж раз на три роки</p>	<p>Стаття 98 (п. 8) Індекси відносної податкоспроможності відповідних бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж раз на рік, без відповідного обґрунтування, крім випадків: виділення нових або зміни уже існуючих адміністративно-територіальних одиниць; зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання – платників податків; зміни податкового законодавства...</p>

Завдання 2. Яка відмінність між “дотацією вирівнювання бюджету АРК, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського АРК та міст обласного значення, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти” і “додатковою дотацією на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів”? Поясніть доцільність запровадження такої дотації. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 97</p> <p>У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам:</p> <p>...додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;..</p>
---------------------------------	--

Завдання 3. На які види житлово-комунальних послуг органи місцевого самоврядування можуть самостійно затверджувати тарифи? Чи враховуватимуться такі видатки при визначенні обсягу міжбюджетних трансферів? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 91 (ч. 1, п. 1)</p> <p>До видатків місцевих бюджетів... належать видатки на: ...відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)</p>
---------------------------------	--

Завдання 4. Поясніть зміст понять “інновація” та “інноваційний розвиток”. Обґрунтуйте введення другого поняття до переліку принципів надання субвенцій на виконання інвестиційних програм (проектів). Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 105 (ч. 1, п. 2) ...розподіл коштів має забезпечити реалізацію системи національних цінностей і завдань інноваційного розвитку...
--------------------------------	--

Завдання 5. Сформулюйте поняття “регулювання міжбюджетних відносин”. Розкрийте його суспільно-економічне значення. Назвіть основні методи та інструменти регулювання міжбюджетних відносин в Україні. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 81 (п. 2) Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень
--------------------------------	--

Завдання 6. Розкрийте зміст поняття “субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів)”. Охарактеризуйте основні принципи та засади надання субвенцій на виконання інвестиційних програм (проектів) з Державного бюджету України місцевим бюджетам. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Статті 2 (п. 26; п. 46), 105 (п. 2) Субвенції – це міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Інвестиційна програма (проект) – комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій
--------------------------------	---

Завдання 7. Обґрунтуйте доцільність казначейської системи виконання бюджету в Україні. Опишіть механізм взаємодії Державної казначейської служби України та її територіальних управлінь і відділень під час виконання бюджету в частині міжбюджетних трансфертів. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 108 (п. 1)</p> <p>Міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам перераховуються з рахунків державного бюджету органами Державної казначейської служби України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам ...для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти, забезпечуються відповідними органами Державної казначейської служби України</p>
--------------------------------	--

Завдання 8. Поясніть зміст понять “територіальна громада” та “об’єднання територіальних громад”. Яким чином здійснюватимуться розрахунки міжбюджетних трансфертів до цих об’єднань? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 5 (п. 3)</p> <p>...“об’єднання територіальних громад”...</p>
--------------------------------	---

Завдання 9. Дайте визначення поняття “норматив бюджетної забезпеченості”. Розкрийте його економічне значення. Назвіть основні показники, які використовуються для визначення бюджетної забезпеченості місцевих бюджетів. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 95 (п. 1)</p> <p>Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості для місцевих бюджетів коригуються коефіцієнтами, що враховують відмінності у вартості надання гарантованих послуг...</p>
--------------------------------	---

Завдання 10. Назвіть основні критерії розмежування основних груп видатків між бюджетами. Опишіть механізм фінансування видатків першої, другої та третьої груп. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 86 (п. 1)</p> <p>Види видатків поділяються на такі групи:</p> <ol style="list-style-type: none">1) перша група – видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання гарантованих послуг і які розташовані найближче до споживачів;2) друга група – видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують надання основних гарантованих послуг для всіх громадян України;3) третя група – видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують гарантовані послуги для окремих категорій громадян, або реалізацію програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України
---	--

Завдання 11. Продовжіть перелік видатків, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Які принципи покладено в основу розмежування видатків між бюджетами різних рівнів? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 91 (п. 1)</p> <p>До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:</p> <ol style="list-style-type: none">1) місцеву пожежну охорону;2) позашкільну освіту;3) соціальний захист та соціальне забезпечення; <p>...</p>
---	--

Завдання 12. Що таке міжбюджетний трансферт? Назвіть основні види міжбюджетних трансфертів та охарактеризуйте їхнє значен-

ня для місцевих бюджетів. Поясніть відмінність між дотаціями та субвенціями, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 97 (п. 1) У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі міжбюджетні трансферти місцевим бюджетам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення; 2) субвенція на здійснення програм соціального захисту; 3) субвенція на компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень внаслідок надання пільг, встановлених державою; 4) субвенція на виконання інвестиційних проектів; 5) інші субвенції 	<p>Стаття 97 (п. 1) У Державному бюджеті України можуть передбачатися такі трансферти місцевим бюджетам:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дотація вирівнювання бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам та бюджетам міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти; 2) додаткова дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів; 3) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту; 4) додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, внаслідок надання пільг, встановлених державою; 5) субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів); 6) інші додаткові дотації та субвенції

Завдання 13. Поясніть економічний зміст поняття “дотація вирівнювання”. Як вона розраховується? Які коригуючі коефіцієнти застосовуються під час розрахунку дотації вирівнювання? Порів-

няйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 2 (п. 22) Дотація вирівнювання – це міжбюджетний трансферт на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує
---	--

Завдання 14. Охарактеризуйте позитивні аспекти застосування формульного підходу до розрахунку дотацій вирівнювання. Назвіть основні параметри, які повинні враховуватися при формульному розрахунку обсягу дотацій вирівнювання? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 98 (п. 3) Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, визначених пунктами 1 та 3 частини першої статті 96 цього Кодексу, затверджується Кабінетом Міністрів України
---	---

Завдання 15. Що таке коефіцієнт вирівнювання? Яким чином визначається цей показник? Назвіть його встановлені межі. У чому полягає стимулююча функція коефіцієнта вирівнювання? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 100 (п. 2) ...“коефіцієнт вирівнювання”...
---	---

Завдання 16. З якою метою надаються міжбюджетні трансферти з одного місцевого бюджету іншому? Охарактеризуйте умови надання міжбюджетних трансфертів між районним бюджетом та бюджетами місцевого самоврядування. Опишіть механізм розрахунку, подання та затвердження обсягу міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 101 (п. 1) Міські (міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) і районні ради можуть передбачати у відповідних бюджетах дотації вирівнювання бюджетам районів у містах, бюджетам сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення (крім бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти), а також кошти, що передаються з таких бюджетів до міських (міст Києва та Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення) і районних бюджетів</p>
---	---

Завдання 17. Поясніть економічний зміст поняття “міжбюджетні відносини”. Назвіть основні форми цих відносин. Охарактеризуйте основні інструменти горизонтальних та вертикальних міжбюджетних відносин. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 81 (п. 1) Міжбюджетні відносини – відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України</p>
---	--

Завдання 18. Розкрийте економічний зміст поняття “міжбюджетні трансферти”. Хто затверджує формулу розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів? У якому випадку передаються кошти з місцевих бюджетів до державного бюджету? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 96 (п. 1) Міжбюджетні трансферти поділяються на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дотацію вирівнювання; 2) субвенції; 3) кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; 4) додаткові дотації
---	---

Завдання 19. Що таке субвенція? Поясніть її роль у міжбюджетних відносинах, охарактеризуйте специфіку застосування. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 2 (п. 48) Субвенції – це міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції.
---	---

4.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. У чому полягає сутність міжбюджетних відносин?
2. Яка мета регулювання міжбюджетних відносин?
3. Що таке міжбюджетні взаєморозрахунки? Назвіть їх недоліки і переваги.
4. Яка роль розмежування повноважень у децентралізації бюджетної системи?
5. У чому полягає сутність, необхідність та класифікація бюджетної субвенції?
6. Що таке бюджетне субсидювання в міжнародній практиці?
7. У чому полягають призначення та сутність вилучення надлишку коштів з бюджету?
8. Що являють собою взаємні розрахунки між бюджетами? Чи дозволені такі розрахунки чинним законодавством в Україні?
9. Яке практичне застосування взаємних розрахунків між бюджетами? Назвіть їхні переваги та недоліки. Випадки застосування.
10. Що таке міжбюджетні трансферти та як визначається їх обсяг?
11. У чому полягає проблема фінансового забезпечення бюджетних повноважень та шляхи її вирішення?
12. Розкрийте суть принципу субсидіарності. Яке його значення та як він застосовується на практиці в Україні?
13. Охарактеризуйте принцип інституціональної симетрії. Чи має він практику застосування в Україні?
14. У чому полягає основний зміст теорії фіскального федералізму?
15. Який зв'язок між бюджетним регулюванням і бюджетною централізацією в Україні?

4.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. *Мета регулювання міжбюджетних відносин полягає у:*

- 1) перерозподілі фінансових ресурсів за допомогою бюджетів з економічно розвинутіших регіонів до менш економічно розвинутих;
- 2) забезпеченні відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законом про Державний бюджет України, та бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень;
- 3) забезпеченні відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та чисельністю населення в регіонах України.

Тест 2. *Міжбюджетні трансферти за Бюджетним кодексом України – це:*

- 1) надходження до місцевого бюджету на визначену мету;
- 2) кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;
- 3) надання коштів з одного бюджету до іншого на поворотній основі;
- 4) кошти, надані з одного бюджету до іншого на умовах повернення до кінця бюджетного періоду.

Тест 3. *Види міжбюджетних трансфертів згідно з Бюджетним кодексом України:*

- 1) дотація вирівнювання; субвенція; кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; інші дотації;
- 2) дотація вирівнювання; субвенція; субсидія; кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; інші дотації;
- 3) дотація вирівнювання; субсидія; кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; інші дотації.

Тест 4. *Який з параметрів не містить Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів:*

- 1) кількість жителів та кількість споживачів соціальних послуг;

- 2) індекс відносної податкоспроможності відповідного міста чи району;
- 3) прогнозний показник кошика доходів бюджетів;
- 4) обсяг прогнозованого боргу місцевої влади на кінець звітного періоду;
- 5) коефіцієнт вирівнювання?

Тест 5. Бюджетні призначення міжбюджетних трансфертів встановлені в:

- 1) Бюджетному кодексі України;
- 2) додатках (таблиці) закону про Державний бюджет України;
- 3) Податковому кодексі України;
- 4) Основних напрямах бюджетної політики на наступний рік.

Тест 6. Коли бюджетний період розпочався, а закон про Державний бюджет України ще не затверджено, то використовується одна з таких форм організації міжбюджетних відносин:

- 1) на договірних засадах;
- 2) на основі самоврядування ланок бюджетної системи;
- 3) як призупинення норм попереднього закону;
- 4) як покриття касових розривів бюджетів.

Тест 7. Субвенції з Державного бюджету України на виконання інвестиційних проектів надаються:

- 1) республіканському бюджету АРК, обласним бюджетам, міським бюджетам Києва та Севастополя;
- 2) бюджетам місцевого самоврядування;
- 3) районним бюджетам та бюджетам міст без районного поділу.

Тест 8. Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів призначена для:

- 1) встановлення граничного розміру дефіциту місцевих бюджетів у поточному році;
- 2) щорічного визначення розміру дотації вирівнювання;
- 3) щорічного визначення надходження необхідних податків до місцевих бюджетів.

Тест 9. *Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів має такий вигляд:*

- 1) дотація вирівнювання дорівнює добутку коефіцієнта вирівнювання та різниці між розрахунковими кошиком закріплених доходів і видатками відповідного місцевого бюджету;
- 2) дотація вирівнювання дорівнює добутку коефіцієнта вирівнювання та різниці між податками і видатками відповідного місцевого бюджету;
- 3) дотація вирівнювання дорівнює добутку коефіцієнта вирівнювання та різниці між надходженнями і видатками відповідного місцевого бюджету.

Тест 10. *На додаток до дотації вирівнювання в міжбюджетних трансфертах використовуються:*

- 1) додаткові дотації;
- 2) кредити банків;
- 3) інвестиції;
- 4) запозичення Кабінету Міністрів України.

Тест 11. *Передача видатків на виконання повноважень між бюджетами означає, згідно з принципом субсидіарності, забезпечення місцевих бюджетів коштами для здійснення:*

- 1) делегованих повноважень;
- 2) власних повноважень;
- 3) недеlegationаних повноважень.

4.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Бюджетна децентралізація та бюджетне регулювання, їх розвиток в Україні.
2. Виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування.
3. Міжбюджетні відносини та їх реалізація в Україні.
4. Бюджетне субсидіювання в міжнародній практиці.
5. Засади розмежування видатків між бюджетами.
6. Види міжбюджетних трансфертів та призначення кожного з них.

4.6. НАПРЯМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕНЬ ТА ДИСКУСІЙ

1. Принцип субсидіарності. Його значення та використання в практиці України.
2. Бюджетні повноваження: розширення чи обмеження? Проблеми розвитку регіону.
3. Регулювання міжбюджетних взаємовідносин. Сучасна практика України та міжнародний досвід.
4. Проблема фінансового забезпечення бюджетних повноважень та шляхи її вирішення.
5. Порядок розрахунку дотації вирівнювання. Альтернативні шляхи фінансового вирівнювання регіонів.

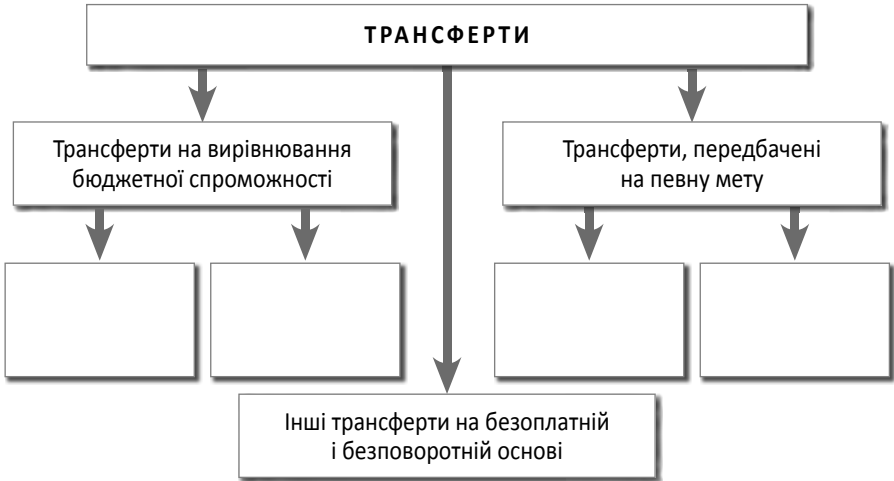
4.7. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТ” З ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ, ЯКІ ВРАХОВУЮТЬСЯ ТА НЕ ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Представте в графічному вигляді за допомогою “Інтелект-карти” доходи і видатки, які враховуються та не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. При розробленні “Інтелект-карти” потрібно врахувати основні положення та структуру отриманих знань, у тому числі Бюджетного кодексу України. Зокрема, необхідно дослідити та візуалізувати:

- 1) доходи, які враховуються та не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Визначте ознаки, за якими проводиться такий поділ. Результат дослідження подайте в схематичному вигляді;
- 2) видатки, які враховуються та не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Визначте ознаки, за якими проводиться такий поділ. Результат дослідження подайте в схематичному вигляді;
- 3) порядок надання та використання окремих видів міжбюджетних трансфертів, а також проаналізувати його. Результат дослідження подайте в схематичному вигляді.

4.8. АНАЛІТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

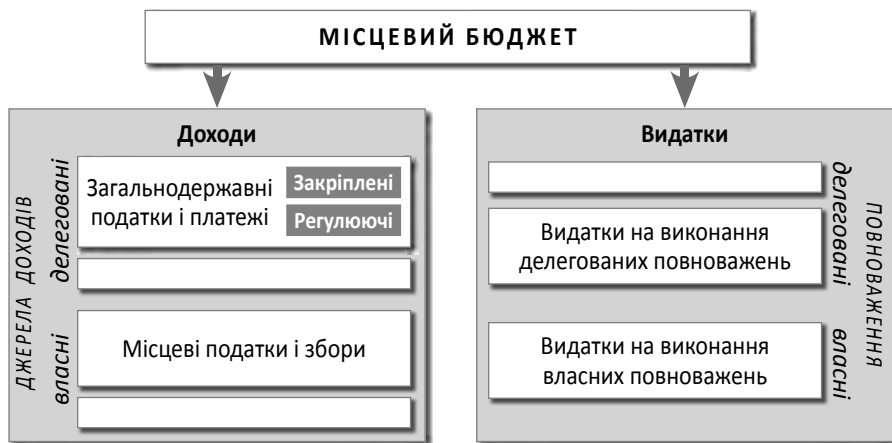
Практичне завдання 1. Проаналізуйте чинне законодавство в частині міжбюджетних відносин в Україні. Уточніть та доповніть схему необхідними елементами класифікації наявних в Україні трансфертів:

Практичне завдання 2. Проаналізуйте обсяг і динаміку міжбюджетних трансфертів до республіканського бюджету АРК, обласних бюджетів та міських бюджетів міст Києва та Севастополя за останні три роки. Зробіть короткий висновок стосовно рівномірності розподілу коштів між бюджетами.

Практичне завдання 3. Дослідіть три групи міжбюджетних трансфертів та визначте їх частку (за групами) у загальному обсязі міжбюджетних трансфертів за останні п'ять років. Результат оформіть у табличному вигляді.

Практичне завдання 4. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу заповніть структурно-логічну схему, уточніть та доповніть її необхідними елементами в частині трансфертів місцевого бюджету:

Практичне завдання 5. Дослідіть та проаналізуйте сутність державної політики у сфері надання міжбюджетних трансфертів. Результат дослідження подайте в схематичному вигляді:

Практичне завдання 6. Дослідіть і проаналізуйте форми та інструменти бюджетного регулювання, подані на схемі (рис. 4.1). Результат дослідження подайте в табличному вигляді.

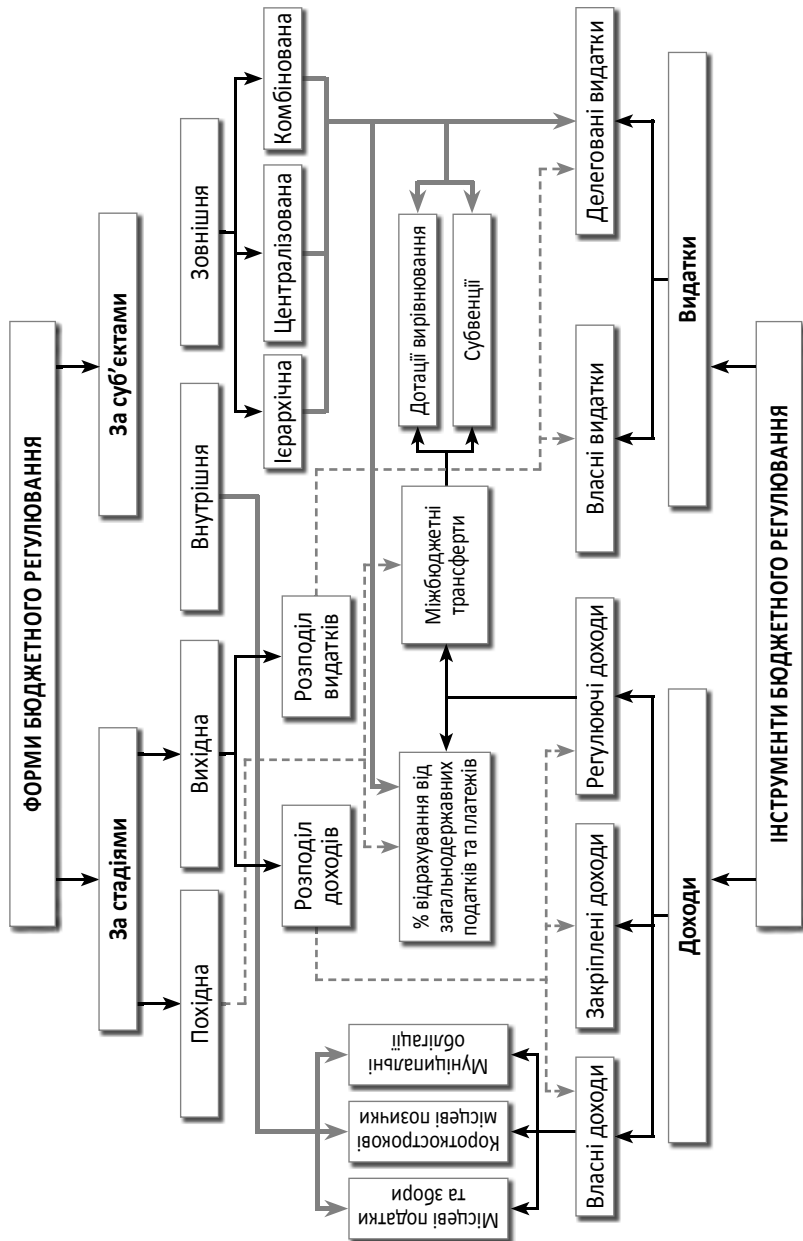

Рис. 4.1. Форми та інструменти бюджетного регулювання

4.9. КОМПЛЕКСНЕ РОЗРАХУНКОВЕ ЗАВДАННЯ “ВЗАЄМОЗВ’ЯЗОК МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ З РЕГІОНАЛЬНИМ ВАЛОВИМ ПРОДУКТОМ ТА ЧИСЕЛЬНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ”

За даними фактичного виконання бюджетів визначимо абсолютний розмір змін міжбюджетних трансфертів за їх групами в часі, порівнюючи показники, зокрема за 2005 і 2011 рр. За наведеними нижче формулами розрахуємо темпи зростання та приросту, абсолютне значення 1 % приросту, а також коефіцієнт еластичності міжбюджетних трансфертів i -ї області за її валовим регіональним продуктом (далі – ВРП) та чисельністю населення.

Абсолютний приріст (абсолютний розмір зміни показника – обсягу міжбюджетних трансфертів):

$$\Delta V = V_{зв} - V_б,$$

де $V_{зв}$, $V_б$ – приріст обсягу міжбюджетних трансфертів за звітний і базовий роки, відповідно.

$$\text{Темп зростання: } T_з = \frac{V_{зв}}{V_б} \cdot 100.$$

$$\text{Темп приросту: } T_п = T_з - 100.$$

$$\text{Абсолютне значення 1 \% приросту показника: } \Delta V_{1\%} = \frac{\Delta V}{T_п}.$$

Розрахунок коефіцієнта еластичності матиме такий вигляд:

$$\text{за чисельністю населення} - K_{ел 1} = \frac{T_{пнi}}{T_{пнi}};$$

$$\text{за ВРП} - K_{ел 2} = \frac{T_{пi}}{T_{пВРПi}},$$

де $T_{пi}$ – темп приросту i -го регіону; $T_{пнi}$ – темп приросту населення i -го регіону; $T_{пВРПi}$ – темп приросту ВРП i -го регіону.

Розрахунок абсолютних значень за кожним видом міжбюджетних трансфертів групуємо в таблицю за регіонами України. Зразок для дотації вирівнювання показано в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Значення дотацій вирівнювання за регіонами України у 2006–2012 рр.

Регіон	$V_{2006'}$ тис. грн	$V_{2012'}$ тис. грн	$\Delta V,$ тис. грн	$T_3, \%$	$T_{п'}, \%$	$\Delta V_{1\%}$ тис. грн	$K_{\text{єл}}$
1. Автономна Республіка Крим							
2. Вінницька область							
3. Волинська область							
4. Дніпропетровська область							
5. Донецька область							
...							
26. м. Київ							
27. м. Севастополь							
Усього						×	×

Отримані результати розрахунку проаналізуйте і зробіть висновки.

У табл. 4.2 розрахуємо темпи приросту кожного міжбюджетного трансферту за видами та в цілому по Україні.

Таблиця 4.2

Результати змін абсолютних значень міжбюджетних трансфертів у 2006–2012 рр.

Вид міжбюджетного трансферту	$V_{2006'}$ тис. грн	$V_{2012'}$ тис. грн	$\Delta V,$ тис. грн	$T_3, \%$	$T_{п'}, \%$	$\Delta V_{1\%}$ тис. грн
1. Дотація вирівнювання						
...						
Усього						×

Розрахуємо коефіцієнти еластичності за кожним видом міжбюджетного трансферту. Коефіцієнт еластичності дорівнюватиме відношенню темпу приросту кожного виду трансферту до темпу приросту валового регіонального продукту або темпу приросту чисельності населення в Україні:

$$K_{ел1} = \frac{T_{пi}}{T_{пнi}} \quad \text{або} \quad K_{ел2} = \frac{T_{пi}}{T_{пВРПi}},$$

де i – вид міжбюджетного трансферту.

Коефіцієнти еластичності за кожним видом міжбюджетних трансфертів в цілому по Україні слід викласти, як показано у табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Коефіцієнти еластичності зміни міжбюджетних трансфертів

Вид міжбюджетного трансферту	$K_{ел1}$	$K_{ел2}$

Результати табл. 4.3 додатково подайте у графічному вигляді.

Проаналізуйте отримані результати за областями України та видами міжбюджетних трансфертів. Надайте висновки та рекомендації.

4.10. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
3. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua>.
4. Про Державний бюджет України на відповідний рік : закони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
5. Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів : постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 1149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1149-2010-%EF>.
6. Про затвердження Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту за рахунок субвенцій з державного бюджету :

- постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=256-2002-%EF>.
7. Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів : постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 № 1132 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1132-2010-%EF>.
 8. Про затвердження Порядку перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій : постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2005 № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=20-2005-%EF>.
 9. Місцеві фінанси у схемах і таблицях : навч. посіб. / М. А. Гапнюк, А. Є. Буряченко, В. П. Яцюта та ін. ; за заг. ред. В. М. Федосова. – К. : КНЕУ, 2010. – 600 с.
 10. Управління державним бюджетом України : підручник / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
 11. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання : навч. посіб. / І. Я. Чугунов. – К. : НДФІ, 2005. – 258 с.
 12. Шляхи реформування бюджетної системи України на інноваційних засадах : монографія / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 544 с.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ, ОСВІТУ ТА НАУКУ

5.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Державне інвестування, бюджетні інвестиції, державні капіталовкладення, інвестиційна програма, бюджетні кредити, операційні видатки, фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, проектні асигнування, фінансове регламентування надання освітніх послуг, форми здійснення видатків на освіту, оперативно-мережеві показники, середньорічна кількість учнів, норма педагогічного навантаження, кількість годин педагогічного навантаження, тарифікаційний список, школа-інтернат, дошкільний навчальний заклад, діто-день, фонд заміщення, фонд погодинної оплати праці.

5.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Дайте визначення поняття “державна цільова програма”. Фінансування яких товарів (робіт, послуг) відповідно до наведеного положення можна віднести до видатків місцевих бюджетів? Поясніть доцільність доповнення ст. 85 п. 3. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

**БЮДЖЕТНИЙ
КОДЕКС
2010 р.**

Стаття 85 (п. 3)

Товари (роботи, послуги), придбані головним розпорядником коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) за рахунок видатків на централізовані заходи

	відповідно до програмних документів економічного та соціального розвитку, державних цільових програм, можуть бути передані бюджетним установам, які утримуються з інших місцевих бюджетів
--	---

Завдання 2. Дайте визначення поняття “бюджетна установа”. Які види бюджетних установ Вам відомі? Яким чином здійснюватиметься фінансування державних професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів державної форми власності згідно з положеннями Бюджетного кодексу 2010 р.?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 85 (п. 2) Забороняється планувати та здійснювати видатки, не віднесені до місцевих бюджетів цим Кодексом, а також здійснювати впродовж бюджетного періоду видатки на фінансування бюджетних установ одночасно з різних бюджетів, за винятком державних професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів державної форми власності. При цьому фінансування зазначених навчальних закладів за рахунок коштів місцевих бюджетів може здійснюватися виключно у разі перевиконання дохідної частини загального фонду відповідного бюджету</p>	<p>Стаття 85 (п. 2) Забороняється планувати та здійснювати видатки, не віднесені до місцевих бюджетів цим Кодексом, а також здійснювати впродовж бюджетного періоду видатки на функціонування бюджетних установ одночасно з різних бюджетів, крім випадків, коли такі видатки здійснюються за рішенням відповідної місцевої ради за рахунок вільного залишку бюджетних коштів або перевиконання дохідної частини загального фонду місцевого бюджету при відсутності заборгованості такого бюджету за захищеними статтями видатків протягом року на будь-яку дату</p>

Завдання 3. Які заходи позашкільної освіти включатимуться до видатків, що враховуватимуться при визначенні міжбюджетних трансфертів, а які не включатимуться? Чи існує, на Вашу думку, необхідність внесення змін до Бюджетного кодексу України з метою уникнення неоднозначного розуміння віднесення видатків на позашкільну освіту одночасно як до видатків, що враховувати-

муться при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, так і до видатків, які не враховуватимуться при визначенні міжбюджетних трансфертів? Чи може на практиці така неузгодженість положень призвести до їх неоднозначного застосування, а за певних обставин – і до зловживань?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
<p>Стаття 89 (ч. 1, п. 2 д) До видатків, що здійснюються з районних бюджетів... та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: ...позашкільну освіту (заходи районного значення з позашкільної роботи з дітьми);..</p> <p>Стаття 90 (ч. 1, п. 2 г) До видатків, що здійснюються з бюджетів АРК і обласних... та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: ...позашкільну освіту (заходи республіканського АРК та обласного значення з позашкільної роботи з дітьми);..</p>	<p>Стаття 91 (ч. 1, п. 2) До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: позашкільну освіту;..</p>

Завдання 4. Поясніть відмінність інвестиційної програми від бюджетної програми. Які критерії використання коштів бюджетів, а які – надання гарантій? Критерії вибору? Назвіть напрями провадження інвестиційної діяльності. У чому полягає комплекс заходів щодо фінансування інвестиційних проектів, у тому числі за рахунок бюджетних коштів?

<p>БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.</p>	<p>Стаття 2 (п. 2б) Інвестиційна програма – комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій</p>
--	---

Завдання 5. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки та чому? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 87 (п. 4, п. 13)</p> <p>Фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення.</p> <p>Державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки</p>
---------------------------------	--

Завдання 6. Поясніть, з якого бюджету надаються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність здійснення таких видатків. Визначте перелік закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які спрямовуються з державного бюджету (для виконання завдання використайте постанову Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1133). Згідно зі ст. 22 визначте розпорядників бюджетних коштів, на яких покладені функції виконання таких видатків, та їхні завдання. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 87 (п. 7)</p> <p>Видатки на освіту:</p> <p>а) загальну середню освіту:</p> <ul style="list-style-type: none"> – спеціалізовані школи (у тому числі школи-інтернати) державної власності; – загальноосвітні школи соціальної реабілітації; <p>б) професійно-технічну освіту (на оплату послуг з підготовки кваліфікованих робітників на умовах державного замовлення у професійно-технічних навчальних закладах державної власності);</p> <p>в) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах державного замовлення у вищих навчальних закладах державної власності);</p>
---------------------------------	--

	<p>г) післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах державного замовлення у навчальних закладах державної власності);</p> <p>г) позашкільні навчальні заклади та заходи з позашкільної роботи з дітьми, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;</p> <p>д) інші заклади та заходи в галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України</p>
--	---

Завдання 7. Поясніть, з якого бюджету спрямовуються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність надання таких видатків. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? Чи враховуються вони при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів? За рахунок яких фінансових ресурсів здійснюються такі видатки (відповідно до статей 85 та 101 Кодексу)? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 88 (п. 2)</p> <p>Видатки на освіту:</p> <p>а) дошкільну освіту;</p> <p>б) загальну середню освіту (навчально-виховні комплекси “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад” за умови, що загальноосвітній навчальний заклад – I ступеня)</p>
---	---

Завдання 8. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність виділення таких видатків. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? На основі яких принципів, відповідно до ст. 7 Кодексу, надаються такі видатки? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 89 (п. 2)</p> <p>Видатки на освіту:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) дошкільну освіту (у містах республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення); б) загальну середню освіту: загальноосвітні навчальні заклади (у тому числі: загальноосвітні навчальні заклади усіх ступенів, спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, вечірні (змінні) школи); навчально-виховні комплекси “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад”; в) навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри (якщо не менше 70 відсотків кількості учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, загальноосвітніх навчальних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів припадає на територію відповідного міста чи району), дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім’ї; г) інші державні освітні програми; ґ) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації державної та комунальної власності відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів); д) позашкільну освіту (заходи районного значення з позашкільної роботи з дітьми)
---	--

Завдання 9. Поясніть, з якого бюджету спрямовуються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність надання цих видатків. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? Чи враховуються ці видатки при визначенні міжбюджетних трансфертів? Згідно зі ст. 22 визначте розпоряд-

ників бюджетних коштів, на яких покладені функції виконання таких видатків, та їхні завдання. За рахунок яких фінансових ресурсів здійснюються такі видатки? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 90 (п. 2)</p> <p>Видатки на освіту:</p> <ul style="list-style-type: none">а) загальну середню освіту для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, загальноосвітні санаторні школи-інтернати; загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри;б) професійно-технічну освіту (на оплату послуг з підготовки кваліфікованих робітників на умовах державного замовлення у професійно-технічних навчальних закладах державної та комунальної власності, видатки на що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів у державному бюджеті);в) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у вищих навчальних закладах комунальної власності, а також на умовах державного замовлення у вищих навчальних закладах державної власності за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України);г) післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення у навчальних закладах комунальної власності);г) позашкільну освіту (заходи республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з позашкільної роботи з дітьми);д) інші державні освітні програми
---	--

5.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. У чому полягає фінансове регулювання економічного циклу? Які його інструменти?
2. Які методи державного впливу на розвиток економіки застосовуються в Україні?
3. Назвіть напрями економічної діяльності держави та форми здійснення видатків бюджету, поширені в Україні.
4. Які, на Вашу думку, існують шляхи фінансового оздоровлення державного сектору національної економіки?
5. Що таке державні і бюджетні інвестиції? Яка їх сутність та види?
6. Як відбувається регулювання умов інвестиційної діяльності та їх законодавче забезпечення?
7. Які існують форми державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання?
8. Розкрийте сутність капітальних вкладень держави. Які джерела їх забезпечення?
9. У чому полягає сутність бюджетних кредитів та який порядок їх видачі і погашення?
10. Що таке галузева структура видатків бюджету на економічну діяльність?
11. Які наукові зв'язки між Україною та світовим співтовариством? Як відбувається їх державна підтримка?
12. Назвіть способи здійснення видатків бюджету на науку.
13. Які джерела фінансового забезпечення фундаментальних досліджень?
14. Які джерела фінансового забезпечення прикладних досліджень?
15. Окресліть проблеми та перспективи розвитку фундаментальної науки в Україні.
16. У чому полягає необхідність нормативно-правового регулювання надання освітніх послуг в Україні.
17. У чому полягають засади здійснення бюджетних видатків на освіту?
18. Назвіть видатки бюджету на освіту. Який їх склад і структура?
19. Як розмежовуються видатки між бюджетами на освіту?
20. У чому полягає сутність тарифікаційного списку? Охарактеризуйте його складові та значення в плануванні видатків на оплату праці в закладах освіти.

21. У чому полягають особливості утримання шкіл-інтернатів? Які їх джерела та форми?
22. Що таке оперативно-мережеві показники планування видатків шкіл-інтернатів? Чим вони відрізняються від оперативно-мережевих показників планування видатків загальноосвітніх середніх шкіл?
23. Як обчислюються оперативно-мережеві показники загальноосвітніх середніх шкіл?
24. Які особливості забезпечення діяльності дошкільних закладів?
25. Як розраховуються оперативно-мережеві показники дошкільних закладів?
26. У чому полягають особливості утримання закладів освіти з місцевих бюджетів?
27. Охарактеризуйте кошторис закладу вищої освіти, особливості його загального та спеціального фондів.
28. Як розраховуються оперативно-мережеві показники закладів вищої освіти?
29. Розкрийте необхідність реформування вищої освіти та її забезпечення у світлі Болонського процесу.
30. Які, на Вашу думку, існують альтернативні форми фінансового забезпечення освіти та вдосконалення якості освітніх послуг?

5.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. Що не є формою фінансового забезпечення розвитку економіки:

- 1) капітальні вкладення;
- 2) покриття касового розриву місцевого бюджету;
- 3) державні дотації?

Тест 2. Інвестиційна програма (проект) – це:

- 1) документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди;
- 2) сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;

- 3) комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій.

Тест 3. Асигнування фундаментальних наукових досліджень передбачає:

- 1) здійснення капітальних вкладень;
- 2) виділення коштів з бюджету на наукові теми та наукові заклади;
- 3) надання коштів з бюджету з метою отримання прибутку від упровадження прикладних наукових розробок.

Тест 4. Переважною формою державної допомоги підприємству, що має збитки через державну політику, є:

- 1) державний кредит;
- 2) державна дотація;
- 3) державна субсидія;
- 4) проектне фінансування.

Тест 5. Переважною формою державної допомоги державному підприємству, що потребує оновлення та модернізації задля збільшення прибутковості, є:

- 1) державний кредит;
- 2) державна дотація;
- 3) державна субсидія.

Тест 6. До операційних видатків бюджету належать:

- 1) витрати на геологорозвідувальні роботи, боротьбу з епідеміями та епізоотіями, упорядкування земель;
- 2) витрати на геологорозвідувальні роботи, державні служби довіри, упорядкування земель;
- 3) витрати на геологорозвідувальні роботи, державні служби довіри, проведення централізованих фестивалів та конкурсів;
- 4) витрати на геологорозвідувальні роботи, паспортизацію земель, проведення олімпіад.

Тест 7. Прикладні наукові дослідження відрізняються від фундаментальних тим, що:

- 1) дають змогу прогнозувати комерційний результат від застосування їхніх результатів;
- 2) фінансуються переважно за бюджетні кошти;
- 3) потребують більше часу та мають високий ризик отримання негативних результатів.

Тест 8. Класифікація кредитування бюджету не передбачає:

- 1) функціональну класифікацію;
- 2) класифікацію за типом позичальника;
- 3) економічну класифікацію;
- 4) відомчу класифікацію;
- 5) програмну класифікацію.

Тест 9. Концесійні платежі щодо об'єктів державної власності:

- 1) зараховуються у складі доходів до загального фонду державного бюджету;
- 2) не враховуються як доходи бюджету;
- 3) враховуються як доходи Пенсійного фонду України;
- 4) спрямовуються на фінансування охорони здоров'я у вигляді цільових платежів.

Тест 10. Видатки на науку з бюджету плануються у складі видатків:

- 1) місцевих бюджетів;
- 2) державного бюджету;
- 3) цільових позабюджетних фондів соціального страхування.

Тест 11. При плануванні видатків на загальну освіту вихідним показником є:

- 1) кількість учнів;
- 2) кількість класів;
- 3) кубатура будівлі школи;
- 4) кількість посад адміністративно-господарського персоналу.

Тест 12. Вид документів, що не складається в закладах освіти під час кошторисного фінансування:

- 1) кошторис;
- 2) тарифікаційний список;

- 3) штатний розпис;
- 4) особова картка розпорядника коштів.

Тест 13. Які показники покладено в основу складання кошторису загальноосвітньої школи:

- 1) кількість учнів і класів;
- 2) кількість класів і контингент учнів;
- 3) кількість класів, контингент учнів, число годин за навчальним планом;
- 4) контингент учнів і число педагогічних ставок?

Тест 14. Яким чином можна визначити кількість педагогічних ставок, що припадають на один клас:

- 1) діленням загальної суми оплати навчальних годин на кількість класів;
- 2) множенням кількості годин педагогічного навантаження (з урахуванням освіти і кваліфікаційної категорії) на норму педагогічного навантаження;
- 3) діленням нормативу педагогічного навантаження на кількість класів;
- 4) діленням загальної кількості годин педагогічного навантаження на норматив навантаження;
- 5) діленням загальної кількості педагогічних ставок на кількість класів?

Тест 15. Оплата навчальних годин вчителя розраховується як:

- 1) добуток кількості годин педагогічного навантаження і нормативу за перевірку зошитів, поділений на норму педагогічного навантаження;
- 2) добуток ставки заробітної плати і кількості годин педагогічного навантаження на тиждень, поділений на норму педагогічного навантаження на тиждень;
- 3) відношення загальної кількості годин педагогічного навантаження за групою класів до нормативу навантаження;
- 4) добуток кількості педагогічних ставок за цією групою і середньої ставки зарплати.

Тест 16. Яким чином можна визначити кількість педагогічних ставок за групою класів:

- 1) діленням загальної суми оплати навчальних годин на кількість класів;
- 2) множенням кількості годин педагогічного навантаження (з урахуванням освіти і кваліфікаційної категорії) на норму педагогічного навантаження;
- 3) діленням нормативу педагогічного навантаження на кількість класів;
- 4) відношенням загальної кількості годин педагогічного навантаження на тиждень до нормативу навантаження;
- 5) діленням загальної кількості педагогічних ставок на кількість класів?

Тест 17. Види додаткових оплат вчителя включають:

- 1) перевірку зошитів зі спеціалізованих предметів, класне керівництво, завідування навчальним кабінетом;
- 2) класне керівництво, завідування навчальними кабінетами, дослідними майстернями, бібліотекою, ведення позакласної фізкультурної роботи;
- 3) звання “Заслужений учитель”;
- 4) кваліфікаційну категорію (учитель, учитель-методист);
- 5) освітній рівень (вища, неповна вища, середня спеціальна освіта).

Тест 18. Педагогічна ставка в загальноосвітній школі – це:

- 1) ставка заробітної плати;
- 2) середня ставка заробітної плати, визначена згідно з тарифікаційним списком;
- 3) умовна розрахункова ставка, що відповідає нормативу педагогічного навантаження;
- 4) ставка заробітної плати, встановлена залежно від освіти та кваліфікації;
- 5) кількість навчальних годин за певною групою класів.

Тест 19. Тарифний коефіцієнт учителя залежить від:

- 1) освіти і кваліфікаційної категорії;
- 2) стажу педагогічної роботи;
- 3) фактично відпрацьованих згідно з навчальним планом годин занять;

- 4) предмета, що викладається;
- 5) групи класів (1–4-ті, 5–9-ті, 10–11-ті), де проводяться заняття.

Тест 20. Фонд заробітної плати вчителів планується як:

- 1) добуток кількості педагогічних ставок за групою класів і середньої ставки заробітної плати за тарифікацією;
- 2) сума заробітної плати педагогічного, адміністративно-управлінського та обслуговуючого персоналу;
- 3) добуток середньої ставки зарплати і кількості класів;
- 4) сума оплати навчальних годин, доплат за перевірку зошитів, додаткових доплат.

Тест 21. Середня ставка заробітної плати вчителя на місяць визначається:

- 1) діленням загального фонду заробітної плати по школі на число викладачів;
- 2) діленням загального фонду заробітної плати, обчисленого за тарифікацією, на загальне число викладачів;
- 3) відношенням місячного фонду заробітної плати вчителів, обчисленого за тарифікацією, до загальної кількості педагогічних ставок;
- 4) діленням фонду основної заробітної плати вчителів (включно з надбавками за перевірку зошитів), обчисленого за тарифікацією в розрізі груп класів, на кількість педагогічних ставок за відповідною групою класів;
- 5) відношенням фонду основної заробітної плати вчителів (без урахування надбавок за перевірку зошитів), розрахованого за тарифікацією в розрізі груп класів, до кількості педагогічних ставок за відповідною групою класів.

5.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Видатки бюджетів на економічну діяльність та їх значення для соціально-економічного розвитку суспільства.
2. Склад та структура видатків бюджету на економічну діяльність. Їх роль у розвитку економіки.
3. Проблеми утримання науково-дослідних закладів за рахунок бюджету.
4. Державні і бюджетні інвестиції, їх види.

5. Здійснення видатків бюджету на наукові дослідження.
6. Проектне фінансування та державні закупівлі у галузі економіки.
7. Види і методи здійснення видатків на економічну діяльність у державі.
8. Державна підтримка АПК за допомогою фінансових інструментів.
9. Участь держави у фінансовому забезпеченні підготовки та проведення Євро-2012 в Україні.
10. Операційні видатки бюджету: сутність та призначення.
11. Проблеми використання бюджетних коштів, спрямованих на ліквідацію наслідків аварії на ЧАЕС.
12. Забезпечення будівництва і ремонту транспортних комунікацій за рахунок бюджетів.
13. Планування і здійснення видатків на утримання державних шкіл-інтернатів.
14. Фінансові особливості державних закладів загальної середньої освіти в Україні.
15. Фінансове забезпечення вищої освіти в частині державних вищих навчальних закладів.
16. Особливості утримання державних дошкільних закладів.
17. Джерела та форми забезпечення позашкільної освіти, їхні фінансові особливості.
18. Зведений кошторис Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України й підвідомчих йому установ.

5.6. НАПРЯМИ ДЛЯ “МОЗКОВОЇ АТАКИ” ТА ДИСКУСІЙ

1. Напрями та найефективніші форми здійснення бюджетних видатків у національній економіці.
2. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектору національної економіки.
3. Роль держави в забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання.
4. Використання коштів на фундаментальні та прикладні дослідження національної науки.
5. Організація наукових досліджень у розвинутих державах, їх фінансовий механізм.
6. Зарубіжна державна фінансова підтримка малого бізнесу.

7. Пріоритетні напрями державної фінансової підтримки аграрних наукових досліджень.
8. Проблеми і перспективи фінансової підтримки реформування комунального житлового господарства та транспорту.
9. Бюджетні кредити та їх особливості в Україні.
10. Роль та місце державного інвестування освіти для розвитку суспільства.
11. Перелік гарантованих освітніх послуг за державні кошти та порядок їх надання.
12. Проблеми використання бюджетних коштів на середню загальну освіту в Україні та шляхи їх удосконалення.
13. Вища освіта в Україні та світі: виклики, тенденції й бюджетні пріоритети.
14. Розвиток професійно-технічних закладів освіти і роль бюджетів.
15. Альтернативні форми отримання якісної європейської освіти, спрямування коштів на розвиток економіки знань.

5.7. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТ” З ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ, ОСВІТУ ТА НАУКУ

Представте в графічному вигляді за допомогою “Інтелект-карти” видатки бюджетів на економічну діяльність держави, освіти та науку. При її розробленні потрібно врахувати отримані знання та положення бюджетного законодавства. Зокрема:

1. Видатки бюджетів на економічну діяльність:
 - а) поняття та терміни;
 - б) основи здійснення видатків (нормативне регулювання видатків, склад і структура видатків за функціональною та іншими класифікаціями, принципи здійснення видатків, функціональні повноваження щодо здійснення видатків);
 - в) планування видатків (за напрямом видатків і рівнем бюджету, норми видатків, оперативно-мережеві показники здійснення видатків, особливості планування видатків);
 - г) механізм здійснення видатків (за напрямом видатків і рівнем бюджету, розпорядники бюджетних коштів та їх завдання щодо здійснення видатків, особливості здійснення видатків, фінансові ресурси, якими забезпечується здійснення видатків тощо).

2. Видатки бюджетів на освіту (аналогічно першому пункту).

3. Видатки бюджетів на науку (аналогічно першому пункту).

“Інтелект-карту” розробіть з використанням емфаз, асоціацій, з дотриманням ієрархії та послідовності викладу думки без пропусків та повторів.

5.8. КОМПЛЕКСНІ АНАЛІТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ТА РОЗРАХУНКОВІ ЗАДАЧІ

Аналітичне практичне завдання 1. Дослідіть операційні видатки бюджету та особливості їх здійснення окремо з державного та місцевих бюджетів. Проаналізуйте обсяги видатків за останні п'ять років. Результат аналізу подайте у табличному вигляді.

Аналітичне практичне завдання 2. Підготуйте інформацію щодо використання бюджетних коштів окремого напрямку діяльності НАН України (за вибором слухача). Проаналізуйте обсяг та результати виконання програми за цим напрямком.

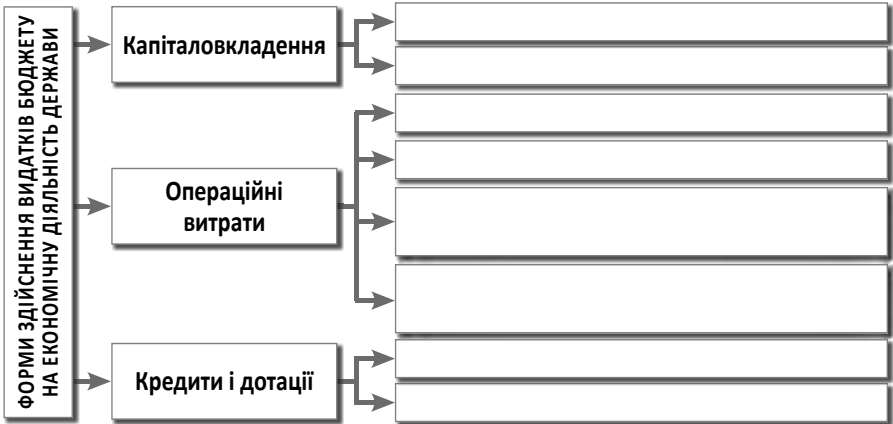
Аналітичне практичне завдання 3. Проаналізуйте здійснення видатків бюджету на економічну діяльність держави та їх динаміку за останні 10 років. Визначте рівень забезпечення, доцільність та перспективи. Результат аналізу подайте у вигляді таблиці.

Аналітичне практичне завдання 4. Дослідіть дієвість Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” від 11.09.2003 № 1160-IV та його вплив на розвиток економіки країни. Проаналізуйте методологію здійснення моніторингу впливу на економіку країни окремого нормативного акта (за вибором слухача), який набирає чинності.

Аналітичне практичне завдання 5. Дослідіть процес здійснення видатків бюджету на науку в Україні. Проаналізуйте взаємозв'язок між способами виділення коштів та їх зв'язок з формами здійснення видатків та джерелами покриття. Результат дослідження відобразіть схематично.

Аналітичне практичне завдання 6. Проаналізуйте здійснення видатків бюджету на науку та їх динаміку за останні п'ять років. Визначте перспективні джерела покриття та дайте їм характеристику.

Аналітичне практичне завдання 7. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу заповніть структурно-логічну схему, уточніть та доповніть її необхідними елементами:

Аналітичне практичне завдання 8. На основі вивчення нормативної бази забезпечення науки в Україні проаналізуйте рівні бюджетних асигнувань та їх підпорядкованість. Уточніть склад бюджетних наукових закладів і зобразіть схематично:

Розрахункове завдання 9

1. У початковій школі на 1 січня планованого року число учнів становить: у 1-х класах – 52; у 2-х – 48; у 3-х – 44; у 4-х – 40 осіб. Прийняття до 1-х класів з 1 вересня за планом – 59 осіб.

2. В основній школі на 1 січня планованого року число учнів у класах становить: у 1-х – 77; у 2-х – 73; у 3-х – 77; у 4-х – 110; у 5-х – 78; у 6-х – 106; у 7-х – 105; у 8-х – 119; у 9-х – 90 осіб. Прийняття до 1-х класів з 1 вересня за планом 80 осіб. Учні 4-х класів у повному складі переводяться до 5-х класів.

3. У старшій середній школі на початок планованого року число учнів у класах становить: у 1-х – 115; у 2-х – 158; у 3-х – 139; у 4-х – 111; у 5-х – 98; у 6-х – 80; у 7-х – 108; у 8-х – 111; у 9-х – 90; у 10-х – 80; у 11-х – 78 осіб. Прийняття до 1-х класів з 1 вересня за планом 117 осіб. Учні 4-х класів переводяться до 5-х, при цьому додатково у 5-ті класи подали заяви учні з інших шкіл, чисельність яких дорівнює 2 % контингенту учнів 4-х класів попереднього навчального року. Прийняття до 10-х класів передбачається в розмірі 85 % контингенту учнів 9-х класів.

Визначте: число учнів на 1 січня і 1 вересня планованого року за групами класів; середньорічну кількість учнів за групами класів.

Розрахункове завдання 10

1. Дані про контингент учнів основної школи на 1 січня планованого року:

Показники	Класи								
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	6-й	7-й	8-й	9-й
Кількість класів	3	3	3	4	4	4	4	5	5
Число учнів	93	93	113	143	139	144	141	185	174

Планується прийняти до 1-х класів – 100 осіб. Учні 4-х класів у повному складі переводяться до 5-х.

2. Дані про контингент учнів старшої середньої школи на початок планованого року:

Показники	Класи										
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	6-й	7-й	8-й	9-й	10-й	11-й
Кількість класів	6	5	5	4	4	3	4	3	1	2	2
Число учнів	180	168	160	147	150	120	151	109	38	63	58

Планується прийняти до 1-х класів 190 осіб. З 1 вересня передбачається прийняття до 4-х класів з найближчих початкових шкіл 56 осіб. Усі учні 4-х класів переводяться до 5-х. Прийняття до 10-х класів намічається в розмірі 75 % контингенту учнів 9-х класів.

Визначте: число учнів і кількість класів на 1 січня і 1 вересня планованого року; середньорічне число учнів і кількість класів за групами класів.

Розрахункове завдання 11

1. Кількість класів і число учнів у них на 1 січня планованого року у міській середній школі такі:

Показники	Класи										
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	6-й	7-й	8-й	9-й	10-й	11-й
Кількість класів	7	6	6	5	5	5	6	4	5	4	3
Число учнів	209	182	176	148	147	150	178	118	147	100	75

2. Дані про випуск і прийняття учнів на планований рік:

План випуску		План прийняття	
Класи	Кількість, осіб	Класи	Кількість, осіб
3 4-х	148	До 1-х	210
3 9-х	147	До 5-х	152
3 11-х	112	До 10-х	95 % випуску з 9-х класів

3. Групування і наповнюваність класів прийнята на рівні 30 осіб у 1–9-х класах та 25 осіб – у 10–11-х.

Визначте: число учнів і кількість класів на 1 січня і 1 вересня планованого року; середньорічне число учнів і кількість класів за групами класів.

Розрахункове завдання 12

1. В основній школі на початок планованого року є така кількість класів: 1-х, 3-х, 4-х – по 2; 2-х, 5-х, 6-х, 7-х, 8-х і 9-х – по 3. Учні всіх 5–9-х класів на заняттях з праці та іноземної мови діляться на групи за нормативом – 13 осіб у групі.

Визначте: загальне число годин навчальних занять на тиждень за групами класів; кількість педагогічних ставок і середню кількість ставок на один клас за групами класів.

2. У середній школі на початок планованого року є така кількість класів: 1-х – 4, 2-х і 3-х – по 5; 4-х, 5-х, 6-х, 7-х і 8-х – по 6; 9-х, 10-х і 11-х – по 3.

3 1 вересня планованого року передбачається прийняти до 1-х класів 160 осіб, до 10-х – 50 % випуску з 9-х класів. Усі класи з 5-го по 9-й діляться на групи для занять з праці (хлопці та дівчата окремо) та іноземної мови (див. пункт 1 задачі), а 10–11-ті класи, крім того, також з фізичної культури (хлопці та дівчата окремо).

Визначте: загальну кількість годин навчальних занять на тиждень за групами класів; кількість педагогічних ставок за групами класів на 1 січня і 1 вересня планованого року та середню кількість ставок на один клас.

Розрахункове завдання 13

1. Фінансове управління міської адміністрації одержало розрахунок витрат на загальноосвітні школи, у якому наведено такі показники:

Показники	Проект на планований рік	
	на початок	на кінець
Усього шкіл,	23	23
у тому числі:		
початкових	–	–
основних	3	3
старших	20	20
Кількість 1–4-х класів	321	291
Число учнів	9 633	9 880
Наповнюваність класу	30	34
Кількість 5–9-х класів	381	400
Число учнів	14 668	15 200
Наповнюваність класу	38,5	38
Кількість 10–11-х класів	93	95
Число учнів	3 162	3 230
Наповнюваність класу	34	34
Усього 1–11-х класів	795	786
Число учнів	27 463	28 310

2. План прийняття до 1-х класів – 3447 учнів, до 5-х – 3200, до 10-х – 80 % випуску учнів з 9-х класів. Випуск учнів з 4-х класів – 3200, з 9-х – 2668, з 11-х – 2034.

Перевірте правильність визначення числа учнів і кількості класів на кінець планованого року за групами класів. *Уточніть* кількість класів на кінець планованого року, виходячи з фактично сформованої наповнюваності класу на початок року. *Обчисліть* середньорічну кількість класів за групами.

Розрахункове завдання 14

Для визначення розміру заробітної плати вчителів школи відомо таке:

- учитель 3-го класу з вищою освітою і першою кваліфікаційною категорією, стажем педагогічної роботи 9 років, має навантаження 24 години на тиждень;
- учитель історії 5–9-х класів з вищою освітою і вищою кваліфікаційною категорією, стажем педагогічної роботи 16 років має навантаження 21 годину на тиждень;
- заслужений учитель з вищою освітою і вищою кваліфікаційною категорією, стажем педагогічної роботи 22 роки викладає хімію в 7–9-х класах, має навантаження 20 годин на тиждень, завідує навчальним кабінетом;
- учитель літератури 9–10-х класів з вищою освітою і вищою кваліфікаційною категорією, стажем педагогічної роботи 19 років має навантаження 24 години на тиждень, є класним керівником;
- учитель математики з вищою освітою і другою кваліфікаційною категорією, стажем педагогічної роботи 8 років, має навантаження в 5–6-х класах 24 години на тиждень;
- учитель географії з вищою освітою і вищою кваліфікаційною категорією, педагогічним стажем 26 років працює в трьох 8-х класах (сумісництва не має);
- заслужений учитель з вищою освітою і вищою кваліфікаційною категорією, педагогічним стажем 18 років, працює вчителем у 3-му класі в школі-інтернаті з особливим режимом.

Визначте: витрати на оплату праці зазначених вчителів. Ставки заробітної плати вчителів школи розрахуйте за даними ділової гри, яка подана у підтемі 5.9.

Розрахункове завдання 15

1. Відповідно до тарифікаційного списку вчителів та інших працівників середньої школи на 1 вересня поточного року загальна кіль-

кість навчальних годин на тиждень визначена: у 1–4-х класах – 66; у 5–9-х класах – 398; у 10–11-х класах – 120. Фонд заробітної плати на місяць без урахування доплати за перевірку зошитів відповідно за групами класів – 2775, 18 250 і 4709 грн. Кількість класів у школі: 1–4-х – 3; 5–9-х – 12; 10–11-х – 6. Витрати на перевірку зошитів на місяць: у 1–4-х класах – 395 грн, у 5–9-х – 2238, у 10–11-х класах – 502 грн.

Визначте за групами класів: середні ставки заробітної плати вчителів; середні витрати на один клас за перевірку зошитів.

2. Фонд заробітної плати вчителів на місяць з урахуванням доплати за перевірку зошитів: у 1–4-х класах – 6222,64 грн, у 5–9-х – 10 404,04 грн, у 10–11-х класах – 8294,51 грн. Витрати на перевірку зошитів відповідно за групами класів становлять: 1410; 1629,30; 1175,20 грн.

Визначте за групами класів: середні ставки заробітної плати вчителів; середні витрати на один клас за перевірку зошитів.

3. Управління освіти районної в місті державної адміністрації на підставі тарифікаційних списків школи на 1 вересня поточного року встановило такі показники для впорядкування зведеної відомості тарифікації вчителів:

Показники	Групи класів		
	1–4-ті	5–9-ті	10–11-ті
Кількість класів, за якими проведена тарифікація вчителів	103	190	47
Кількість годин на тиждень за тарифікаційними списками, усього	2 262	6 350	1 680
Фонд заробітної плати вчителів на місяць за ставками, <i>грн</i>	26 397,65	51 063,74	13 225,95
Місячний фонд заробітної плати на перевірку зошитів, <i>грн</i>	1 545,00	2 802,50	1 428,64

Обчисліть: кількість педагогічних ставок, середній розмір педагогічної ставки на місяць, середні витрати за перевірку зошитів на один клас на місяць.

Розрахункове завдання 16

1. У середній школі на 1 січня планованого року налічувалося: 1–4-х класів – 6; 5–9-х класів – 12; 10–11-х класів – 5. Відповідно учнів у них – 178, 402 і 126 осіб.

У школі є три групи подовженого дня. Бухгалтерський облік ведеться централізованою бухгалтерією районного управління освіти. Опалення центральне (посади кочегарів у штаті не передбачаються).

2. У школі шість навчальних кабінетів. Навчально-дослідної ділянки немає. Директор школи, заступники директора з навчальної роботи, педагог-організатор позакласної і позашкільної виховної роботи з дітьми мають вищу освіту. На одного із заступників директора покладено керівництво 1–9-ми класами. Вихователі в групах подовженого дня з вищою освітою і стажем роботи від 8 до 10 років.

3. Середня ставка завідувача шкільної бібліотеки – 930 грн. Доплата за роботу з бібліотечним фондом підручників – 90 грн. Ставки заробітної плати: заступника директора з господарської роботи – 1173 грн, секретаря-друкарки – 860 грн, лаборанта – 900 грн, слюсаря-електромонтера – 864 грн, молодшого обслуговуючого персоналу – 815 грн на місяць. Оплата за проведення позакласної роботи з фізичного виховання учнів, організація суспільно корисної, продуктивної праці і керівництво гуртками провадиться у встановлених розмірах. Середня ставка керівників гуртків – 670 грн. Двом учителям трудового навчання за виконання обов'язків майстра навчальних майстерень установлена відповідна додаткова оплата.

Обчислений річний фонд заробітної плати адміністративного, навчально-допоміжного й обслуговуючого персоналу скорочується на 3 % у зв'язку з виплатою допомоги з тимчасової непрацездатності.

Визначте: штатну чисельність працівників адміністративного, навчально-допоміжного й обслуговуючого персоналу школи; річний фонд заробітної плати.

Розрахункове завдання 17

1. У міській середній школі є шість груп подовженого дня з числом учнів: на 1 січня планованого року – 220, на 1 вересня – 236 осіб. Число днів харчування одного учня на рік – 170, вартість харчування на день – 5,72 грн. Для 318 учнів 1–4-х класів передбачається безплатний відпуск молока вартістю 0,98 грн на день на одну особу протягом 205 днів.

Обчисліть: річні видатки на харчування по школі.

2. Середньорічне число учнів, які перебувають у групах подовженого дня, у школах району становить: у міських школах – 360, у сільських школах – 280. Число днів харчування учнів – 210, середня вар-

тість харчування одного учня на день: у міських школах – 5,72 грн, у сільських школах – 4,46 грн.

Обчисліть: річні видатки бюджету на харчування у групах подовженого дня в школах району.

Розрахункове завдання 18

Для впорядкування кошторису дитячого садка використані такі показники:

1. Число груп – 12, у тому числі ясельних – 4.
2. Число дітей – 300, у тому числі ясельного віку – 100.
3. Середнє число днів перебування однієї дитини на рік – 280.
4. Норма харчування на день на одну дитину з 12-годинним перебуванням у садку:
 - дошкільника – 7,83 грн;
 - ясельника – 5,78 грн.
5. Додаткове харчування влітку – з розрахунку 2,30 грн на один діто-день. Усього діто-днів – 12 000.
6. Норма навчальних витрат (іграшок, посібників і т. ін.) на одну дитину на рік:
 - у дошкільних групах – 16,80 грн;
 - у ясельних групах – 32 грн.
7. Передбачено річні витрати з окремих напрямів, *грн:*

1110	Оплата праці	180 000
1120	Нарахування на заробітну плату	Визначити
1140	Видатки на відрядження	800
1131	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	4 500
2110	Придбання предметів та обладнання довгострокового користування	12 000
1134	Придбання м'якого інвентарю та обмундирування	1 600
1138	Оплата послуг зв'язку	900
1137	Поточний ремонт і технічне обслуговування обладнання	1 978
1137	Поточний ремонт будівель	3 500
1139	Інші поточні видатки	3 000
1161	Оплата тепlopостачання	36 000
1162	Оплата водopостачання і водовідведення	21 000
1163	Оплата електроенергії	6 700

8. Середня плата батьків за одну дитину:

– на місяць – 152 грн;

– на рік – 1520 грн.

Визначте загальну кількість діто-днів. Розрахуйте витрати дитячого садка на харчування і навчальні витрати. Обчисліть загальну суму витрат по дитячому садку. Вкажіть джерела покриття і суму асигнувань із бюджету. На підставі отриманих результатів складіть кошторис дитячого садка.

5.9. ДІЛОВА ГРА “КОШТОРИС СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ”

Основною метою пропонованої ситуаційної задачі у вигляді ділової гри є:

- вивчення чинного законодавства та інструктивно-методичних матеріалів з планування видатків на утримання освітніх установ;
- відпрацювання практичних навичок здійснення конкретних розрахунків, оформлення документів;
- перевірка достовірності підготовлених документів і розрахунків;
- відпрацювання навичок організаційно-управлінської роботи.

У діловій грі може брати участь вся академічна група. Для цього вона ділиться на кілька команд (мінімум дві), кожна з яких на основі наданого масиву інформації складає кошторис конкретної середньої загальноосвітньої школи, або одна команда складає кошторис конкретної середньої загальноосвітньої школи, виступаючи в ролі планово-економічної групи управління освіти, а друга – як опонент першої команди – працівники фінансового відділу органу місцевого самоврядування.

Роль і конкретні завдання студентів – членів команди визначаються окремо, тобто зводяться, як правило, до вирішення завдань певного етапу.

Для студентів заочної форми навчання допускається безконтактна форма отримання завдання. При цьому студенти, прізвища яких розпочинаються з літери А по літеру Г включно, виконують комплексне завдання за всіма етапами розрахунку кошторису середньої загальноосвітньої школи № 58; студенти, прізвища яких розпочина-

ються з літери Д по літеру К включно, – середньої загальноосвітньої школи № 27; студенти, прізвища яких розпочинаються з літери Л по літеру Н включно, – середньої загальноосвітньої школи № 41; студенти, прізвища яких розпочинаються з літери О по літеру С включно, – середньої загальноосвітньої школи № 82; студенти, прізвища яких розпочинаються з літери Т по літеру Я включно, – середньої загальноосвітньої школи № 91.

Критерії оцінювання

Робота кожної з команд за якісно виконаний комплекс робіт і кожного студента за якісну роботу на визначеному етапі оцінюється в 100 балів.

За допущені методичні помилки знімається 10 балів (за кожну).

За допущені арифметичні помилки знімається 5 балів (за кожну).

Водночас за постановку питання щодо вдосконалення планування й фінансування освітніх установ додається 10 балів.

Загальна оцінка виставляється команді та її членам за сумою набраних балів:

“відмінно”	– понад 90 балів;
“добре”	– від 70 до 90 балів;
“задовільно”	– від 60 до 69 балів;
“незадовільно”	– менше 60 балів.

Основні етапи робіт

1. Визначення середньорічної кількості класів та правильності наповнюваності класів і груп.
2. Складання тарифікаційного списку педагогічного персоналу.
3. Складання штатного розпису адміністративно-господарського персоналу.
4. Розрахунок фонду заробітної плати загальноосвітньої школи:
 - 4.1) педагогічного персоналу;
 - 4.2) адміністративно-господарського персоналу.
5. Розрахунок видатків за іншими статтями витрат.
6. Складання загального кошторису середньої загальноосвітньої школи.
7. Презентація результатів роботи.

А. ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАСИВ

1. Оперативно-мережеві показники

1.1. Погодинне навантаження на тиждень за навчальними планами

Класи	Навчальне навантаження у школах на один клас				
	№ 58	№ 27	№ 41	№ 82	№ 91
1-й	23	20	22	23	23
2-й	23	20	22	23	23
3-й	24	21	22	24	24
5-й	29	26	26	29	29
6-й	32	29	29	32	32
7-й	34	31	31	34	34
8-й	35	32	35	35	35
9-й	37	32	35	35	37
10-й	37	37	37	37	37
11-й	37	37	37	37	37

1.2. Мережа класів

Класи	Кількість на 1 січня у школах					Планова кількість на 1 вересня у школах														
	№ 58	№ 27	№ 41	№ 82	№ 91	№ 58	№ 27	№ 41	№ 82	№ 91										
	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів	класів учнів										
1-ші	2	2	46	2	44	4	114	1	28	3	84	2	50	1	30	3	90	3	90	
2-гі	2	42	3	85	3	75	5	158	1	26	2	52	2	46	2	44	4	114	1	28
3-ті	2	59	4	113	2	69	5	169	2	41	2	50	3	75	3	85	5	160	1	26
1-3-ті	6	155	9	244	7	188	14	441	4	94	7	186	7	171	6	159	12	364	5	144
5-ті	2	61	3	91	3	90	5	153	2	47	2	61	4	120	2	64	5	160	2	45
6-ті	2	49	2	75	3	81	4	126	1	28	2	59	3	92	3	90	5	150	2	50
7-мі	2	56	3	100	3	87	5	145	2	60	2	56	2	75	3	90	4	120	1	30
8-мі	2	70	3	93	3	94	5	148	2	64	2	70	3	100	3	87	5	145	2	60
9-ті	3	78	3	94	3	88	4	122	2	49	2	70	3	93	3	94	5	148	2	65
5-9-ті	11	314	14	453	15	440	23	694	9	228	10	316	15	480	14	425	24	723	9	250
10-ті	2	43	2	68	3	72	2	61	2	47	2	53	2	70	2	65	3	105	3	98
11-ті	1	34	2	65	3	79	2	68	2	53	1	34	2	70	3	86	2	64	2	50
10-11-ті	3	77	4	123	6	151	4	129	4	100	3	87	4	140	5	151	5	169	5	148
Усього	20	546	27	820	28	779	41	1264	17	422	20	589	26	791	25	735	41	1256	19	542

1.3. Загальні відомості про школи

№ школи	Площа приміщення, м ²	Режим роботи	Кількість обладнаних кабінетів	Навчальність роздягальні для учнів	Навчальність майстерень з трудового навчання	Навчальність гуртків і спортивних секцій
1	2	3	4	5	6	7
58	2400	В одну зміну з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Фізичний – 1; хімічний – 1; інші – 7	На 370 місць з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Одна комбінована на 16 місць	5 гуртків, 2 секції
27	2900	В одну зміну з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰ з перезміною 3-х класів	Фізичний – 1; хімічний – 1; інші – 10	На 500 місць з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Одна комбінована на 20 місць	5 гуртків, 2 секції
41	3100	В одну зміну з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Фізичний – 1; хімічний – 1; інші – 14	На 500 місць з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Одна комбінована на 25 місць	2 гуртки, 2 секції
82	4000	В одну зміну з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰ з перезміною 3-х класів	Фізичні – 2; хімічні – 2; інші – 17	На 1000 місць з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Дві комбіновані на 40 місць	7 гуртків, 4 секції
91	2000	В одну зміну з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Фізичний – 1; хімічний – 1; інші – 5	На 370 місць з 8 ⁰⁰ до 18 ⁰⁰	Одна комбінована на 16 місць	2 гуртки, 2 секції

Закінчення 1.3

№ школи	Групи подовженого дня		Витрати на оплату комунальних послуг згідно з укладеними договорами в межах лімітів споживання, <i>тис. грн</i>	Кількість учнів пільгових категорій для харчування	Форма медичного обслуговування	Тип опалення	Інша інформація
	Кількість груп	Кількість учнів					
1	8	9	10	11	12	13	14
58	1	35	10,4	15	Через полклініку	Центральне	Вивчення англійської мови з 1-го класу
27	1	30	12,2	28	Самостійно	Центральне	З поглибленим вивченням математики у 10-му класі
41	1	35	11,6	19	Самостійно	Центральне	З поглибленим вивченням суспільно-гуманітарних дисциплін у 10–11-х класах
82	2	60	15,5	35	Самостійно	Центральне	Вивчення іноземної мови з 1-го класу
91	1	30	9,0	11	Через полклініку	Центральне	З поглибленим вивченням філологічних дисциплін з 1-го класу

1.4. Відомості про педагогічний персонал

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ГПА), гуртком)
					1-4 кл.	5-9 кл.	10-11 кл.	
Школа № 58								
1	Бурда Н. М.	вч. історії, вища кат.	вища	28 р. 6 дн.	9	9,5	Директор школи	
2	Солов'янчик М. А.	вч. фізики, вища кат.	вища	16 р. 5 міс.	15	—	заст. директора	
3	Сухецька Т. М.	вч. укр. мови, I кат.	вища	10 р. 18 дн.	15,5	11	заст. директора, клас. кер-во	
4	Юрченко А. Н.	вч. історії, вища кат.	вища	35 р.	7	—	—	
5	Магаль С. Г.	вч. історії, I кат.	вища	—	8	8	організатор, клас. кер-во	
6	Рець Л. Г.	вч. укр. мови, I кат.	вища	13 р.	8	8	кл. кер-во	
7	Бойко К. І.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	9 р. 7 міс.	14,5	6	кл. кер-во, зав. каб.	
8	Римарчук Т. А.	вч. укр. мови, II кат.	вища	12 р. 4 міс.	18	—	кл. кер-во, зав. каб.	
9	Шевченко Л. В.	вч. світ. л.-ри, II кат.	вища	20 р. 20 дн.	18	6,5	кл. кер-во	
10	Папамарчук Г. К.	вч. рідної л.-ри, II кат.	вища	10 р. 8 міс.	15,5	—	кл. кер-во, зав. каб.	
11	Карафінка Т. М.	вч. мат., I кат.	вища	21 р.	23	—	—	
12	Швец Л. В.	вч. мат., спец.	вища	2 р. 15 дн.	20	6	кл. кер-во, зав. каб.	
13	Скоробатсько Т. М.	вч. мат., спец.	вища	2 р.	18,5	—	кл. кер-во	
14	Деркач О. Р.	вч. мат., спец.	вища	5 р.	28	2	зав. каб.	
15	Шишкін А. І.	вч. інформ., спец.	вища	5 дн.	15,5	—	зав. каб.	
16	Павлюк М. П.	вч. фізики, I кат.	вища	15 р. 20 дн.	12,5	6	зав. каб.	
17	Удовиченко О. І.	вч. хімії, II кат.	вища	28 р. 16 дн.	21	—	кл. кер-во, зав. каб.	
18	Орлова Г. Г.	вч. географії, I кат.	вища	7 р. 4 міс.	—	4	кл. кер-во, зав. каб.	

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подовженого дня (ГПД), гуртком)
					1-4 кл. Класи	5-9 кл. Класи	10-11 кл. Класи	
19	Кущ Н. Ю.	вч. біології, I кат.	вища	18 р.	18	3	к.л. кер-во	
20	Стецьмах Н. І.	вч. англ. мови, I кат.	вища	15 р. 10 міс.	4	14	зав. каб.	
21	Щербак В. О.	вч. англ. мови, вища кат.	вища	41 р.	2	18	—	
22	Данько К. А.	вч. англ. мови, спец.	вища	2 р. 12 дн.	4	26	к.л. кер-во	
23	Кольцов А. М.	вч. фіз-ри, I кат.	вища	33 р.	2	16	позакл. фіз. робота	
24	Домарацький С. М.	вч. праці, II кат.	вища	4 р.	20	7	зав. майстернею	
25	Ванкевич Н. Я.	вч. праці, II кат.	вища	—	14	5	—	
26	Коваль А. М.	вихов. ГПД, спец.	сер. спец.	21 р. 3 міс.	6	6	1,0 групи ГПД	
27	Гусаченко А. В.	вч. муз., спец.	вища	—	6	8	—	
28	Волошина К. А.	вч. поч. кл., вища кат.	вища	36 р. 6 міс.	20	—	к.л. кер-во	
29	Слабко О. А.	вч. поч. кл., I кат.	вища	14 р. 15 дн.	19	—	к.л. кер-во	
30	Петренко С. В.	вч. поч. кл., I кат.	вища	15 р. 22 дн.	18	—	к.л. кер-во	
31	Водолазька А. В.	вч. поч. кл., II кат.	вища	5 р. 5 міс.	21	—	к.л. кер-во	
32	Загорулько О. А.	вч. поч. кл.	вища	4 р. 5 міс.	26	—	к.л. кер-во	
33	Демчук А. М.	вч. поч. кл., спец.	вища	4 р. 7 міс.	20	—	к.л. кер-во	
34	Зінченко Н. В.	вч. фіз-ри, спец.	вища	2 міс.	4	6	—	
35	Прокопенко А. І.	вч. образотв. мист., I кат.	вища	6 р. 3 міс.	6	—	—	
36	Дерикт П. І.	вч. інформ., I кат.	вища	5 р. 16 дн.	7	11	—	
Усього:					146	418	122	

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ГПА), туртком)
					1-4 тт	5-9 тт	10-11 тт	
Школа № 41								
1	Бобришева З. А.	вч. історії, вч.-метода., вища кат.	вища	25 р. 10 міс.	8			Директор школи
2	Глушенко М. І.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	20 р.	9			заст. Директора
3	Грицюк П. А.	вч. хімії, вища кат.	вища	21 р. 6 міс.	9			заст. Директора
4	Петросян А. К.	вч. історії, I кат.	вища	16 р. 7 міс.	9			кл. кер-во, зав. каб.
5	Корбут Г. І.	вч. історії, спец.	вища	1 р. 9 міс.	8			кл. кер-во
6	Іванов М. Г.	вч. укр. мови, вч.-метода.	вища	25 р. 6 міс.	8			кл. кер-во, зав. каб.
7	Скляр Л. І.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	21 р. 7 міс.	8			кл. кер-во, зав. каб.
8	Петрова М. А.	вч. укр. мови, I кат.	вища	20 р. 8 дн.	8			кл. кер-во, зав. каб.
9	Круш П. А.	вч. укр. мови, I кат.	вища	19 р. 8 міс.	18			кл. кер-во
10	Мельник А. І.	вч. укр. мови, II кат.	вища	8 р. 18 дн.	18			кл. кер-во
11	Діденко Л. М.	вч. укр. мови, спец.	вища	2 р.	18			кл. кер-во
12	Мороз К. Г.	вч. світ. л-ри, канд. філол. наук, вища кат.	вища	24 р. 7 міс.	12		6	кл. кер-во, зав. каб.
13	Квітко Н. Ю.	вч. світ. л-ри, I кат.	вища	22 р. 10 дн.	12		6	кл. кер-во
14	Фролова Г. І.	вч. світ. л-ри, I кат.	вища	21 р. 8 міс.	18			кл. кер-во
15	Оперенко Г. І.	вч. мат., вч.-метода.	вища	27 р. 7 міс.	6		12	кл. кер-во, зав. каб.
16	Петров К. П.	вч. мат., вища кат.	вища	25 р. 6 дн.	6		12	кл. кер-во, зав. каб.

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подовженого дня (ППД), гуртком)
					1-4-т	5-9-т	10-11-т	
17	Грищенко М. І.	вч. мат., вища кат.	вища	22 р.	18	18	18	к. кер-во, зав. каб.
18	Колотило Г. Ю.	вч. мат., I кат.	вища	21 р. 7 міс.	18	18	18	к. кер-во
19	Пересада М. З.	вч. мат., II кат.	вища	8 р. 6 міс.	18	18	18	к. кер-во
20	Косенко Г. А.	вч. інформ., спец.	вища	1 р. 6 міс.	6	6	12	к. кер-во, зав. каб.
21	Опаленко Г. В.	вч. фізики, I кат.	вища	10 р. 7 міс.	6	6	12	к. кер-во, зав. каб.
22	Стефанюк Н. В.	вч. фізики, II кат.	вища	6 р. 6 дн.	6	6	12	к. кер-во
23	Абрамова А. І.	вч. фізики, спец.	вища	1 р. 8 міс.	18	12	9	к. кер-во
24	Бакун В. Г.	вч. хімії, I кат.	вища	19 р.	12	12	9	зав. каб.
25	Ковтун А. А.	вч. хімії, II кат.	вища	10 р. 7 міс.	12	12	9	—
26	Литвин П. Г.	вч. географії	вища	2 р. 8 міс.	18	18	12	к. кер-во, зав. каб.
27	Кузнєцова М. П.	вч. географії, I кат.	вища	21 р. 8 міс.	18	18	—	—
28	Резнік О. В.	вч. біології, спец.	вища	1 р. 8 дн.	6	6	12	зав. каб.
29	Хоменко М. О.	вч. біології, спец.	вища	—	18	6	6	—
30	Бализнюк О. П.	вч. англ. мови, вища кат.	вища	22 р. 8 дн.	2	10	12	зав. каб.
31	Чирва І. П.	вч. англ. мови, вища кат.	вища	21 р. 5 міс.	2	10	12	зав. каб.
32	Лотвін М. А.	вч. англ. мови, спец.	вища	2 р. 7 міс.	3	15	6	зав. каб.
33	Сірий А. А.	вч. англ. мови, спец.	вища	1 р. 8 дн.	16	6	6	зав. каб.
34	Настенко Г. К.	вч. фіз-ри, спец.	вища	2 р. 3 міс.	12	6	6	позакл. фіз. робота
35	Волкова Н. І.	вч. фіз-ри, спец.	вища	1 р. 8 дн.	7	6	6	—

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ГПА), туртком)
					1-4-ті класи	5-9-ті класи	10-11-ті класи	
36	Козилець В. І.	вч. фіз.-ри, I кат.	вища	25 р. 7 міс.	7	10	—	зав. майстернею
37	Крижун В. П.	вч. праці, II кат.	вища	5 р. 8 міс.	16	16	—	—
38	Савлук П. А.	вч. праці, спец.	вища	1 р. 8 міс.	7	9	—	—
39	Шевченко П. Я.	вч. музики, I кат.	вища	21 р. 8 міс.	18	18	—	к.л. кер-во
40	Котенко Т. І.	вч. поч. кл., вч.-метод.	вища	28 р.	18	18	—	к.л. кер-во
41	Вавілова К. Й.	вч. поч. кл., вища кат.	вища	25 р. 8 міс.	18	18	—	к.л. кер-во
42	Бобін А. П.	вч. поч. кл., I кат.	вища	21 р.	18	18	—	к.л. кер-во
43	Бурлакова Г. В.	вч. поч. кл., спец.	сер. спец.	2 р.	18	18	—	к.л. кер-во
44	Смадоренко М. І.	вч. поч. кл., спец.	сер. спец.	3 р. 7 міс.	18	18	—	к.л. кер-во
45	Яркіна Т. С.	вч. поч. кл., I кат.	вища	15 р. 9 дн.	18	18	—	к.л. кер-во
46	Павленко Ю. Т.	вч. поч. кл., II кат.	вища	6 р. 7 міс.	18	18	—	к.л. кер-во
Усього					154	468	222	
Школа № 27								
1	Дейнеко А. А.	вч. мат., вища кат.	вища	20 р. 7 міс.	9	9	—	Директор школи
2	Курфрик Г. І.	вч. історії, вища кат.	вища	15 р. 8 дн.	8	8	—	заст. директора
3	Кустова В. М.	вч. фізики, вища кат.	вища	10 р. 6 міс.	8	8	—	заст. директора
4	Герман А. Г.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	25 р. 5 міс.	8	8	—	організатор
5	Борисенко В. Г.	вч. історії, вища кат.	вища	15 р. 5 міс.	6	12	—	к.л. кер-во, зав. каб.

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстерною, керівництво школою, групою подорожного дня (ППД), туртком)
					1-4-ти	5-9-ти	10-11-ти	
6	Петренко М. З.	вч. історії, I кат.	вища	5 р.	10	12	ка. кер-во	
7	Шевченко М. І.	вч. укр. мови, I кат.	вища	20 р. 8 міс.	10	10	ка. кер-во, зав. каб.	
8	Петриченко Н. В.	вч. укр. мови, I кат.	вища	10 р. 8 міс.	8	10	ка. кер-во	
9	Микитюк В. А.	вч. укр. мови, II кат.	вища	4 р. 6 міс.	18		зав. каб.	
10	Клименко В. П.	вч. укр. мови, спец.	вища	8 р. 5 міс.	16		ка. кер-во	
11	Захарчук І. А.	вч. світ. л.-ри, I кат.	вища	20 р.	16	4	ка. кер-во, зав. каб.	
12	Ревич Т. М.	вч. світ. л.-ри, I кат.	вища	20 р. 6 міс.	16	4	ка. кер-во, зав. каб.	
13	Кирсанова В. А.	вч. мат., вч.-метола, вища кат.	вища	15 р.	14	10	ка. кер-во, зав. каб.	
14	Копиліна А. А.	вч. мат., I кат.	вища	20 р. 6 міс.	14	10	ка. кер-во, зав. каб.	
15	Пурбова В. А.	вч. мат., I кат.	вища	20 р.	19		ка. кер-во	
16	Мішков М. М.	вч. мат., II кат.	вища	4 р.	20		—	
17	Папмарчук В. Т.	вч. інформ., спец.	вища	1 р. 8 дн.	12	8	ка. кер-во, зав. каб.	
18	Лісовенко Н. П.	вч. фізики, I кат.	вища	10 р.	9	8	ка. кер-во, зав. каб.	
19	Оверченко Н. М.	вч. фізики, I кат.	вища	15 р. 6 міс.	12	8	ка. кер-во, зав. каб.	
20	Фурман А. В.	вч. хімії, вища кат.	вища	25 р.	10	8	ка. кер-во	
21	Огірчук О. І.	вч. географії, II кат.	вища	10 р. 5 міс.	18		ка. кер-во, зав. каб.	
22	Горбач М. А.	вч. географії, спец.	вища	5 р.	12		ка. кер-во	
23	Гнатівська А. А.	вч. біології, I кат.	вища	8 р. 5 міс.	10	8	ка. кер-во	

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ГПА), гуртком)
					1-4 класи	5-9 класи	10-11 класи	
24	Карамаш І. П.	вч. біології, I кат.	вища	16 р. 7 міс.	18	4	ка. кер-во, зав. каб.	
25	Романкова М. А.	вч. англ. мови, спец.	вища	2 р.	12	—	—	
26	Шамрай І. А.	вч. англ. мови, спец.	вища	3 р.	16	—	—	
27	Буаха О. П.	вч. англ. мови, I кат.	вища	10 р. 7 міс.	14	10	—	
28	Левченко Р. В.	вч. англ. мови, I кат.	вища	15 р. 6 міс.	14	10	—	
29	Білим Н. К.	вч. фіз-ри, засл. майстер спорту, вища кат.	вища	25 р. 6 міс.	12	4	—	
30	Володимиров І. К.	вч. фіз-ри, II кат.	вища	5 р. 7 міс.	12	4	—	
31	Котель К. А.	вч. фіз-ри, спец.	вища	3 р. 8 дн.	18	4	—	
32	Кириченко В. К.	вч. праці, спец.	вища	5 р. 6 міс.	18	—	—	
33	Микитенко О. В.	вч. праці, спец.	вища	7 р. 6 міс.	18	—	зав. майстернею	
34	Дубчак В. В.	вч. музики, I кат.	вища	10 р. 6 міс.	9	2	—	
35	Старук Т. О.	вч. образотв. мист., II кат.	вища	7 р. 8 міс.	9	2	—	
36	Власюк І. П.	вч. поч. кл., вища кат.	вища	15 р. 7 міс.	18	—	ка. кер-во	
37	Козетова О. Ю.	вч. поч. кл., вища кат.	вища	25 р. 6 міс.	16	—	ка. кер-во	
38	Шматко Т. А.	вч. поч. кл., вища кат.	вища	28 р. 5 дн.	18	—	ка. кер-во	
39	Чернова Н. М.	вч. поч. кл., I кат.	вища	21 р. 6 міс.	16	—	ка. кер-во	
40	Животок І. В.	вч. поч. кл., I кат.	вища	20 р. 7 міс.	16	—	ка. кер-во	
41	Лашутіна А. А.	вч. поч. кл., I кат.	вища	15 р. 6 міс.	16	—	ка. кер-во	

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстерню, керівництво школою, групою подовженого дня (ППД), гуртком)
					1-4-тп	5-9-тп	10-11-тп	
42	Кононоп Т. А.	вч. поч. кл., II кат.	вища	7 р. 5 міс.	16			кл. кер-во
43	Слісаренко В. М.	вч. поч. кл., II кат.	вища	5 р. 5 дн.	16			кл. кер-во
44	Тарганчук В. В.	вч. поч. кл., спец.	вища		16			кл. кер-во
	Усього:				184	421	148	
Школа № 82								
1	Бубник М. І.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	25 р. 7 міс.		9		директор школи
2	Мартиненко І. О.	вч. фізики, вища кат.	вища	15 р. 8 міс.		9		завуч, заст. директора
3	Педченко О. С.	вч. біології, вища кат.	вища	10 р. 15 дн.		9		заст. директора
4	Маркін В. О.	вч. історії, вч.-методр., вища кат.	вища	28 р. 7 міс.		10	8	кл. кер-во, зав. каб.
5	Котова О. М.	вч. історії, вища кат.	вища	21 р. 9 дн.		10	8	кл. кер-во, зав. каб.
6	Степанян А. Б.	вч. історії, I кат.	вища	20 р. 8 міс.		18		кл. кер-во
7	Пивоваров А. А.	вч. історії, II кат.	вища	10 р.		18		кл. кер-во
8	Бурко А. П.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	24 р. 7 міс.		12	10	кл. кер-во, зав. каб.
9	Форманюк Н. В.	вч. укр. мови, вища кат., засл. вч. України	вища	21 р. 5 міс.		12	10	кл. кер-во, зав. каб.
10	М'ясникова Ю. А.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	16 р. 8 дн.		18		кл. кер-во, зав. каб.
11	Піменова Г. В.	вч. укр. мови, I кат.	вища	15 р. 7 дн.		18		кл. кер-во, зав. каб.

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстерню, керівництво школою, групою подорожного дня (ГПА), туртком)
					1-4-ті класи	5-9-ті класи	10-11-ті класи	
12	Ларіна І. А.	вч. укр. мови, II кат.	вища	6 р. 7 міс.	21		к.л. кер-во	
13	Ковач М. П.	вч. укр. мови, спец.	вища		18		к.л. кер-во	
14	Гончаревська П. І.	вч. світ. л.-ри, I кат.	вища	21 р. 10 міс.	14		к.л. кер-во, зав. каб.	
15	Рудавська Ю. А.	вч. світ. л.-ри, I кат.	вища	16 р. 7 міс.	14		к.л. кер-во, зав. каб.	
16	Либя І. В.	вч. світ. л.-ри, II кат.	вища	6 р. 8 дн.	18		к.л. кер-во	
17	Логвін О. М.	вч. світ. л.-ри, спец.	вища	2 р.	18		к.л. кер-во	
18	Ярушина В. М.	вч. мат., вч.-метод., вища кат.	вища	26 р. 8 дн.	12		к.л. кер-во, зав. каб.	
19	Бобринський С. Я.	вч. мат., канд. фіз.-мат. наук, вища кат.	вища	25 р. 7 міс.	12		к.л. кер-во, зав. каб.	
20	Воронцова Н. В.	вч. мат., I кат.	вища	21 р.	18		к.л. кер-во, зав. каб.	
21	Козоріз П. І.	вч. мат., I кат.	вища	15 р. 9 міс.	18		к.л. кер-во, зав. каб.	
22	Преображенський В. І.	вч. мат., спец.	вища		18		к.л. кер-во, зав. каб.	
23	Павлов В. А.	вч. інформ., спец.	вища	1 р.	10		зав. каб.	
24	Ткаченко В. І.	вч. інформ., спец.	вища	2 р. 8 дн.	10		—	
25	Курицький В. А.	вч. фізики, I кат.	вища	10 р.	10		к.л. кер-во, зав. каб.	
26	Грищенко В. М.	вч. фізики, спец.	вища		18		к.л. кер-во	
27	Лудченко М. І.	вч. фізики, спец.	вища		18		к.л. кер-во	
28	Телевна Г. А.	вч. хімії, I кат.	вища	10 р. 8 міс.	14		к.л. кер-во, зав. каб.	

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ППД), туртком)
					1-4-ті класи	5-9-ті класи	10-11-ті класи	
29	Гуцол Т. І.	вч. хімії, I кат.	вища	18 р. 9 міс.	18	4	4	кл. кер-во
30	Петрикіна В. О.	вч. хімії, II кат.	вища	16 р.	18			кл. кер-во
31	Зеленков А. М.	вч. географії, II кат.	вища	7 р. 9 міс.	18			кл. кер-во
32	Курявцев М. Я.	вч. географії, спец.	вища	2 р. 5 дн.	18			кл. кер-во
33	Козак Г. М.	вч. географії, спец.	вища	9 р.	12	4		—
34	Мехтенко В. В.	вч. біології, II кат.	вища	5 р. 7 міс.	18	4		—
35	Лагинов К. І.	вч. біології, спец.	вища	15 р. 9 міс.	6	14		зав. каб.
36	Лабанов А. В.	вч. англ. мови, I кат.	вища	13 р.	6	14		зав. каб.
37	Мовчан П. І.	вч. англ. мови, II кат.	вища	9 р. 6 міс.	16			зав. каб.
38	Ніліт А. В.	вч. англ. мови, II кат.	вища	5 р. 9 міс.	2	16		зав. каб.
39	Матичин І. А.	вч. англ. мови, спец.	вища	4 р. 5 дн.	2	16		зав. каб.
40	Магюх О. Я.	вч. англ. мови, спец.	вища	25 р.	18			—
41	Пальченко В. Д.	вч. англ. мови, спец.	вища	6	10			позакл. фіз. робота
42	Іриневець А. В.	вч. фіз-ри, вища кат., засл. майстер спорту	вища	10 р. 5 дн.	6	10		позакл. фіз. робота
43	Васько В. М.	вч. фіз-ри, I кат.	вища	5 р. 8 дн.	8	10		—
44	Плюта А. С.	вч. фіз-ри, спец.	вища	1 р. 5 дн.	8	10		—
45	Пшенична Я. К.	вч. фіз-ри, спец.	вища	15 р. 6 міс.	18			зав. майстернею
46	Сюр М. М.	вч. праці, I кат.	вища					

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ПДА), гуртком)
					1-4 класи	5-9 класи	10-11 класи	
47	Хоменко А. І.	вч. праці, І кат.	вища	13 р. 8 дн.	18	18	18	зав. майстернею
48	Лисенко П. А.	вч. праці, спец.	вища	1 р. 8 міс.	18	18	18	керівник гуртка 0,25 п. о.
49	Козаченко А. І.	вч. праці, спец.	вища	1 р. 8 міс.	18	18	18	—
50	Костенко П. М.	вч. музики, І кат.	вища	25 р.	4	4	4	керівник гуртка 0,25 п. о.
51	Шевченко Т. І.	вч. музики, спец.	вища	5 р. 8 дн.	18	18	18	—
52	Дем'яненко В. О.	вч. образотв. мист., І кат.	вища	21 р. 20 дн.	18	18	18	—
53	Сич О. В.	вч. образотв. мист., II кат.	вища	15 р. 8 міс.	14	14	14	—
54	Тармилева В. С.	вч. поч. кл., вища кат.	вища	20 р. 7 міс.	19	19	19	кл. кер-во
55	Олексієнко А. П.	вч. поч. кл., вч.-метод., вища кат.	вища	27 р.	18	18	18	кл. кер-во
56	Гаврилук В. І.	вч. поч. кл., І кат.	вища	25 р. 6 міс.	18	18	18	кл. кер-во
57	Никитюк В. А.	вч. поч. кл., І кат.	вища	24 р. 8 міс.	18	18	18	кл. кер-во
58	Волинєць О. В.	вч. поч. кл., II кат.	вища	21 р.	18	18	18	кл. кер-во
59	Бергмєвич В. О.	вч. поч. кл., І кат.	вища	16 р. 8 міс.	18	18	18	кл. кер-во
60	Бухвалєва С. В.	вч. поч. кл., II кат.	вища	12 р.	18	18	18	кл. кер-во
61	Гайдаєнко Г. О.	вч. поч. кл., II кат.	вища	10 р. 5 міс.	18	18	18	кл. кер-во
62	Бохонова Т. Ю.	вч. поч. кл., II кат.	вища	5 р. 8 міс.	18	18	18	кл. кер-во
63	Білоус С. В.	вч. поч. кл., спец.	вища	4 р. 2 міс.	18	18	18	кл. кер-во
64	Фроленко В. Ф.	вч. поч. кл., спец.	вища	6 р. 2 дн.	18	18	18	кл. кер-во

Продовження 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстерню, керівництво школою, групою подорожного дня (ППА), туртком)
					1-4-ти класи	5-9-ти класи	10-11-ти класи	
65	Заїка П. А.	вч. поч. кл., спец.	вища	3 р.	18			к.а. кер-во
66	Редька М. Н.	вч. поч. кл., спец.	вища	2 р. 6 міс.	18			к.а. кер-во
67	Падалка В. І.	вч. поч. кл., спец.	вища	1 р. 8 міс.	18			к.а. кер-во
	Усього				327	758	148	
Школа № 91								
1	Лук'яненко В. А.	вч. мат., вища кат.	вища	16 р. 7 міс.		8		директор школи
2	Алієва Т. А.	вч. укр. мови, вища кат.	вища	10 р. 9 міс.		9		заст. директора
3	Кравчук І. А.	вч. історії, І кат.	вища	21 р. 9 дн.		8		к.а. кер-во
4	Фуртатенко О. П.	заслужений учитель, вч. укр. мови, вища кат.	вища	25 р.			24	к.а. кер-во, зав. каб.
5	Фортунатов В. О.	вч. світ. л.-ри, І кат.	вища	21 р.		18		зав. каб.
6	Кочилецький Б. П.	вч. мат., І кат.	вища	19 р.		18		зав. каб.
7	Онопrienko В. А.	вч. фізики, І кат.	вища	15 р. 8 дн.		13		зав. каб.
8	Кішка М. О.	вч. хімії, І кат.	вища	18 р. 7 міс.		12		к.а. кер-во, зав. каб.
9	Ганжа В. М.	вч. біології, ІІ кат.	вища	10 р. 6 міс.		18		к.а. кер-во, зав. каб.
10	Дмитров О. В.	вч. географії, І кат.	вища	5 р. 10 дн.		14		к.а. кер-во, зав. каб.
11	Несветаєва А. В.	вч. англ. мови, І кат.	вища	13 р. 8 дн.		8		к.а. кер-во
12	Харченко А. К.	вч. англ. мови, спец.	вища			18		к.а. кер-во

Закінчення 1.4

№ з/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт (класне керівництво, завідування кабінетом, майстернею, керівництво школою, групою подорожного дня (ГПА), туртком)
					1-4 класи	5-9-ті класи на тиждень	10-11-ті класи	
13	Тимченко А. Ю.	вч. фіз-ри і ДПН, I кат.	вища	19 р.	4	9	12	позакл. фіз. робота
14	Тячанська Т. І.	вч. фіз-ри і ДПН, II кат.	вища	11 р. 8 міс.	4	9	12	—
15	Петухов В. В.	вч. праці, I кат.	вища	14 р. 6 міс.	—	8	4	—
16	Нагорода В. І.	вч. праці, вища кат.	вища	20 р. 5 дн.	4	8	4	зав. майстернею
17	Гарбаткова З. І.	вч. музики, спец.	вища	1 р. 8 міс.	4	7	—	—
18	Шклярівська І. В.	вч. образотв. мист., спец.	вища	28 р.	4	7	—	—
19	Ходоса В. М.	вч. поч. кл., вч.-метод., вища кат.	вища	28 р. 7 міс.	19	—	—	кл. кер-во
20	Петруша А. О.	вч. поч. кл., I кат.	вища	2 р.	19	—	—	кл. кер-во
21	Петрунько І. В.	вч. поч. кл., I кат.	вища	20 р. 3 міс.	18	—	—	кл. кер-во
22	Задорожня К. В.	вч. поч. кл., I кат.	вища	15 р. 7 дн.	18	—	—	кл. кер-во
23	Оропай М. Ю.	вч. укр. мови, I кат.	вища	15 р. 7 міс.	—	24	—	кл. кер-во
24	Заглада І. Й.	вч. укр. мови, спец.	вища	2 р.	—	23	—	—
25	Поклад Я. С.	вч. англ. мови, вища кат.	вища	25 р. 6 міс.	—	24	—	кл. кер-во
26	Повалій М. Я.	вч. мат., вища кат.	вища	26 р. 7 дн.	—	20	—	кл. кер-во
27	Боборикіна О. В.	вч. мат., II кат.	вища	6 р. 5 міс.	—	19	—	кл. кер-во
28	Бжезицька О. Ю.	вч. історії, спец.	вища	5 р.	—	18	—	кл. кер-во
29	Шмагток І. С.	вч. світ. л-ри, I кат.	вища	19 р. 7 дн.	—	—	15	кл. кер-во
Усього					94	302	148	

2. Нормативи

2.1. Типові штатні нормативи адміністративно-господарського і навчально-допоміжного персоналу денних середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів та їх посадові оклади

Посада	Кількість посад, умови відкриття	Посадовий оклад, грн
Директор школи з кількістю учнів: до 300 від 301 до 1000 понад 1000	1 посада	1280 1360 1469
Заступник директора з навчальної роботи, навчально-виховної роботи, виховної роботи	за наявності: 8–10 класів – 0,5 посади 11–24 класів – 1 посада 25–37 класів – 1,5 посади 38 і більше класів – 2 посади	У середньому на 10 % нижче посадового окладу директора
Заступник директора з господарської роботи	понад 600 учнів – 1 посада	Так само
Завідувач господарства	від 100 до 600 учнів – 1 посада	664
Педагог-організатор	8–37 (1–9-ті кл.) класів – 1 посада 38 і більше (1–9-ті кл.) класів – 2 посади	868
Секретар-друкарка	10 і більше класів – 1 посада	560
Бібліотекар	від 30 до 37 класів – 0,5 посади від 38 і більше класів – 2 посади	750
Лаборант	в обладнаних кабінетах хімії та фізики – 0,5 посади на кожні 5 класів (7–11-ті кл.)	600
Гардеробник	наявність обладнаного гардероба на 200 і більше місць при однозмінній роботі – 1 посада; 2 зміни – додатково 1 посада на 200 учнів	452
Сторож	1 посада в зміну	506
Робітник з обслуговування і поточного ремонту	8–20 класів – 1 посада 21–37 класів – 1,5 посади 38 і більше класів – 2 посади	564
Прибиральник приміщень	0,5 посади на 250 м ² площі	506
Двірник	1 посада на всю площу	506
Вихователь ГПД	1 посада на 1 групу	678
Медична сестра	1 посада на 200 і більше учнів, якщо поліклінікою не виділено персонал	450
Кухар	1 посада, якщо харчується 90 і більше дітей	645

2.2. Ставки заробітної плати вчителів усіх спеціальностей

Показник	Тарифний розряд	Тарифний коефіцієнт
З вищою освітою:		
спеціаліст вищої категорії	12	1,92
спеціаліст I категорії	11	1,78
спеціаліст II категорії	10	1,66
спеціаліст	9	1,57
Спеціаліст із середньою спеціальною освітою	8	1,47

2.3. Види доплат і надбавок

Види доплат і надбавок	Розмір доплат і надбавок на місяць, грн або %
За вислугу років	понад 3 роки – 10 % до посадового окладу (ставки заробітної плати); понад 10 років – 20 %; понад 20 років – 30 %
За перевірку зошитів	вчитель початкових класів – 15 % від посадового окладу (ставки заробітної плати); вчитель мови та літератури – 20 %; вчитель математики – 15 %; вчитель іноземної мови – 10 %
За класне керівництво	1–4-ті кл. – 20 % від посадового окладу (ставки заробітної плати); 5–11-ті кл. – 25 %
За завідування кабінетами	10 % від посадового окладу
За завідування навчальними майстернями	за кількості до 10 класів – 10 % від посадового окладу; від 10 до 20 кл. – 13 % від посадового окладу; від 21 і більше кл. – 15 % від посадового окладу
За бібліотечну роботу	10 % від посадового окладу
За ведення діловодства	10 % від посадового окладу
За позакласну фізкультурну роботу	за кількості класів від 10 до 19 – 10 % від посадового окладу; від 20 до 29 – 20 % від посадового окладу; від 30 і більше – 30 % від посадового окладу
За звання: “Вчитель-методист” “Заслужений вчитель” “Заслужений майстер спорту” “Старший вчитель”	15 % від посадового окладу; 20 % від посадового окладу; 20 % від посадового окладу; 10 % від посадового окладу
За вчений ступінь: кандидата наук доктора наук	15 % від посадового окладу; 25 % від посадового окладу

Закінчення 2.3

Види доплат і надбавок	Розмір доплат і надбавок на місяць, грн або %
За певні види робіт: а) використання дезінфікуючих засобів (розчинників): прибиральницям лаборантам б) за роботу в нічний час – сторожам	10 % від посадового окладу; 12 % від посадового окладу; до 40 % від посадового окладу
Допомога на оздоровлення педагогічним працівникам	щорічно при наданні відпусток 40 % місячного посадового окладу (ставки заробітної плати)

2.4. Нормативи наповнюваності класів, груп, обов'язкових навчальних годин навантаження вчителя на тиждень

Види нормативів	Кількість учнів		
	1–3-ті класи	5–9-ті класи	10–11-ті класи
Наповнюваність:			
класів	30	30	35
груп з вивчення іноземних мов, не менше	13	13	13
груп для занять з праці	–	дівчата/ хлопці	–
груп для занять з фізкультури	–	–	дівчата/ хлопці
Обов'язкові навчальні години на тиждень	24	36	32
Гранична кількість додаткових навчальних годин на тиждень	3	6	6
Навчальне навантаження вчителя на тиждень	20	18	18
Гранична кількість навчальних годин для адміністративного персоналу	10	9	9

2.5. Інші нормативи

Вид нормативів	Критерій	Розмір
Харчування учнів пільгових категорій	На одного учня на день	5,40 грн
Комунальні послуги	На одного учня протягом навчального року	32,30 грн
Норматив відрахувань на соціальне страхування	До величини фонду оплати праці	Згідно з чинним законодавством
Середньорічна кількість днів роботи школи	Без вихідних, святкових днів та канікул	170 дн.

**Б. ДЛЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБОТИ
КОМАНДА (СТУДЕНТ) ПОВИННІ ПОДАТИ:**

1. Розрахунок середньорічної кількості класів згідно з методикою, викладеною в опорному конспекті в розрізі 1–4-х, 5–9-х, 10–11-х класів.
2. Тарифікаційний список учителів та інших працівників відповідної школи, складений за встановленою формою.
3. Штатний розпис адміністративно-господарського персоналу відповідної школи, складений за встановленою формою.
4. Розрахунок фонду заробітної плати педагогічного персоналу відповідної школи за такою формою:

Показник	Класи			Усього
	1–3-ті	5–9-ті	10–11-ті	
Середньорічна кількість класів				
Кількість педагогічних ставок на один клас за тарифікацією				
Середньомісячна ставка заробітної плати вчителя за тарифікацією				
Кількість педагогічних ставок на всі класи на 1 січня				
Середньомісячний фонд заробітної плати в період із січня по серпень				
Фонд заробітної плати за січень – серпень				
Кількість педагогічних ставок по всіх класах на 1 вересня				
Середньомісячний фонд заробітної плати в період з вересня по грудень				
Фонд заробітної плати у вересні – грудні				
Усього фонд заробітної плати за рік				

5. Розрахунок фонду заробітної плати адміністративно-господарського персоналу відповідної школи за такою формою:

Назва посади	Кількість ставок	Ставка	Доплата	Фонд заробітної плати	
				на місяць	на рік

Усього					

6. Розрахунок видатків за іншими статтями витрат за такою формою:

Код видатків згідно з економічною класифікацією	Видатки	Вихідний витратотворюючий показник	Норма витрат, % і грн	Сума витрат, грн
1120	Нарахування на заробітну плату			
1133	Продукти харчування			
1160	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв			

7. Кошторис доходів і видатків за відповідною школою на рік, у тому числі за статтями:

1110 – оплата праці працівників бюджетних установ;

1120 – нарахування на заробітну плату;

1133 – продукти харчування;

1160 – оплата комунальних послуг та енергоносіїв.

Кошторис складіть за встановленою формою.

5.10. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
3. Держава – податки – бізнес : монографія / В. М. Суторміна, В. М. Федосов, В. Л. Андрущенко ; за ред. проф. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 1992. – 328 с.
4. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектору : навч. посіб. / О. В. Длугопольський. – К. : Професіонал, 2007. – 592 с.
5. Жибер Т. В. Бюджетна система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Т. В. Жибер, Г. Б. Коломієць. – К. : КНЕУ, 2009. – 311 с.
6. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua>.
7. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2008. – 595 с.

8. Про вищу освіту : закон України від 17.01.2002 № 2984-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.
9. Про внесення змін до Закону України “Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності” : закон України від 01.12.1998 № 284-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=284-14>.
10. Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.09.2005 № 557 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1130-05>.
11. Про Державний бюджет України на відповідний рік : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
12. Про дошкільну освіту : закон України від 11.07.2001 № 2628-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2628-14>.
13. Про загальну середню освіту : закон України від 13.05.1999 № 651-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=651-14>.
14. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : закон України від 11.09.2003 № 1160-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1160-15>.
15. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-2002-%EF>.
16. Про затвердження розмірів підвищення посадових окладів (ставок заробітної плати) та додаткової оплати за окремі види педагогічної діяльності у співвідношенні до тарифної ставки : постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2007 № 643 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=643-2007-%EF>.

17. Про інвестиційну діяльність : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12>.
18. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1298-2002-%EF>.
19. Про освіту : закон України від 23.05.1991 № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>.
20. Про позашкільну освіту : закон України від 22.06.2000 № 1841-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1841-14>.
21. Про професійно-технічну освіту : закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=103%2F98-%E2%F0>.
22. Управління державним бюджетом України : підручник / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

6.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні гарантії, соціальне страхування, Пенсійний фонд України, фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонд соціального захисту інвалідів, соціальні заклади, житлові субсидії.

6.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Що передбачає державна програма підтримки будівництва (реконструкції) житла? Для яких категорій громадян передбачений цей вид видатків? Яким чином здійснюється фінансування державних програм підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 87 (п. 1) “державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян”
---	---

Завдання 2. Що таке програма соціального захисту? Які видатки належать до групи державних програм соціального захисту? Який орган державної влади має право здійснювати перерозподіл обсягів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту між їх видами та між місцевими бюджетами?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 102 (п. 1) Видатки місцевих бюджетів, передбачені у підпункті “б” пункту 4 частини першої статті 89 цього Кодексу, проводяться за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України
---	--

Завдання 3. Що належить до програм державного соціального захисту? Хто має право встановлювати норми на придбання твердого та рідкого побутового палива особам, які претендують на пільги та житлові субсидії? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 102 (п. 2) Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту
---	--

Завдання 4. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність виділення таких видатків. Згідно зі ст. 22 визначте розпорядників бюджетних коштів, на яких покладені функції виконання таких видатків, та їхні завдання. Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 87 (п. 9) Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення: а) виплата пенсій військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби та членам їхніх сімей, пенсій військовослужбовцям та особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, іншим особам, визначеним законом; сплату до Пенсійного фонду України страхових внесків за окремі категорії осіб, передбачені законом; виплату доплат, надбавок, підвищень до пенсій, додаткових пенсій, пенсій за особливі заслуги перед Україною, встановлених законом;
---	--

- б) державні програми соціальної допомоги (грошова допомога біженцям; компенсації на медикаменти; програма протезування; програми і заходи із соціального захисту інвалідів, у тому числі програми і заходи Фонду соціального захисту інвалідів; відшкодування збитків, заподіяних громадянам; заходи, пов'язані з поверненням в Україну кримськотатарського народу та осіб інших національностей, які були незаконно депортовані з України, та розміщенням іноземців і осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України; щорічна разова грошова допомога ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань; довічні державні стипендії; кошти, що передаються до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; програми соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам, інші види цільової грошової допомоги, встановлені законом);
- в) державна підтримка громадських організацій інвалідів і ветеранів, які мають статус всеукраїнських;
- г) державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;
- ґ) державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;
- д) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;
- е) забезпечення функціонування всеукраїнських, державних, міжрегіональних центрів професійної реабілітації інвалідів і державних центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

	е) інші програми в галузі соціального захисту та соціального забезпечення, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України
--	--

Завдання 5. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки. Чи враховуються вони при визначенні міжбюджетних трансфертів? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 89 (п. 4)</p> <p>Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення...</p> <p>а) державні програми соціального забезпечення: притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (якщо не менше 70 відсотків кількості дітей, які перебувають у цих закладах, припадає на територію відповідного міста чи району); територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів; центри професійної реабілітації інвалідів, компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги</p>
---	--

Завдання 6. Чи враховуються зазначені нижче видатки при визначенні міжбюджетних трансфертів? За рахунок яких коштів, відповідно до ст. 102 Кодексу, проводяться видатки на здійснення державних програм соціального захисту?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 89 (п. 4)</p> <p>Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення...</p> <p>б) державні програми соціального захисту:</p> <p>...</p>
---	---

Завдання 7. Поясніть, з якого бюджету надаються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність їх виділення. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? На основі яких принципів, відповідно до ст. 7 Кодексу, здійснюються такі видатки? Чи враховуються вони при визначенні міжбюджетних трансфертів? Згідно зі ст. 22 визначте розпорядників бюджетних коштів, на яких покладені функції виконання таких видатків, та їхні завдання. За рахунок яких фінансових ресурсів здійснюються такі видатки? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 90 (п. 4)</p> <p>Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) державні програми соціального захисту та соціального забезпечення: допомога по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу; виплати компенсації реабілітованим; дитячі будинки-інтернати; навчання та трудове влаштування інвалідів; будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів; будинки-інтернати для дітей-інвалідів; центри з нарахування та здійснення соціальних виплат; притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; пільгове медичне обслуговування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; компенсаційні виплати інвалідам на бензин (пальне), ремонт, техобслуговування автотранспорту та транспортне обслуговування, а також на встановлення телефонів інвалідам I і II груп; відшкодування витрат на поховання учасників бойових дій та інвалідів війни; центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів, центри професійної реабілітації інвалідів;</p> <p>б) республіканські Автономної Республіки Крим та обласні програми і заходи з реалізації державної</p>
---	---

	<p>політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, у тому числі утримання та програми республіканського Автономної Республіки Крим і обласних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;</p> <p>в) інші державні соціальні програми</p>
--	--

Завдання 8. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки. Обґрунтуйте необхідність їх виділення. Чи враховуються ці видатки при визначенні міжбюджетних трансфертів? Згідно зі ст. 22 визначте розпорядників бюджетних коштів, на яких покладені функції виконання таких видатків, та їхні завдання. З дотриманням яких принципів надаються такі видатки?

<p>БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.</p>	<p>Стаття 91 (п. 3)</p> <p>Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;</p> <p>б) місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;</p> <p>в) програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів професійно-технічних навчальних закладів;</p> <p>г) заклади соціального захисту для бездомних громадян, центри соціальної адаптації осіб, звільнених з установ виконання покарань;</p> <p>г) компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян;</p> <p>д) компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;</p> <p>е) надання ветеранським організаціям фінансової підтримки та кредитування</p>
--	--

6.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Які в Україні існують соціальні гарантії, закріплені положеннями Конституції? Розкрийте їх сутність та забезпечення.
2. У чому полягає соціальна політика держави: сутність, типи та бюджетне забезпечення?
3. Назвіть передумови фінансового забезпечення соціального захисту.
4. Які склад та структура видатків бюджету на соціальний захист населення?
5. Розкрийте сутність соціального обслуговування. Яка його організація?
6. У чому полягала необхідність реформування соціального захисту в Україні?
7. Які особливості єдиного соціального внеску?
8. Як розмежовуються між бюджетами видатки на соціальний захист?
9. У чому полягають характерні особливості соціального партнерства та ролі держави? Охарактеризуйте державне соціальне регулювання та його важелі.
10. Які особливості здійснення бюджетних видатків на житлово-комунальне господарство?
11. Які види разової фінансової допомоги громадянам мають місце в Україні?
12. Що таке програми соціального забезпечення? Яке їх призначення та склад у поточному році.
13. Опишіть механізм здійснення видатків бюджету на молодіжну політику.
14. Який механізм бюджетних асигнувань соціальних закладів в Україні? У чому полягають особливості його організації?
15. Яким чином соціальна політика держави впливає на обсяг бюджетних асигнувань в економіку та соціальну сферу?

6.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. Які заклади належать до системи соціального забезпечення:

- 1) дитячі заклади-інтернати (для дітей з різними відхиленнями здоров'я), дитячі заклади-інтернати профільні (спортивні, мовні), будинки-інтернати для людей похилого віку та інвалідів;

- 2) дитячі дошкільні заклади, притулки для неповнолітніх;
- 3) будинки-інтернати для людей похилого віку та інвалідів, притулки для неповнолітніх, дитячі заклади-інтернати (для дітей з різними відхиленнями здоров'я), територіальні центри соціального обслуговування пенсіонерів та самотніх громадян;
- 4) заклади охорони здоров'я?

Тест 2. Які види соціальних гарантій зазначалися в законі про Державний бюджет України:

- 1) розмір мінімальної заробітної плати та прожитковий мінімум;
- 2) розмір мінімальної заробітної плати та субвенція на соціальні проекти;
- 3) розмір мінімальної заробітної плати та граничний обсяг державного боргу?

Тест 3. Фонд соціального захисту інвалідів є:

- 1) недержавною благодійною установою та отримує дотації з бюджету;
- 2) урядовим органом державного управління у складі Міністерства праці та соціальної політики України та утримується за кошторисом;
- 3) державною благодійною організацією та утримується за рахунків зборів до фонду захисту інвалідів.

Тест 4. До основних видів житлової субсидії належать:

- 1) щорічна адресна безготівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива;
- 2) щомісячна адресна безготівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг та електроенергії, щорічна допомога на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива;
- 3) щомісячна адресна безготівкова грошова допомога на оплату комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива на поворотній основі.

Тест 5. Державна соціальна допомога відрізняється від житлової субсидії тим, що:

- 1) надається одержувачу в готівковій формі;
- 2) покриває видатки на комунальні послуги повністю;
- 3) не повертається у випадку її незаконного використання.

Тест 6. Розподіл суми субсидії за видами платежів відбувається для:

- 1) пропорційного розподілу субсидії і перерахування коштів постачальникам як плату за послуги;
- 2) обліку сум, витрачених з бюджету на покриття вартості кожної послуги;
- 3) підрахунку річного розміру субсидії.

Тест 7. При здійсненні з бюджету централізованих заходів соціального захисту в кошторисі зазвичай не враховуються видатки на:

- 1) купівлю медикаментів та перев'язувальних матеріалів;
- 2) придбання обладнання на інвентарю;
- 3) оренду приміщення;
- 4) оплату комунальних послуг.

Тест 8. У будинках-інтернатах та пансіонатах основним оперативно-мережевим показником є:

- 1) витрати на придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів;
- 2) ліжко-дні;
- 3) спальні місця;
- 4) посади.

Тест 9. До державних соціальних закладів не належать:

- 1) спортивні школи-інтернати;
- 2) державні центри обслуговування пенсіонерів та одиноких громадян;
- 3) притулки для біженців;
- 4) телефони довіри.

Тест 10. Витрати бюджетів на молодіжну політику призначені для:

- 1) вивчення, аналізу та узагальнення специфічних проблем різних категорій молоді для їх вирішення;

- 2) забезпечення здоров'я і розвитку нації;
- 3) підвищення освітнього рівня молоді;
- 4) підвищення культурного рівня молоді.

6.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Особливості здійснення соціального захисту за окремими бюджетними установами або заходами.
2. Бюджетні видатки на соціальний захист малозабезпечених категорій громадян у вигляді житлових субсидій.
3. Фінансові особливості та проблеми закладів соціального захисту.
4. Видатки бюджету на молодіжну політику.
5. Планування і здійснення видатків на утримання закладів соціального забезпечення.
6. Вплив соціальної політики держави на обсяг поточних і капітальних бюджетних видатків.
7. Види державних установ соціального захисту та організація їх утримання.

6.6. НАПРЯМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕНЬ ТА ДИСКУСІЙ

1. Форми і види соціального захисту населення, їхнє практичне втілення.
2. Методи фінансового забезпечення соціальної сфери, у тому числі соціального захисту і забезпечення.
3. Видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні в контексті складної демографічної ситуації.
4. Особливості порядку та умов надання з бюджету субсидій киянам за користування житлово-комунальними послугами.
5. Проблеми й тенденції фінансової підтримки заходів у сфері молодіжної політики.
6. Реформи у сфері обов'язкового державного соціального (у тому числі пенсійного) страхування та їхні наслідки для бюджетів.

6.7. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ” З ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Видатки бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення представте в графічному вигляді за допомогою “Інтелект-карти”. Зокрема:

1. Видатки бюджетів на соціальний захист:
 - а) поняття та терміни;
 - б) основи здійснення видатків, у тому числі:
 - нормативне регулювання видатків;
 - склад та структура видатків за функціональною класифікацією;
 - принципи здійснення видатків;
 - функціональні повноваження щодо здійснення видатків;
 - в) планування видатків (за напрямом видатків і рівнем бюджету), у тому числі:
 - норми видатків;
 - оперативно-мережеві показники здійснення видатків;
 - г) механізм здійснення видатків (за напрямом видатків та рівнем бюджету), у тому числі:
 - розпорядники бюджетних коштів та їхні завдання щодо здійснення видатків;
 - фінансові ресурси, якими забезпечується здійснення видатків.
2. Видатки бюджетів на соціальне забезпечення (*аналогічно першому пункту*).

При розробленні “Інтелект-карти” слід врахувати бюджетне законодавство. Результатом розроблення “Інтелект-карти” є структуризація видатків бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення у візуальній формі.

6.8. КОМПЛЕКСНІ РОЗРАХУНКОВІ ЗАДАЧІ “ЖИТЛОВІ СУБСИДІЇ”

Розрахункове завдання 1. Визначте середньомісячний сукупний дохід сім’ї для призначення житлової субсидії, якщо в жиллому приміщенні (будинку) прописано три особи (батько, мати, дитина шкільного віку) з таким доходом:

Члени сім'ї	Доходи за наданими довідками, грн					
	січень	лютий	березень	квітень	червень	липень
Батько	–	510	550	560	610	750
Мати	650	550	500	450	15	–
Усього	650	1060	1050	1010	625	750

Величина одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян визначається згідно з чинним законодавством.

Розрахункове завдання 2. Визначте загальний розмір призначеної житлової субсидії та її розмір на кожний вид послуг, якщо у двокімнатній квартирі загальною площею 45 м² прописано три особи, сукупний дохід яких за шість місяців становить 18 000 грн, загальний місячний розмір плати за житлово-комунальні послуги в межах норм споживання – 457,36 грн, у тому числі (грн):

послуги з утримання будинків та прибудинкових територій	– 113,46;
опалення	– 161,28;
газопостачання	– 10,36;
гаряче водопостачання	– 110,70;
холодне водопостачання	– 31,08;
електроенергія	– 30,48.

Обов'язкова частка плати за житлово-комунальні послуги в межах норм споживання – 15 % середньомісячного сукупного доходу.

Здійсніть:

1) розрахунок за такою формою і в такій послідовності:

Середньомісячний сукупний дохід, грн	
Обов'язкова частка плати за житлово-комунальні послуги в межах норм споживання, грн	
Місячний розмір плати в межах норм споживання, грн	
Загальний розмір призначеної житлової субсидії, грн	

2) розрахунок щомісячного розміру призначеної житлової субсидії за кожний вид послуг:

Вид послуг	Місячний розмір плати в межах норм споживання		Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, грн	Розмір призначеної субсидії, грн
	грн	%		
Квартирна плата				
Опалення				
Газопостачання				
Холодне водопостачання				
Гаряче водопостачання				
Електроенергія				
Усього				

Розрахункове завдання 3. Визначте загальний розмір житлової субсидії для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу, твердого і пічного палива та електроенергії, а також її розмір: на кожний вид послуг – за рік, на електроенергію – за місяць. У жилому приміщенні прописано три особи, річний сукупний дохід яких становить 7000 грн. Обов'язкова частка плати за житлово-комунальні послуги в межах норм споживання – 15 % річного сукупного доходу, при цьому вартість скрапленого газу, твердого і пічного палива разом з електроенергією в межах норм споживання становить 1157,67 грн на рік, у тому числі:

Скраплений газ	2 балони	76,00
Вугілля	3 т	720,00
Дрова	2 складометри	98,58
Електроенергія	90 кВт·год · 12 міс.	263,09

Житлова субсидія призначена з червня поточного року.

Здійсніть за наведеною формою і в такій послідовності:

1) розрахунок загального розміру житлової субсидії:

Річний сукупний дохід, грн	
Обов'язкова частка плати, грн	
Розмір плати за скраплений газ, тверде і пічне паливо та електроенергію в межах норм споживання, грн	
Загальний розмір житлової субсидії, грн	

2) розрахунок розміру житлової субсидії на кожний вид послуг:

Вид послуг	Річний розмір плати в межах норм споживання		Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, грн	Розмір річної субсидії, грн
	грн	%		
Скраплений газ Вугілля Дрова Електроенергія Усього				

3) розрахунок щомісячної житлової субсидії на оплату електроенергії:

Розмір річної субсидії на електроенергію, грн	Розмір місячної субсидії на електроенергію, грн	Період, на який призначається субсидія

Розрахункове завдання 4. Розрахуйте загальний розмір житлової субсидії для відшкодування витрат на оплату електроенергії, що використовується для опалення в будинках, обладнаних спеціальними електроопалювальними установками, та інших видів комунальних послуг окремо на опалювальний період, у тому числі її розмір щодо кожного виду послуг, та на неопалювальний період, якщо у приватному будинку прописано три особи, середньомісячний сукупний дохід яких 2400 грн. Будинок обладнано електроопалювальною установкою, опалювальна площа – 80 м², місячний розмір плати в межах норм споживання за водопостачання – 13,96 грн, газопостачання – 21,74 грн, завершення опалювального періоду припадає на 1 травня. Звернення за житловою субсидією надійшло в опалювальний період (грудень). Норма опалювальної площі на трьох прописаних осіб – 73,5 м², місячна норма споживання електроенергії на 1 м² опалювальної площі – 28 кВт·год, місячна норма споживання електроенергії на освітлення на трьох осіб – 90 кВт·год, вартість 1 кВт·год для цієї категорії населення – 0,18 грн, обов'язкова норма плати – 15 % середньомісячного сукупного доходу.

Здійснить за такою формою і в такій послідовності:

1) розрахунок загального розміру житлової субсидії на опалювальний період:

Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Норма споживання електроенергії в опалювальний період, <i>кВт·год</i>	
Вартість електроенергії в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Загальний місячний розмір плати за комунальні послуги, <i>грн</i>	
Загальний розмір житлової субсидії, <i>грн</i>	

2) розрахунок розміру субсидії на кожний вид послуг:

Вид послуг	Місячний розмір плати в межах норм споживання		Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, <i>грн</i>	Розмір призначеної субсидії, <i>грн</i>
	<i>грн</i>	%		
Газопостачання				
Водопостачання				
Електроенергія				
Усього				

3) розрахунок загального розміру субсидії на неопалювальний період:

Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Норма споживання електроенергії в неопалювальний період, <i>кВт·год</i>	
Вартість електроенергії в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Загальний місячний розмір плати за комунальні послуги, <i>грн</i>	
Загальний розмір житлової субсидії, <i>грн</i>	

Розрахункове завдання 5. Визначте загальний розмір житлової субсидії для відшкодування витрат на оплату природного газу, спожитого для індивідуального опалення, та житлово-комунальних послуг в опалювальний і неопалювальний періоди, якщо у приватному будинку прописано три особи, середньомісячний сукупний дохід яких 3000 грн. Місячний розмір плати за спожиту електроенергію – 32,98 грн, за водопостачання – 13,96 грн, будинок має опалювальну площу 80 м², крім котла для опалення, він обладнаний газовою плитою та водонагрівачем, газового лічильника немає, завершення опалювального періоду припадає на 1 травня, житлова субсидія призначається при зверненні в опалювальний період (грудень). Норма опалювальної площі на трьох прописаних осіб на

місяць – 73,5 м², місячна норма споживання газу на 1 особу (при користуванні газовою плитою та водонагрівачем) – 23,6 м³, місячна норма споживання газу на 1 м² опалювальної площі – 11 м³, вартість 1 м³ газу для приміщень, не обладнаних газовим лічильником, – 1,30 грн. Сім'я складається зі здорових працездатних громадян.

Здійсніть за такою формою і в такій послідовності:

- 1) розрахунок загального розміру житлової субсидії на опалювальний період:

Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Норма споживання газу на місяць, <i>м³</i>	
Вартість газу в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Загальний місячний розмір плати за житлово-комунальні послуги, <i>грн</i>	
Загальний розмір житлової субсидії, <i>грн</i>	

- 2) розрахунок розміру субсидії на кожний вид послуг в опалювальний період:

Вид послуг	Місячний розмір плати в межах норм споживання на опалювальний період		Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, <i>грн</i>	Розмір призначеної субсидії, <i>грн</i>
	<i>грн</i>	%		
Газопостачання Водопостачання Електроенергія Усього				

- 3) розрахунок загального розміру субсидії на неопалювальний період:

Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Норма споживання газу на місяць, <i>м³</i>	
Вартість газу в межах норм споживання, <i>грн</i>	
Загальний місячний розмір плати за комунальні послуги, <i>грн</i>	
Загальний розмір субсидії на неопалювальний період, <i>грн</i>	

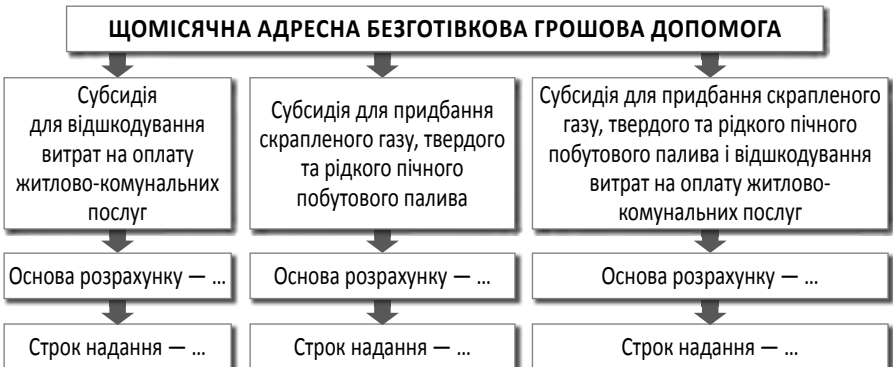
Розрахункове завдання 6. Сім'ї, що мешкає у двокімнатній квартирі загальною площею 45 м², яка складається з трьох осіб і має сукупний дохід за шість місяців 18 000 грн, була призначена житлова субсидія з січня по червень включно загальним розміром 39,54 грн; загальний місячний розмір плати за житлово-комунальні послуги становить 489,54 грн. З 1 квітня відбулося збільшення тарифів на житлово-комунальні послуги, внаслідок чого розмір плати за житлово-комунальні послуги досяг 510,40 грн. Пільгова обов'язкова частка плати дорівнює 15 %.

Визначте: загальний щомісячний розмір призначеної житлової субсидії згідно з перерахунком з квітня по червень включно за такою формою:

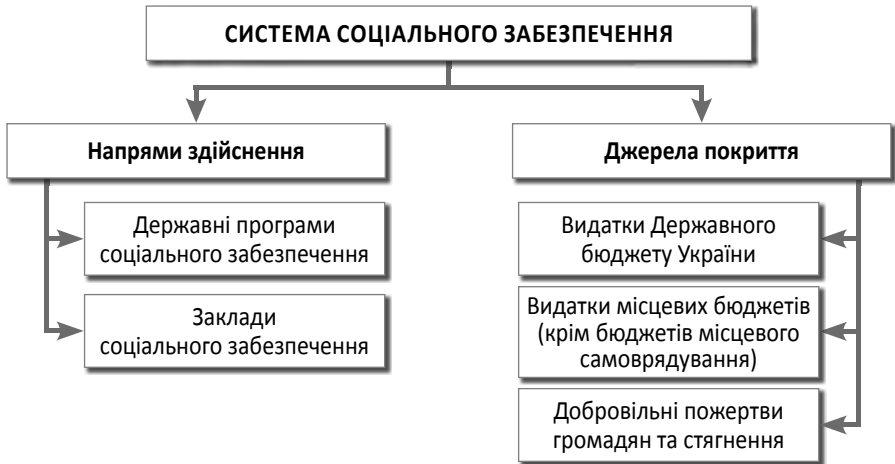
Середньомісячний сукупний дохід, грн	
Обов'язкова частка плати в межах норм споживання, грн	
Місячний розмір плати в межах норм споживання з квітня, грн	
Загальний щомісячний розмір призначеної житлової субсидії відповідно до перерахунку, грн	

6.9. АНАЛІТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання 1. На основі вивчення теоретичного та нормативного матеріалу дослідіть принцип розрахунку щомісячної адресної безготівкової грошової субсидії та заповніть структурно-логічну схему:

Практичне завдання 2. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу з питань соціального забезпечення відобразіть й уточніть на структурно-логічній схемі взаємозв'язки напрямів та джерел покриття витрат соціального забезпечення в Україні:

Практичне завдання 3. Дослідіть та проаналізуйте розмір соціальних стандартів та гарантій за останні 10 років. Результат оформіть у табличному вигляді:

Рік	Розмір мінімальної пенсії	Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність
...

Які чинники впливають на зміну цих стандартів? Як розмір стандартів позначається на рівні соціального забезпечення населення?

Практичне завдання 4. На основі чинного законодавства проаналізуйте розподіл коштів єдиного соціального внеску. Результат дослідження зобразіть схематично.

6.10. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : закон України від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2464-17>.
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : закон України від 09.07.2003 № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності : закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1105-14>.
5. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : закон України від 21.11.1992 № 2811-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2811-12>.
6. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : закон України від 01.06.2000 № 1768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1768-14>.
7. Про оплату праці : закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.
8. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : закон України від 21.03.1991 № 875-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=875-12>.
9. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку : закон України від 16.12.1993 № 3721-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3721-12>.
10. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : закон України від 22.10.1993 № 3551-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3551-12>.

11. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=16%2F98-%E2%F0>.
12. *Жибер Т. В.* Бюджетна система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Т. В. Жибер, Г. Б. Коломієць. – К. : КНЕУ, 2009. – 311 с.
13. Управління державним бюджетом України : підручник / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я, ДУХОВНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

7.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Середньорічна кількість ліжок, ліжко-дні, кількість лікарських відвідувань, видатки на харчування та медикаменти, страхова медицина, видатки на культуру і мистецтво, видатки на духовний і фізичний розвиток населення, принцип залишкового утримання, бібліотечний фонд, музейний фонд, видатки на фізичну культуру і спорт.

7.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Опишіть позитивні та негативні наслідки віднесення видатків на первинну та профілактичну медицину до тих, фінансування яких здійснюється з районного бюджету, а не сільських, та селищних бюджетів, як було раніше. Чи матиме вплив на подальший розподіл видатків з районного бюджету той факт, що зазвичай керівник районного відділу охорони здоров'я і головний лікар районної лікарні – це одна особа, яка зацікавлена у фінансуванні власної бюджетної установи? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

**БЮДЖЕТНИЙ
КОДЕКС
2010 р.**

Стаття 89 (ч. 1, п. 3 а)

До видатків, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та враховуються при

	визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: ...медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, пологові будинки, станції швидкої та невідкладної медичної допомоги, поліклініки й амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки, а також дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти, центри первинної медичної (медико-санітарної) допомоги)
--	--

Завдання 2. Яким чином здійснюється розмежування видатків між бюджетами на фінансування охорони здоров'я в Україні? Обґрунтуйте доцільність урахування під час розрахунку фінансового нормативу бюджетної забезпеченості за галуззю охорони здоров'я наявної мережі закладів охорони здоров'я, коефіцієнта професійної захворюваності населення, мінімального рівня медичних послуг, кількості споживачів послуг з розрахунку на одного жителя (для міст-курортів). Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Статті 87, 89, 90 До видатків, що здійснюються з Державного бюджету...; з районних бюджетів...; з обласних бюджетів... належать видатки на: ...охорону здоров'я
---	---

Завдання 3. Порівняйте ст. 51 Бюджетних кодексів України 2001 та 2010 рр. Які особливості стосовно видатків на охорону здоров'я містить ст. 51 Бюджетного кодексу 2010 р.?

Завдання 4. Які новації запроваджені у ст. 87 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 щодо побудови системи охорони здоров'я в Україні? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

Завдання 5. Розкрийте зміст постанови Кабінету Міністрів України від 16.05.2011 № 501 та вкажіть її роль у розмежуванні видатків на охорону здоров'я між бюджетами в контексті Бюджетного кодексу України.

Завдання 6. Які видатки на охорону здоров'я, згідно з Бюджетним кодексом України від 08.07.2010, здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

Завдання 7. Які видатки на охорону здоров'я містять державні програми соціального захисту? На підставі яких нормативних документів вони мають бути заплановані в державному бюджеті?

Завдання 8. Які видатки на фізичну культуру і спорт, згідно з Бюджетним кодексом України від 08.07.2010, здійснюються з Державного бюджету України? У чому їхній склад відрізняється від видатків, передбачених попереднім Бюджетним кодексом України 2001 р.?

7.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. У чому полягають основи нормативно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні?
2. Як розмежовуються між бюджетами видатки на охорону здоров'я?
3. Окресліть засади бюджетного утримання охорони здоров'я.
4. Які Ви знаєте моделі фінансового забезпечення охорони здоров'я? Яка з цих моделей застосовується в Україні?
5. Охарактеризуйте видатки бюджетів на охорону здоров'я, їх склад і структуру.
6. У чому полягають особливості кошторису закладу охорони здоров'я: бюджетні кошти, власні кошти, залишок коштів на кінець бюджетного року?
7. Як розраховуються видатки на медикаменти та перев'язувальні матеріали амбулаторій держави?
8. Як обчислюються видатки на харчування в лікарні державної власності?
9. Як визначаються оперативно-мережеві показники лікувально-профілактичних закладів державної форми власності?
10. Як розраховуються загальні показники капітальних видатків лікувальних закладів?

11. Які відмінності між державними і комунальними закладами охорони здоров'я, їх значення та перспективи?
12. Обґрунтуйте необхідність розвитку та державної підтримки страхової медицини в Україні.
13. Які, на Вашу думку, проблеми формування і використання бюджетних асигнувань мають місце в охороні здоров'я?
14. Назвіть альтернативні форми і джерела утримання закладів охорони здоров'я та підвищення якості медичних послуг.
15. У чому полягають проблеми становлення і перспективи розвитку страхової медицини в Україні?
16. Розкрийте особливості нормативно-правового регулювання духовного та фізичного розвитку в Україні.
17. Які особливості розмежування між бюджетами видатків на духовний та фізичний розвиток?
18. У чому, на Вашу думку, полягає роль місцевих органів влади в забезпеченні духовного та фізичного розвитку населення території?
19. Який порядок планування видатків на фізичну культуру і спорт?
20. Як розраховуються оперативно-мережеві показники діяльності закладів культури та мистецтва?
21. У чому полягають особливості складання кошторису культурно-просвітницького закладу?
22. У чому виявляється державна підтримка розвитку параолімпійського спорту в Україні?
23. Як розраховуються оперативно-мережеві показники забезпечення олімпійського і параолімпійського спорту?
24. Розкрийте особливості державної підтримки молодіжної політики.
25. Які особливості здійснення видатків на засоби масової інформації з бюджету?
26. Перерахуйте особливості виконання державних програм розвитку кінематографії в останні роки.
27. У чому полягають особливості фінансового забезпечення архівної справи? Які застосовуються методи і які джерела використовуються?
28. Як розраховуються оперативно-мережеві показники діяльності архівних установ?
29. Які особливості фінансового забезпечення концертних організацій, театрів та культурно-масових заходів?

30. Як обчислюються оперативно-мережеві показники телебачення та радіомовлення? У чому полягають особливості їх фінансової діяльності?

7.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. Які показники покладено в основу складання кошторису амбулаторно-поліклінічного закладу:

- 1) число лікарських посад;
- 2) кількість лікарських відвідувань;
- 3) число працівників закладу;
- 4) контингент медичного персоналу;
- 5) чисельність населення в районі діяльності закладу;
- 6) рівень захворюваності в районі?

Тест 2. Який показник характеризує забезпеченість населення стаціонарними лікувальними закладами:

- 1) число лікарень на певній території;
- 2) рівень госпіталізації населення;
- 3) число лікарів у лікарнях на 1000 населення;
- 4) число лікарняних ліжок на 1000 населення?

Тест 3. Який показник покладено в основу планування видатків лікарні на харчування і медикаменти:

- 1) лікарська посада;
- 2) одиниця медичного персоналу;
- 3) ліжко;
- 4) ліжко-день?

Тест 4. Число лікарських відвідувань по поліклініці за рік розраховується:

- 1) множенням кількості лікарських посад на число календарних днів і норми прийому хворих на день;
- 2) множенням кількості лікарських посад на число робочих днів і норми прийому хворих на день;
- 3) множенням середньорічної кількості лікарських посад на число робочих днів і норми прийому хворих на день.

Тест 5. Яким чином розраховується середня ставка заробітної плати лікаря:

- 1) місячний фонд заробітної плати по закладу ділиться на число лікарів;
- 2) місячний фонд заробітної плати по закладу ділиться на число лікарських посад;
- 3) місячний фонд заробітної плати по групі лікарів ділиться на число лікарських посад;
- 4) місячний фонд заробітної плати (з урахуванням усіх доплат) по групі лікарів ділиться на число лікарів?

Тест 6. Підвищення посадових окладів медичних працівників нараховується за:

- 1) бюджетні асигнування, добровільні внески;
- 2) оплату послуг згідно з прейскурантом;
- 3) наявність кваліфікаційної категорії, наукового ступеня, почесного звання, роботу у важких і шкідливих умовах;
- 4) наявність кваліфікаційної категорії, почесного звання, роботу у важких і шкідливих умовах, високу чисельність прийнятих пацієнтів.

Тест 7. Ставка заробітної плати лікаря залежить від:

- 1) посади, кваліфікаційної категорії;
- 2) кількості відвідувань, специфічних умов праці;
- 3) посади, кваліфікаційної категорії, місцезнаходження лікарні;
- 4) кількості населення в районі функціонування закладу, роботи у вихідні та святкові дні.

Тест 8. Яким чином визначається кількість посад лікарів в амбулаторно-поліклінічному закладі:

- 1) виходячи з нормативу кількості ліжок на одного лікаря, який диференційовано в розрізі відділень;
- 2) відповідно до чисельності населення в районі діяльності закладу та кількості наявних медичних закладів;
- 3) згідно з кількістю лікарських відвідувань у розрізі спеціалістів і встановленими нормативами прийому на одного лікаря;
- 4) на основі норм бюджетних асигнувань;
- 5) виходячи з чисельності посад середнього і молодшого медичного персоналу?

Тест 9. Як визначається кількість посад лікарів у лікарні:

- 1) на основі чисельності населення в районі діяльності закладу та кількості наявних медичних закладів;
- 2) згідно з нормами бюджетного фінансування;
- 3) відповідно до кількості лікарських відвідувань у розрізі спеціалістів і встановлених нормативів прийому на одного лікаря;
- 4) виходячи з нормативу кількості ліжок на одного лікаря, диференційованого в розрізі відділень;
- 5) на основі чисельності посад середнього і молодшого медичного персоналу?

Тест 10. Кількість посад середнього і молодшого медичного персоналу в лікарні розраховується відповідно до:

- 1) кількості посад лікарів;
- 2) профілю відділення;
- 3) кількості цілодобових постів, виходячи з нормативу кількості ліжок на один пост;
- 4) кількості цілодобових постів, виходячи з числа днів функціонування ліжка кожного профілю.

Тест 11. Який показник лежить в основі складання кошторису бібліотеки:

- 1) кількість відвідувань читального залу;
- 2) обсяг бібліотечних фондів;
- 3) кількість посад персоналу бібліотеки;
- 4) загальна кількість відвідувачів за рік;
- 5) середня вартість книг у читальному залі?

Тест 12. Яким чином визначається обсяг державної дотації театру:

- 1) виходячи з потреб утримання установи;
- 2) у розмірі витрат, що не покриваються власними доходами;
- 3) відповідно до кількості місць і витрат на постанову;
- 4) у розмірі кошторису;
- 5) згідно з розрахованими нормативами на розвиток соціально-культурної сфери країни?

Тест 13. Який показник лежить в основі визначення чисельності працівників музею:

- 1) загальна площа музею;

- 2) норматив музейних фондів;
- 3) норматив середньостатистичного відвідування;
- 4) розмір кошторису;
- 5) кількість днів функціонування музею (на місяць)?

Тест 14. До видатків на культурні заклади належить утримання:

- 1) театрів, філармоній;
- 2) бібліотек, музеїв, заповідників;
- 3) кіностудій та студій звукозапису.

Тест 15. Міністерство культури і туризму України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення проведення державної політики у сфері:

- 1) культури, туризму, а також державної мовної політики;
- 2) культури і туризму;
- 3) культури, молоді, туризму.

Тест 16. Державна фінансова підтримка фізичного розвитку включає:

- 1) проведення змагань та чемпіонатів;
- 2) забезпечення здорового харчування у школах;
- 3) утримання прибуткових громадських спортивних організацій.

Тест 17. Основою планування видатків на фізичну культуру і спорт є:

- 1) план проведення спортивних заходів у регіоні та кількість населення в регіоні згідно з даними останнього перепису населення;
- 2) кількість населення в регіоні, яке зареєстроване в спортивних організаціях;
- 3) кількість кандидатів у майстри спорту та тренерів у регіоні.

Тест 18. Проведенням заходів фізичного розвитку в м. Львові займається:

- 1) Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України;
- 2) управління у справах молоді, сім'ї та спорту міської ради;
- 3) львівська громадська спортивна неприбуткова організація.

Тест 19. *Розрахунковий обсяг видатків на культуру по регіону визначається на основі:*

- 1) чисельності дорослого населення за даними року останнього перепису населення;
- 2) чисельності наявного населення за даними року останнього перепису населення та фінансового нормативу бюджетної забезпеченості видатків на культуру на одного жителя;
- 3) фінансового нормативу бюджетної забезпеченості видатками на спорт на одного жителя.

Тест 20. *Кошти бюджетів місцевого самоврядування, що спрямовуються на фінансування власних засобів масової інформації місцевої влади:*

- 1) не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів;
- 2) враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів;
- 3) немає таких видатків бюджетів місцевого самоврядування.

7.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Проблеми формування і використання бюджетних асигнувань закладами охорони здоров'я.
2. Страхування професійної відповідальності лікарів, досвід його реалізації.
3. Моделі забезпечення охорони здоров'я.
4. Роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини в Україні.
5. Способи утримання закладів охорони здоров'я. Зарубіжний досвід.
6. Здійснення бюджетних видатків на охорону здоров'я як реалізація соціальних гарантій держави.
7. Умови і наслідки впровадження державного загальнообов'язкового медичного соціального страхування в Україні.
8. Особливості фінансової підтримки різних видів медичних закладів у розрізі територій та відомчого підпорядкування.
9. Зведений кошторис Міністерства охорони здоров'я України та підвідомчих йому установ.
10. Видатки на засоби масової інформації з бюджетів.

11. Видатки бюджету на культурно-просвітницькі установи.
12. Роль бюджету в державній підтримці олімпійського і параолімпійського руху.
13. Видатки з бюджету на концертні організації, театри та культурно-масові заходи.
14. Видатки бюджету на забезпечення дозвілля і розвитку молоді.
15. Особливості видатків з бюджетів на архівну справу та бібліотеки.
16. Видатки на охорону та збереження культурних пам'яток за рахунок бюджетних коштів.
17. Видатки з бюджету на підтримку заходів культури.
18. Видатки за рахунок бюджету на заходи масового спорту.
19. Форми фінансового забезпечення спортивних заходів і закладів, у тому числі за бюджетні кошти.

7.6. НАПРЯМИ ДЛЯ “МОЗКОВОЇ АТАКИ”

1. Проблеми запровадження медичного страхування в Україні та шляхи їх вирішення.
2. Альтернативні форми і джерела утримання закладів охорони здоров'я та підвищення якості медичних послуг.
3. Проблеми і перспективи розвитку страхової медицини в Україні.
4. Проблеми оплати праці медичних працівників та розвитку медичної науки за бюджетні кошти, можливі шляхи їх вирішення.
5. Поява і розвиток страхових медичних кас, організація їх діяльності.
6. Організація надання медичної допомоги в Україні, у тому числі і за кошти бюджету.
7. Видатки бюджету на розвиток фізичної культури і спорту як запорука зростання олімпійських досягнень, проблеми та їх вирішення.
8. Видатки бюджету на молодіжну політику: склад, джерела покриття та напрями реформування.
9. Роль місцевих органів влади в духовному та фізичному розвитку регіону.
10. Доцільність та пропорції видатків з бюджетів на:
 - а) культурні заходи і заклади;
 - б) спортивні заходи і заклади.

11. Проблеми духовного та фізичного здоров'я молоді, способи їх вирішення з використанням бюджетних коштів.

7.7. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТ” З ВИДАТКІВ БЮДЖЕТІВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я, ДУХОВНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК

Представте за допомогою кількох “Інтелект-карт” видатки бюджетів на охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток. Під час їх розроблення врахуйте положення законодавства та структуру отриманих знань. Орієнтовними напрямками у процесі побудови “Інтелект-карт” з видатків бюджетів на охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток є: основи фінансування охорони здоров'я, система закладів охорони здоров'я в Україні, система видатків на охорону здоров'я з бюджетів, проблеми оптимізації видатків на лікарняні заклади різних типів, розмежування видатків на фізичну культуру і спорт між рівнями бюджетної системи України, розрахунок видатків на фізичну культуру і спорт, джерела фінансування видатків на фізичну культуру і спорт. Зокрема:

1. Видатки бюджетів на охорону здоров'я:
 - а) поняття та терміни;
 - б) основи здійснення видатків (нормативне регулювання видатків, склад та структура видатків за функціональною класифікацією, принципи здійснення видатків, функціональні повноваження щодо здійснення видатків;
 - в) планування видатків (за напрямом видатків і рівнем бюджету, норми видатків, оперативно-мережеві показники здійснення видатків);
 - г) механізм здійснення видатків (за напрямом видатків та рівнем бюджету, розпорядники бюджетних коштів та їх завдання щодо здійснення видатків, фінансові ресурси, якими забезпечується здійснення видатків тощо).
2. Видатки бюджетів на духовний та фізичний розвиток (*аналогічно першому пункту*).

Результатом розроблення “Інтелект-карт” з видатків бюджетів на охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток є структурна візуалізація засвоєних знань.

7.8. КОМПЛЕКСНІ РОЗРАХУНКОВІ ЗАДАЧІ ТА АНАЛІТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Розрахункове завдання 1. Для складання кошторису районної лікарні маємо такі показники:

1. Середньорічна кількість ліжок, *од.* – 180
2. Число днів функціонування одного ліжка протягом року, *днів* – 316
3. Норма витрат на 1 ліжко-день, *грн*:
 - на харчування – 4,31
 - на придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів – 5,80
4. Передбачено витрати за окремими кодами економічної класифікації видатків на рік, *тис. грн*:
 - (1131) предмети, матеріали, обладнання та інвентар – 24
 - (2110) придбання обладнання і предметів довгострокового користування – 25
 - (2130) капітальний ремонт, реконструкція і реставрація – 45
 - (1160) оплата комунальних послуг та енергоносіїв – 81
 з них:
 - (1161) оплата тепlopостачання – 46
 - (1162) оплата водopостачання та водовідведення – 18
 - (1163) оплата електроенергії – 11
 - (1164) оплата природного газу – 6
5. Нарухування на зарплату (код 1120) – *розрахуйте згідно з чинним законодавством.*
6. Для розрахунків витрат на оплату праці (код 1110) є такі дані:

Найменування посад	Середньорічне число посад	Середня ставка на 1 посаду в місяць	Річна сума на всі посади в цілому
Лікарі	43	654	Визначити
Середній медичний персонал	93	498	Визначити
Молодший медичний персонал	42	405	Визначити
Адміністративно-господарський, обслуговуючий та інший персонал	35	465	Визначити
Економія у зв'язку з виплатою допомоги з тимчасової непрацездатності	×	×	40 650
Витрати на оплату роботи у святкові дні та нічний час	×	×	28 500

Потрібно:

1. Визначити загальну кількість ліжко-днів у році по лікарні.
2. Розрахувати витрати лікарні за такими напрямками:
 - (1110) заробітна плата;
 - (1120) нарахування на заробітну плату;
 - (1133) видатки на харчування;
 - (1132) придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів.
3. Скласти кошторис видатків районної лікарні.

Розрахункове завдання 2. У районній лікарні працює платний госпрозрахунковий кабінет зубопротезування. Маємо такі дані для складання кошторису доходів і витрат кабінету:

Доходи, грн:

1. Залишок коштів на початок року – 577.
2. Надходження поточного року:

Найменування робіт	Вартість одиниці робіт, <i>грн</i>	Кількість, <i>шт.</i>	Сума, <i>грн</i>
Коронки сталеві	62,00	400	Визначити
Зуби сталеві	78,00	400	Визначити
Зуби з облицюванням	112,60	50	Визначити
Знімні протези	331,50	70	Визначити
Разом	×	×	Визначити

Витрати, грн:

- (1110) Заробітна плата – визначити.
- (1120) Нарахування на зарплату – 2825.
- (1130) Придбання предметів постачання і матеріалів – 5960.
- (1160) Оплата комунальних послуг та електроенергії – 2880.

Разом – визначити.

Потрібно:

1. Визначити загальну суму надходжень за платні роботи.
2. Обчислити витрати за заробітною платою (код 1110), а також загальну суму витрат.
3. Визначити різницю між доходами та витратами, тобто госпрозрахунковий результат роботи кабінету зубопротезування.

Розрахункове завдання 3. Визначте середньорічну кількість ліжок і загальну кількість ліжко-днів за такими лікувально-профілактичними закладами.

1. У центральній районній лікарні на 1 січня планового року є 225 ліжок. Наприкінці жовтня планового року вводиться в експлуатацію новий лікувальний корпус на 75 ліжок. Число днів функціонування одного ліжка на рік – 320.
2. У дільничній лікарні на початок планового року є ліжок: у пологовому відділенні – 40; хірургічному – 70; дитячому – 80; інших – 140. У плановому році у зв'язку з перебудовою частини господарського корпусу під стаціонар кількість ліжок збільшується з 1 вересня поточного року в хірургічному відділенні до 120; дитячому – 110; інших – до 215. Число днів функціонування одного ліжка на рік відповідно за відділеннями – 317, 298, 305 і 293.
3. У міській лікарні на 1 січня планового року кількість ліжок – 450, у тому числі у дитячому відділенні – 40; інфекційному – 120; онкологічному – 20; у решті відділень – 270. Число днів функціонування одного ліжка протягом року відповідно за відділеннями 330, 280, 195, 340. У плановому році передбачається капітальний ремонт лікувального корпусу, у зв'язку з чим з 1 червня по 1 жовтня в інфекційному відділенні функціонуватиме 60 ліжок.
4. На початок планового року ліжкова мережа лікувально-профілактичних закладів у районі становитиме 1485 ліжок. Відповідно до соціально-економічного плану розвитку господарства району число ліжок на кінець листопада планового року буде доведено до 1525. Середнє число днів функціонування ліжка в рік – 315.

Розрахункове завдання 4. Визначте:

- a) річне навантаження на одну лікарську посаду за спеціальністю і загальне число лікарських відвідувань по амбулаторно-поліклінічному закладу;
 - б) число посад лікарів для надання амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню Березанською поліклінікою.
1. Для визначення числа лікарських відвідувань по амбулаторно-поліклінічному закладу на плановий рік маємо такі показники:

Спеціальність	Число ставок	Норма навантаження (число відвідувань на годину)		Кількість годин	
		у поліклініці	на дому	у поліклініці	на дому
Терапія	3,5	5	2,00	3,0	3,0
Хірургія	1,0	9	1,25	5,5	0,5
Гінекологія	0,5	5	1,25	5,5	0,5
Педіатрія	2,5	5	2,00	3,0	3,0
Невропатологія	0,5	5	1,25	5,0	1,0
Дерматологія	0,5	8	1,25	5,0	1,0
Стоматологія	1,5	3	–	6,0	–
Офтальмологія	1,5	8	1,25	5,5	0,5
Отоларингологія	1,5	8	1,25	5,5	0,5

Число робочих днів у році, за винятком святкових, вихідних і днів чергової відпустки, за всіма спеціальностями – 271.

2. Для розрахунку кількості посад лікарів з надання амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню Березанською поліклінікою маємо такі дані про чисельність населення, що проживає:

- у селищі, де розташована поліклініка, і безпосередньо обслуговуються нею: дорослих – 12 100, дітей – 1420;
- за межами населеного пункту, де розташована поліклініка, але безпосередньо обслуговуються нею: дорослих – 3700, дітей – 350;
- на іншій території району, яка обслуговується поліклінікою: дорослих – 786, дітей – 82.

При цьому використовуються такі штатні нормативи:

Найменування посади лікаря	Число посад на 1000 осіб населення, що проживає					
	у селищі, де розташована поліклініка, і безпосередньо обслуговуються нею		за межами населеного пункту, де розташована поліклініка, але безпосередньо обслуговуються нею		на іншій території району, яка обслуговується поліклінікою	
	дорослі	діти	дорослі	діти	дорослі	діти
Лікар-терапевт дільничний	0,5	–	0,4	–	–	–
Лікар-терапевт	–	–	–	–	0,03	–
Лікар-хірург	0,035	0,03	0,025	0,02	0,01	0,01

Закінчення таблиці

Найменування посади лікаря	Число посад на 1000 осіб населення, що проживає					
	у селищі, де розташована поліклініка, і безпосередньо обслуговуються нею		за межами населеного пункту, де розташована поліклініка, але безпосередньо обслуговуються нею		на іншій території району, яка обслуговується поліклінікою	
	дорослі	діти	дорослі	діти	дорослі	діти
Лікар-травматолог-ортопед	0,03	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01
Лікар-акушер-гінеколог	0,1	–	0,06	–	0,025	–
Лікар-педіатр дільничний	–	1,25	–	0,8	–	–
Лікар-педіатр	–	–	–	–	–	0,02
Лікар-отоларинголог	0,04	0,05	0,02	0,02	0,01	0,01
Лікар-офтальмолог	0,04	0,05	0,02	0,02	0,01	0,01
Лікар-невропатолог	0,05	0,05	–	–	0,01	0,01
Лікар-стоматолог	0,27	0,27	0,25	0,25	0,02	0,02
Лікар-кардіолог	0,02	–	0,01	–	0,01	–
Лікар-кардіоревматолог	–	0,02	–	0,01	–	0,01

Врозрахункове завдання 5. Обчисліть видатки на харчування і придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів на плановий рік у міській дитячій лікарні та в міській лікарні.

1. У міській дитячій лікарні на плановий рік передбачається 160 ліжок. Число днів функціонування одного ліжка на рік – 296, кількість амбулаторних відвідувань лікарів у плановому році – 93 300.

Норма витрат на харчування на один ліжко-день – 4,25 грн. Витрати на харчування матерів, які перебувають у лікарні з немовлятами, – 5350 грн на рік. Середні норми витрат на придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів – 4,75 грн на один ліжко-день і 1,20 грн – на одне амбулаторне лікарське відвідування. Видатки на безоплатне надання ліків у поліклініках і амбулаторіях у випадках, визначених чинним законодавством, – 3300 грн на рік.

2. Міська лікарня, об'єднана з поліклінікою, на початок планового року має 580 ліжок, у тому числі в пологовому відділенні – 130, у дитячому – 120, решті відділень – 330. З 1 липня кількість ліжок в інших відділеннях збільшується в цілому на 20.

Число днів функціонування одного ліжка в році: у пологовому відділенні – 294, у дитячому – 345, решті відділень – 334.

Кількість амбулаторних відвідувань лікарів у плановому році становить 398 500. Лікарня у своєму підпорядкуванні має 10 лікарських пунктів охорони здоров'я. Норми витрат на харчування на 1 ліжко-день у лікарні дорівнюють: у дитячому відділенні – 3,25 грн, пологовому – 2,80 грн, в інших відділеннях – 4,11 грн.

Витрати на харчування матерів, що перебувають у лікарні з немовлятами, – 10 900 грн на рік. Середня норма витрат на придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів у стаціонарі – 4,75 грн на один ліжко-день, 1,20 грн – на одне амбулаторне відвідування лікарів і 680 грн на рік – на один лікарський пункт охорони здоров'я. Витрати на безоплатне надання ліків у поліклініках і амбулаторіях у випадках, встановлених законодавством, – 10 200 грн.

Розрахункове завдання 6. Складіть кошторис видатків на утримання фельдшерсько-акушерського пункту.

1. Фельдшерсько-акушерський пункт, розташований у селищі Вільшана на відстані понад 2 км від інших лікувально-профілактичних закладів, обслуговує 1400 осіб, число відвідувань – 28 000.
2. Пункт займає окремих будинок з кубатурою за зовнішнім обміром 845 м³ і внутрішньою площею 142 м². Є водопровід і каналізація. Опалення пічне – 8 печей та 1 плита. Опалювальний сезон триває 6 місяців. Чисельність персоналу встановлено відповідно до діючих типових штатів.
3. Завідувач медичного пункту вищої кваліфікаційної категорії та акушерка першої кваліфікаційної категорії мають середню спеціальну освіту і стаж медичної роботи відповідно 17 і 8 років. Санітарка має стаж медичної роботи 5 років. У кошторисі необхідно передбачити оплату на заміну працівників у період відпустки в сумі 1290 грн.
4. Річна потреба в дровах – 54 м³, ціна за 1 м³ – 28,40 грн, вартість рубання 1 м³ – 10,50 грн. Витрата електроенергії для освітлення 1 м² площі на рік становить 33 кВт·год, у тому числі для лікувальних цілей і технічних потреб на рік 2140 кВт·год. Вартість 1 кВт·год – 18 коп.

5. Для розрахунку витрат з оплати безоплатно наданих квартир і комунальних послуг (код 1343) є такі дані:

Посада	Кількість членів сім'ї	Наймана площа, м ²	Квартплата на рік, грн	Норма витрат палива, м ³	Вартість освітлення на рік, грн
Завідувач пункту	4	33	807,92	8	146,50
Акушерка	5	48	812,14	9	161,10

6. Інші видатки (код 1139) становлять 1785 грн, видатки на відрядження (код 1140) – 230 грн на рік. Норма витрат на придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів – 1,20 грн на одне відвідування.

Розрахункове завдання 7. Складіть: а) штатний розпис за лікарню; б) кошторис видатків на плановий рік.

- Сільська дільнична лікарня об'єднує стаціонар і поліклініку. Лікарня займає дві дерев'яних будівлі: одна (стаціонар) має кубатуру 835 м³ за зовнішнім обміром, друга (поліклініка) – 984 м³, загальна внутрішня площа будинків – 606 м². Опалення пічне: є 16 печей. Лікарню обслуговують два санітарні автомобілі та один кінь.
- Лікарня має 25 ліжок. Число днів функціонування одного ліжка на рік – 317. Кількість лікарських відвідувань у поліклініці всього 10 200, у тому числі зубних лікарів – 5000.
- Очолює лікарню головний лікар, що має стаж медичної роботи 10 років. У лікарні є повна ставка лікаря-стоматолога вищої кваліфікаційної категорії, що закінчив медичний інститут (його стаж медичної роботи – 16 років), і 1,0 ставки лікаря-терапевта II кваліфікаційної категорії для спеціаліста з 8-річним стажем медичної роботи.
- Штатним розписом передбачено дев'ять ставок середнього медичного персоналу, а саме:
 - акушерка вищої кваліфікаційної категорії – 1 ставка, помічник лікаря-епідеміолога першої кваліфікаційної категорії – 1 ставка, дільнична медична сестра вищої кваліфікаційної категорії – 0,5 ставки. Зазначені працівники мають стаж медичної роботи – понад 11 років;
 - фельдшер – 1 ставка, стаж медичної роботи – 4 роки; медичні сестри вищої кваліфікаційної категорії – 4 ставки, стаж – від

- 10 до 15 років, і по 0,5 ставки – лаборант та дві медичні сестри першої кваліфікаційної категорії, одна з яких працює на прийомі хворих, інша займається фізіотерапією. Стаж медичної роботи цих працівників від 8 до 10 років.
5. Стосовно молодшого медичного персоналу планується 6 ставок по 480 грн на місяць.
 6. У штаті лікарні передбачені також ставки шеф-кухаря і завідувача господарства – по 574 грн, водія машини швидкої допомоги – 574 грн, візника-конюха і тесляра – по 554 грн, опалювача, електрика, сторожа-двірника – по 554 грн, кастелянші і машиніста з прання білизни – по 0,5 ставки з розрахунку на повну ставку відповідно 554 та 562 грн на місяць.
 7. При плануванні фонду заробітної плати враховуються витрати на оплату осіб, що заміщують працівників, які йдуть у відпустку, – 3,6 тис. грн.
 8. Річна потреба в дровах становить 260 м³; ціна дров – 29,15 грн, вартість перевезення – 44 грн, рубання – 10,50 грн за 1 м³.
 9. Витрати електроенергії для освітлення 1 м² площі на рік – 35,8 кВт·год, у тому числі для лікувальних цілей по лікарні на рік – 18 742 кВт·год. Вартість 1 кВт·год – 18,5 коп.
 10. Видатки на водопостачання і каналізацію (код 1162) на рік становлять 2856 грн, поточний ремонт обладнання, інвентарю та будівель (код 1137) – 3600 грн, видатки на оплату безоплатно наданих працівникам квартир і комунальних послуг (код 1343) – 4633 грн, оплату інших послуг та видатків (код 1139) – 1250 грн. Видатки на відрядження і службові роз'їзди плануються в сумі 400 грн на лікарню на рік.
 11. Норма видатків на харчування – 4,30 грн, на придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів – 5 грн на один ліжко-день.
 12. Для амбулаторного прийому норма видатків на придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів у розрахунку на одне відвідування стоматологів і зубних лікарів – 2,53 грн (без відвідування – 1,20 грн).
 13. Лікарня передбачає придбати в плановому році обладнання і предмети довгострокового користування (код 2110) та м'який інвентар (код 1134), а саме:

Найменування обладнання та інвентарю	Кількість	Ціна за одиницю, грн	Найменування обладнання та інвентарю	Кількість	Ціна за одиницю, грн
Умивальник	5	123	Електроплита	1	650
Шафа для одягу	5	350	кухонна		
Стілець напів'який	20	125	Підковдра	20	26,3
Диван	3	1160	Рушник	50	12
Телевізор	2	750	Піжама	20	53
Шафа кухонна	2	280	Халат жіночий	20	55
			Ковдра	5	70

14. Заробітна плата працівників позаштатного (неспискового) складу планується як оплата послуг з утримання бюджетної установи (код 1139) у сумі 2500 грн.

Розрахункове завдання 8. У Головному фінансовому управлінні обласної державної адміністрації є такі дані для розрахунку контрольних цифр на утримання лікарень одного з районів області:

- Кількість ліжок на початок року в лікарнях у містах і селищах – 870, у лікарнях у сільській місцевості – 240.
- У плановому році з 1 червня передбачаються такі зміни мережі:
 - у міських лікарнях додатково функціонують після капітального ремонту два терапевтичних відділення по 30 ліжок у кожному;
 - у сільських лікарнях додатково створюються 20 ліжок у терапевтичних відділеннях.
- Кількість днів функціонування ліжок у медичних закладах району:

Лікарні	Рік		
	1996	1997	1998
У містах та селищах	324	306	318
У сільській місцевості	296	304	308

- Середні норми видатків на поточне утримання 1 ліжка (ліжко-день) за категоріями витрат, грн:

Лікарні	Харчування на день	Медикаменти на день	Господарські та інші видатки на рік			М'який інвентар для мережі	
			усього	у тому числі:		нової	діючої
				код 1150	код 1160		
У містах	4,80	5,99	1188,00	544	644	530,00	343,30
У сільській місцевості	4,08	5,88	998,00	530	468	530,00	343,30

5. Розрахункові норми на придбання обладнання на 1 ліжко для нової мережі становлять (як у лікарнях міст, так і в лікарнях у сільській місцевості) 440 грн на рік, а для діючої мережі – 365 грн.
6. Зовнішня кубатура будинків: лікарні в містах та селищах у цілому – 42 300 м³; лікарні в сільській місцевості – 16 450 м³. Розрахункові норми витрат на капітальний ремонт – 4,6 грн на 1 м³ на рік, а на поточний ремонт – 0,62 коп.

Розрахуйте окремі контрольні цифри на утримання лікарень району області.

Розрахункове завдання 9. Основні показники управління охорони здоров'я районної державної адміністрації на майбутній бюджетний рік мають такий вигляд:

Показники	Лікарні	Поліклініки і диспансери	Санаторії дитячі		Будинки дитини
			туберкульозні	загального профілю	
Кількість ліжок (місць) на початок планового року	880	–	120	125	100
Планове введення ліжок у наступному році з:					
1 квітня	200*	–	–	–	–
1 липня	–	–	40	–	–
Середньорічна кількість штатних посад	1 191	1 493	127	113	115
Середньорічна ставка заробітної плати на 1 штатну посаду, грн	6 815	6 686	6 707	6 616	6 880

Закінчення таблиці

Показники	Лікарні	Поліклініки і диспансери	Санаторії дитячі		Будинки дитини
			туберкульозні	загального профілю	
Середньорічна норма видатків на одиницю (ліжко, посада) за кодом, грн:					
1131	38	23	28	27	31
1138	11	9	21	22	24
1139	240	84	101	96	110
1137	159	86	93	77	96
1135	104	48	65	59	73
1160	372	278	309	305	329

* 3 них 120 ліжок – терапевтичні, 80 – хірургічні.

На плановий рік районним відділом охорони здоров'я встановлено ліміт видатків на відрядження 1500 грн, у тому числі: по лікарнях – 500 грн, поліклініках – 300 грн, будинку дитини – 200 грн, санітарно-епідеміологічній станції – 500 грн.

У районі функціонують санітарно-епідеміологічна станція і центр здоров'я. Відповідно до штатного розпису середньорічна кількість посад у санітарно-епідеміологічній станції – 89, у центрі здоров'я – 9. Середньорічна ставка заробітної плати на одну посаду становить відповідно 7200 і 7848 грн. Середньорічні видатки на господарські та інші витрати в центрі здоров'я і на санітарно-епідеміологічній станції на 1 посаду дорівнюють 912 грн. На придбання медикаментів і перев'язувальних матеріалів санітарно-епідеміологічній станції потрібно 120 грн на 1 посаду на рік.

Заклади охорони здоров'я району обслуговуються централізовано бухгалтерією, штат якої складається з 32 осіб із середньою ставкою заробітної плати на одну особу на рік – 7146 грн. На господарські та інші витрати бухгалтерія витрачає 1250 грн на 1 посаду на рік, у тому числі за кодами: 1131 – 375 грн; 1137 – 188; 1138 – 63; 1136 – 125; 1139 – 250; 1160 – 249 грн.

Асигнування на проведення капітального ремонту (код 2130) усіх закладів охорони здоров'я району передбачені в сумі 370 тис. грн, на придбання обладнання (код 2110) – 205 тис. грн.

Складіть зведений кошторис утримання закладів охорони здоров'я району на майбутній рік.

Аналітичне практичне завдання 10. Проаналізуйте обсяг і динаміку видатків на духовний та фізичний розвиток у загальній сумі зведеного бюджету за останні п'ять років. Визначте джерела покриття та їх частку.

Аналітичне практичне завдання 11. Дослідіть та проаналізуйте обсяг, динаміку та джерела покриття видатків на розвиток фізичної культури та спорту, а також їх зміну залежно від рівня проведення змагань. Результати подайте в графічному вигляді.

Аналітичне практичне завдання 12. Проаналізуйте та визначте тенденції розвитку бюджетної підтримки молодіжної політики за роки незалежності країни.

Розрахункове завдання 13. Складіть кошторис районного Будинку культури.

1. Загальна кубатура районного Будинку культури за зовнішнім обміром – 1996 м³, внутрішня площа – 608 м², є водопровід і каналізація, опалення пічне.
2. За утриманням, обсягом і значенням проведеної виховної і культурно-масової роботи Будинку культури стосовно оплати праці входить до III групи.
3. Штат Будинку культури формується відповідно до типових штатів державних клубних установ, у ньому передбачені посади: директора – 1, методиста – 2, інструктора – 1, опалювача – 1. Посадові оклади становлять відповідно 670–680, 645–655 і 625–640 грн, ставка заробітної плати опалювача – 520 грн на місяць. Оплата працівників Будинку культури передбачається на рівні середніх посадових окладів. Опалювальний сезон становить 7 міс.
4. При обчисленні фонду заробітної плати враховується 2 % економії у зв'язку з виплатою допомоги з тимчасової непрацездатності. Витрати на оплату комунальних послуг та енергоносіїв передбачені в сумі 8480 грн, придбання предметів постачання і матеріалів (крім оплати послуг та інших поточних видатків) – 5520 грн, придбання предметів та обладнання довгостроково-

го користування – 2000 грн та інші поточні видатки (лекції, вечори відпочинку та ін.) – 2300 грн.

Розрахункове завдання 14. Для упорядкування фінансового плану Київського театру юного глядача є такі показники:

1. Загальна кількість місць у глядачевій залі	– 758
2. Комерційна місткість	– 752
3. Кількість спектаклів на рік, усього,	– 346
у тому числі:	
– ранкових	– 93
– вечірніх	– 225
– гастрольних	– 28
4. Заповнюваність глядачевої зали, % відвідування:	
– на ранкових спектаклях	– 70
– на вечірніх	– 68
5. Кількість глядачів, усього, <i>тис. осіб</i> ,	– визначити
у тому числі:	
– на ранкових спектаклях	– визначити
– на вечірніх	– визначити
– на гастрольних	– 7,2
6. Середня вартість одного відвідування, <i>грн</i> :	
– на ранкових спектаклях	– 10,00
– на вечірніх	– 20,00
– на гастрольних	– 15,00
7. Валовий збір від продажу квитків, усього, <i>тис. грн</i> ,	– визначити
у тому числі:	
– на ранкових спектаклях	– визначити
– на вечірніх	– визначити
– на гастрольних	– визначити
8. Інші доходи, усього, <i>тис. грн</i> ,	– 17
у тому числі:	
– від оренди помешкання	– 12,5
– від реалізації програм	– 4,5
9. Усього доходів, <i>тис. грн</i>	– визначити

Витрати, *тис. грн*:

1. Адміністративно-управлінські	– 61,5
2. Експлуатаційні	– 714,2

3. На нові постановки	– 75,0
4. Відрахування від зборів на охорону авторських прав	– 12,3
5. Усього витрат	– визначити
Фінансовий результат: прибуток (+) / збиток (-)	– визначити

Потрібно:

1. Розрахувати кількість глядачів на спектаклях, визначити валовий збір (дохід) від продажу квитків і загальну суму доходів театру.
2. Визначити загальну суму витрат театру, фінансовий результат (прибуток або збиток) і взаємовідносини з бюджетом.

Аналітичне практичне завдання 15. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу уточніть та заповніть структурно-логічну схему розрахунку норм видатків на підтримку культурно-просвітницьких закладів:

7.9. КОМПЛЕКСНА ТРЕНУВАЛЬНА ЗАДАЧА “КОШТОРИС МЕДИЧНОЇ УСТАНОВИ”

Метою комплексної тренувальної задачі є вирішення таких завдань:

- вивчення чинних законодавчих і нормативних актів з питань утримання медичних закладів;
- ознайомлення з формами штатного розпису, тарифікаційного списку, кошторису, лімітної довідки про бюджетні асигнування, плану асигнувань із загального фонду бюджету на рік (додаються);
- ознайомлення з нормами і нормативами, які застосовуються для складення кошторису, штатного розпису і тарифікаційного списку;
- перевірка обґрунтованості показників та розрахунків за предметно-цільовим призначенням;
- напрацювання навичок організаційної та управлінської роботи з питань фінансування та утримання медичних закладів.

Етапи розв'язання задачі

1. Проведення розрахунків чисельності працівників, їх заробітної плати та складання штатного розпису.
2. Здійснення розрахунків за кодами видатків економічної класифікації: 1132 “Медикаменти та перев'язувальні матеріали”, 1133 “Продукти харчування”, 1134 “М'який інвентар та обмундирування”, 1137 “Поточний ремонт обладнання, інвентарю, будівель і технічне обслуговування обладнання”, 2110 “Придбання обладнання і предметів довгострокового користування”, 2130 “Капітальний ремонт, реконструкція і реставрація”.
3. Складання на рік кошторису медичної установи з планом асигнувань із загального фонду бюджету.

Варіанти завдань комплексної тренувальної задачі “Кошторис медичної установи” залежно від початкової літери прізвища студента визначаються за таблицею:

Завдання	Варіант за початковою літерою прізвища									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Кошторис міської поліклініки	А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З	І
2. Кошторис міської поліклініки для студентів	Ї	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
3. Кошторис стоматологічної поліклініки	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ю	Я
4. Кошторис міської лікарні разом з поліклінікою та аптекою	А Ї	Б Й	В К	Г Л	Д М	Е Н	Є О	Ж П	З Р	І С
5. Кошторис центральної міської лікарні	Т С	У Р	Ф П	Х О	Ц Н	Ч М	Ш Л	Щ К	Ю Й	Я Ї
6. Кошторис госпрозрахункової міської поліклініки для проведення профілактичних оглядів	А Ї	Б Й	В К	Г Л	Д М	Е Н	Є О	Ж П	З Р	І С
7. Кошторис медико-санітарної частини для працівників промислових підприємств і будівельних організацій	Т І	У З	Ф Ж	Х Є	Ц Е	Ч Д	Ш Г	Щ В	Ю Б	Я А

А. ПЕРВИННІ ТА РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ

- До первинних документів зараховують:
 - штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я (додаток 7.1);
 - схеми посадових окладів (ставок заробітної плати) працівників медичних закладів (підрозділів) охорони здоров'я (додаток 7.2);
 - відомості про показники діяльності медичного закладу (підрозділу) для розрахунку штатів і складання штатного розпису (табл. 7.1);
 - відомості про показники роботи медичного закладу для складання кошторису доходів і видатків (табл. 7.2);
 - рекомендовані норми видатків для медичних закладів (додаток 7.3).
- До робочих документів належать:
 - лімітна довідка про бюджетні асигнування на рік;
 - типовий штатний розпис;
 - тарифікаційний список;
 - кошторис медичного закладу на рік;
 - план асигнувань із загального фонду бюджету на рік.

Продовження табл. 7.1

	Медичний заклад (підрозділ) та його показники	Варіанти													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
5	Госпрозрахункова міська поліклініка для проведення профілактичних оглядів (самостійний заклад)														
5.1	Кількість осіб, які підлягають обов'язковим медичним оглядам, <i>тис. осіб</i>	310	300	290	320	315	280	270	325	330	305				
5.2	Фельдшерський пункт охорони здоров'я на АТП 13033, при якому обслуговуються працівники, <i>тис. осіб</i>	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	2,0	1,1	1,0				
5.3	Група з оплати праці керівних працівників	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				
6	Медико-санітарна частина для працівників промислових підприємств і будівельних організацій (самостійний заклад)														
6.1	Кількість працівників на обслуговуванні, <i>тис. осіб</i>	35	40	30	32	34	33	38	36	37	39				
6.2	Фельдшерський пункт охорони здоров'я на заводі "Траніт", який обслуговує працівників, <i>тис. осіб</i>	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,15	1,25	1,35	1,85	0,95				
6.3	Кабінет контактної корекції зору, який обслуговує населення, <i>тис. осіб</i>	4,2	4,1	4,3	4,4	3,9	3,8	3,7	3,6	3,4	3,3				
6.4	Група з оплати праці керівних працівників	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				
7	Аптека міської лікарні														
7.1	Кількість ліжок, <i>од.</i>	1000	900	700	800	600	750	950	1100	1200	850				
7.2	Група з оплати праці керівних працівників	2	3	5	4	5	4	3	2	1	4				
8	Центральна міська лікарня, усього ліжок-одиниць	1052	1069	1052	1040	954	979	1079	915	938	882				
8.1	Акушерське відділення, <i>ліжок-одиниць</i>	60	70	80	90	100	75	65	110	85	95				
8.2	Кардіохірургічне відділення, <i>ліжок-одиниць</i>	30	35	40	25	45	40	35	50	43	40				
8.3	Нейрохірургічне відділення, <i>ліжок-одиниць</i>	15	20	25	30	35	25	20	30	15	20				
8.4	Кардіологічне відділення для хворих на інфаркт міокарда, <i>ліжок-одиниць</i>	60	50	55	40	30	38	45	20	35	25				
8.5	Травматологічне відділення, <i>ліжок-одиниць</i>	120	110	100	80	60	65	70	50	75	70				

Продовження табл. 7.1

	Медичний заклад (підрозділ) та його показники	Варіанти									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8.6	Інфекційне відділення для хворих на нейроінфекції, <i>ліжко-одиниць</i>	60	55	50	45	40	47	52	45	30	25
8.7	Гематологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	90	85	80	75	70	65	60	55	60	50
8.8	Ендокринологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	85	90	95	80	70	75	110	72	87	60
8.9	Інфекційне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	80	70	60	65	55	65	75	60	58	70
8.10	Інфекційне боксоване відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	40	35	30	30	25	32	40	30	28	30
8.11	Стоматологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	60	50	55	50	40	52	65	44	53	48
8.12	Нефрологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	50	40	45	50	40	48	55	34	43	40
8.13	Опкове відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	35	37	40	45	42	48	50	30	43	35
8.14	Відділення сувної хірургії, <i>ліжко-одиниць</i>	32	30	35	40	37	37	40	32	38	30
8.15	Нейрогравіталогічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	20	15	30	20	25	35	30	25	20	15
8.16	Шкірно-венерологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	60	87	72	110	75	70	80	95	90	85
8.17	Офтальмологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	70	80	95	90	85	72	87	73	65	60
8.18	Отоларингологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	85	110	65	75	80	90	100	60	70	84
8.19	Група з оплати праці керівних працівників	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
9	Міська лікарня, усього ліжко-одиниць	1022	1025	1055	1145	1035	1030	1105	1185	1220	1175
9.1	Гастроентерологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	120	110	100	80	60	65	70	50	75	70
9.2	Гінекологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	50	70	120	130	60	75	100	125	140	90
9.3	Кардіологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	95	85	110	65	75	100	90	80	70	60
9.4	Неврологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	50	60	55	60	65	70	75	80	85	90
9.5	Онкологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	60	85	75	110	75	70	80	95	90	85
9.6	Ортопедичне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	70	75	50	70	65	60	80	100	110	120
9.7	Проктологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	40	45	35	55	48	40	50	45	40	50
9.8	Ревматологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	50	55	45	65	52	40	50	55	50	60
9.9	Терапевтичне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	60	70	80	100	90	110	120	130	140	95
9.10	Урологічне відділення, <i>ліжко-одиниць</i>	82	70	60	90	100	80	75	65	110	85

Закінчення табл. 7.1

	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Медичний заклад (підрозділ) та його показники										
9.11 Хірургічне відділення, ліжка-одиноць	130	50	60	70	80	55	85	90	40	120
9.12 Хірургічне торакальне відділення, ліжка-одиноць	40	50	40	30	60	60	45	50	60	50
9.13 Туберкульозне відділення для хворих на кістково-суглобовий туберкульоз, ліжка-одиноць	15	20	25	30	35	25	20	30	15	20
9.14 Туберкульозне легеневе відділення, ліжка-одиноць	55	60	75	65	55	65	60	70	80	70
9.15 Туберкульозне легенево-хірургічне відділення, ліжка-одиноць	25	30	40	35	25	30	30	35	40	30
9.16 Туберкульозне відділення для хворих на менінгіт, ліжка-одиноць	40	45	35	55	50	40	50	45	40	50
9.17 Туберкульозне відділення для хворих на урогенітальний туберкульоз, ліжка-одиноць	40	45	50	35	40	45	25	40	35	30
9.18 Група з оплати праці керівних працівників	2	2	2	1	2	2	2	1	1	1

Таблиця 7.2
Показники діяльності медичного закладу для складання кошторису

Назва медичного закладу та його показники	Код видатків згідно з економічною класифікацією	Варіанти											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1. БЮДЖЕТНІ АСИГНУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ КОШТОРИСУ													
1.1 Міська поліклініка або міська поліклініка для студентів													
1.1.1 Видатки на відрядження, тис. грн	1140	0,1	0,3	0,4	0,5	0,6	0,9	0,7	0,8	1,0	0,2	1,0	0,2
1.1.2 Оплата транспортних послуг, тис. грн	1135	3,8	3,7	3,6	3,9	4,3	4,5	4,0	4,2	4,4	4,1	4,4	4,1
1.1.3 Послуги зв'язку, тис. грн	1138	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4
1.1.4 Оплата теплостачання, тис. грн	1161	30,5	42,7	39,7	32,6	33,6	24,6	25,5	33,9	40,6	42,6	40,6	42,6
1.1.5 Оплата водопостачання та водовідведення, тис. грн	1162	8,3	12,5	11,2	9,0	9,7	6,7	6,9	9,2	11,0	11,6	11,0	11,6
1.1.6 Оплата електроенергії, тис. грн	1163	3,7	5,7	5,2	4,0	4,3	3,0	3,1	4,1	4,9	5,2	4,1	4,9
1.1.7 Кількість відвідувань, тис. од.		715	1 110	1 014	775	835	576	596	795	953	998	953	998
1.1.8 Кубатура будівлі, м ³		9 720	15 096	13 790	10 540	11 356	7 835	8 120	10 812	12 960	13 580	12 960	13 580
1.2 Стomatологічна поліклініка													
1.2.1 Видатки на відрядження, тис. грн	1140	0,2	0,5	0,6	0,3	0,4	0,7	0,9	1,1	1,0	0,8	1,0	0,8
1.2.2 Оплата транспортних послуг, тис. грн	1135	2,8	2,7	2,9	2,6	3,0	3,3	3,2	3,1	3,5	3,4	3,1	3,4
1.2.3 Послуги зв'язку, тис. грн	1138	2,0	2,3	2,1	2,2	2,4	2,7	2,6	2,5	2,9	3,0	2,5	2,9
1.2.4 Оплата теплостачання, тис. грн	1161	15,5	16,0	14,9	14,5	15,9	17,2	14,4	13,8	14,6	14,0	13,8	14,6

Продовження табл. 7.2

Назва медичного закладу та його показники	Код виатків згідно з економічною класифікацією	Варіанти									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.2.5 Оплата водопостачання та водовідведення, тис. грн	1162	4,2	4,3	4,0	3,9	4,3	4,7	3,9	3,7	4,0	3,8
1.2.6 Оплата електроенергії, тис. грн	1163	1,9	2,0	1,8	1,8	2,0	2,1	1,8	1,7	1,8	1,7
1.2.7 Кількість відвідувань, тис. од.		329	341	317	308	337	366	303	293	305	298
1.2.8 Кубатура будівлі, м ³		4 935	5 100	4 755	4 620	5 060	5 490	4 600	4 400	4 650	4 470
1.3 Міська лікарня, у тому числі поліклініка та аптека міської лікарні											
1.3.1 Видатки на відрядження, тис. грн	1140	0,3	0,6	0,5	0,4	0,9	1,0	0,8	0,7	1,1	3,2
1.3.2 Оплата транспортних послуг, тис. грн	1135	4,7	4,6	4,9	4,8	4,7	5,3	5,0	5,2	5,4	5,1
1.3.3 Послуги зв'язку, тис. грн	1138	3,2	3,1	2,8	3,3	3,6	3,5	3,4	3,8	3,6	3,7
1.3.4 Оплата тепlopостачання, тис. грн	1161	152,5	150,2	147,3	155,1	139,5	151,2	161,0	170,7	149,3	183,9
1.3.5 Оплата водопостачання та водовідведення, тис. грн	1162	45,7	45,2	44,1	46,5	41,8	45,3	48,2	51,2	44,7	55,1
1.3.6 Оплата електроенергії, тис. грн	1163	20,4	20,0	19,7	20,8	18,7	20,2	21,5	22,8	19,9	24,6
1.3.7 Оплата природного газу, тис. грн	1164	7,6	7,5	7,3	7,7	7,0	7,5	8,1	8,5	7,4	9,2
1.3.8 Кількість ліжко-днів, тис. од.		309	310	319	346	313	311	334	358	368	355
1.3.9 Кількість відвідувань поліклініки, тис. од.		358	337	302	318	286	310	330	350	306	377
1.3.10 Кубатура будівель, м ³		35 012	34 718	33 824	35 616	32 032	34 720	36 960	39 200	34 272	42 224

Продовження табл. 7.2

Назва медичного закладу та його показники	Код виатків згідно з економічною класифікацією	Варіанти									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.4 Оплата транспортних послуг, тис. грн	1135	4,1	4,4	4,2	4,0	4,5	4,3	3,9	3,6	3,7	3,8
2.1.5 Послуги зв'язку, тис. грн	1138	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5
2.1.6 Оплата тепlopостачання, тис. грн	1161	13,7	13,2	12,8	14,1	13,9	12,4	11,9	14,4	14,6	13,5
2.1.7 Оплата водопостачання та водовідведення, тис. грн	1162	3,7	3,6	3,5	3,8	3,8	3,3	3,2	3,9	3,9	3,6
2.1.8 Оплата електроенергії, тис. грн	1163	1,7	1,6	1,6	1,8	1,7	1,5	1,5	1,8	1,8	1,7
2.1.9 Кількість відвідувань, тис. од.		736	712	688	759	747	665	641	771	783	724
2.1.10 Кубатура будівлі, м ³		4 360	4 219	4 078	4 500	4 430	3 938	3 797	4 570	4 641	4 290
2.2 Медико-санітарна частина для працівників промислових підприємств і будівельних організацій											
2.2.1 Замішок коштів на початок року, тис. грн		0,7	1,3	0,3	0,4	1,2	0,5	1,0	0,8	0,9	1,1
2.2.2 Наахождення коштів у поточному році, тис. грн		189,3	216,3	177,5	178,6	182,4	180,7	205,5	194,6	200,0	211,0
2.2.3 Видатки на відрядження, тис. грн	1140	0,5	0,4	0,7	0,8	1,0	1,2	1,4	0,9	0,6	1,1
2.2.4 Оплата транспортних послуг, тис. грн	1135	3,4	3,5	3,1	3,2	3,3	3,0	2,6	2,9	2,7	2,8
2.2.5 Послуги зв'язку, тис. грн	1138	3,0	2,9	2,5	2,6	2,7	2,4	2,2	2,1	2,3	2,0
2.2.6 Оплата тепlopостачання, тис. грн	1161	3,9	4,5	3,3	3,6	3,8	3,7	4,2	4,0	4,1	4,3

Закінчення табл. 7.2

Назва медичного закладу та його показники	Код виатквів згідно з економічною класифікацією	Варіанти											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
2.2.7 Оплата водопостачання та водовідведення, тис. грн	1162	1,0	1,1	0,9	0,9	1,0	0,9	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1
2.2.8 Оплата електроенергії, тис. грн	1163	0,7	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
2.2.9 Кількість відвідувань, тис. од.		213	243	182	194	207	194	231	219	200	231	225	237
2.2.10 Кубатура будівлі, м ³		1 180	1 348	1 011	1 079	1 146	1 112	1 281	1 213	1 247	1 247	1 247	1 315

Б. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТИПОВОГО ШТАТНОГО РОЗПISУ МЕДИЧНОЇ УСТАНОВИ

1. Типовий штатний розпис – документ, що визначає структуру закладу і кількість посад за кожним найменуванням у конкретних підрозділах і в цілому по установі.

2. Штатні розписи відповідно до встановленого порядку затверджуються вищою організацією. Це відображається на документі “Типовий штатний розпис”, у правому верхньому кутку якого під грифом “Затверджую” ставиться підпис відповідальної посадової особи та дата затвердження.

3. Типовий штатний розпис складається за встановленою формою всіма закладами охорони здоров'я та затверджується щорічно в строки, визначені для затвердження кошторисів доходів і видатків.

4. Найменування закладів охорони здоров'я зазначається відповідно до чинної номенклатури цих установ.

5. Порядок розташування структурних підрозділів і посад у них визначається керівником медичного закладу з урахуванням рекомендованої схеми для лікарняних установ (див. п. 12).

6. До кожного структурного підрозділу мають входити штатні посади за всіма групами персоналу – з вищої до молодшої ланки (наприклад, лікарі, середній і молодший медичний персонал), у господарсько-обслуговуючих підрозділах – посади службовців та інженерно-технічних працівників, що потребують вищої освіти, потім середньої спеціальної освіти, а також професії робітників.

7. Загальна кількість посад за штатним розписом не повинна перевищувати розрахункової чисельності для цієї установи відповідно до лімітної довідки про річні бюджетні асигнування, чинних штатних нормативів, індивідуальних дозволів, оформлених у встановленому порядку.

8. Найменування структурних підрозділів і посад, а також професій працівників у штатному розписі наводиться в називному відмінку відповідно до найменувань, передбачених у чинних нормативних документах (штатні нормативи, типові штати, схеми посадових окладів (ставок) та ін.).

9. У разі введення в установі однієї або кількох посад (професій) не на весь рік у примітках зазначаються дата, з якої вводиться посада (професія), або період, на який вона вводиться.

10. У графі 4 типового штатного розпису вказуються місячний посадовий оклад (ставка), а в графах 5 і 6 – надбавки і доплати. Якщо один працівник одержує кілька надбавок чи доплат до посадового окладу, то кожна показується окремо із зазначенням прізвища працівника, якому вони встановлені. Щодо персональних надбавок зазначаються номер і дата наказу про їх призначення, а стосовно інших надбавок – номер і дата відповідного рішення, яким вони встановлені.

11. Штатний розпис закінчується підсумковим рядком числа посад (професій) за всіма групами персоналу із наведенням місячного фонду заробітної плати, який повинен відповідати тарифікаційному списку.

12. Для лікарняних установ, що мають у своєму складі поліклініку та аптеку, рекомендується така схема переліку структурних підрозділів та посад штатного розпису:

- адміністративно-управлінський персонал;
- загальнолікарняний персонал;
- поліклініка;
- стаціонар;
- допоміжні лікувально-діагностичні підрозділи та аптека;
- господарсько-обслуговуючий персонал.

Структурні підрозділи поліклініки, стаціонару і допоміжні лікувально-діагностичні підрозділи пропонується розташовувати в алфавітному порядку:

1. Адміністративно-управлінський персонал

1.1. Головний лікар	1
1.2. Заступник головного лікаря з економічних питань	1
1.3. Заступник головного лікаря з медичної частини	1
1.4. _____	
1.5. <i>Усього:</i>	

2. Загальнолікарняний персонал

2.1. _____	
2.2. Лікар-отоларинголог	1
2.3. Лікар-дієтолог	1
2.4. Головна медична сестра	1
2.5. Медсестра дієтична	1,5
2.6. Психолог	1

2.7. і т. д.

2.8. Усього:

3. Поліклініка

3.1. *Терапевтичне відділення*

3.1.1. Завідувач відділення – лікар-терапевт 1

3.1.2. Лікар-терапевт дільничний 10

3.1.3. і т. д.

3.1.4. Дільнична медична сестра 15

3.1.5. і т. д.

3.1.6. Усього по терапевтичному відділенню

3.2. *Хірургічне відділення*

3.2.1. Завідувач відділення – лікар-хірург 1

3.2.2. Лікар-хірург 4,5

3.2.3. _____

3.2.4. Старша операційна медсестра 1

3.2.5. Медична сестра 9

3.2.6. і т. д.

3.2.7. Усього по хірургічному відділенню

3.3. *Усього по поліклініці*

4. Стаціонар

4.1. *Гематологічне відділення на 60 ліжок*

4.1.1. Завідувач відділення – лікар-гематолог 1

4.1.2. Лікар-гематолог 4

4.1.3. _____

4.1.4. Медична сестра (палатна) 14,25

4.1.5. і т. д.

4.1.6. Усього по гематологічному відділенню

4.2. *1-ше терапевтичне відділення на 80 ліжок*

4.2.1. Завідувач відділення – лікар-терапевт 1

4.2.2. Лікар-терапевт 4

4.2.3. _____

4.2.4. Молодша медична сестра (палатна) 18,25

4.2.5. Молодша медична сестра-ванниця 1

4.2.6. і т. д.

4.2.7. Усього по відділенню

4.3. *Усього по стаціонару*

5. Допоміжні лікувально-діагностичні підрозділи та аптека

<i>5.1. Рентгенівське відділення</i>	
5.1.1. Завідувач відділення – лікар-рентгенолог	1
5.1.2. Лікар-рентгенолог	1
5.1.3. Рентгенлаборант	2
5.1.4. і т. д.	
5.1.5. Усього по відділенню	
<i>5.2. Клініко-діагностична лабораторія</i>	
5.2.1. Завідувач лабораторії – лікар-лаборант	1
5.2.2. Лікар-лаборант	4,5
5.2.3. Фельдшер-лаборант	6,5
5.2.4. Лаборант	3,25
5.2.5. і т. д.	
5.2.6. Усього по лабораторії	
<i>5.3. Кабінет функціональної діагностики</i>	
5.3.1. Лікар з функціональної діагностики	1
5.3.2. Медична сестра	1
5.3.3. і т. д.	
5.3.4. Усього по кабінету	
<i>5.4. Аптека</i>	
5.4.1. Завідувач-провізор	1
5.4.2. Провізор-технолог	3,25
5.4.3. і т. д.	
5.4.4. Усього по аптеці	
<i>5.5. Усього по допоміжних лікувально-діагностичних підрозділах та аптеці</i>	

6. Усього по установі, 1806

у тому числі:

6.1. Лікарський персонал	360
6.2. Середній медичний персонал	782,5
6.3. Молодший медичний персонал	640,5
6.4. Фармацевтичний та допоміжний персонал аптеки	10
6.5. Педагогічний персонал	4
6.6. Інший персонал	9

В. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ТАРИФІКАЦІЙНОГО СПИСКУ МЕДИЧНОЇ УСТАНОВИ

Для проведення роботи з визначення посадових окладів працівників закладів охорони здоров'я та розмірів надбавок за наказом керівника створюється постійно діюча комісія у складі: заступник керівника з економічних питань (спеціаліст-економіст), головний бухгалтер, працівник, який займається питаннями кадрів, голова профспілкового комітету та інші особи, які можуть залучатися керівником закладу. Очолює її керівник закладу. Тарифікаційна комісія у роботі керується встановленими умовами оплати праці та іншими чинними нормативними актами з цих питань. Порядок роботи комісії визначається головою комісії.

Тарифікаційний список формується щорічно, є документом для складання штатного розпису, додається до нього і підписується всіма членами комісії. У разі зміни протягом року розміру посадового окладу, доплат і надбавок тарифікаційною комісією вносяться відповідні зміни до списку.

Тарифікаційний список заповнюється окремо за кожним структурним підрозділом та посадою. Кількість посад у списку повинна збігатися з кількістю посад у штатному розписі.

Вакантні посади відображаються у відповідних структурних підрозділах з установленням середніх окладів, передбачених схемою посадових окладів.

Нарахування заробітної плати бухгалтерією провадиться окремо за основною посадою, при роботі за сумісництвом та у разі виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника.

Г. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ КОШТОРИСУ МЕДИЧНОЇ УСТАНОВИ

1. Загальна частина

1.1. Кошторис бюджетної медичної установи є основним документом, який визначає загальний річний обсяг, цільове надходження і використання коштів установи без їх розподілу за періодами року. Помісячний розподіл коштів установи проводиться в плані асигнувань із загального фонду бюджету на рік. Формування кошто-

рису здійснюється на підставі лімітної довідки про бюджетні асигнування, яку вища організація надсилає всім підпорядкованим установам у тижневий термін після затвердження бюджету, з якого провадиться утримання установи.

1.2. Кошторис складається всіма бюджетними установами на календарний рік і затверджується керівником відповідної вищої організації. Одночасно з кошторисом подається штатний розпис бюджетної медичної установи, включаючи її структурні підрозділи, які утримуються за рахунок спеціального фонду. Кошторис і штатний розпис затверджуються у двох примірниках, один з яких повертається медичній установі, а другий залишається у вищій організації.

1.3. Затвердження кошторису та штатного розпису установи засвідчується підписом керівника відповідного органу із зазначенням дати і гербовою печаткою.

1.4. Установам можуть виділятися бюджетні кошти тільки за наявності затверджених кошторисів і планів асигнувань. При цьому вони мають право брати зобов'язання та витратити бюджетні кошти на цілі і в межах, установлених затвердженими кошторисами і планами асигнувань.

Здійснення видатків установ та одержувачів без затверджених у встановленому порядку кошторисів і планів асигнувань, планів використання бюджетних коштів одержувачами припиняється через 30 календарних днів після затвердження річного розпису призначень і помісячного розпису асигнувань загального фонду відповідних бюджетів.

До затвердження в установленому порядку кошторисів, планів асигнувань та планів використання бюджетних коштів одержувачами підставою для здійснення видатків є проекти кошторисів, плани асигнувань і плани використання бюджетних коштів одержувачами, засвідчені підписами керівника та головного бухгалтера.

1.5. Зміни до затвердженого кошторису та штатного розпису в процесі його виконання можуть вноситися лише з дозволу організації, яка затвердила кошторис і штатний розпис.

1.6. Кошторис медичної установи має дві складові:

– загальний фонд кошторису, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією на виконання бюджетною установою, організацією основних функцій;

– спеціальний фонд кошторису, який містить обсяг надходжень зі спеціального фонду бюджету та їх розподіл за повною економічною класифікацією на здійснення видатків спеціального призначення, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій.

Кожна з двох складових кошторису поділяється на дохідну і видаткову частини.

2. Дохідна і видаткова частини кошторису медичної установи

2.1. У дохідній частині кошторису медичної установи зазначаються планові обсяги надходжень із загального фонду бюджету (бюджетних асигнувань, що виділяються на утримання установи), та зі спеціального фонду бюджету (надходження, джерела одержання яких передбачено відповідними нормативно-правовими актами).

2.2. Загальна сума доходів установи, відповідно до якої формується видаткова частина кошторису, визначається з урахуванням обсягів надходжень із загального та спеціального фондів кошторису, разом узятих.

2.3. У дохідній частині проекту кошторису наводяться планові обсяги надходжень, які передбачається спрямувати на покриття видатків установи із загального та спеціального фондів проекту кошторису. При цьому у процесі складання та затвердження проекту кошторису залишки коштів за спеціальним фондом кошторису не плануються.

2.4. Формування дохідної частини спеціального фонду проекту кошторису здійснюється на підставі розрахунків доходів за кожним джерелом їх надходження, що плануються на наступний рік.

За основу цих розрахунків беруться такі показники:

– обсяг надання тих чи інших платних послуг, а також інші розрахункові показники (площа приміщень і вартість обладнання, іншого майна, що здаються в оренду, кількість місць у гуртожитках, кількість відвідувань музеїв, виставок тощо) та розмір плати в розрахунку на одиницю показника, який повинен встановлюватися відповідно до законодавства;

– прогнозне надходження інших платежів до спеціального фонду бюджету.

На підставі цих показників визначається сума доходів на наступний рік за кожним джерелом їх надходження з урахуванням конкретних умов роботи установи. Під час формування показників, на підставі яких визначаються доходи планового періоду, обов'язково враховується рівень їх фактичного виконання за останній звітний рік, а також очікуваного виконання за період, що передує планованому. Показники повинні наводитися в обсязі, зазначеному в розрахунку, і повною мірою відповідати показникам бухгалтерської звітності за відповідні періоди.

У процесі формування спеціального фонду проекту кошторису планування спеціальних коштів та інших власних надходжень установ здійснюється за правилами, визначеними для цих категорій чинним законодавством.

Спеціальний фонд проекту кошторису передбачає зведення показників за всіма джерелами надходження коштів до цього фонду та відповідними напрямками їх використання (за видами).

Розподіл видатків спеціального фонду проекту кошторису проводиться в межах надходжень, запланованих для цієї мети у фонді.

2.5. Наприклад, за минулий рік загальна сума доходів і видатків медичних установ з поквартальним розподілом мала такий вигляд:

№ з/п	Показник	Усього за рік, тис. грн	У тому числі за кварталами, тис. грн			
			I	II	III	IV
1	<i>Загальний фонд кошторису</i>					
1.1	Надходження коштів	209 487	45 677	52 287	57 372	54 151
1.2	Усього видатків	209 487	45 125	52 790	56 785	54 787
2	<i>Спеціальний фонд кошторису</i>					
2.1	Надходження коштів	36 463	9 028	8 950	9 017	9 468
2.2	Усього видатків	36 463	8 786	8 976	8 770	9 931
3	<i>Разом видатків</i>	245 950	53 911	61 766	65 555	64 718

Відповідно проводиться розподіл сум видатків при складанні плану асигнувань із загального фонду кошторису з додержанням пропорцій за кварталами за всіма завданнями, які мають заповнений загальний фонд кошторису доходів і видатків медичної установи.

2.6. Якщо немає необхідних даних (показників) за певними кодами видатків, то відповідні рядки кошторису не заповнюються.

2.7. Видатки бюджету поділяються на поточні (код 1000) і капітальні (код 2000). Поточні видатки є сумою видатків за кодами 1100, 1200 і 1300, капітальні – сумою видатків за кодами 2100, 2200, 2300 і 2400. Загальна сума видатків на товари і послуги (код 1100) – це сума видатків за кодами 1110, 1120, 1130, 1140, 1150, 1160 і 1170. Загальна сума придбання основного капіталу (код 2100) становить суму видатків за кодами 2110, 2120 і 2130. Загальна сума придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та інші видатки (код 1130) – це сума видатків за кодами 1131, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138 і 1139. Оплата комунальних послуг та енергоносіїв (код 1160) становить суму видатків за кодами 1161, 1162, 1163, 1164, 1165 і 1166. Нарахування на заробітну плату (код 1120) становлять 37,2 % фонду оплати праці.

2.8. Відповідно до показників діяльності медичного закладу (див. табл. 7.2) та норм видатків (додаток 3) проводяться індивідуальні розрахунки за кодами видатків 1132, 1133, 1134, 1137, 2110 та 2130.

2.9. Під час визначення обсягів видатків розпорядникам нижчого рівня головні розпорядники, розпорядники вищого рівня повинні враховувати об'єктивну потребу в коштах кожної установи, виходячи з її основних виробничих показників і контингентів, які встановлюються для установ (ліжко-днів і ліжок у лікарнях, лікарських відвідувань в амбулаторно-поліклінічних закладах тощо), обсягу виконуваної роботи, штатної чисельності, необхідності реалізації окремих програм та намічених заходів щодо скорочення витрат у плановому періоді.

Обов'язковим є виконання вимоги щодо першочергового забезпечення бюджетними коштами видатків на оплату праці з нарахуваннями, а також на господарське утримання установи. При визначенні видатків у проєкті кошторису установи має забезпечуватися суворий режим економії коштів і матеріальних цінностей. До кошторису можуть входити тільки видатки, передбачені законодавством, необхідність яких зумовлена характером діяльності цієї установи. Видатки на придбання обладнання, капітальний ремонт приміщень тощо, які не вважаються першочерговими, можуть передбачатися лише за умови забезпечення коштами невідкладних витрат та відсутності заборгованості.

При цьому видатки на заробітну плату за рахунок спеціальних коштів обчислюються залежно від обсягу діяльності, що проводиться за рахунок цих коштів, із застосуванням норм, які використовуються установами аналогічного профілю.

2.10. Передбачені у кошторисі бюджетні асигнування повинні повністю забезпечувати витрати установи. Для цього чисельність працівників установи, яка пропонується до затвердження за штатним розписом, має відповідати фонду заробітної плати, який планується, а витрати на господарське утримання – наявним джерелам фінансового забезпечення.

Затвердження в кошторисі видатків у сумах, що перевищують передбачені у затверженому бюджеті асигнування, тягне за собою відповідальність згідно із законодавством.

Д. НОРМАТИВНІ МАТЕРІАЛИ ДО КОМПЛЕКСНОЇ ТРЕНУВАЛЬНОЇ ЗАДАЧІ

1. Про затвердження Умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення : наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 № 308/519.

2. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228.

3. Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету : наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2002 № 57.

4. Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.02.2000 № 33.

Додаток 1
до комплексної тренувальної задачі
“Кошторис медичної установи”

ШТАТНІ НОРМАТИВИ ТА ТИПОВІ ШТАТИ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

(витяг з наказу Міністерства охорони здоров'я України від 23.02.2000 № 33)

Розділ А

**ШТАТНІ НОРМАТИВИ МЕДИЧНОГО, ФАРМАЦЕВТИЧНОГО, ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ
І ПРАЦІВНИКІВ КУХОНЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ МІСЬКИХ І МІСЬКИХ ЛІКАРЕНЬ (МЕДИКО-
САНІТАРНИХ ЧАСТИН), РОЗТАШОВАНИХ У МІСТАХ З НАСЕЛЕННЯМ ПОНАД 25 тис. осіб**

ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1. Посади лікарів відділень (палат) стаціонару встановлюються з розрахунку 1 посада на кількість ліжок:

Найменування відділень (палат)	Найменування посади лікаря	Кількість ліжок
Алергологічне, імунологічне	Лікар-алерголог, лікар-імунолог	15
Акушерське	Лікар-акушер-гінеколог	15
Гастроентерологічне	Лікар-гастроентеролог	25
Гінекологічне	Лікар-акушер-гінеколог	20
Гематологічне	Лікар-гематолог	12
Ендокринологічне	Лікар-ендокринолог	25
Інфекційне	Лікар-інфекціоніст	20
Інфекційне боксоване	Лікар-інфекціоніст	18
Кардіохірургічне	Лікар-хірург серцево-судинний	15
Кардіологічне	Лікар-кардіолог	20
Кардіологічне для хворих на інфаркт міокарда	Лікар-кардіолог	15
Неврологічне	Лікар-невропатолог	20
Неврологічне для хворих з порушенням кровообігу	Лікар-невропатолог	15
Нейротравматологічне, нейрохірургічне, хребтно-спинномозкової травми	Лікар-нейрохірург	15
Нефрологічне	Лікар-нефролог	20
Опікове	Лікар-комбустіолог	15
Онкологічне	Лікар-онколог	20

Закінчення таблиці

Найменування відділень (палат)	Найменування посади лікаря	Кількість ліжок
Ортопедичне	Лікар-ортопед-травматолог	20
Отоларингологічне	Лікар-отоларинголог	25
Офтальмологічне	Лікар-офтальмолог	20
Проктологічне	Лікар-хірург-проктолог	20
Пульмонологічне	Лікар-пульмонолог	20
Ревматологічне	Лікар-ревматолог	20
Судинної хірургії	Лікар-хірург судинний	15
Стоматологічне	Лікар-стоматолог-хірург	25
Терапевтичне	Лікар-терапевт	25
Травматологічне	Лікар-ортопед-травматолог	20
Туберкульозне для хворих на кістково-суглобовий туберкульоз	Лікар-ортопед-травматолог	40
Туберкульозне легене	Лікар-фтизіатр	30
Туберкульозне легенево-хірургічне	Лікар-хірург торакальний	12
Туберкульозне для хворих на менінгіт	Лікар-фтизіатр	15
Туберкульозне для хворих на урогенітальний туберкульоз	Лікар-уролог	20
Урологічне	лікар-акушер-гінеколог	20
Хірургічне	Лікар-уролог	20
Хірургічне торакальне	Лікар-хірург	20
Хірургічне торакальне	Лікар-хірург торакальний	12
Шкірно-венерологічне	Лікар-дерматовенеролог	30
Інфекційне для хворих на нейроінфекції	Лікар-інфекціоніст	15
Відділення (палати) інших найменувань і для інвалідів війни	За штатними нормативами відповідних відділень	
Дитячі відділення (палати) всіх назв	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень (палат) дитячої обласної лікарні	

2. Посади лікарів окремих спеціальностей (понад передбачені п. 1 розділу А встановлюються:

- а) у нейрохірургічних, нейротравматологічних, неврологічних для хворих з порушенням кровообігу відділеннях – з розрахунку 1 посада:
 - лікарів-офтальмологів, лікарів-отоларингологів і лікарів-психіатрів (сумарно) – на 30 ліжок;
 - лікарів-невропатологів – на 50 ліжок, але не більше 1 посади (крім неврологічних відділень для хворих з порушенням

- кровообігу), у відділеннях хребетно-спинномозкової травми – не більше 0,5 посади;
- лікарів-психотерапевтів – на 100 ліжок;
 - б) у хірургічних торакальних, кардіохірургічних і туберкульозних легенево-хірургічних відділеннях – 1 посада лікаря-терапевта на відділення;
 - в) у відділеннях судинної хірургії – 1–2 посади лікаря-хірурга судинного (для забезпечення термінової допомоги у виїзних умовах), лікаря-ендокринолога і лікаря-дерматовенеролога – по 1 посаді в лікарнях з кількістю ліжок 400 і більше;
 - г) у проктологічних відділеннях – 0,5 посади лікаря-онколога на відділення;
 - г) в акушерських відділеннях, які використовуються виключно для госпіталізації вагітних з екстрагенітальною патологією – 1 посада лікаря-терапевта на лікарню, яка має у своєму складі зазначене відділення;
 - д) у хірургічному торакальному та пульмонологічному відділенні – з розрахунку 1 посада лікаря-ендоскопіста на 60 ліжок;
 - е) в інфекційному відділенні – 1 посада лікаря-отоларинголога на 60 ліжок;
 - ж) у неврологічному відділенні для хворих з порушенням кровообігу мозку – з розрахунку 1 посада лікаря-терапевта на 60 ліжок;
 - з) в отоларингологічному відділенні за наявності ліжок для онкологічних хворих – 1 посада лікаря-отоларинголога-онколога на 60 ліжок;
 - и) посади лікарів-психотерапевтів – на 300 ліжок;
 - і) у відділеннях ревматологічних, нефрологічних, ендокринологічних, гематологічних – 0,5 посади лікаря-імунолога на відділення;
 - к) у відділеннях хребетно-спинномозкової травми – 0,5 посади лікаря-уролога.

3. При розрахунку кількості посад лікарів у клінічних лікарнях (відділеннях) їх кількість скорочується на 0,25 посади за рахунок кожного асистента, який проводить лікувальну роботу. При виконанні асистентами в установленому порядку систематичної консультативної роботи з розрахункової кількості посад лікарів за рахунок кожної посади асистента вилучається 0,25 посади лікаря.

4. Посади лікарів для надання цілодобової екстреної медичної допомоги встановлюються органом охорони здоров'я за підпоряд-

куванням закладу залежно від обсягу цієї роботи понад посади лікарів, передбачені у відповідних відділеннях.

4.1. Посади лікарів-акушерів-гінекологів для надання екстреної акушерсько-гінекологічної допомоги встановлюються за рішенням органу охорони здоров'я, але не менше 3 посад.

5. Посади лікарів-стоматологів для надання допомоги хворим у стаціонарі встановлюються з розрахунку 1 посада на 400 ліжок, але не більше 1 посади на лікарню.

6. Посади лікарів радіологічного, рентгенологічного відділень і лікарів-ендоскопістів установлюються за штатними нормативами відповідних відділень.

7. Посади лікарів відділень (груп) анестезіології, інтенсивної терапії встановлюються за штатними нормативами зазначених відділень (груп) (розділ Е).

8. Посади лікарів-лаборантів установлюються з розрахунку 1 посада на 150 ліжок.

При проведенні бактеріологічних, біохімічних, імунологічних досліджень посади лікарів-лаборантів установлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів.

9. Посади лікарів-рентгенологів установлюються за наявності відповідного обладнання і апаратури з розрахунку 1 посада на 200 ліжок.

10. Посади лікарів-радіологів установлюються за відсутності в складі лікарні радіологічного відділення з розрахунку 1 посада на рентгенотерапевтичний апарат у зміну. Кількість змін роботи визначається органом охорони здоров'я залежно від обсягу роботи.

11. Посади лікарів-фізіотерапевтів установлюються з розрахунку 1 посада на 250 ліжок і, крім того, по 0,5 посади на кожне нейротравматологічне, нейрохірургічне відділення і на інфекційне відділення для хворих на нейроінфекції.

12. Посади лікарів з функціональної діагностики встановлюються з розрахунку 1 посада на 200 ліжок.

13. Посади лікарів з лікувальної фізкультури встановлюються з розрахунку 1 посада на 300 ліжок.

14. Посади лікарів-дієтологів установлюються з розрахунку 0,5 посади на 200 ліжок.

15. Посади лікарів відділень із застосування апарата "штучна нирка", гіпербаричної оксигенації та відділення (кабінету) ультразву-

кової діагностики встановлюються за штатними нормативами зазначених відділень (розділ Е).

16. Посади лікарів відділення трансфузіології, організованого в складі міської лікарні, встановлюються за штатними нормативами зазначених відділень.

17. Посади лікарів приймального відділення встановлюються в лікарнях на 200 і більше ліжок з розрахунку 1 цілодобовий пост на 300 ліжок.

18. Посади завідуючих відділеннями встановлюються:

Найменування відділення	Мінімальна кількість ліжок, за якої встановлюється посада завідуючого відділенням	Примітки
Акушерське обсерваційне, патології вагітності, недоношених новонароджених	20	У відділенні до 30 ліжок посада завідуючого встановлюється замість 0,5 посади лікаря. Два відділення організуються за наявності не менше 60 ліжок відповідного профілю
Акушерське фізіологічне, новонароджених	30	У відділенні до 40 ліжок посада завідуючого вводиться замість 0,5 посади лікаря. Два відділення з установаженням посад завідуючих організуються за наявності 80 і більше ліжок
Гематологічне, інфекційне для хворих на нейроінфекції, нейрохірургічне, нефрологічне, стоматологічне, туберкульозне для хворих на менінгіт, урологічне, кардіохірургічне	30	У відділеннях до 60 ліжок посада завідуючого вводиться замість 0,5 посади лікаря. Два відділення з установаженням посад завідуючих організуються за наявності 90 і більше ліжок відповідного профілю
Акушерсько-гінекологічне, гастроентерологічне,		Так само

Закінчення таблиці

Найменування відділення	Мінімальна кількість ліжок, за якої встановлюється посада завідуючого відділенням	Примітки
гінекологічне, інфекційне, кардіологічне для хворих на інфаркт міокарда, неврологічне, нейротравматологічне, хреботно-спинномозкової травми, опікове, онкологічне, отоларингологічне, офтальмологічне, проктологічне, ревматологічне, ендокринологічне, імунологічне, алергологічне, пульмонологічне, шкірно-венерологічне, туберкульозне для хворих на кістково-суглобовий туберкульоз, туберкульозне легенево-хірургічне, туберкульозне легенево, туберкульозне для хворих на уrogenітальний туберкульоз, хірургічне торакальне, ортопедичне, судинної хірургії, терапевтичне, травматологічне, ортопедично-травматологічне, хірургічне, кардіологічне		
Пологове	100 акушерських ліжок	
Геріатричне	30	У відділеннях до 60 ліжок посада завідуючого вводиться замість 0,5 посади лікаря
Відділення інших найменувань і для інвалідів війни	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень	
Дитячі відділення всіх найменувань	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень дитячих міських лікарень	

19. Посади завідуючих відділеннями: анестезіології та інтенсивної терапії, із застосування апарата “штучна нирка”, гіпербаричної оксигенації, ультразвукової діагностики, променевої діагностики та променевої терапії, рентгенрадіологічним, трансфузіології і ендоскопічним установлюються за штатними нормативами зазначених відділень.

20. Посада завідуючого приймальним відділенням установлюється в лікарні на 250 і більше ліжок. У лікарнях до 350 ліжок зазначена посада встановлюється замість 0,5 посади лікаря приймального відділення. За наявності в складі лікарні інфекційного відділення створюється окреме приймальне відділення.

21. Посада завідуючого лабораторією, рентгенівським, фізіотерапевтичним відділенням установлюється у випадках, якщо лікарні встановлено не менше 1 посади лікаря відповідної спеціальності.

Кожна з посад завідуючих уводиться замість 1 посади лікаря.

22. Посада завідуючого кабінетом обліку і медичної статистики – лікаря-статистика – встановлюється в лікарні за наявності 300 і більше ліжок.

23. Посада заступника головного лікаря з медичної частини встановлюється в лікарні на 200 і більше ліжок.

Посада заступника головного лікаря з медичного обслуговування населення міста встановлюється в кожній центральній міській лікарні.

24. Посада заступника головного лікаря з надання окремих видів медичної допомоги встановлюється в лікарні, яка має понад 100 ліжок відповідного профілю.

25. Посада заступника головного лікаря з хірургічної допомоги може встановлюватися в лікарні на 300 і більше ліжок, яка має не менше 150 ліжок хірургічного профілю. При цьому акушерські й гінекологічні ліжка включаються до кількості зазначених ліжок, якщо в штаті лікарні не встановлена посада заступника головного лікаря відповідно до п. 24.

СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

26. Посади медичних сестер (палатних) установлюються з розрахунку 1 цілодобовий пост на кількість ліжок:

Найменування відділень (палат)	Кількість ліжок	
	за триступеневої системи обслуговування хворих	за двоступеневої системи обслуговування хворих
Інфекційне, неврологічне, нефрологічне, онкологічне, ортопедичне, проктологічне, ревматологічне, судинної хірургії, стоматологічне, терапевтичне, травматологічне, туберкульозне для хворих на кістково-суглобовий і уrogenітальний туберкульоз, урологічне, пульмонологічне, ендокринологічне	25	20
Інфекційне боксоване, інфекційне для хворих на нейроінфекції, туберкульозне для хворих на менінгіт	10	8
Кардіологічне для хворих на інфаркт міокарда	–	15
Кардіологічне	25	20
Гастроентерологічне, отоларингологічне, офтальмологічне, хірургічне, алергологічне, геріатричне, гінекологічне	30	25
Кардіохірургічне, хірургічне торакальне: у післяопераційних палатах у доопераційних палатах та палатах післяопераційного догляду	10	–
	15	–
Нейротравматологічне, нейрохірургічне, опікове, неврологічне відділення для хворих з порушенням кровообігу мозку, хребетно-спинномозкової травми	20	15
Шкірно-венерологічне, туберкульозно-легеневе	30	25
Туберкульозне легеневе-хірургічне: післяопераційні палати палати післяопераційного догляду доопераційні палати	10	6
	20	15
	40	30
Гематологічне, імунологічне	12	10
Відділення (палати) інших найменувань та для інвалідів війни	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень	
Дитячі відділення (палати) всіх найменувань	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень дитячих міських лікарень	

27. Посади медичних сестер для організації індивідуального догляду за тяжкохворими додатково вводяться:

- а) за триступеневої системи обслуговування хворих – 1 посада на відділення, які мають понад 50 ліжок;
- б) за двоступеневої системи обслуговування хворих:
 - у відділеннях до 60 ліжок – 0,5 посади;
 - у відділеннях на 60 та більше ліжок – 1 посада;
- в) в опіковому відділенні – 2 посади на відділення;
- г) у туберкульозному відділенні – з розрахунку 1 посада на 100 ліжок;
- г) у педіатричних відділеннях для новонароджених і недоношених дітей, неврологічних та хірургічних для новонароджених, які мають не менше 30 ліжок, а також у пульмонологічних для дітей до 3-х років (включно), інфекційних, інфекційних боксованих, інфекційних для дітей, хворих на нейроінфекції, які мають не менше 40 ліжок, – до 1 цілодобового посту.

У лікарнях, які мають палати анестезіології та інтенсивної терапії, нормативи, передбачені підпунктами “а” і “б”, не застосовуються.

28. Посади акушерок акушерських відділень (палат) і відділень (палат) для новонароджених устанавлюються за штатними нормативами зазначених відділень пологових будинків.

29. Посади операційних медичних сестер устанавлюються з розрахунку 1 посада (у кардіохірургічних, хірургічних торакальних відділеннях і відділеннях судинної хірургії – 2 посади) на 30 ліжок хірургічного профілю.

30. Посади операційних медичних сестер з екстреної медичної допомоги встанавлюються відповідно до посад лікарів, які встановлені відповідно до п. 4.

31. Посади медичних сестер перев'язувальних устанавлюються з розрахунку 1 посада на кожну перев'язувальну за наявності в лікарні не менше 30 ліжок хірургічного профілю. За наявності онкологічних ліжок та ліжок гнійної хірургії створюється окрема перев'язувальна.

В опікових відділеннях зазначені посади вводяться з розрахунку 2 посади на перев'язувальну, але не більше 3 посад, у шкірно-венерологічних відділеннях з розрахунку 1 посада на 40 ліжок.

32. Посади медичних сестер з дієтичного харчування устанавлюються з розрахунку 1 посада на 200 ліжок.

33. Посади медичних сестер приймального відділення встановлюються відповідно до посад лікарів приймального відділення.

За наявності в лікарні інфекційного відділення і організації окремого приймального відділення встановлюється 1 цілодобовий пост зазначених працівників для прийому інфекційних хворих.

34. Посади медичних сестер процедурного кабінету встановлюються з розрахунку 1 посада на 30 ліжок у зміну, у шкірно-венерологічних відділеннях 1 посада на 50 ліжок.

У туберкульозно-легеневому відділенні і відділенні для хворих на кістково-суглобовий туберкульоз до 60 ліжок – 1 посада, на 60 і більше ліжок – 1,5 посади.

У психіатричному відділенні – за нормативами відповідних відділень.

35. Посади середнього медичного персоналу відділення (групи) анестезіології та інтенсивної терапії устанавлюються за штатними нормативами відповідних відділень. За наявності в лікарні опікового відділення додатково встановлюється 0,5 посади медичної сестри-анестезистки (розділ Е).

36. Посади середнього медичного персоналу відділень: радіологічних, із застосування апарата “штучна нирка”, гіпербаричної оксигенації, ультразвукової діагностики, встановлюються за штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень (розділ Е).

37. Посади фельдшерів-лаборантів (лаборантів) устанавлюються з розрахунку 1 посада на 60 ліжок.

При проведенні бактеріологічних, біохімічних, імунологічних досліджень посади лаборантів устанавлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів.

При наданні лікарнею екстреної медичної допомоги з цілодобовим чергуванням лікарів додаткові посади лаборантів уводяться в кількості, що забезпечує перебування лаборанта у вечірній та нічний час.

38. У гастроентерологічному відділенні встановлюється 1 посада медичної сестри кабінету зондування.

39. Посади рентгенлаборантів устанавлюються;

а) відповідно до посад лікарів-рентгенологів, устанавлених відповідно до п. 9 і додатково:

– за наявності нейрохірургічного, проктологічного відділення з розрахунку 0,5 посади на 40 ліжок;

- за наявності нефрологічного відділення з розрахунку 1 посада на 70 ліжок, але не більше 1 посади;
 - за наявності травматолого-ортопедичного (травматологічного), нейротравматологічного відділення, хребетно-спинномозкової травми – 1 посада;
 - б) при введенні посад лікарів для надання екстреної хірургічної та травматологічної допомоги згідно з п. 4 – 1 посада в зміну, не забезпечену у відповідності з підпунктом “а” цього пункту рентгенлаборантами та 1 пост техніка-ортезиста гіпсовилвальника у травматологічному відділенні.
40. Посади медичних сестер з фізіотерапії встановлюються з розрахунку 1 посада на 15 тис. умовних фізіотерапевтичних одиниць на рік.
41. Посади медичних сестер з масажу встановлюються в штаті фізіотерапевтичного відділення (кабінету):
- а) з розрахунку 1 посада на 150 ліжок і додатково 1 посада на кожні 10 ліжок для хворих на нейроінфекції;
 - б) 1 посада на кожне ортопедичне, неврологічне, нейротравматологічне, нейрохірургічне, травматологічне, травматолого-ортопедичне відділення.
42. Посада медичної сестри (інструктора) з лікувальної фізкультури встановлюється:
- а) з розрахунку 1 посада на 200 ліжок і додатково 1 посада на кожні 20 ліжок для хворих на нейроінфекції;
 - б) 0,5 – 1 посада на кожне неврологічне, ортопедичне, травматологічне, травматолого-ортопедичне, нейротравматологічне, хребетно-спинномозкової травми, туберкульозне відділення для хворих на кістково-суглобовий туберкульоз;
 - в) з розрахунку 1 посада на 30 ліжок для хворих на інфаркт міокарда.
43. Посади медичних сестер стоматологічного кабінету, кабінету функціональної діагностики та ендоскопічного встановлюються відповідно до посад лікарів-стоматологів, лікарів з функціональної діагностики, ендоскопіста.
44. Посади інструкторів з трудової терапії встановлюються з розрахунку 1 посада на 100 туберкульозних ліжок для дорослих.
45. Посади медичних реєстраторів установлюються:
- а) у довідковому бюро – у розрахунку 1 посада на 500 ліжок, але не менше 1 посади в лікарні на 200 і більше ліжок;

- б) у медичному архіві – з розрахунку 1 посада на 300 ліжок;
в) у рентгенівському архіві – 1 посада в лікарні на 300 і більше ліжок.

46. Посади дезінфекторів за наявності дезустановки встановлюються з розрахунку 1 посада на 200 ліжок.

47. Посади медичних статистиків встановлюються з розрахунку 1 посада на 300 ліжок.

48. Посади старших медичних сестер відділень встановлюються згідно з посадами завідуючих відділеннями, які вводяться відповідно до п. 18.

49. Посади старших акушерок встановлюються в акушерських відділеннях замість посад старших медичних сестер, які вводяться відповідно до п. 48.

50. Посада старшої операційної медичної сестри встановлюється за наявності не менше 3 посад операційних медичних сестер і медичних сестер перев'язувальної замість однієї з них.

51. Посада старшої медичної сестри фізіотерапевтичного відділення (кабінету) вводиться в лікарні, якій встановлено не менше 5 посад медичних сестер з фізіотерапії та масажу, замість однієї з них.

52. Посада старшої медичної сестри приймального відділення встановлюється в лікарні на 300 та більше ліжок замість посади медичної сестри.

53. Посади головних медичних сестер встановлюються в лікарнях віднесених до I–IV груп за оплатою праці керівних працівників.

МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

54. Посади молодших медичних сестер для догляду за хворими, молодших медичних сестер (палатних) встановлюються за триступеневої системи обслуговування хворих з розрахунку 1 цілодобовий пост на кількість ліжок:

Найменування відділень (палат)	Кількість ліжок
Інфекційне, неврологічне, нефрологічне, онкологічне, ортопедичне, проктологічне, ревматологічне, судинної хірургії, стоматологічне, терапевтичне, травматологічне, туберкульозне для хворих на кістково-суглобовий і уrogenітальний туберкульоз, урологічне, кардіологічне для хворих на інфаркт міокарда, алергологічне,	

Продовження таблиці

Найменування відділень (палат)	Кількість ліжок
геріатричне, пульмонологічне, ендокринологічне, гастроентерологічне, отоларингологічне, офтальмологічне, хірургічне, гінекологічне, кардіологічне	30
Інфекційне боксоване, інфекційне для хворих на менінгіт, туберкульозне для хворих на нейроінфекції	15
Кардіохірургічне, хірургічне торакальне: у післяопераційних палатах	10
у доопераційних палатах та палатах післяопераційного догляду	15
Нейротравматологічне, нейрохірургічне, опікове, неврологічне відділення для хворих з порушенням кровообігу мозку, хреботно-спинномозкової травми	20
Шкірно-венерологічне, туберкульозно-легеневе	40
Туберкульозно-легеневе хірургічне: післяопераційні палати	10
палати післяопераційного догляду	20
доопераційні палати	40
Гематологічне, імунологічне	12
Відділення (палати) інших найменувань та для інвалідів війни	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень
Дитячі відділення (палати) всіх найменувань	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень дитячих міських лікарень

55. Посади молодших медичних сестер-прибиральниць (палатних) устанавлюються при двоступеневій системі обслуговування хворих з розрахунку 1 цілодобовий пост на кількість ліжок:

Найменування відділень (палат)	Кількість ліжок
Гастроентерологічне, інфекційне, ортопедичне, отоларингологічне, офтальмологічне; проктологічне, стоматологічне,	

Продовження таблиці

Найменування відділень (палат)	Кількість ліжок
терапевтичне, ревматологічне, туберкульозне для хворих на кістково-суглобовий і уrogenітальний туберкульоз, урологічне, кардіологічне, імунологічне, алергологічне, ендокринологічне, пульмонологічне, геріатричне	30
Інфекційне боксоване, інфекційне для хворих на нейро-інфекції, туберкульозне для хворих на менінгіт	15
Нейротравматологічне, нейрохірургічне, неврологічне для хворих з порушенням кровообігу мозку, неврологічне, нефрологічне, опікове, травматологічне, онкологічне, судинної хірургії, хірургічне, кардіологічне для хворих на інфаркт міокарда	25
Шкірно-венерологічне, туберкульозно-легеневе	50
Гематологічне	10
Відділення (палати) інших найменувань та для інвалідів війни	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень
Дитячі відділення всіх найменувань	За штатними нормативами медичного персоналу відповідних відділень дитячих міських лікарень

56. Посади молодших медичних сестер (палатних) акушерських відділень (палат) і відділень (палат) для новонароджених установлюються за штатними нормативами зазначених відділень пологових будинків.

57. Посади молодших медичних сестер для догляду за хворими відділень (палат) анестезіології та інтенсивної терапії встановлюються за штатними нормативами зазначених відділень (палат) (розділ Е).

58. Посади молодших медичних сестер операційних і перев'язувальних установлюються відповідно до посад операційних медичних сестер і медичних сестер перев'язувальної, включаючи посаду старшої операційної медичної сестри.

59. Посади молодших медичних сестер-буфетниць установлюються з розрахунку 1 посада у зміну на 30 ліжок. В опікових відділеннях уводяться 3 зазначені посади.

60. Посади молодших медичних сестер-прибиральниць установлюються з розрахунку 1 посада на 60 ліжок. В опікових відділеннях вводиться не менше 1 зазначеної посади.

61. Посади молодших медичних сестер-ванниць установлюються з розрахунку 1 посада на 100 ліжок (крім опікових). В опікових відділеннях вводяться 2 зазначені посади.

62. Посади молодших медичних сестер приймального відділення встановлюються відповідно до посад медичних сестер.

У лікарнях на 300 і більше ліжок додатково встановлюється 1 посада молодшої медичної сестри для приймання одягу від хворих, що поступають. За наявності в лікарні інфекційного відділення і організації окремого приймального відділення встановлюється 1 цілодобовий пост молодших медичних сестер для обслуговування інфекційних хворих.

63. Посади молодших медичних сестер процедурного кабінету установлюються відповідно до посад медичних сестер зазначеного кабінету.

64. Посади молодших медичних сестер стоматологічного кабінету з обслуговування стаціонарних хворих установлюються відповідно до посад лікарів-стоматологів, уведених згідно з п. 5, але не більше 1 посади.

65. Посади молодших медичних сестер лабораторії установлюються з розрахунку 1 посада на 4 посади лікарів-лаборантів, фельдшерів-лаборантів і лаборантів.

У штаті лабораторії, де проводиться середоваріння, встановлюються додаткові посади молодших медичних сестер залежно від обсягу роботи.

66. Посади молодших медичних сестер для догляду за хворими рентгенівського відділення (кабінету) встановлюються з розрахунку 1 посада на діючий рентгенапарат у зміну.

67. Посади молодших медичних сестер фізіотерапевтичного відділення (кабінету) встановлюються з розрахунку 1 посада на 2 посади медичних сестер з фізіотерапії, а при проведенні водо-, грязе-, торфо-, озокерито-, парафінолікування – на 1 посаду медичної сестри, яка здійснює зазначені процедури.

68. Посади молодшого медичного персоналу відділень із застосування апарата “штучна нирка”, гіпербаричної оксигенації, ультразвуку

кової діагностики, радіологічного, установлюються за штатними нормативами зазначених відділень.

69. Посади молодших медичних сестер кабінету функціональної діагностики та ендоскопічного встановлюються з розрахунку 0,5 посади на посаду лікаря зазначеного кабінету.

70. Посади молодших медичних сестер для перевезення і супроводження хворих до лікувально-діагностичних відділень (кабінетів) встановлюються з розрахунку 1 посада на 100 ліжок.

71. Посада сестри-господарки встановлюється у кожному відділенні за наявності не менше 30 ліжок.

МЕДИЧНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ МІСЬКИХ ПОЛІКЛІНІК, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО СКЛАДУ ЛІКАРЕНЬ

72. Посади лікарів, середнього і молодшого медичного і педагогічного персоналу міських поліклінік, які входять до складу лікарень, установлюються за штатними нормативами відповідних поліклінік (розділ Б).

ПЕРСОНАЛ АПТЕК

(уводиться, якщо лікарня не обслуговується госпрозрахунковою аптекою)

73. Посада завідуючого-провізора встановлюється в лікарні на 100 і більше ліжок.

74. Посада заступника завідуючого-провізора встановлюється в лікарні на 600 і більше ліжок.

75. Посади провізорів-технологів або фармацевтів установлюються за наявності:

а) від 100 до 1000 ліжок – з розрахунку 1 посада на 100 ліжок;

б) понад 1000 ліжок – 10 посад і додатково по 1 посаді на кожні 150 ліжок (понад 1000).

76. Посади провізорів-аналітиків установлюються за наявності:

а) 200–500 ліжок – 0,5 посади;

б) понад 500 до 1000 ліжок – 1 посада;

в) понад 1000 ліжок – 1 посада і додатково по 1 посаді на кожні 500 ліжок (понад 1000).

77. Посади фасувальниць медичних виробів установлюються за наявності:

- а) 300–900 ліжок з розрахунку 1 посада на 300 ліжок;
- б) понад 900 ліжок – 3 посади і додатково по 1 посаді на кожні 400 ліжок (понад 900).

78. Посади молодших медичних сестер-мийниць установлюються залежно від кількості посад провізорів-технологів і фармацевтів за наявності:

- а) від 100 до 1000 ліжок з розрахунку 40 % від кількості зазначених посад;
- б) понад 1000 ліжок – з розрахунку 30 % від кількості зазначених посад.

Примітки: 1. У разі, коли лікарня обслуговується аптекою, вводиться посада фармацевта з розрахунку 1 посада на 300 ліжок.

2. Посади клінічних провізорів уводяться з розрахунку одна посада на 300 ліжок, але не більше двох посад на лікарню.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

79. Посади логопедів уводяться в штат неврологічних відділень за наявності обсягу роботи, але не більше 0,5 посади на відділення.

ПЕРСОНАЛ КУХОНЬ

80. Посади працівників кухонь установлюються за штатними нормативами працівників відповідних підрозділів (розділ Д).

ПЕРСОНАЛ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ВІДДІЛІВ ЦЕНТРАЛЬНИХ МІСЬКИХ І МІСЬКИХ ЛІКАРЕНЬ

81. Посади персоналу інформаційно-аналітичних відділів установлюються за нормативами:

Посада	На чисельність населення, тис. осіб			
	до 60	60–150	150–250	понад 250
1. Завідувач відділом	1	1	1	1
2. Лікар-статистик	1	1,5	2	2,5
3. Медичний статистик	2	2,5	3	3,5
4. Медичний реєстратор	2	2,5	3	3,5

Закінчення таблиці

Посада	На чисельність населення, тис. осіб			
	до 60	60–150	150–250	понад 250
<i>Група автоматизованої обробки інформації</i>				
5. Завідувач групи (інженер-програміст)	–	–	1	1
6. Інженер-програміст для супроводження програм	1	1	1	1
7. Інженер-електронник	0,5	0,5	1	1
8. Оператор ЕОМ	1	1,5	2	2,5

- Примітки: 1. При встановленні штатів централізованих стерилізаційних, бактеріологічних, біохімічних і цитологічних лабораторій, профпатологічних відділень (кабінетів), для обслуговування хворих у вечірній та нічний час, у вихідні та святкові дні, округленні при розрахунку кількості посад, уведенні окремих посад, у тому числі лікарів-інтернів, і проведенні консультацій застосовується порядок, установлений для обласних лікарень.
- Посади лікарів-невропатологів для надання цілодобової спеціалізованої допомоги встановлюються в штаті лише в лікарнях, у складі яких організовані неврологічні відділення для хворих з порушенням кровообігу мозку.
 - Якщо в місті є спеціалізований заклад (шкірно-венерологічний диспансер, туберкульозна та інфекційна лікарні, кардіологічний та ендокринологічний диспансери, опіковий та онкологічний центри тощо), то відповідні відділення можуть організовуватись у міських лікарнях за рішенням органу охорони здоров'я за наявності обсягу роботи.
 - Штати медичного та іншого персоналу стаціонарів денного перебування та денних стаціонарів устанавлюються за нормативами відповідних структурних підрозділів лікувальних закладів, наведеними у розділі Е.
 - У разі організації у складі лікарні кабінету рефлекс-, лазеротерапії застосовуються штатні нормативи, наведені у розділі Б (підрозділ VII п. Б).

Розділ Б

ШТАТНІ НОРМАТИВИ МЕДИЧНОГО, ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ПОЛІКЛІНІК,
РОЗТАШОВАНИХ У МІСТАХ З НАСЕЛЕННЯМ ПОНАД 25 тис. осібІ. Штатні нормативи медичного, педагогічного персоналу
міських поліклінік, які входять до складу міських лікарень
(медико-санітарних частин зі стаціонарами)

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1.1. Посади лікарів для забезпечення прийому населення у поліклініці, надання медичної допомоги вдома та іншої роботи з амбулаторно-поліклінічного обслуговування населення встановлюються з розрахунку:

Посада	Кількість посад на 10 тис. осіб дорослого (15 років і старші) міського населення, прикріпленого до поліклініки
Лікар-терапевт дільничний	5,9
Лікар-кардіолог	0,3
Лікар-ревматолог	0,15
Лікар-хірург	0,5
Лікар-ортопед-травматолог	0,4
Лікар-уролог	0,15
Лікар-отоларинголог	0,5
Лікар-невропатолог	0,5
Лікар-офтальмолог	0,5
Лікар-ендокринолог	0,3
Лікар-інфекціоніст	0,2
Лікар-алерголог, імунолог	0,02
Лікар-гастроентеролог	0,25
Лікар-пульмонолог	0,15
Лікар-проктолог	0,15

1.2. Посади лікарів-стоматологів усіх спеціальностей та лікарів амбулаторного прийому населення приписних дільниць устанавлюються за штатними нормативами стоматологічних поліклінік і приписних дільниць поліклінік (амбулаторій) у складі центральних районних та районних лікарень (підрозділ VIII розділу Б цього додатку).

1.3. Посади лікарів амбулаторного прийому додатково до пп. 1.1 та 1.2 встановлюються:

- а) лікарів-терапевтів цехових лікарських дільниць – з розрахунку 1 посада на 2000 працівників (сумарно) державних підприємств, які мають понад 1000 осіб (утримуються за рахунок підприємства);
- б) лікарів інших спеціальностей – з розрахунку 0,25 посади сумарно на 1000 працівників підприємств, вказаних в п. 1.3а (утримуються за рахунок підприємства);
- в) лікарів-терапевтів підліткових – з розрахунку 1 посада на 1500 підлітків віком від 15 до 17 років включно. Кожна з указаних посад вводиться замість 0,9 посади лікаря-терапевта дільничного;
- г) лікарів (терапевтів, невропатологів, офтальмологів та ін.) для залучення до медичних комісій при військкоматах у штаті однієї з поліклінік міста (міського адміністративного району) – з розрахунку 0,3 посади сумарно на 10 тисяч дорослого населення міста, міського адміністративного району (утримуються за рахунок військкоматів);
- г) лікарів (терапевтів та ін.) для проведення медичних оглядів осіб, зайнятих на харчових підприємствах, підприємствах із санітарно-гігієнічного обслуговування населення, у лікувально-профілактичних закладах та ін., – у штаті однієї з міських поліклінік міста (міського адміністративного району), на яку покладено цю роботу, з розрахунку 1 посада сумарно на 5 тис. осіб, які підлягають обов'язковому медичному огляду (утримуються на господарський розрахунок або за рахунок спеціальних коштів).

1.4. Посади лікарів-ортопедів-травматологів для надання цілодобової амбулаторної травматологічної допомоги встановлюються в штаті однієї з міських поліклінік міста (міського адміністративного району) за штатними нормативами травматологічних пунктів (розділ Е).

1.5. Посади лікарів (терапевтів, хірургів, ортопедів-травматологів та ін.) з медичної допомоги відпочиваючим у неорганізованому порядку в містах-курортах, розташованих на узбережжі Чорного та Азовського морів, встановлюються в окремих міських поліклініках залежно від обсягу роботи та розрахункових норм обслуговування. Ці посади вводяться на курортний сезон, але не більше як на 6 місяців на рік.

1.6. Посади лікарів-лаборантів установлюються з розрахунку 1 посада на 25 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом, та додатково 0,25 посади за наявності алергологічного кабінету і 0,5 посади за наявності гематологічного кабінету.

За наявності в складі поліклініки онкологічних, шкірно-венерологічних та протитуберкульозних диспансерних відділень (кабінетів) число посад лікарів-лаборантів у цих підрозділах визначається за штатними нормативами вказаних диспансерних відділень (кабінетів).

При проведенні бактеріологічних та біохімічних досліджень посади лікарів-лаборантів установлюються залежно від обсягу роботи за штатними нормативами відповідних лабораторій.

1.7. Посади лікарів-рентгенологів установлюються з розрахунку 1 посада на 25 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом.

Якщо в складі поліклініки є онкологічні і протитуберкульозні диспансерні відділення (кабінети), визначення числа посад лікарів-рентгенологів у цих підрозділах проводиться за штатними нормативами вказаних диспансерних відділень (кабінетів). Для флюорографічного обстеження населення з профілактичною метою (у тому числі флюоромамографії жінок старших 35 років) посади лікарів-рентгенологів установлюються за штатними нормативами медичного персоналу флюорографічних установок (розділ Е).

1.8. Посади лікарів-фізіотерапевтів установлюються залежно від числа посад лікарів амбулаторного прийому, які встановлені поліклініці:

- від 15 до 30 – 0,5 посади;
- від 30 до 50 – 1 посада;
- понад 50 – 1 посада та додатково 0,5 посади на кожні 25 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом (понад 50).

1.9. Посади лікарів з лікувальної фізкультури встановлюються з розрахунку 1 посада на 60 посад лікарів амбулаторного прийому, які встановлені поліклініці.

1.10. а) Посади лікарів з функціональної діагностики встановлюються залежно від числа посад лікарів амбулаторного прийому, які встановлені поліклініці за наявності обладнаних кабінетів:

- до 20 – по 0,5 посади;
- 20–60 – по 1 посаді;
- понад 60 – з розрахунку 1 посада на 60 посад лікарів амбулаторного прийому.

б) Посади лікарів з ультразвукової діагностики та ендоскопістів встановлюються за наявності відповідного обладнання залежно від обсягу роботи і норм навантаження, наведених у розділі Е.

1.11. Посада лікаря-методиста встановлюється у штаті однієї з поліклінік міста (міського адміністративного району) з населенням 200 та більше тис. осіб.

Посада лікаря-методиста кабінету із санітарної освіти встановлюється у поліклініці з розрахунку 1 посада на 100 тис. населення, але не більше 1 посади.

1.12. Посади завідуючих відділеннями (кабінетами) вводяться залежно від числа встановлених посад лікарів:

а) терапевтичним:

- при числі посад лікарів-терапевтів усіх спеціальностей (включаючи лікарів-терапевтів підліткових за відсутності відповідного відділення) 6,5–9 – замість 0,5 посади лікаря;
- при числі вказаних посад понад 9 – понад ці посади.

У вказаному порядку розраховуються посади завідуючих терапевтичними відділеннями без обмеження числа цих посад;

б) терапевтичним (для надання допомоги підліткам) – 1 посада при числі посад лікарів-терапевтів підліткових не менше 3 – замість однієї з них, а за наявності в місті (міському адміністративному районі) двох та більше поліклінік – у штаті однієї з них, на яку покладено організаційно-методичне керівництво з надання медичної допомоги підліткам міста (району), – замість 0,5 посади лікаря;

в) хірургічним – 1 посада:

- при числі посад лікарів-хірургів та лікарів-ортопедів-травматологів (за відсутності в закладі посади завідуючого травматолого-ортопедичним відділенням) 3,5–8 – замість 0,5 посади лікаря;
- при числі вказаних посад більше 8 – понад ці посади;

г) травматолого-ортопедичним – 1 посада:

- при числі посад лікарів-ортопедів-травматологів – 3,5–8 – замість 0,5 посади лікаря;
- при числі вказаних посад більше 8 – понад ці посади;

г) отоларингологічним, офтальмологічним, неврологічним – 1 посада в кожному відділенні зазначеного профілю при числі посад лікарів відповідних спеціальностей не менше 3 – замість 0,5 посади лікаря;

д) стоматологічним:

- при числі посад лікарів-стоматологів, лікарів-стоматологів-хірургів та лікарів-стоматологів-ортопедів (за відсутності посади завідуючого зубопротезним відділенням) 7–12 – замість 0,5 посади лікаря;
- при числі вказаних посад більше 12 – понад ці посади.

У вказаному порядку розраховуються посади завідуючих стоматологічними відділеннями без обмеження числа цих посад;

е) зубопротезним (утримується на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів):

- при числі посад лікарів-стоматологів-ортопедів 3,5–6 – замість 0,5 посади лікаря;
- при числі вказаних посад більше 6 – понад ці посади.

Два зубопротезних відділення з установленням посад завідуючих у кожному з них можуть створюватись при числі посад лікарів-стоматологів-ортопедів понад 12;

є) відділенням профілактики – лікаря-терапевта – 1 посада у штаті поліклініки, яка обслуговує не менше 25 тис. дорослого міського населення, замість 0,5 посади лікаря.

1.13. Посада завідуючого поліклінікою встановлюється у кожній поліклініці з числом лікарських посад до 20.

1.14. Посада заступника головного лікаря лікарні (медико-санітарної частини) з поліклінічного розділу роботи встановлюється за наявності в її складі поліклініки з числом установлених посад лікарів амбулаторного прийому понад 20 – замість посади завідуючого поліклінікою.

1.15. Посада заступника головного лікаря з експертизи тимчасової непрацездатності встановлюється при числі посад лікарів амбулаторного прийому у поліклініці не менше 25.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

2.1. Посади дільничних медичних сестер установлюються з розрахунку:

- 1,5 посади на кожну посаду лікаря-терапевта дільничного;
- 1 посада на кожну посаду лікаря-терапевта цехової лікарської дільниці (за рахунок підприємств).

2.2. Посади медичних сестер лікарських кабінетів установлюються з розрахунку:

- 2 посади на кожну передбачену п. 1.1 посаду лікаря: хірурга, ортопеда-травматолога;
- 1 посада на кожну посаду лікаря: кардіолога, ревматолога, офтальмолога, отоларинголога, уролога, алерголога, терапевта підліткового, інфекціоніста, ортопеда-травматолога (крім передбачених п. 1.1), невропатолога, ендокринолога, гастроентеролога, пульмонолога, з ультразвукової діагностики, ендоскопіста;
- 1 посада на кожні 2 посади лікарів, передбачених для проведення медичних оглядів осіб, які зайняті на харчових та інших підприємствах (закладах), і посвідчення водіїв (утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів);
- у травматологічному пункті – за штатними нормативами відповідних підрозділів (розділ E);
- у стоматологічних підрозділах – за штатними нормативами розділу VIII цього додатку.

2.3. Посади фельдшерів або медичних сестер з надання медичної допомоги учням державних середніх спеціальних навчальних закладів, професійно-технічних, технічних та мореплавних училищ (шкіл) встановлюються з розрахунку 1 посада на 800 учнів денних відділень. При розрахунку цих посад виключаються учні навчальних закладів, при яких організовано пункт охорони здоров'я, а також ті, які не мають власних виробничих майстерень.

2.4. Посади фельдшерів для обслуговування інвалідів, працівників спеціально призначених для цієї мети підприємств або які навчаються в навчальних та навчально-виробничих комбінатах та училищах для вказаних осіб, установлюються з розрахунку 1 посада на кожне підприємство, яке не має свого пункту охорони здоров'я, комбінат або училище з числом інвалідів, що працюють або навчаються, не менше 150.

2.5. Посади медичних сестер фотарію для робітників, зайнятих на підземних роботах, установлюються з розрахунку 0,5 посади на кожну зміну вказаних робітників, але не більше ніж 1,5 посади на фотарій (утримуються за рахунок підприємств).

2.6. Посади медичних сестер процедурного кабінету та відділень (кабінетів) профілактики встановлюються з розрахунку 1 посада:

- а) у зміну на 10 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом;

б) у відділенні (кабінеті) профілактики для забезпечення долікарського прийому, збору анамнезу і забезпечення організації диспансерного обслуговування – на 5 тис. осіб дорослого населення.

Посада медичної сестри кабінету щеплень встановлюється за рахунок загального числа медичних сестер.

2.7. Посади медичних сестер лікарських кабінетів, зубних та старших зубних техніків, завідуючого зуботехнічною лабораторією (завідуючого виробництвом) стоматологічних підрозділів, дільничних медичних та медичних сестер приписних дільниць устанавлюються за штатними нормативами стоматологічних поліклінік та приписних дільниць поліклінік (амбулаторій) у складі центральних районних та районних лікарень.

2.8. Посади лаборантів устанавлюються з розрахунку 1 посада:

- а) на 8 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом;
- б) з розрахунку 1,35 посади на 10 тис. осіб дорослого населення у відділенні (кабінеті) профілактики;
- в) за наявності у складі поліклініки онкологічних, шкірно-венерологічних та протитуберкульозних диспансерних відділень (кабінетів) число посад лаборантів у цих підрозділах визначається за штатними нормативами вказаних підрозділів.

При проведенні бактеріологічних та біохімічних досліджень посади лаборантів встановлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів.

2.9. Посади фельдшерів-лаборантів можуть устанавлюватись у межах нормативу посад лаборантів, передбачених п. 2.8.

2.10. Посади рентгенлаборантів устанавлюються відповідно до посад лікарів-рентгенологів, які передбачені п. 1.7, та додатково 1 посада за наявності у складі поліклініки травматолого-ортопедичного кабінету (відділення).

У поліклініках, які надають населенню цілодобову амбулаторну травматологічну допомогу, додаткові посади рентгенологів вводяться в кількості, потрібній для роботи в зміну, не забезпечену рентгенлаборантами, посади яких устанавлюються у вищевказаному порядку.

Для флюорографічного обстеження населення з профілактичною метою посади рентгенлаборантів встановлюються за штатними нормативами медичного персоналу флюорографічних установок (розділ Е).

2.11. Посади медичних сестер з фізіотерапії устанавлюються з розрахунку 1 посада на 15 тис. умовних фізіотерапевтичних одиниць на рік.

2.12. Посади медичних сестер з масажу встановлюються у штаті фізіотерапевтичного відділення (кабінету):

- а) з розрахунку 1 посада на 10 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом, та додатково 0,5 посади за наявності в поліклініці травматолого-ортопедичного кабінету (відділення);
- б) для забезпечення додаткової потреби відділення (кабінету) відновного лікування, організованого в поліклініці, – за штатними нормативами, передбаченими для вказаних відділень (кабінетів).

Загальна чисельність посад медичних сестер з масажу, визначена згідно з п. 2.12а і цим пунктом, не може перевищувати їх кількість, визначену залежно від обсягу роботи і діючих норм часу (навантаження з масажу).

2.13. Посади медичних сестер (інструкторів) з лікувальної фізкультури встановлюються:

- а) з розрахунку 1 посада на 40 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом, і додатково 0,5 посади – за наявності в складі поліклініки травматолого-ортопедичного кабінету (відділення);
- б) для забезпечення додаткової потреби відділення (кабінету) відновного лікування, організованого в поліклініці, – за штатними нормативами вказаних відділень (кабінетів).

Чисельність цих посад, визначена згідно з п. 2.13а і цим пунктом, не може перевищувати їх кількості, визначеної з обсягу роботи і діючих норм часу на проведення занять з лікувальної фізкультури.

2.14. Посади акушерок оглядових кабінетів з виявлення пухлин і передпухлинних захворювань у жінок устанавлюються з розрахунку 1 посада на 30 тис. дорослого міського населення, але не менше 1 посади в зміну на поліклініку.

2.15. Посади медичних статистиків устанавлюються в поліклініках з числом лікарських посад (усіх):

- до 20 – 0,5 посади;
- від 20 до 40 – 1 посада;
- від 40 до 60 – 1,5 посади;
- від 60 – 2 посади.

У поліклініці, яка має у штаті посаду лікаря-методиста, згідно з п. 1.11, може додатково встановлюватись 0,5 посади медичного статистика та 1 посада інструктора із санітарної освіти.

2.16. Посади медичних сестер кабінету функціональної діагностики встановлюються за наявності обладнаного кабінету:

- а) відповідно до посад лікарів з функціональної діагностики;
- б) у зв'язку з уведенням щорічної диспансеризації – вводиться 0,35 посади медичної сестри кабінету функціональної діагностики на 10 тис. дорослого населення.

2.17. Посади фельдшерів або медичних сестер з оптометрії встановлюються за погодженням з органом охорони здоров'я залежно від обсягу роботи, але не більше 1 посади з розрахунку на 200 тис. дорослого міського населення у зміну за наявності кабінету.

2.18. Посади медичних реєстраторів встановлюються:

- а) з розрахунку 1 посада на 8 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом;
- б) 1 посада на рентгенівський архів поліклініки з числом посад лікарів амбулаторного прийому не менше 100;
- в) для флюорографічного обстеження з метою профілактики – за штатними нормативами медичного персоналу флюорографічних установок (розділ Е);
- г) для ведення “карт обліку диспансеризації” з розрахунку 1 посада на 20 тис. карт.

2.19. Посада старшої операційної медичної сестри встановлюється у штаті поліклініки з числом посад лікарів-хірургів і лікарів-ортопедів-травматологів не менше 4 замість 0,5 посади медичної сестри.

2.20. Посади старших медичних сестер відділень встановлюються відповідно до посад завідуючих відділеннями. У відділеннях, у яких посада завідуючого вводиться замість 0,5 або 1 посади лікаря, посада старшої медичної сестри встановлюється відповідно замість 0,5 і 1 посади медичної (дільничної медичної) сестри.

2.21. Посада старшої медичної сестри реєстратури встановлюється у поліклініці з числом посад медичних реєстраторів не менше 8.

2.22. Посада старшої медичної сестри поліклініки встановлюється у поліклініках з числом лікарських посад не менше 20.

2.23. У кожній поліклініці встановлюється посада фельдшера (інструктора) із санітарної освіти.

2.24. Посада завідуючого відділенням (кабінетом) – фельдшера або медичної сестри встановлюється у штаті поліклініки, яка обслуговує до 30 тис. дорослого населення за наявності понад 3 посад медичних сестер замість 0,5 посади медичної сестри.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

3.1. Посади сестер-господинь установлюються відповідно до посад завідуючих поліклініками, передбачених п. 1.13.

3.2. Посади молодших медичних сестер лікарських кабінетів, лабораторій, реєстратури тощо встановлюються з розрахунку одна посада на:

- а) кожную посаду лікаря: хірурга, ортопеда-травматолога, інфекціоніста;
- б) кожні 2 посади: лікарів-алергологів, лікарів з лікувальної фізкультури;
- в) кожні 3 посади лікарів інших спеціальностей, які ведуть амбулаторний прийом;
- г) кожні 4 посади лікарів з проведення медичних оглядів осіб, зайнятих на харчових та інших підприємствах (закладах), і посвідчення водіїв (утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів);
- г) кожні 4 посади лікарів-лаборантів та лаборантів.
- д) кожні 2 посади медичних сестер з фізіотерапії, а за наявності водо-, грязе-, торфо-, озокерито-, парафінолікування – на кожную посаду медичної сестри, яка надає вказані процедури;
- е) кожную посаду операційної медичної сестри;
- е) кожную посаду медичної сестри процедурного кабінету, але не більше 1 посади на кабінет у зміну;
- ж) рентгенівський кабінет у зміну;
- з) оглядовий кабінет. За наявності в штаті кабінету менше 1 посади акушерки відповідно вводиться неповна посада молодшої медичної сестри;
- и) реєстратуру в зміну.

3.3. Посади молодших медичних сестер стоматологічних підрозділів установлюються за штатними нормативами стоматологічних поліклінік (підрозділу VIII розділу Б цього додатку).

Примітки: 1. У складі спеціалізованих медико-санітарних частин, які обслуговують підприємства галузі атомної енергетики та промисловості, вводяться 1 посада лікаря-нарколога та 1 посада медичної сестри для проведення оглядів працівників ядернонебезпечних об'єктів.

2. Посада клінічного провізора встановлюється з розрахунку 1 посада на 25 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом, але не більше 1 посади.

4. ПЕРСОНАЛ ДИСПАНСЕРНИХ ТА ДИТЯЧИХ ВІДДІЛЕНЬ (КАБІНЕТІВ), ЖІНОЧИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ, ВІДНОВНОГО ЛІКУВАННЯ, З НАДАННЯ ФОНІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ, СУРДОЛОГОПЕДИЧНИХ, ГЕРІАТРИЧНИХ, ГОЛКОРЕФЛЕКСОТЕРАПЕВТИЧНИХ, ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ОСІБ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ СТАТЕВИМИ РОЗЛАДАМИ, ЛАБОРАТОРІЙ (КАБІНЕТІВ) КОНТАКТНОЇ КОРЕКЦІЇ ЗОРУ, ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИХ КАБІНЕТІВ

4.1. Посади медичного персоналу диспансерних та дитячих відділень (кабінетів), жіночих консультацій, відновного лікування, з надання фоніатричної допомоги, сурдологопедичних, геріатричних, голкорексотерапії, лікування осіб, які страждають статевими розладами, лабораторій (кабінетів) контактної корекції зору, психотерапевтичних кабінетів установаються за штатними нормативами вказаних підрозділів.

5. МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ ЛІКАРСЬКИХ ПУНКТІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

5.1. Посади медичного персоналу лікарських пунктів охорони здоров'я установаються за штатними нормативами:

Посада	Кількість посад при чисельності працівників (учнів) від 1200 осіб
Лікар пунктів охорони здоров'я	1
Фельдшер, акушерка, медична сестра	1 (сумарно)
Фельдшер або медична сестра	1 посада за чисельності працівників у другу зміну: на підприємства гірничорудної та хімічної промисловості – не менше 300 (для обслуговування підземних робіт – і за меншої чисельності), на підприємствах інших галузей та транспорту – не менше 500 осіб; 1 посада за чисельності робітників у третю зміну відповідно не менше 200 та 300 осіб (для обслуговування підземних робіт – і за меншої чисельності); 1 посада за чисельності працівників у четверту зміну не менше 100 осіб (для обслуговування підземних робіт – і за меншої чисельності). Зазначений норматив застосовується до чисельності працівників, які не обслуговуються фельдшерськими пунктів охорони здоров'я

5.2. Штатні нормативи, передбачені п. 5.1, застосовуються при розрахунках штатів пунктів охорони здоров'я:

- а) при промислових підприємствах та об'єктах капітального будівництва з чисельністю працівників не менше 1200 на кожному з них або на кількох поряд розташованих об'єктах капітального будівництва, до яких не застосовуються нормативи лікарів цехових лікарських дільниць та які розташовані на відстані понад 4 км від інших поліклінік, амбулаторій, лікарських здоров'я пунктів;
- б) при підприємствах транспорту та зв'язку з чисельністю працівників понад 1200 на кожному, які не мають фельдшерських пунктів охорони здоров'я;
- в) при вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, сільських професійно-технічних та технічних училищах з чисельністю учнів на денних факультетах (відділеннях) не менше 1200 осіб – у кожному з них, які не мають фельдшерських пунктів охорони здоров'я.

Підприємства, організації і заклади, при яких створюються пункти охорони здоров'я, повинні безкоштовно надавати і утримувати приміщення здоров'я пункту із забезпеченням опалення, освітлення, водопостачання, охорони, прибирання і ремонту.

Посади медичного персоналу лікарських пунктів охорони здоров'я (за винятком державних навчальних закладів та підприємств для інвалідів) утримуються за рахунок підприємств.

6. МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

ФЕЛЬДШЕРСЬКИХ ПУНКТИВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

6.1. Посади медичного персоналу фельдшерських пунктів охорони здоров'я устанавлюються за штатними нормативами:

Посада	Кількість посад за чисельності працівників (учнів), осіб		
	500–800	801–1500	1501–2000
Завідуючий пунктів охорони здоров'я – фельдшер або медична сестра	1	1	1
Фельдшер, акушерка, медична сестра		0,5–1	1,5–2

Закінчення таблиці

Посада	Кількість посад за чисельності працівників (учнів), осіб		
	500–800	801–1500	1501–2000
Фельдшер або медична сестра	1 посада за чисельності працівників у другу зміну: <ul style="list-style-type: none"> – на підприємствах гірничорудної та хімічної промисловості не менше 300 (для обслуговування підземних робіт – і за меншою чисельності), на підприємствах інших галузей та транспорту – не менше 500 осіб; – 1 посада за чисельності працівників у третю зміну, відповідно, не менше 200 та 300 осіб (для обслуговування підземних робіт – і за меншої чисельності); – 1 посада за чисельності працівників у четверту зміну не менше 100 осіб (при обслуговуванні підземних робіт – і за меншої чисельності). 		

6.2. Штатні нормативи, передбачені п. 6.1, застосовуються при розрахунках штатів пунктів охорони здоров'я при:

- а) промислових підприємствах та підприємствах зв'язку з чисельністю працівників не менше 500 на кожному з них;
- б) шахтах з чисельністю працівників менше 500 застосовуються нормативи, які передбачені для пунктів охорони здоров'я, що обслуговують 500–800 осіб;
- в) об'єктах капітального будівництва з чисельністю працівників не менше 500 на кожному з них або на кількох поряд розташованих об'єктах;
- г) вищих та середніх спеціальних навчальних закладах з чисельністю учнів на денних факультетах (відділеннях) не менше 800 у кожному з них, які не мають лікарських пунктів охорони здоров'я;
- г) професійно-технічних, технічних, торгових, кулінарних, торгово-кулінарних і мореплавних училищах (школах) з числом учнів не менше 500 у кожному з них, які не мають лікарського пунктів охорони здоров'я.

За чисельності учнів у професійно-технічних та технічних училищах, які розташовані в сільській місцевості, менше 500 осіб, можуть застосовуватися нормативи, передбачені для пунктів охорони здоров'я, які обслуговують училища з кількістю 500–800 осіб;

- д) підприємствах транспорту, які не мають лікарських пунктів охорони здоров'я, при чисельності працівників не менше 500

- або водіїв не менше 300 осіб на кожному з них. В останньому випадку застосовуються нормативи, передбачені для пунктів охорони здоров'я, які обслуговують 500–800 працівників;
- е) підприємствах, комбінатах та училищах з числом працівників (учнів) інвалідів не менше 500;
- є) геологорозвідувальних, розвідувальних та дослідницьких партіях і експедиціях, які не мають лікарських пунктів охорони здоров'я. За чисельності працівників експедиції (партії) менше 500 осіб застосовуються нормативи, передбачені для пунктів охорони здоров'я, які обслуговують 500–800 працівників.

6.3. Два і більше пунктів охорони здоров'я при одному промисловому підприємстві із застосуванням нормативів, передбачених п. 6.1, можуть організовуватись за погодженням з органом охорони здоров'я при умові надання медичної допомоги кожним пунктом охорони здоров'я не менше 1500 працівникам.

Два та більше підземних пунктів охорони здоров'я при одному підприємстві можуть організовуватись у вищезазначеному порядку на меншу чисельність працівників, але не менше 500 осіб.

Підприємства, організації, заклади, при яких створюються пункти охорони здоров'я, повинні безкоштовно надавати і утримувати приміщення пунктів охорони здоров'я із забезпеченням опалення, освітлення, водопостачання, охорони, прибирання і ремонту.

Посади медичного персоналу фельдшерських пунктів охорони здоров'я (за винятком державних навчальних закладів та підприємств для інвалідів) утримуються за рахунок підприємств.

7. ПЕРСОНАЛ ДЕННИХ ГЕЛЬМІНТОЛОГІЧНИХ СТАЦІОНАРІВ

7.1. Посади медичного персоналу гельмінтологічних стаціонарів установаються за штатними нормативами:

Найменування посади	Кількість посад за наявності в стаціонарі	
	6–15 ліжок	понад 15 ліжок
Лікар-інфекціоніст	1	1
Медична сестра	1,5	1,5–2
Молодша медична сестра	1	1

8. ПЕРСОНАЛ ВІДДІЛЕНЬ НЕВІДКЛАДНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

8.1. Посади медичного персоналу відділень (кабінетів) невідкладної медичної допомоги встановлюються в штаті міської поліклініки (однієї з поліклінік адміністративного району міста) за штатними нормативами зазначених відділень (розділ Е).

9. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

9.1. Посади логопедів встановлюються в одній з поліклінік міста (міського адміністративного району) з розрахунку 1 посада на 100 тис. дорослого населення за наявності обсягу роботи.

II. Штатні нормативи медичного та педагогічного персоналу міських поліклінік (медико-санітарних частин без стаціонарів), які є самостійними закладами

1. Посади медичного та педагогічного персоналу встановлюються згідно з пп. 1.1–1.12, 1.15, 2.1–2.24, 3.2–3.3, 4–9 підрозділу I розділу Б і додатково за нормативами:

1.1. Лікарський персонал:

- а) посади лікарів-радіологів встановлюються за наявності рентгенотерапевтичного апарата з розрахунку 1 посада на апарат у змін. Кількість змін роботи визначається органом охорони здоров'я залежно від обсягу роботи;
- б) посади завідуючих лабораторією, рентгенівським, фізіотерапевтичним відділенням (кабінетом) встановлюються у поліклініці, якій уведено не менше 1 посади лікаря відповідної спеціальності. Кожна з посад завідуючих вводиться замість 1 посади лікаря;
- в) посада завідуючого кабінетом медичної статистики – лікаря-статистика встановлюється в поліклініці з числом посад лікарів не менше 40, які ведуть амбулаторний прийом;
- г) посада заступника головного лікаря з медичної частини вводиться при числі лікарських посад не менше 40 (включаючи посаду головного лікаря).

1.2. Середній медичний персонал:

- а) посади медичних сестер для забезпечення роботи рентгенотерапевтичного апарата встановлюються відповідно до посад лікарів-радіологів;
- б) посада старшої медичної сестри фізіотерапевтичного відділення (кабінету) встановлюється при числі посад медичних сестер з фізіотерапії та масажу не менше 4, замість однієї з них;
- в) посада головної медичної сестри встановлюється в поліклініці з числом лікарських посад не менше 30 (включаючи посаду головного лікаря);
- г) посада фельдшера (інструктора) із санітарної освіти встановлюється у кожній поліклініці.

1.3. Молодший медичний персонал:

- а) посада сестри-господарки встановлюється у кожному закладі.
- б) посади молодших медичних сестер для обслуговування рентгенотерапевтичного кабінету встановлюються з розрахунку 1 посада на 2 посади лікарів-радіологів.

2. Посади медичного персоналу ендоскопічних, рентгенодіагностичних відділень, груп анестезіології та інтенсивної терапії, централізованих бактеріологічних, біохімічних та цитологічних лабораторій встановлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів.

3. Посади медичного персоналу централізованих стерилізаційних. Посади медичного персоналу стерилізаційної встановлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів (розділ Е).

III. Штатні нормативи медичного персоналу медико-санітарних частин, які надають медичну допомогу виключно працівникам промислових підприємств і будівельних організацій

1. Посади медичного персоналу встановлюються відповідно до пп. 1.3а–1.3б, 1.6–1.10, 1.12 (крім пп. “є”)–1.15, 2.1–2.2, 2.5, 2.6а, 2.7, 2.8б, 2.8в, 2.9–2.13, 2.15–2.17, 2.19–2.23, 3.1–3.3, 6, 7, 9 – підрозділу І розділу Б, а в медико-санітарних частинах, які не мають стаціонарів та є самостійними закладами, крім того, відповідно до пп. 1.1–1.3 підрозділу ІІ розділу Б цього додатку. При цьому посада головної медичної сестри та посада сестри-господарки вводяться відповідно

замість посад, які передбачені пп. 2.22 та 3.1 підрозділу I розділу Б цього додатку.

2. Посади лікарів амбулаторного прийому встановлюються додатково до пп. 1.3а–1.3б підрозділу I розділу Б цього додатку залежно від обсягу роботи та в межах чисельності вказаних посад, які передбачені для надання амбулаторно-поліклінічної допомоги всім лікувально-профілактичним закладам (підрозділам) міста (міського адміністративного району) за діючими для них штатними нормативами.

Вказані посади у відповідних випадках враховуються при розрахунку кількості посад середнього та молодшого медичного персоналу та персоналу допоміжних підрозділів (лабораторій та інших).

3. Посади медичного персоналу ендоскопічних відділень (кабінетів), кабінетів голкорексотерапії, групи анестезіології та інтенсивної терапії, централізованих бактеріологічних, біохімічних та цитологічних лабораторій, централізованої стерилізаційної встановлюються у порядку, передбаченому п. 4 підрозділу I та пп. 2, 3 підрозділу II розділу Б цього додатку.

IV. Штатні нормативи медичного персоналу міських поліклінік, що надають допомогу студентам денної форми навчання

1. Посади медичного та педагогічного персоналу встановлюються відповідно до пп. 1.1 (крім нормативу посад лікарів-кардіологів), 1.2, 1.6–1.10, 1.12 (крім п. 1.12є), 1.13–1.14, 2.1, 2.2, 2.6–2.13, 2.15–2.16а, 2.18в, 2.18г, 2.19–2.24, 3–7, 9 підрозділу I розділу Б цього додатку.

У поліклініках, які є самостійними закладами, крім того, встановлюються посади, передбачені пп. 1.1–3 підрозділу II розділу Б цього додатку. При цьому посада головної медичної сестри та посада сестри-господарки вводяться відповідно замість посад, які передбачені пп. 2.22 та 3.1 підрозділу I розділу Б. Нормативи посад, передбачених пп. 1.13 та 1.14 підрозділу I розділу Б для цих закладів не застосовуються.

2. Посади медичних реєстраторів устанавлюються з розрахунку 1 посада на 8 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом.

3. Посади медичного та педагогічного персоналу психотерапевтичного кабінету встановлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів (розділ Е).

V. Штатні нормативи медичного персоналу госпрозрахункових міських поліклінік для проведення профілактичних оглядів

1. Посади медичного персоналу встановлюються відповідно до пп. 1.3г, 1.6–1.7, 2.2, 2.8а–2.10, 2.16а, 2.22–2.24 (у поліклініці, яка входить до складу лікарні) підрозділу I розділу Б, або 1.2в (у поліклініці, яка є самостійним закладом) підрозділу II розділу Б, 3.2г–3.2г, 3.2ж, 3.2и підрозділу I розділу Б та додатково – за нормативами:

1.1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ:

- а) посада завідуючого поліклінікою, яка входить до складу міської лікарні, вводиться при числі лікарських посад не менше 30;
- б) посада заступника головного лікаря з медичної частини встановлюється у поліклініці, яка є самостійним закладом з числом лікарських посад не менше 60.

1.2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ:

- а) посади медичних реєстраторів устанавлюються з розрахунку 1 посада на 8 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом.

1.3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ:

- а) посада сестри-господарки встановлюється відповідно до п. 1.1а цього розділу, а в поліклініці, яка є самостійним закладом, – відповідно до п. 1.3а підрозділу II розділу Б цього додатку.

VI. Штатні нормативи медичного персоналу міських консультативно-діагностичних поліклінік (відділень, кабінетів) у складі міських лікарень

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ:

1.1. Посади лікарів, які ведуть амбулаторний прийом, устанавлюються залежно від обсягу консультативної роботи в межах їх чисельності, встановленої за штатними нормативами для поліклінічного обслуговування населення усім лікувально-профілактичним закладам даного адміністративного центру, міста.

1.2. Посади лікарів: лаборантів, рентгенологів, з функціональної діагностики встановлюються за нормативами, які передбачені пп. 1.6–1.7, 1.10 підрозділу I розділу Б.

1.3. Посада завідуючого поліклінікою вводиться у штат поліклініки з числом лікарських посад не менше 30.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ:

2.1. Посади медичних сестер лікарських кабінетів устанавлюються відповідно до посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом.

2.2. Посади лаборантів, фельдшерів-лаборантів, рентгенаб-рантів, медичних статистиків, медичних сестер кабінету функціональної діагностики, старшої медичної сестри реєстратури та поліклініки встановлюються відповідно до пп. 2.8а–2.10, 2.16, 2.17, 2.22, 2.23 підрозділу I розділу Б.

2.3. Посади медичних реєстраторів устанавлюються з розрахунку 1 посада на 8 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ:

3.1. Посада сестри-господарки встановлюється відповідно до посади завідуючого поліклінікою.

3.2. Посади молодших медичних сестер устанавлюються відповідно до пп. 3.2в, 3.2г, 3.2ж та 3.2и підрозділу I розділу Б.

VII. Штатні нормативи медичного персоналу структурних підрозділів міських поліклінік

А. Штатні нормативи медичного та педагогічного персоналу відділень (кабінетів) відновного лікування міських поліклінік, розташованих у містах з населенням понад 25 тис. осіб

ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1. Посади лікарів: ортопедів-травматологів, кардіологів, невропатологів та терапевтів устанавлюються з розрахунку 1 посада (сумарно) на 50 тис. осіб дорослого населення, прикріпленого для відновного лікування.

2. У штаті поліклініки, де організоване відділення відновного лікування з числом лікарських посад не менше 4, додатково встановлюються посади лікаря з функціональної діагностики та лікаря-рефлексотерапевта з розрахунку 0,25 посади на 50 тис. населення.

3. Посада завідуючого відділенням відновного лікування вводится залежно від числа лікарських посад, установлених у відділенні:

- до 8 посад – замість 0,5 посади лікаря;
- більше 8 посад лікарів – понад ці посади.

СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

4. Посади медичних сестер лікарських кабінетів встановлюються відповідно до посад лікарів, передбачених пп. 1 та 2 цього підрозділу.

5. У штаті поліклініки додатково встановлюються посади:

- а) медичних сестер з масажу – з розрахунку 1 посада на 2 посади лікаря-ортопеда-травматолога, лікаря-кардіолога та лікаря-невропатолога відділення відновного лікування;
 - б) медичних сестер (інструкторів) з лікувальної фізкультури – з розрахунку 1 посада на кожну посаду лікаря-ортопеда-травматолога, лікаря-кардіолога та лікаря-невропатолога відділення відновного лікування;
 - в) інструкторів з трудової терапії з розрахунку – 1 посада на 2 посади лікаря-ортопеда-травматолога, лікаря-кардіолога та лікаря-невропатолога відділення відновного лікування.
6. Посада старшої медичної сестри встановлюється відповідно до посади завідуючого відділенням.

МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

7. Посади молодших медичних сестер встановлюються з розрахунку 1 посада на 5 посад лікарів, установлених за пп. 1–3 цього підрозділу.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

8. Посади логопедів встановлюються залежно від обсягу роботи з розрахунку 1 посада на 100 тис. дорослого населення.

Примітка. Посади психологів встановлюються залежно від обсягу роботи.

Б. Про штати кабінетів рефлексо- та лазеротерапії

Кабінети рефлексо- та лазеротерапії організуються у складі міських поліклінік та міських лікарень (медико-санітарних частин), спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів за рахунок уведення замість установлених закладу посад фізіотерапевтичного відділення (кабінету) посад лікарів-рефлексотерапевтів з розрахунку 1 посада лікаря на 40 тис. населення з навантаженням 18 хворих у зміну. Посади медичних сестер встановлюються відповідно до посад лікарів зазначених кабінетів.

В. Про штати консультативних геріатричних кабінетів

1. Штати геріатричних кабінетів, що організуються у складі поліклінік, встановлюються в індивідуальному порядку за рахунок чисельності посад відповідного медичного персоналу, встановленої за діючими штатними нормативами всім амбулаторно-поліклінічним закладам (підрозділам), які розташовані в містах, де утворюються вказані кабінети.

2. Крім того, додатково встановлюється посада лікаря для організації надання медичної допомоги ветеранам, самотнім та людям похилого віку (старших 70 років) з розрахунку 1,5 посади на 10 тис. осіб та медичної сестри – відповідно до посад лікарів.

Г. Про штати кабінетів для лікування хворих зі статевими розладами

Кабінети для лікування хворих зі статевими розладами організуються в міських поліклініках з населенням 300 тис. і більше з розрахунку 1 посада лікаря-сексопатолога і 1 посада медичної сестри на кожні 500 тис. міського населення в межах чисельності, встановленої за нормативами для всіх поліклінічних закладів міста.

Г. Про штати психотерапевтичних кабінетів і кабінетів з народної та нетрадиційної медицини

Посади медичного персоналу психотерапевтичних кабінетів та кабінетів з народної та нетрадиційної медицини встановлюються за штатними нормативами відповідних підрозділів (розділ Е).

Д. Про штати пунктів охорони здоров'я при автопідприємствах

При автопідприємствах фельдшерські пункти охорони здоров'я утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спецкоштів.

Е. Штатні нормативи медичного та іншого персоналу лабораторій контактної корекції зору, які утримуються за рахунок спеціальних коштів

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1.1. Посада завідуючого лабораторією – лікаря-офтальмолога встановлюється в кожній лабораторії, якій за штатними нормативами встановлено не менше 2 посад лікарів-офтальмологів.

У лабораторіях, де встановлено до 4 посад лікарів-офтальмологів, посада завідуючого лабораторією вводиться замість 1 посади лікаря. При числі встановлених посад лікарів-офтальмологів від 4 до 10 посада завідуючого вводиться замість 0,5 посади лікаря.

1.2. Посади лікарів-офтальмологів устанавлюються з розрахунку 1 посада на 250–300 осіб, які забезпечуються контактними лінзами, що виготовляються в лабораторії.

Вказаний розрахунок передбачає потребу проведення консультативної роботи та диспансерного догляду за особами, які забезпечуються контактними лінзами.

При виконанні лабораторією функції підбору готових лінз в її штаті додатково встановлюються посади лікарів-офтальмологів за штатними нормативами кабінетів контактної корекції зору.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

2.1. Посада старшої медичної сестри встановлюється відповідно до посади завідуючого лабораторією. У лабораторіях, де встановлено до 4 посад медичних сестер, посада старшої медичної сестри вводиться замість 1 посади медичної сестри. При числі встановлених посад медичних сестер більше 4 – посада старшої медичної сестри вводиться замість 0,5 посади медичної сестри.

2.2. Посади медичних сестер устанавлюються відповідно до посад лікарів-офтальмологів, передбачених п. 1.2 цього розділу.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади молодших медичних сестер встановлюються в лабораторіях, яким за діючими штатними нормативами встановлено:

- а) до 4 посад лікарів-офтальмологів – 1 посада;
- б) понад 4 посад лікарів-офтальмологів – 2 посади.

4. ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИЙ ТА ІНШИЙ ПЕРСОНАЛ

4.1. Посада провідного інженера встановлюється в лабораторії, яка виготовляє понад 400 контактних лінз на рік.

4.2. Посади інженерів устанавлюються при виготовленні в лабораторії на рік:

- а) понад 1300 контактних лінз – 1 посада;
- б) понад 2000 контактних лінз – 2 посади.

4.3. 0,5–1 посада художника ектопротезного кабінету встановлюється залежно від обсягу роботи.

4.4. Посада медичного оптика вводиться з розрахунку 1 посада на 450–500 контактних лінз на рік, що виготовляються в лабораторії.

Є. Штатні нормативи медичного персоналу кабінетів контактної корекції зору, які утримуються за рахунок спеціальних коштів

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади лікарів-офтальмологів устанавлюються з розрахунку 1 посада на 400–450 осіб, яким забезпечується підбір контактних лінз.

Вказаний розрахунок передбачає потребу проведення консультативної роботи та диспансерного догляду за особами, які забезпечуються контактними лінзами.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади медичних сестер устанавлюються відповідно до посад лікарів-офтальмологів, устанавлених відповідно до п. 1 цього підрозділу.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади молодших медичних сестер устанавлюються з розрахунку 1 посада на 3 посади лікаря-офтальмолога.

VIII. Штатні нормативи медичного персоналу стоматологічних поліклінік, розташованих у містах з населенням понад 25 тис. осіб

ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1. Посади лікарів-стоматологів і лікарів-стоматологів-хірургів устанавлюються з розрахунку 4 посади сумарно на 10 тис. осіб дорослого населення.

2. Посади лікарів-стоматологів-ортопедів, що утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів, устанавлюються залежно від потреби населення і обсягу цієї роботи.

3. Посади лікарів для забезпечення консультативної і організаційно-методичної роботи зі стоматології встановлюються в штаті однієї зі стоматологічних поліклінік обласного підпорядкування та центральних басейнових з розрахунку 0,2 посади сумарно на 100 тис. осіб дорослого населення, прикріпленого до вказаної поліклініки за цими видами допомоги.

Посада завідуючого оргметодкабінетом устанавлюється у штаті обласної поліклініки замість 0,5 посади лікаря.

4. Посади лікарів-рентгенологів устанавлюються з розрахунку 1 посада на 15 тис. рентгенівських знімків на рік.

5. Посади лікарів-фізіотерапевтів устанавлюються за рішенням органу охорони здоров'я з розрахунку 0,1 посади на 15 тис. осіб дорослого прикріпленого населення.

6. Посади завідуючих відділеннями встановлюються:

а) стоматологічним: 1 посада на кожні 12 посад лікарів-стоматологів і лікарів-стоматологів-хірургів, що встановлені поліклініці за діючими штатними нормативами, але не більше 3 посад на поліклініку;

б) ортопедичним (утримується на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів): 1 посада на поліклініку, якій за діючими штатними нормативами встановлено не менше 4 посад лікарів-стоматологів-ортопедів.

Два ортопедичних відділення зі встановленням посад завідуючих у кожному з них можуть створюватись при числі посад лікарів-стоматологів-ортопедів понад 12.

7. Посада заступника головного лікаря з медичної частини встановлюється в штаті стоматологічної поліклініки, якій встановлено

не менше 40 лікарських посад, у центральній басейновій – не менше 30 лікарських посад з урахуванням посад, які утримуються на госпрозрахунку, враховуючи посаду головного лікаря.

СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

8. Посади медичних сестер лікарських кабінетів встановлюються з розрахунку 1 посада на:

- а) 1 посаду лікаря-стоматолога-хірурга, лікаря-стоматолога;
- б) 1 посаду лікаря-стоматолога-ортопеда (ця посада утримується на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів).

9. Посади зубних техніків зуботехнічної лабораторії, що утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів, встановлюються залежно від обсягів роботи із зубопротезування, що визначаються за діючими нормами часу на зуботехнічні роботи.

10. Посади рентгенлаборантів встановлюються з розрахунку 1 посада в зміну.

11. Посади медичних сестер з фізіотерапії встановлюються з розрахунку 1 посада на 15 тис. умовних фізіотерапевтичних одиниць на рік але не менше 1 посади на поліклініку.

12. Посади медичних статистиків встановлюються з розрахунку 1 посада на 40 посад лікарів-стоматологів усіх спеціальностей але не менше 1 посади на поліклініку.

При розрахунках штатів стоматологічних поліклінік обласного підпорядкування, в яких вводяться посади лікарів відповідно до п. 2 цих штатних нормативів, може додатково вводитись 1 посада медичного статистика.

13. Посади медичних реєстраторів встановлюються з розрахунку 1 посада на 7 посад лікарів-стоматологів всіх спеціальностей.

14. Посада старшого зубного техника зуботехнічної лабораторії, що утримується на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів, встановлюється на кожні 10 посад зубних техніків, але не менше 1 посади.

15. Посада завідуючого зуботехнічною лабораторією (завідуючого виробництвом), що утримується на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів, встановлюється в кожній поліклініці.

При цьому в поліклініках, яким за діючими штатними нормативами встановлено менше 15 посад зубних техніків і старших зубних

техніків, ця посада вводиться замість 1 посади старшого зубного техніка.

16. Посада старшої медичної сестри реєстратури встановлюється в поліклініках, яким за діючими штатними нормативами встановлено не менше 10 посад медичних реєстраторів, замість однієї з них.

17. Посада старшої медичної сестри ортопедичного відділення встановлюється в поліклініках, яким за діючими штатними нормативами встановлено не менше 12 посад лікарів-стоматологів-ортопедів.

18. Посада головної медичної сестри поліклініки встановлюється в поліклініках, зарахованих до I–IV груп за оплатою праці керівних працівників закладів охорони здоров'я.

МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

19. Посада сестри-господині встановлюється в поліклініках, яким установлено від 20 до 40 лікарських посад, у центральних районних поліклініках – від 20 до 30.

20. Посади молодших медичних сестер устанавлюються з розрахунку 1 посада на:

- 1 посаду лікаря-стоматолога-хірурга;
- 3 посади лікарів-стоматологів;
- 3 посади лікарів-стоматологів-ортопедів. Ці посади утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів;
- 2 посади медичних сестер з фізіотерапії;
- 20 посад зубних техніків. Ці посади утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів;
- 1 посаду рентгенлаборанта;
- реєстратуру.

Примітки: 1. Розрахунок числа посад медичного персоналу лікарів-анестезіологів і медичних сестер-анестезисток та персоналу централізованої стерилізаційної здійснюється за штатними нормативами зазначених підрозділів (розділ Е).

2. При введенні в зуботехнічних лабораторіях поопераційного розподілу праці можуть вводитися посади полірувальників і ливарників залежно від обсягів роботи, що визначаються за діючими нормами часу на зуботехнічні роботи.

3. При розрахунках посад залежно від чисельності населення в розрахунок приймається його чисельність за даними органів статистики.

До числа дорослого населення, яке враховується при розрахунках штатів поліклініки за діючими штатними нормативами, належать особи віком 15 років і старші.

Чисельність прикріпленого до стоматологічної поліклініки населення для надання відповідних видів допомоги вилучається при розрахунку посад медичного персоналу за цими розділами роботи інших амбулаторно-поліклінічних закладів (підрозділів).

4. Установлення посад медичного персоналу понад діючі штатні нормативи не допускається.
5. Штати медичного та іншого персоналу денних стаціонарів та стаціонарів денного перебування встановлюються за штатними нормативами відповідних структурних підрозділів лікувальних закладів, наведеними у розділі Е.
6. У разі реєстрації на території, яку обслуговує поліклініка, ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД кількістю понад 300, у штаті кабінету інфекційних захворювань додатково встановлюється 0,5 посади лікаря-інфекціоніста та 0,5 посади медичної сестри.
7. До посад лікарів, що ведуть амбулаторний прийом, залежно від числа яких розраховуються окремі посади медичного персоналу, не належать посади лікарів: лаборантів, рентгенологів, радіологів, фізіотерапевтів, дієтологів, анестезіологів, статистиків, методистів, швидкої медичної допомоги, з лікувальної фізкультури, з функціональної діагностики, здоров'я пунктів, для обслуговування дитячих дошкільних закладів і шкіл, районних педіатрів.
8. При розрахунку чисельності посад медичного персоналу допоміжних лікувально-діагностичних підрозділів враховуються посади лікарів-стоматологів усіх найменувань і зубних лікарів, передбачених поліклініці за штатними нормативами на прикріплене населення незалежно від того, яким закладом йому надається цей вид допомоги у зв'язку з централізацією стоматологічної служби.

У поліклініці (амбулаторії), де зосереджені посади лікарів-стоматологів і зубних лікарів, при визначенні числа посад медичного персоналу допоміжних лікувально-діагностичних підрозділів повинно враховуватися тільки те число посад лікарів-стоматологів і зубних лікарів, яке може бути введено в штати цієї поліклініки (амбулаторії), виходячи з чисельності населення, що обслуговується даною поліклінікою (амбулаторією).

При розрахунках числа посад медичних реєстраторів і статистиків ураховуються посади лікарів-стоматологів і зубних лікарів у тих поліклініках (амбулаторіях), де вони додатково введені.

9. Посади лікарів загальної практики – сімейних лікарів можуть уводитися за рішенням органу охорони здоров'я в межах штатної чисельності лікарів дільничної служби (лікарів-терапевтів дільничних та лікарів-педіа-

трів дільничних) з розрахунку 1 посада на 1500 осіб дорослого і дитячого населення.

Посади дільничних медичних сестер устанавлюються з розрахунку 2 посади на посаду лікаря загальної практики.

10. За рішенням органу охорони здоров'я в одній з поліклінік міста (адміністративного району) може бути організовано надання невідкладної стоматологічної допомоги (у нічний час, святкові та вихідні дні) із введенням додатково посад:
 - лікар-стоматолог або лікар-стоматолог-хірург – 2,5 посади;
 - медична сестра – 2,5 посади;
 - молодша медична сестра – 2,5 посади.
11. У штатні розклади можуть вводитися тільки цілі, 0,25, 0,5, 0,75 або 1 посади. Округлення проводиться за однойменними посадами таким чином: підсумкові цифри менше 0,13 відкидаються, цифри 0,13–0,37 округляються до 0,25; цифри 0,38–0,62 округляються до 0,5; цифри 0,63–0,87 округляються до 0,75, а понад 0,87 – до одиниці. У такому ж порядку проводиться округлення за категоріями персоналу (лікарі, середній медичний персонал, молодший медичний персонал та ін.), але лише в цілому по закладу. Якщо в результаті округлення за посадою лікаря-ревматолога одержано менше 1 посади, то округлення проводиться до повної посади.
12. Посади лікарів-інтернів можуть уводитись в закладах за рішенням органу охорони здоров'я понад посади лікарів, устанавлених за цими штатними нормативами.

Розділ В

ТИПОВІ ШТАТИ АДМІНІСТРАТИВНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ГОСПОДАРСЬКО-ОБСЛУГОВУВАЛЬНОГО ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (КРИМ АПТЕЧНИХ)

І. Посади керівних працівників, спеціалістів і службовців

1. Багатопрофільні лікувальні заклади, які мають амбулаторно-поліклінічні підрозділи; диспансери, які мають стаціонари; пологові будинки, які мають жіночі консультації; госпіталі для інвалідів війни:

Посада	Кількість посад
1.1. Головний лікар	1 посада в кожному закладі. У закладах з числом ліжок до 30 ця посада встановлюється замість лікарської посади, від 30 до 50 ліжок включно – замість 0,5 лікарської посади

Продовження таблиці

Посада	Кількість посад
1.2. Заступник головного лікаря з економічних питань*	1 посада в закладах на 100 і більше ліжок
1.3. Заступник головного лікаря з технічних питань*	1 посада у закладах, зарахованих до I–II груп з оплати праці, у спеціалізованих закладах – до I–III груп з оплати праці (посада вводиться замість посади головного інженера)
1.4. Завідуючий господарством	0,5 посади у закладах з числом ліжок до 100; 1 посада у закладах з числом ліжок понад 100, крім того: – 1 посада на кожен поліклініку (у т. ч. стоматологічну) з числом лікарських посад не менше 15, яка розташована в окремому приміщенні на відстані не менше 2 км від лікарні; – на кожне стаціонарне відділення (групу відділень) лікарні з кількістю ліжок не менше 25, яке розташоване на відстані не менше 2 км від населеного пункту, в якому розташована лікарня
1.5. Головний бухгалтер	1 посада в кожній бухгалтерії. У закладі, якому введено до 3 посад бухгалтерських працівників, ця посада встановлюється замість однієї з них, від 3 до 6 – замість 0,5 посади бухгалтера
1.6. Заступник головного бухгалтера, бухгалтер, обліковець, старший касир	За штатними нормативами централізованих бухгалтерій при бюджетних закладах охорони здоров'я, виходячи з показників закладу
1.7. Касир	0,5 посади в закладах з чисельністю працівників до 150. У закладах з чисельністю працівників понад 150 зазначена посада встановлюється за типовими штатними нормативами централізованих бухгалтерій при бюджетних закладах охорони здоров'я, виходячи з показників даного закладу
1.8. Начальник відділу кадрів	1 посада в закладах, зарахованих до I–III груп з оплати праці керівних працівників, замість однієї посади інспектора з кадрів
1.9. Старший інспектор з кадрів	Уводиться замість посади інспектора з кадрів. Кількість посад старших інспекторів з кадрів не може перевищувати 50 % числа посад інспекторів. У закладах, яким уведено 0,5 або 1–1,5 посади інспектора з кадрів, відповідно вводиться 0,5 або 1 посада старшого інспектора

Продовження таблиці

Посада	Кількість посад
1.10. Інспектор з кадрів	0,5 посади в закладах зі штатною чисельністю працівників до 200. З розрахунку 1 посада на 350 працівників від 200, але не більше 4 посад
1.11. Інспектор з ведення військовозобов'язаних та призовників	0,5 посади за наявності на обліку від 200 до 500 військовозобов'язаних і призовників; 1 посада за наявності на обліку від 500 до 2000 військовозобов'язаних і призовників; 2 посади – від 2000 до 4000 військовозобов'язаних і призовників
1.12. Завідуючий канцелярією	1 посада в закладах на 800 і більше ліжок
1.13. Діловод	1 посада в закладах на 400 і більше ліжок
1.14. Секретар-друкарка	1 посада в закладах на 50 і більше ліжок
1.15. Начальник планово-економічного відділу	1 посада в закладах, яким за штатними нормативами не передбачено посаду заступника головного лікаря з економічних питань
1.16. Економіст з праці	0,5 посади у закладах з числом штатних посад до 200; 1 посада – від 200 до 500 штатних посад; 1,5 посади – від 500 до 800 штатних посад; 2 посади – від 800 до 1200 штатних посад; 3 посади – на 1200 і більше штатних посад
1.17. Економіст з фінансової роботи	У закладах, які не обслуговуються централізованими бухгалтеріями: – 0,5 посади – до 200 працівників; – 1 посада – від 200 до 500 працівників; – понад 500 працівників з розрахунку 1 посада на 500 працівників. При наданні платних послуг з числом штатних посад лікарів до 5 – 0,5 посади, понад 5 – 1 посада (утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спецкоштів)
1.18. Завідуючий бібліотекою	1 посада в закладах на 350 і більше ліжок, що мають бібліотеки, які можуть бути зараховані до груп з оплати праці керівних працівників У пологових будинках, інфекційних і шкірно-венерологічних лікарнях (диспансерах) ця посада не вводиться

Продовження таблиці

Посада	Кількість посад
1.19. Старший бібліотекар, бібліотекар	0,5 посади в закладах до 300 ліжок; 1 посада – понад 300 ліжок за наявності бібліотеки, які не можуть бути зараховані до груп з оплати праці керівних працівників. У пологових будинках, інфекційних та шкірно-венерологічних лікарнях (диспансерах) ця посада не вводиться
1.20. Інженер	0,5 посади в закладах з числом ліжок до 100; 1 посада в закладах від 100 до 400 ліжок; 2 посади в закладах понад 400 ліжок і додатково 1 посада на кожні 400 ліжок понад 800 ліжок. При розрахунку цих посад для центральних районних, центральних міських і центральних басейнових лікарень ураховується також число ліжок у підвідомчих закладах, яким за штатними нормативами не передбачено введення посад інженерів або техніків
1.21. Інженер з охорони праці та техніки безпеки	0,5 посади в закладах з чисельністю працівників від 50 до 100; 1 посада в закладах з чисельністю працівників від 101 до 500 осіб; може додатково вводиться 0,5 посади – понад 500 осіб за наявності небезпечних та шкідливих виробничих факторів. При встановленні цих посад для центральних районних, центральних міських і центральних басейнових лікарень ураховується також чисельність працівників підвідомчих закладів, яким за штатними нормативами не передбачено введення цієї посади
1.22. Інженер з метрології	0,5 посади в закладах за наявності до 500 засобів вимірювання; 1 посада – 500 і більше засобів вимірювання
1.23. Технік	1 посада: – у закладах до 300 ліжок; – у закладах на 300 і більше ліжок з розрахунку 1 посада на 350 ліжок; – у кожній поліклініці на 40 і більше лікарських посад, яка входить до складу лікарні і розташована у відокремленому приміщенні. При розрахунку посад техніків для центральних районних, центральних міських та центральних басейнових лікарень враховується також число ліжок у підвідомчих закладах, яким за штатними нормативами ця посада не передбачена

Продовження таблиці

Посада	Кількість посад
1.24. Юрисконсульт	0,5 посади: <ul style="list-style-type: none"> – у закладах від 150 до 500 ліжок; – у пологових будинках, які мають жіночу консультацію з кількістю лікарських посад менше 5 і стаціонар від 80 до 180 ліжок, госпіталях з числом ліжок до 150; 1 посада: <ul style="list-style-type: none"> – у закладах на 500 і більше ліжок; – у госпіталях з числом ліжок понад 150; – у пологових будинках, які мають жіночі консультації на 5 і більше лікарських посад. При меншому числі лікарських посад ця посада вводиться за наявності 150 і більше ліжок; – наркологічних і психоневрологічних республіканських (АР Крим), обласних та міських (з населенням понад 800 тис. осіб) диспансерах; міських шкірно-венерологічних диспансерах, які обслуговують не менше 200 тис. населення; – за відсутності психоневрологічного диспансеру ця посада вводиться в одній із психіатричних лікарень, яка має диспансерне відділення
1.25. Завідуючий пральнею	1 посада в закладах, яким установлено не менше 6 машиністів із прання та ремонту спецодягу, а за можливості зарахування пралень до груп за оплатою праці керівних працівників – незалежно від кількості машиністів
1.26. Завідуючий складом	1 посада на склад замість 0,5 посади комірника
1.27. Агент з постачання	1 посада в закладах від 150 до 1000 ліжок, 2 посади – понад 1000 ліжок (у пологових будинках – 1 посада на 100 і більше ліжок)
1.28. Начальник гаража	1 посада за наявності понад 50 одиниць рухомого складу (автомобілів, тракторів, шляхових та інших машин), крім електро- і автовізків та інших засобів
1.29. Старший механік гаража	1 посада за наявності від 25 до 50 одиниць рухомого складу (автомобілів, тракторів, шляхових та інших машин), крім електро- і автовізків та інших засобів
1.30. Механік гаража	1 посада за наявності від 15 до 25 одиниць рухомого складу (автомобілів, тракторів, шляхових та інших машин), крім електро- і автовізків та інших засобів

Закінчення таблиці

Посада	Кількість посад
1.31. Диспетчер автомобільного транспорту	1 посада за наявності до 50 одиниць рухомого складу (автомобілів, тракторів, шляхових та інших машин), крім електро- і автовізків та інших засобів, 1,5 посади – понад 50 одиниць.
1.32. Друкарка або оператор ЕОМ	З розрахунку 1 посада на 8000 машинописних аркушів службової документації на рік, але не менше 1 посади в центральній районній, центральній міській та центральній базейновій лікарні з числом ліжок не менше 110
1.33. Начальник штабу цивільної оборони	1 посада вводиться в закладах, зарахованих до I–III груп з оплати праці керівних працівників
1.34. Інженер штабу цивільної оборони	У закладах, зарахованих до IV–V груп з оплати праці, посада інженера штабу цивільної оборони вводиться з розрахунку: <ul style="list-style-type: none"> – 0,25 посади в закладах з числом лікарських посад до 30; – 0,5 посади в закладах з числом лікарських посад від 30 до 50; – 0,75 посади в закладах з числом лікарських посад понад 50

2. Багатопрофільні лікувальні заклади і пологові будинки, які не мають амбулаторно-поліклінічних підрозділів (у т. ч. жіночих консультацій), спеціалізовані лікарні, диспансери, санаторії, центри:

Найменування посад	Кількість посад
2.1. Головний лікар	1 посада в кожному закладі. У закладах з кількістю ліжок до 40 ця посада встановлюється замість однієї лікарської посади, від 40 до 60 ліжок – замість 0,5 посади лікаря
2.2. Заступник головного лікаря з економічних питань	1 посада: <ul style="list-style-type: none"> – у закладах, віднесених до I–III груп з оплати праці керівних працівників; – у пологових будинках від 100 і більше ліжок; – у санаторіях від 200 ліжок, а в дитячих санаторіях від 150 ліжок; – у клініках НДІ з числом ліжок понад 100
2.3. Заступник головного лікаря з технічних питань, заступник	За нормативами, встановленими пп. 1.3 та 1.4

Продовження таблиці

Найменування посад	Кількість посад
головного лікаря з господарської частини	
2.4. Завідуючий господарством	1 посада: – у дитячих лікарнях на 50 і більше ліжок; – у пологових будинках на 80 і більше ліжок; – у лікарнях, у т. ч. спеціалізованих, санаторіях та інших лікувальних закладах на 100 і більше ліжок
2.5. Головний бухгалтер	За нормативами, передбаченими п. 1.6
2.6. Заступник головного бухгалтера, бухгалтер, обліковець, старший касир	За нормативами для централізованих бухгалтерій при бюджетних закладах охорони здоров'я, виходячи з показників закладу
2.7. Касир	За нормативами, передбаченими п. 1.8
2.8. Начальник відділу кадрів, старший інспектор з кадрів, інспектор з кадрів, інспектор з ведення військовозобов'язаних та призовників	За нормативами, передбаченими пп. 1.9, 1.10, 1.11, 1.12
2.9. Завідуючий канцелярією	1 посада в закладах на 800 і більше ліжок
2.10. Діловод, секретар-друкарка, друкарка	За нормативами, передбаченими пп. 1.14, 1.15, 1.33
2.11. Начальник планово-економічного відділу	За нормативами, передбаченими п. 1.16
2.12. Економіст з праці	За нормативами, передбаченими п. 1.17
2.13. Економіст	За нормативами, передбаченими п. 1.18
2.14. Завідуючий бібліотекою, старший бібліотекар, бібліотекар	За нормативами, передбаченими пп. 1.19, 1.20
2.15. Інженер, інженер з метрології, технік	За нормативами, передбаченими пп. 1.21, 1.23, 1.24
2.16. Юрисконсульт	0,5 посади: – у закладах від 150 до 500 ліжок; у пологових будинках від 80 до 150 ліжок; госпіталях до 150 ліжок;

Закінчення таблиці

Найменування посад	Кількість посад
	1 посада: – у закладах на 500 і більше ліжок; у пологових будинках на 150 і більше ліжок; госпіталях – понад 150 ліжок
2.17. Інженер з охорони праці та техніки безпеки	За нормативами, передбаченими п. 1.22
2.18. Завідуючий пральнею, завідуючий складом, агент з постачання, начальник гаража, старший механік гаража, механік гаража, диспетчер автомобільного транспорту	За нормативами, передбаченими пп. 1.26, 1.27, 1.28, 1.29, 1.30, 1.31, 1.32
2.19. Акомпаніатор	0,5 посади в санаторіях для дорослих на 100–190 ліжок, розташованих у містах; 1 посада: – у санаторіях для дорослих на 200 і більше ліжок, розташованих у містах; у санаторіях на 100 і більше ліжок, розташованих поза містом
2.20. Культурорганізатор	1 посада в санаторіях для дорослих
2.21. Евакуатор	1 посада в усіх санаторіях, розташованих поза містом і курортним селищем на відстані понад 5 км від залізничної станції або водної пристані
2.22. Начальник штабу цивільної оборони, інженер	За нормативами, передбаченими пп. 1.34, 1.35
2.23. Завідуючий камерою схову	0,5 посади у санаторіях до 200 ліжок, 1 посада – понад 200 ліжок

3. Амбулаторно-поліклінічні заклади (крім пунктів охорони здоров'я, фельдшерсько-акушерських і медичних пунктів), диспансери, які не мають стаціонарів, жіночі консультації, консультативно-діагностичні, діагностичні та медичні центри:

Найменування посад	Кількість посад
3.1. Головний лікар	1 посада в кожному закладі. У закладах з числом лікарських посад до 5 ця посада встановлюється замість однієї посади лікаря; від 5 до 15 (у диспансерах – від 5 до 10) – замість 0,5 посади лікаря

Продовження таблиці

Найменування посад	Кількість посад
3.2. Заступник головного лікаря з економічних питань	1 посада: – у закладах з числом лікарських посад понад 40, у центральній районній поліклініці – понад 30 посад
3.3. Заступник головного лікаря з технічних питань	За нормативами, передбаченими п. 1.3 у закладах, що оснащені складним медичним та іншим обладнанням і апаратурою
3.4. Завідуючий господарством	0,5 посади в закладах з числом лікарських посад від 5 до 40, 1 посада в закладах з числом лікарських посад понад 40, у центральних районних поліклініках – понад 20 посад
3.5. Головний бухгалтер	За нормативами, передбаченими п. 1.6
3.6. Заступник головного бухгалтера, бухгалтер, обліковець, старший касир	За штатними нормативами централізованих бухгалтерій при бюджетних закладах охорони здоров'я, виходячи з показників закладу
3.7. Касир	За нормативами, передбаченими п. 1.8
3.8. Начальник відділу кадрів, старший інспектор з кадрів, інспектор з кадрів, інспектор з ведення військовозобов'язаних та призовників	За нормативами, передбаченими пп. 1.9–1.12
3.9. Секретар-друкарка, оператор ЕОМ	1 посада в закладах з числом лікарських посад 40 і більше
3.10. Інженер	0,5 посади в закладах з числом лікарських посад до 70; 1 посада в закладах з числом лікарських посад понад 70. Для центральних районних поліклінік враховується також число лікарських посад у підвідомчих закладах, яким за штатними нормативами не передбачено посад інженерів і техніків
3.11. Технік	0,5 посади в закладах з числом лікарських посад до 40; 1 посада в закладах з числом лікарських посад понад 40. Для центральних районних поліклінік враховується також число лікарських посад у підвідомчих закладах, яким за штатними нормативами не передбачається посад інженерів і техніків

Закінчення таблиці

Найменування посад	Кількість посад
3.12. Інженер з охорони праці та техніки безпеки	За нормативами, передбаченими п. 1.22, для центральних районних поліклінік застосовуються нормативи, встановлені для центральних районних лікарень
3.13. Юрисконсульт	0,5 посади в жіночій консультації з числом лікарських посад 5–10. 1 посада: <ul style="list-style-type: none"> – у жіночій консультації з числом лікарських посад понад 10; – у дитячій поліклініці, яка обслуговує 15 і більше тис. дітей. При обслуговуванні меншої кількості дітей ця посада вводиться з розрахунку на 15 тис. дітей; – у шкірно-венерологічному диспансері республіканського (АР Крим), обласного, міського (з населенням не менше 200 тис. осіб) підпорядкування; – у наркологічному і психоневрологічному диспансерах республіканського (АР Крим), обласного, міського з (населенням понад 800 тис. осіб) підпорядкування
3.14. Агент з постачання	1 посада в закладах з числом лікарських посад понад 100
3.15. Економіст з праці	За нормативами, передбаченими п. 1.17
3.16. Економіст	За нормативами, передбаченими п. 1.18
3.17. Начальник гаража, старший механік гаража, механік гаража, диспетчер автомобільного транспорту	У центральних районних поліклініках за нормативами, передбаченими пп. 1.29, 1.30, 1.31, 1.32
3.18. Діловод	1 посада в закладах з числом лікарських посад понад 100
3.19. Начальник штабу цивільної оборони, інженер	За нормативами, передбаченими п. 1.34, 1.35

II. Посади працівників у закладах, передбачених пп. 1–3

Посада	Кількість одиниць	Показники на введення
1.1. Береговий матрос	1	На рятувальний пост на період купального сезону в санаторіях, які мають закріплений пляж
1.2. Водій автомобіля	1	На санітарний автомобіль у зміну. На автомобіль будь-якого типу
1.3. Водій мототранспортних засобів	1	На мотоцикл, моторолер та інші мототранспортні засоби, зараховані до категорії "а", що застосовуються для перевезення вантажу
1.4. Водій електро- і автовізка	1	На електро- і автовізок, що застосовується для перевезення вантажу
1.5. Візник	1	На 1 робочого коня
1.6. Гардеробник	–	З розрахунку 1 одиниця на 300 номерів, але не менше одного в зміну осінньо-зимового періоду. У дільничних лікарнях з числом ліжок менше 25, амбулаторіях з числом лікарських посад до 10, будинках дитини, молочних кухнях ця посада не вводиться
1.7. Опалювач	–	З розрахунку один на 10–15 печей у зміну на опалювальний період
1.8. Тракторист	–	1 посада на трактор у закладах, де підвозяться грязі, вода
1.9. Каменяр	1	З розрахунку 1 на: – 30 тис. м ² корисної площі цегляних будівель або 33,7 тис. м ² корисної площі великоблочних і великопанельних будівель, які експлуатуються до 10 років; – 20 тис. м ² або 22,5 тис. м ² відповідно в зазначених спорудах, які експлуатуються понад 10 років
1.10. Тесляр	1	З розрахунку на 250 ліжок або 80 лікарських посад
1.11. Технік з експлуатації та обслуговування вентиляційних систем		З розрахунку на 80 вентиляційних установок та 300 вентиляційних систем
1.12. Механік холодильних установок	1	З розрахунку на 150 одиниць холодильного побутового обладнання; з розрахунку на 15 одиниць промислового холодильного обладнання

Продовження таблиці

Посада	Кількість одиниць	Показники на введення
1.13. Кастелянка	0,5 1 2	На самостійну поліклініку з числом лікарських посад від 25 до 75, на поліклініку з числом лікарських посад від 25 до 50, яка входить до складу лікарні, що розташована відокремлено на відстані не менше 2 км від лікарні; на поліклініку з числом лікарських посад від 50 до 75 у складі лікарні; на поліклініку з числом лікарських посад понад 75; на станцію швидкої медичної допомоги, зараховану до I–IV груп з оплати праці керівних працівників; на кожне пологове відділення від 100 ліжок у складі лікарень; на станцію переливання крові, зараховану до I–IV груп з оплати праці керівних працівників; з розрахунку одна на: 200 ліжок у закладах від 150 ліжок, але не менше однієї у пологових будинках від 100 ліжок
1.14. Кіномеханік	0,5	У центрах здоров'я на кіноустановку при кількості днів показу фільмів від 8 і більше на місяць; у санаторіях – за наявності діючої кіноустановки для демонстрування фільмів хворим
1.15. Комірник	0,5 1	У закладах від 75 до 120 ліжок, у центральних районних лікарнях – від 50 до 95 ліжок; у закладах від 125 до 200 ліжок (місць), а в центральних районних лікарнях – від 100 до 150 ліжок; у закладах понад 200 (у центральних районних лікарнях – понад 150) ліжок додатково з розрахунку 1 посада на 250 ліжок
1.16. Покрівельник	–	З розрахунку один на: – 10 300 м ² сталеві покрівлі; – 9200 м ² рулонової покрівлі (м'якої); – 11 800 м ² покрівлі з шиферних покриттів; – 16 500 м ² покрівлі з асбестоцементних покриттів; – 12 400 м ² черепичної покрівлі
1.17. Ліфтер	1	На вантажний ліфт у зміну
1.18. Муляр і штукатур	–	Сумарно з розрахунку один на: – 20 000 м ² корисної площі у цегляних спорудах, що експлуатуються до 10 років;

Продовження таблиці

Посада	Кількість одиниць	Показники на введення
		<ul style="list-style-type: none"> – 13 500 м² – у зазначених спорудах, що експлуатуються понад 10 років; – 16 000 м² корисної площі у дерев'яних спорудах; – 14 000 м² корисної площі в інших спорудах
1.19. Машиністи з прання та ремонту спецодягу та інші професії робітників пралень:		
1.19.1. Машиніст із прання та ремонту спецодягу	–	При обробленні до 80 тонн сухої білизни на рік з розрахунку один на: <ul style="list-style-type: none"> – 31 кг сухої білизни та спецодягу за зміну при ручному пранні; – 100–120 кг сухої білизни та спецодягу за зміну при машинному пранні; – 25 кг сухої фасонної білизни за зміну при ручному прасуванні; – 45 кг сухої прямої білизни за зміну при ручному прасуванні; – 80–100 кг сухої білизни та спецодягу за зміну при механічному прасуванні;
1.19.2. Робітники пралень	–	При обробленні 80 і більше тонн сухої білизни на рік професії робітників пралень вводяться за нормативами трудових витрат робітників пралень
1.20. Монтажник санітарно-технічних систем і обладнання	–	З розрахунку один на 300 санітарно-технічних точок (раковин, унітазів, ванних або душових установок та ін.)
1.21. Перукар	–	З розрахунку: <ul style="list-style-type: none"> – 0,5 посади у закладах до 300 ліжок; – 1 посада на 300 і більше ліжок
1.22. Палітурник документів	–	За типовими нормами часу на палітурні роботи
1.23. Приймальник золота стоматологічних закладів (підрозділів)	0,5 1	При кількості дорогоцінних металів, що переробляються на рік: <ul style="list-style-type: none"> – від 2 до 15 кг; – понад 15 до 34 кг;

Продовження таблиці

Посада	Кількість одиниць	Показники на введення
	1,5 2	– понад 34 до 50 кг; – понад 50 кг
1.24. Натирач підлоги	–	За типовими нормами часу з натирання підлоги
1.25. Тесляр і столяр будівельні	–	Сумарно з розрахунку один на: – 18 000 м ² корисної площі в цегляних спорудах, що експлуатуються до 10 років; – 11 000 м ² – у зазначених спорудах, що експлуатуються понад 10 років; – 6000 м ² – у зазначених спорудах, що експлуатуються понад 20 років; – 8000 м ² корисної площі у дерев'яних спорудах; – 10 000 м ² корисної площі в інших спорудах
1.26. Приймальник пункту прокату	1	У санаторіях для дорослих за наявності не менше 30 човнів. Час, на період якого вводиться приймальник, визначається органами за підпорядкуванням
1.27. Підсобний (транспортний) робітник	1	– на кожний склад; – на вивезення сміття; – на вантажно-розвантажувальні роботи
1.28. Пічник, робітник зеленого господарства або садівник, прибиральник території та інші робітники, що зайняті на роботах із санітарного утримання територій	–	Усі заклади – за нормами обслуговування на пічні роботи, за типовими нормами часу на роботи з озеленення, за типовими нормами обслуговування для робітників, що зайняті на роботах зі санітарного утримання домовласництва
1.29. Робітник з обслуговування і поточного ремонту споруд, будівель і обладнання	–	Уводиться замість професій робітників (опалювача, каменяра, покрівельника, муляра, штукатура, натирача підлоги, тесляра, столяра, монтажника санітарно-технічних систем і обладнання, склопротиральника, електромонтера), коли за нормативами, передбаченими для кожної професії, не можуть бути встановлені робітники зазначених професій за окремими найменуваннями

Продовження таблиці

Посада	Кількість одиниць	Показники на введення
1.30. Робітники гаражів	–	Заклади, що мають до 50 одиниць рухомого складу (автомобілів, тракторів, шляхових та інших машин), крім електро- і автовізків та інших засобів – за галузевими нормативами
1.31. Службовці та робітники автотранспортних підрозділів (гаражів)	–	Заклади, що мають понад 50 одиниць рухомого складу (автомобілів, тракторів, шляхових та інших машин), крім електро- і автовізків та інших засобів – за галузевими нормативами
1.32. Спеціалісти, службовці і робітники з обслуговування ЕОМ, віваріїв	–	Заклади, які мають відповідні підрозділи та обладнання – за нормативами, що діють у відповідних галузях народного господарства
1.33. Телефоністка місцевого телефонного зв'язку	1	На комутатор у зміну
1.34. Прибиральник службових приміщень	–	З розрахунку 1 посада на: – 250 м ² дерев'яної підлоги; – 350 м ² підлоги, вкритої керамічною плиткою; – 425 м ² підлоги, вкритої лінолеумом; – 550 м ² переходів і тунелів, що з'єднують споруди
1.35. Швачка	–	З розрахунку 1 посада на 200 ліжок
1.36. Електромеханік зв'язку	–	Заклади, що мають автоматичні телефонні станції – за галузевими нормативами, в інших – з розрахунку 1 посада на 100 абонентів
1.37. Електромонтер з обслуговування електроустаткування (електроосвітлювач)	–	З розрахунку один на 750 освітлювальних точок (освітлювальною точкою є вимикач з приєднаними до нього електричними патронами, лампи розжарювання або лампи денного освітлення)
1.38. Газоелектро-зварювальник		0,5 посади – у закладах з числом ліжок від 100 до 200 або від 20 до 40 лікарських посад; 1 посада – у закладах з числом ліжок понад 200 або понад 40 лікарських посад

Закінчення таблиці

Посада	Кількість одиниць	Показники на введення
1.39. Акумуляторник		1 посада за наявності акумуляторної станції
1.40. Сторож (вартівник)		1 посада в зміну на прохідну чи окрему споруду за відсутності прохідної
1.41. Робітник з обслуговування кисневої станції		1 посада у зміну за наявності кисневої станції
1.42. Механік дизельної установки		1 посада у зміну за наявності дизельної установки

Примітки: 1. Штатні нормативи застосовуються в закладах, які відповідають діючій номенклатурі закладів охорони здоров'я.

2. У штатних нормативах передбачені посади інженерів, економістів, техніків, юристконсультів та інших спеціалістів та службовців.

Уведення посад цих спеціалістів і службовців за відповідними категоріями (перша, друга, без категорії) здійснюється залежно від обсягу і характеру роботи, що є в даному закладі, та з урахуванням наявності спеціалістів і службовців відповідної категорії.

3. Посади спеціалістів і службовців, а також професії робітників, передбачені штатними нормативами, вводяться з покладанням на працівника додаткових функцій з відображенням цього в посадових інструкціях:

3.1. Головний інженер, начальник технічного відділу, один з інженерів виконують обов'язки головного метролога закладу і забезпечують належну роботу із застосування технічних засобів сучасної організації праці, якщо посада відповідного працівника (пп. 10.1, 10.7, 1.21 підрозділу I розділу В) не вводиться; інженер з метрології (п. 1.23 підрозділу I розділу В) та інженер (п. 1.21 підрозділу I розділу В), а за відсутності – вищезазначені інженерно-технічні працівники республіканських, обласних лікарень і санепідстанцій, міських (у містах з чисельністю населення понад 1 млн осіб), басейнових санепідстанціях та СЕС на залізницях, які виконують також обов'язки з організації та контролю за виконанням відповідної роботи в підвідомчих закладах.

3.2. Інженерно-технічні працівники центральних районних, центральних міських і центральних басейнових лікарень, крім того, забезпечують організаційно-методичне керівництво і контроль за інженерно-технічним забезпеченням у підвідомчих закладах.

3.3. Заступник головного лікаря з економічних питань (п. 1.2 підрозділу I розділу В), начальник планово-економічного відділу (п. 1.16 підроз-

ділу I розділу В), один з економістів (пп. 1.17, 1.18 підрозділу I розділу В), юрисконсульт (п. 1.25 підрозділу I розділу В) і працівники з кадрів республіканських (АР Крим), обласних, центральних басейнових, центральних районних і центральних міських лікарень, крім своїх функціональних обов'язків, виконують відповідну планово-економічну роботу (у т. ч. з тарифікації працівників, планування і звітності з праці) та роботи з організації і контролю правової і кадрової роботи в усіх підвідомчих закладах.

- 3.4. Завідуючий господарством у закладах, яким за типовими штатними нормативами не встановлюється кастелянка і комірник, виконує їх обов'язки. За наявності в штаті цих закладів сестри-господарки обов'язки кастелянки і комірника розподіляються керівником закладу між завідуючим господарством і сестрою-господаркою.
 - 3.5. Комірник у закладах від 75 до 150 ліжок або місць (у центральних районних і центральних міських лікарнях від 50 до 150 ліжок) виконує обов'язки кастелянки.
 - 3.6. Секретар-друкарка виконує обов'язки інспектора з кадрів і діловода в закладах, яким за штатними нормативами ці посади не встановлюються, якщо посада інспектора з кадрів передбачена, вона виконує обов'язки тільки діловода.
4. У штатні розклади можуть вводитись цілі або 0,25, 0,5 і 0,75 посади (одиниці). При їх розрахунку підсумкові цифри менше 0,13 відкидаються, цифри 0,13–0,37 округлюються до 0,25; цифри 0,38–0,62 округлюються до 0,5; цифри 0,63–0,87 округлюються до 0,75, а понад 0,87 – до одиниці.
- Якщо за кількома найменуваннями складається по 0,25, 0,5 або 0,75 посади (одиниці), то допускається їх об'єднання за категоріями персоналу (службовці, робітники) за одним із найменувань з виконанням функцій за посадами (професіями), що об'єднуються.
5. При розрахунку чисельності посад, установлених за штатними нормативами залежно від чисельності працівників, у розрахунок приймаються звітні дані за попередній період про фактичну кількість працівників на кінець звітного періоду з урахуванням приросту (скорочення) посад і коефіцієнта сумісництва, що склався.
 6. У межах чисельності та найменування посад, установлених закладу за штатними нормативами для відповідних розділів роботи, можуть вводитись посади працівників нижчої кваліфікації за рахунок посад працівників вищої кваліфікації.
 7. Якщо об'єднуються служби або окремі види роботи в кількох закладах, то посади службовців і професії робітників установлюються за штатними нормативами цих закладів і уводяться у штат того закладу, в якому централізуються ці служби (роботи).

При цьому може вводиться не більше однієї посади заступника головного лікаря з економічних питань, начальника відділу кадрів, головного інженера, головного механіка, головного енергетика, начальників відділів і служб та керівників інших структурних підрозділів.

8. Якщо заклади обслуговуються централізованими бухгалтеріями або іншими спеціалізованими підприємствами, закладами, організаціями, то відповідні посади службовців і професії робітників у штат закладів, які обслуговуються, не вводяться. При цьому для інженерно-технічного (у тому числі метрологічного) забезпечення діяльності закладу зберігається право на введення однієї посади інженера або техника, а в республіканській (АР Крим), обласних і центральних басейнових лікарнях – двох посад з числа встановлених закладу за штатними нормативами.
9. У разі організації територіального медичного об'єднання:
 - посада директора (генерального директора) об'єднання вводиться з числа посад керівників закладів, які входять до складу об'єднання, замість одного з них;
 - загальне число посад заступників керівника об'єднання та заступників керівників підвідомчих закладів (сумарно) не повинно перевищувати 6 штатних одиниць;
 - при централізації функцій служб (бухгалтерської, юридичної, кадрової тощо), посади спеціалістів цих служб в об'єднанні вводяться за рахунок і в межах числа посад, які встановлені нормативами для закладів, що входять до складу об'єднання. При цьому зазначені посади в штат підвідомчих закладів не вводяться.

Розділ Г

ТИПОВІ ШТАТНІ НОРМАТИВИ ПЕРСОНАЛУ ЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ БУХГАЛТЕРІЙ ПРИ БЮДЖЕТНИХ ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

1. Посада головного бухгалтера вводиться в кожній бухгалтерії.
2. Посада заступника головного бухгалтера вводиться в бухгалтерії, якій передбачаються спеціалісти згідно з пп. 4–7, 10, 12 цих штатних нормативів:
 - а) від 4 до 10 посад спеціалістів – 1 посада;
 - б) понад 10 посад спеціалістів – 2 посади.
3. Посади керівників груп обліку вводяться на одну чи більше функціональних груп, кожній з яких за пп. 4–7, 10 цих типових штатів передбачається не менше 4 посад спеціалістів замість однієї з них. Названі посади можуть вводитися в бухгалтеріях, які обслуго-

вують не менше 500 працівників для закладів, які мають стаціонари і 300 працівників – в інших закладах.

4. Посади спеціалістів з обліку та калькулювання продуктів харчування вводяться з розрахунку 1 посада на 300 ліжок (місць у будинках дитини).

5. Посади спеціалістів вводяться з розрахунку 1 посада на:

а) з обліку основних засобів:

– 400 ліжок (місць у будинках дитини), але не менше 0,5 посади;

– 80 лікарських посад, але не менше 0,5 посади;

б) з обліку медикаментів та перев'язувальних засобів, реактивів, середовищ, вакцин:

– 400 ліжок (місць у будинках дитини), але не менше 0,5 посади;

– 80 лікарських посад амбулаторного прийому, але не менше 0,5 посади;

в) з обліку господарських матеріалів:

– 400 ліжок (місць у будинках дитини), але не менше 0,5 посади (враховуються ліжка анестезіології та інтенсивної терапії);

– 80 лікарських посад, але не менше 0,5 посади.

6. Посади спеціалістів з розрахунків із працівниками вводяться з розрахунку 1 посада:

– на 400 працівників у закладах, які обслуговуються централізованою бухгалтерією із застосуванням комп'ютерів, але не менше 0,5 посади;

– на 300 працівників, які обслуговуються централізованою бухгалтерією без застосування комп'ютерів, але не менше 0,5 посади.

7. Посади спеціалістів з фінансового обліку вводяться з розрахунку 1 посада на:

а) 400 ліжок, але не менше 0,5 посади;

б) 80 лікарських посад, але не менше 0,5 посади;

в) при обслуговуванні молочних кухонь з пропускною спроможністю на день:

– від 1000 до 4000 порцій – 0,5 посади;

– понад 4000 порцій – 1 посада.

8. Посада старшого касира вводиться в бухгалтерії, яка обслуговує понад 500 працівників, замість однієї посади касира, яка передбачається п. 9.

9. Посада касира вводиться в кожній бухгалтерії.

При безпосередньому проведенні бухгалтерією грошових розрахунків з населенням додатково вводяться посади касирів:

- а) за наявності молочної кухні з пропускнуою спроможністю на день:
 - до 2000 порцій – 0,5 посади;
 - понад 2000 порцій – 1 посада;
- б) при наданні платних послуг відділеннями (підрозділами), у тому числі зубопротезними, з розрахунку 1 посада на 10 посад лікарів, які надають такі послуги (утримуються на госпрозрахунку або за рахунок спеціальних коштів), але не менше 0,5 посади;
- в) за наявності відділення переливання крові з обсягом заготівлі не менше 2 тис. літрів крові від платних донорів – 0,5 посади;
- г) за наявності відділення зі штатом 10 і більше посад дезінфекторів для проведення платних робіт з профілактичної дезінфекції, дезінсекції і дератизації – 0,5 посади (утримуються на госпрозрахунку).

10. Посади спеціалістів (економістів) з фінансово-економічної роботи вводяться у штат централізованої бухгалтерії, які фінансують заклади і бухгалтерії, що утримуються за рахунок бюджету:

- а) від 200 до 500 працівників у закладах, які обслуговуються цією бухгалтерією, – 1 посада;
- б) на кожні 500 працівників – додатково по 1 посаді;
- в) при наданні платних послуг з числом штатних посад лікарів до 5 – вводиться посада спеціаліста з фінансового обліку, на кожні 5 посад понад 5 – додатково по 0,5 посади, які утримуються за рахунок госпрозрахункових або спеціальних коштів.

11. 1 посада оператора електронно-обчислювальної техніки з обробки інформації (друкарки) вводиться у штат централізованої бухгалтерії, яка фінансує заклади, що утримуються за рахунок бюджету.

12. Посада бухгалтера-ревізора або бухгалтера поточного контролю вводиться в штат централізованої бухгалтерії з розрахунку 1 посада на 5 установ, які фінансуються централізованою бухгалтерією.

Примітки: 1. Посади провідних спеціалістів, I категорії, II категорії та спеціалістів вводяться в межах штатної чисельності та фонду заробітної плати. При цьому посади провідних спеціалістів уводяться в штат централізованої бухгалтерії замість посад спеціалістів іншої кваліфікації у співвідношенні 1:2.

2. Уведення посад понад передбачені цими штатними нормативами допускається в межах загальної штатної чисельності закладу і фонду заробітної плати.
3. Господарське обслуговування централізованої бухгалтерії (прибирання і ремонт приміщень, поточний нагляд за обладнанням і апаратурою та ін.) здійснюється персоналом закладу, при якому організована централізована бухгалтерія.
4. При затвердженні штатів не допускається встановлення менше 0,5 посади. При розрахунку числа посад підсумкові цифри до 0,25 відкидаються, від 0,25 до 0,75 округлюються до 0,5 і понад 0,75 – до одиниці.
5. Формування функціональних груп і визначення числа розрахунково-бухгалтерського персоналу в кожній групі визначаються головним бухгалтером у межах чисельності посад, установлені централізованою бухгалтерією за цими штатними нормативами.
6. Централізовані бухгалтерії при обласних (міських) управліннях охорони здоров'я створюються з дозволу місцевих облдержадміністрацій за поданням управління охорони здоров'я.
7. При наданні платних послуг з обсягом понад 30 % від бюджетного фінансування, введення додаткових посад спеціалістів з фінансової роботи (економістів) здійснюється з дозволу органу охорони здоров'я.
8. При розрахунку штатних посад спеціалістів централізованих бухгалтерій враховуються ліжка денних стаціонарів при поліклініках та ліжка для новонароджених.
9. У централізованих бухгалтеріях, створених при центральних районних та міських лікарнях та ТМО за рішенням органу охорони здоров'я можуть додатково вводиться посади спеціалістів залежно від прикріпленого населення: 1 посада – до 50 тис. населення, 1,5 посади – від 50 до 100 тис. населення, 2 посади – понад 100 тис. населення.
10. Заклади охорони здоров'я, що не мають стаціонарів, застосовують нормативи для введення посад спеціалістів з розрахунку числа лікарських посад.

Розділ Д
ШТАТНІ НОРМАТИВИ ПРАЦІВНИКІВ КУХОНЬ
ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Посада	Найменування закладів	Кількість посад
<i>І. Персонал кухонь</i>		
1.1. Шеф-кухар	Лікувальні заклади, диспансери (крім туберкульозних інфекційних та протитуберкульозних), пологові будинки	1 посада в закладах на 200 і більше ліжок

Закінчення таблиці

Посада	Найменування закладів	Кількість посад
1.2. Кухар	Лікувальні заклади, диспансери (крім туберкульозних, інфекцій-них, протитуберкульозних), пологові будинки	1 посада в закладах до 30 ліжок (включно); 2 посади – від 31 до 100 ліжок; 3 посади – від 101 до 249 ліжок; 4 посади – від 250 до 499 ліжок; 5 посад – на 500 ліжок і додатково 1 посада на кожні 100 ліжок у закладах понад 500 ліжок
1.3. Чистильник плодоовочів і картоплі, мийник посуду, робітник кухні	Лікувальні заклади, диспансери (крім туберкульозних і протитуберкульозних), пологові будинки	3 розрахунку: 1 посада сумарно на: – 50 ліжок у закладах до 500 ліжок, але не менше 1 посади; – 55 ліжок у закладах на 500 і більше ліжок, але не менше 10 посад

Розділ Е
ШТАТНІ НОРМАТИВИ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ
ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

***1. Персонал відділення інтенсивної терапії,
гіпербаричної оксигенації***

- 1.1. Завідуючий відділенням – лікар-анестезіолог, у тому числі дитячий – 1 посада.
- 1.2. Лікар-анестезіолог, у тому числі дитячий – 1 посада на 2 бароапарати в зміну.
- 1.3. Старша медична сестра-анестезистка – 1 посада.
- 1.4. Медична сестра-анестезистка – 1 посада на 2 бароапарати в зміну.
- 1.5. Інженер – 1 посада.
- 1.6. Молодша медична сестра – 1 посада в зміну.
- 1.7. Сестра-господарка – 1 посада.

Штати кабінетів (барозалів) гіпербаричної оксигенації:

- лікар-анестезіолог – 1 посада;
- медична сестра-анестезистка – 1 посада;
- інженер – 0,5 посади.

Примітки: 1. Якщо при відділенні відкривається додатково барозал (кабінет), то застосовуються штатні нормативи для барозалів (кабінетів).

2. Якщо у відділенні працює одночасно три і більше барокамери, то додатково вводиться по 0,5 посади лікаря-анестезіолога і медичної сестри на кожну додаткову барокамеру.

2. У відділеннях лікарень і клінік із застосуванням апарата “штучна нирка” встановлюються посади:

- завідуючого відділенням – лікаря-нефролога – 1;
- лікаря-хірурга – 1;
- лікаря-лаборанта – 1;
- старшої медичної сестри – 1;
- лаборанта – 2;
- інженера або техніка – 1;
- медичної сестри – 2;
- молодшої медичної сестри – 1.

3. Штати пункту (відділення) невідкладної медичної допомоги вдома встановлюються:

- 3.1. Посада завідуючого пунктом устанавлюється замість 0,5 посади лікаря.
- 3.2. Лікар-терапевт – з розрахунку 1 посада на 30 тис. дорослого населення у зміну.
- 3.3. Лікар-педіатр – з розрахунку 1 посада на 20 тис. дитячого населення у зміну.
- 3.4. Фельдшер (медична сестра) з прийому викликів – диспетчер – 1 посада на пункт (відділення) у зміну.
- 3.5. Медична сестра – відповідно до посад лікарів.
- 3.6. Водій – 1 посада на кожну автомашину невідкладної медичної допомоги вдома у зміну.
- 3.7. Молодша медична сестра – 1 посада на пункт у зміну.

Примітка: Режим роботи пункту невідкладної медичної допомоги вдома визначається органом охорони здоров'я залежно від обсягу роботи.

4. Штатні нормативи цілодобових травматологічних пунктів

- 4.1. Завідуючий пунктом – лікар-ортопед-травматолог, у тому числі дитячий – 0,5 посади (замість посади лікаря).
- 4.2. Лікар-ортопед-травматолог, у тому числі дитячий – 1 цілодобовий пост.

- 4.3. Медична сестра – 1 цілодобовий пост.
- 4.4. Операційна медична сестра – 1 цілодобовий пост.
- 4.5. Рентгенлаборант – 1 цілодобовий пост.
- 4.6. Молодша медична сестра – 1 цілодобовий пост.
- 4.7. Технік-ортезист гіпсовиливальник – 2 посади.

Примітка: 1. Цілодобовий травматологічний пункт відкривається за рішенням органу охорони здоров'я за наявності обсягу роботи у складі травматолого-ортопедичних, травматологічних та хірургічних підрозділів лікарень:

- у центральних районних лікарнях;
- в обласних, центральних міських, міських районних лікарнях, або в одній з поліклінік міста;
- в обласних, міських дитячих лікарнях або іншому спеціалізованому закладі, де функціонує дитяче травматолого-ортопедичне відділення.

5. Штатні нормативи медичних працівників центральної стерилізаційних

Посади молодших медичних сестер центральної стерилізаційних уводяться в лікувально-профілактичних закладах, виходячи з обсягів роботи та норм витрат часу на стерилізацію виробів медичного призначення. У кожній стерилізаційній установлюється посада старшої медичної сестри.

6. Штатні нормативи медичного персоналу анестезіологічних груп, відділень анестезіології без ліжок і з ліжками для інтенсивної терапії, відділень (палат) інтенсивної терапії лікувально-профілактичних закладів

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1.1. У структурних підрозділах служби анестезіології та інтенсивної терапії працюють лікарі-анестезіологи, у тому числі дитячі та лікарі за профілем підрозділу (закладу), які пройшли спеціальну підготовку за спеціальністю “анестезіологія” або “дитяча анестезіологія”.

1.2. Посади лікарів-анестезіологів або лікарів за профілем підрозділу (закладу) встановлюються:

1.2.1. З розрахунку 1 посада на кількість ліжок:

Найменування відділень	Кількість ліжок
Кардіохірургічне, хірургічне торакальне, туберкульозне легенево-хірургічне, політравми	25
Опікове, онкохірургічне	40
Нейрохірургічне, хірургічне, нейротравматологічне, стоматологічне	50
Відділення хірургічного профілю інших найменувань для дорослих (ортопедо-травматологічне, акушерсько-гінекологічне та інших найменувань)	80
Отоларингологічне і офтальмологічне:	
– для дорослих	75
– для дітей	40
Хірургічне відділення для дітей	30
Відділення хірургічного профілю інших найменувань для дітей	40

За наявності в лікарні чи пологовому будинку 75 ліжок хірургічного профілю, а в центральній районній лікарні та онкологічному диспансері – 50 ліжок хірургічного профілю встановлюється не менше однієї посади лікаря-анестезіолога.

У закладах, які надають екстрену цілодобову медичну допомогу з числом ліжок хірургічного профілю не менше 150, у центральній районній лікарні та дитячих лікарнях – не менше 100, додатково встановлюється 3,75 посади лікарів-анестезіологів.

1.2.2. У стоматологічних поліклініках встановлюється з розрахунку одна посада лікаря-анестезіолога на 20 посад лікарів-стоматологів.

1.2.3. До одного цілодобового поста з урахуванням посад, установлених згідно з пунктом 1.2:

- у пологових будинках на 100 і більше ліжок;
- в онкологічних диспансерах на 150 і більше ліжок.

1.3. Для забезпечення роботи відділень інтенсивної терапії та відділень анестезіології з ліжками інтенсивної терапії встановлюється:

1.3.1. Цілодобовий пост лікарів-анестезіологів, у тому числі дитячих або лікаря за профілем відділення (закладу) на 6–11 ліжок.

1.3.2. Один цілодобовий пост і додатково 3 посади лікарів-анестезіологів, у тому числі дитячих або лікарів за профілем відділення (закладу) на 12–15 ліжок.

1.3.3. Цілодобовий пост лікарів-анестезіологів дитячих або лікарів за профілем відділення на кожні 4 ліжка відділень інтенсивної терапії новонароджених.

1.4. Посади лікарів-лаборантів для забезпечення роботи експрес-лабораторій встановлюються:

1.4.1. 2 посади на 6–11 ліжок, 1 цілодобовий пост на 6–11 ліжок для хворих після операцій зі штучним кровообігом.

1.4.2. 1 цілодобовий пост на 12 і більше ліжок.

1.4.3. 1 цілодобовий пост на 6 ліжок інтенсивної терапії новонароджених.

1.5. Посада завідуючого відділенням анестезіології встановлюється залежно від кількості посад лікарів-анестезіологів у відділеннях:

1.5.1. Від 3 до 7 – замість однієї посади лікаря.

1.5.2. Від 7 до 12 – замість 0,5 посади лікаря.

1.5.3. Понад 12 – 1 посада понад установлені посади лікарів-анестезіологів.

1.6. Посади завідуючих загальними, вузькоспеціалізованими відділеннями інтенсивної терапії, відділеннями анестезіології з ліжками для інтенсивної терапії встановлюються замість 0,5 посади лікаря-анестезіолога незалежно від кількості посад лікарів-анестезіологів.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

2.1. Посади медичних сестер-анестезистів встановлюються з розрахунку:

2.1.1. 1,5 посади на кожну посаду лікаря-анестезіолога, передбачену п. 1.2.1, та 0,5 посади на кожну посаду лікаря-анестезіолога, передбачену п. 1.2.2.

2.1.2. 1,5 посади на кожну посаду лікаря-анестезіолога, встановлену п. 1.2.3.

2.2. Для забезпечення роботи палат інтенсивної терапії відділень анестезіології, відділень інтенсивної терапії посади середнього медичного персоналу встановлюються:

2.2.1. Медичних сестер – з розрахунку 1 цілодобовий пост на 3 ліжка та на кожні 2 ліжка для новонароджених та недоношених дітей.

2.2.2. Фельдшерів-лаборантів (лаборантів) – 1 цілодобовий пост за наявності 6–15 ліжок.

2.2.3. 1 цілодобовий пост маніпуляційних медичних сестер для новонароджених.

2.3. Посада старшої медичної сестри відділення встановлюється у кожному відділенні анестезіології з ліжками для інтенсивної терапії, відділеннях інтенсивної терапії.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

3.1. Посади молодших медичних сестер для догляду за хворими у палатах, відділеннях інтенсивної терапії встановлюються з розрахунку – один цілодобовий пост на 6 ліжок та на кожні 6 ліжок для недоношених новонароджених дітей.

3.2. У штаті експрес-лабораторії встановлюється один пост молодшої медичної сестри-прибиральниці.

3.3. Посада сестри-господині встановлюється в штаті відділення анестезіології, яке має палати для інтенсивної терапії, відділенні інтенсивної терапії.

4. ТЕХНІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Посада техніків вводиться для обслуговування медичного обладнання відділення за наявності 6 і більше ліжок інтенсивної терапії.

Примітки: 1. Для забезпечення оптимально ефективної цілеспрямованої анестезіологічної допомоги створюються відділення анестезіології з ліжками для інтенсивної терапії у складі таких лікувально-профілактичних закладів:

- 1.1. У міських, центральних міських лікарнях за наявності в лікарні не менше 150 ліжок хірургічного профілю.
 - 1.2. У дитячих міських лікарнях на 250 і більше ліжок за наявності в лікарні не менше 50 ліжок хірургічного профілю.
 - 1.3. У лікарнях швидкої медичної допомоги з числом ліжок інтенсивної терапії не менше 15 окремо від відділення інтенсивної терапії загального профілю.
 - 1.4. Число ліжок у палатах інтенсивної терапії у складі відділення анестезіології визначається місцевими органами охорони здоров'я і не може перевищувати 15 ліжок на одне відділення анестезіології.
2. Для ефективного лікування хворих із загрозливими, критичними і термінальними станами в складі лікувально-профілактичних закладів організуються відділення інтенсивної терапії загального профілю потужністю не більше 15 ліжок, для лікарень швидкої медичної допомоги – 24 ліжка, за таких умов:
- 2.1. У містах з населенням від 200 тис. осіб і більше в одній з багатопрофільних лікарень.

- 2.2. У складі великих багатoproфільних лікарень з кількістю ліжок не менше 300 для дорослих і не менше 200 для дітей.
- 2.3. У дитячих міських лікарнях на 200 і більше ліжок або у всіх дитячих лікарнях міста меншої потужності за наявності в них (сумарно) не менше 200 ліжок, без урахування дитячих ліжок республіканських (АР Крим) і обласних лікарень.
3. У лікарнях, де зосереджені хворі з однотипною (близькою за етіопатогенезом) патологією, для підвищення ефективності лікування, виходячи з економічних міркувань, створюються вузькоспеціалізовані відділення інтенсивної терапії потужністю не більше 6 ліжок у таких лікувально-профілактичних закладах:
 - 3.1. В інфекційних лікарнях або в одній з інфекційних лікарень міста із сумарною кількістю ліжок не менше 200, в інфекційних відділеннях з числом ліжок 100 і більше у багатoproфільних лікарнях.
 - 3.2. У лікарнях, які мають у своєму складі відділення патології новонароджених, пологових будинках, у центрах перинатальної патології.
 - 3.3. У лікарнях, які мають у своєму складі відділення гострої коронарної недостатності, гострої судинно-мозкової недостатності з ліжками для інтенсивної терапії або відділення інтенсивної терапії загального профілю.

7. Штатні нормативи медичного персоналу відділень (кабінетів) ультразвукової діагностики лікувально-профілактичних закладів

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади лікарів з ультразвукової діагностики встановлюються залежно від обсягу роботи і діючих розрахункових норм часу на ультразвукові обстеження за наявності відповідного обладнання.

Посада завідуючого відділенням установається за наявності в штаті не менше 3 посад лікарів з ультразвукової діагностики замість посади лікаря.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади медичних сестер установаються відповідно до посад лікарів з ультразвукової діагностики, включаючи посаду завідуючого відділенням.

Посада старшої медичної сестри встановлюється відповідно до посади завідуючого відділенням замість посади медичної сестри.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

Посади молодших медичних сестер устанавлюються з розрахунку 0,5 посади на 1 посаду лікаря з ультразвукової діагностики, включаючи посаду завідуючого відділенням.

- Примітки: 1. Анестезіологічне забезпечення інвазивних втручань під контролем ультразвукової діагностики та проведення цитологічних, гістологічних, бактеріологічних, біохімічних та інших досліджень матеріалу, отриманого внаслідок втручань, здійснюється за рахунок штатів відповідних підрозділів.
2. Посади інженерів для забезпечення функціонування установок відділень (кабінетів) ультразвукової діагностики встановлюються з розрахунку 1 посада на 6 діючих апаратів.

Розрахункові норми часу на проведення ультразвукових досліджень

	Дослідження	Термін, хв.
1	Трансабдомінальні ультразвукові дослідження органів гепатобіліарної системи	
1.1	Комплексно: печінка + жовчний міхур + жовчні протоки + підшлункова залоза + селезінка	40
1.2	За окремими органами:	
	печінка + жовчний міхур + жовчні протоки	15
	печінка	10
	жовчний міхур + жовчні протоки	10
	підшлункова залоза	15
	селезінка + судини портальної системи	15
2	Трансабдомінальні дослідження сечостатевої системи	
2.1	<i>Для чоловіків:</i>	
2.1.1	Комплексно: нирки + надниркові залози + сечовий міхур з визначенням залишкової сечі + передміхурова залоза	40
2.1.2	За окремими органами:	
	нирки + надниркові залози	15
	сечовий міхур з визначенням залишкової сечі	10
	передміхурова залоза	10
	яєчки	10
2.2	<i>Для жінок:</i>	
2.2.1	Комплексно: нирки + надниркові залози + сечовий міхур з визначенням залишкової сечі + матка + яєчники	45

Продовження таблиці

	Дослідження	Термін, хв.
2.2.2	За окремими органами: матка + яєчники	25
	матка при вагітності + пренальне обстеження стану плода	45
3	Ультразвукові дослідження з використанням внутрішньопорожнинних датчиків	
3.1	Інтраректальні дослідження передміхурової залози	25
3.2	Інтраректальні дослідження стінок прямої кишки	25
3.3	Інтраректальні дослідження жіночих статевих органів	25
3.4	Інтравагінальні дослідження жіночих статевих органів	25
3.5	Черезстравохідна ехокардіографія, ендоехомедіа-стенографія	40
4	Ультразвукові дослідження поверхневих структур, м'яких тканин, кісток та суглобів	
4.1	Щитовидна залоза	20
4.2	Молочні залози (з двох сторін)	30
4.3	Слинні залози	15
4.4	Лімфатичні вузли	15
4.5	М'які тканини	15
4.6	Кістки та суглоби (залежно від складності)	20–30
5	Ультразвукові дослідження судин	
5.1	Периферичні судини	20
5.2	Допплерометрія судин зі спектральним аналізом у постійному режимі	45
5.3	Допплерографія судин в імпульсному режимі	40
5.4	Дослідження судин з кольоровим доплерівським картуванням	45
5.5	Транскраніальна доплерографія судин головного мозку	60
6	Ультразвукові дослідження органів грудної клітини	
6.1	Середостіння	20
6.2	Плевральна порожнина	20
6.3	Вилочкова залоза	20
6.4	Ехокардіографія	30
6.5	Ехокардіографія з кольоровим картуванням	45
6.6	Ехокардіографія з доплерівським аналізом	45
7	Ультразвукові дослідження новонароджених	
7.1	Головного мозку	30

Закінчення таблиці

	Дослідження	Термін, хв.
7.2	Внутрішніх органів	30
7.3	Суглобів та кісток	30
8	Інтервенційні лікувально-діагностичні маніпуляції під контролем ехоскопів	
8.1	Черезшкірна діагностична пункція поверхневих структур та м'яких тканин	30
8.2	Те саме із експрес-цитологічним дослідженням	50
8.3	Черезшкірна діагностична пункція внутрішніх органів	45
8.4	Те саме із експрес-цитологічним дослідженням	60
8.5	Лікувально-діагностичні пункції поверхневих структур та м'яких тканин	50
8.6	Лікувально-діагностичні пункції органів, черевної або плевральної порожнини, зачеревного простору, порожнини малого таза	60
8.7	Установлення зовнішніх дренажів у черевну порожнину, зачеревний простір, порожнину малого таза, жовчний міхур, порожнини кіст та абсцесів внутрішніх органів тощо	60
8.8	Черезшкірне дронування жовчних протоків, сечовивідної системи під контролем ехоскопії та рентгеноскопії	90
8.9	Ультразвукова гістеросальпінгографія (ехогідротубація)	60
9	Спеціальні ультразвукові дослідження	
9.1	Ехоенцефалографія у режимі А	20
9.2	Ехоофтальмографія	30
9.3	Функціональні дослідження жовчного міхура, жовчних протоків, підшлункової залози	60
9.4	Стрес-ехокардіографія	120
9.5	Контрастна ехокардіографія	90
9.6	Комплексне ультразвукове дослідження серця (контрастна ехокардіографія + транссезофагеальна доплерографія + кольорове доплерівське картування)	120

Примітки: 1. Денні норми навантаження на лікаря з ультразвукової діагностики визначаються, виходячи із затвердженої норми робочого тижня (38,5 год.) Розрахункова норма навантаження на лікаря становить 40 умовних одиниць (за 1 умовну одиницю приймається ультразвукове дослідження тривалістю 10 хвилин).

2. При дослідженні дітей норми часу збільшуються на 10 %.

3. При дослідженні післяопераційних хворих норми часу збільшуються на 25–50 % залежно від стану здоров'я пацієнтів.
4. При впровадженні нових методик та видів ультразвукових досліджень або лікувальних маніпуляцій під контролем ехоскопії норми часу встановлюються адміністрацією лікувально-профілактичного закладу на основі хронометражу та обов'язково погоджуються з головним спеціалістом з ультразвукової діагностики області (міста) і затверджуються органом охорони здоров'я за підпорядкуванням.

8. Штатні нормативи медичного персоналу для флюорографічних обстежень з профілактичною метою в амбулаторних (у т. ч. виїзних) умовах

1. Посади медичного персоналу для флюорографічних обстежень населення, прикріпленого до закладу з цією метою, встановлюються у штаті рентгенівського відділення (кабінету) лікувально-профілактичного закладу за наявності відповідних апаратів та установок, які функціонують (стаціонарні, пересувні):

1.1. Лікаря-рентгенолога з розрахунку 1 посада:

- а) на 80 тис. осіб населення для проведення профілактичної флюорографії органів грудної клітки;
- б) на 160 тис. осіб населення для забезпечення мамографії (флюоромаммографії) молочних залоз жінок старших 35 років.

1.2. Середнього медичного персоналу (рентгенлаборантів, медичних реєстраторів) з розрахунку 1 посада (сумарно):

- а) на 40 тис. осіб населення при проведенні флюорографічних обстежень;
- б) на 27 тис. осіб населення при проведенні флюорографічних і мамографічних обстежень.

2. Посади медичного персоналу, передбачені у цьому пункті, встановлюються для лікувально-профілактичних закладів, на які покладено проведення флюорографічних і мамографічних обстежень населення з профілактичною метою.

Примітки: 1. Чисельність населення (дорослих і дітей), прикріпленого для флюорографічного обстеження органів грудної клітки з профілактичною метою, визначається органом охорони здоров'я за підпорядкуванням на підставі даних органів статистики.

Кількість населення, прикріпленого для зазначених вище цілей до всіх закладів відповідної території (міста, району тощо), не може перевищувати

вати його чисельності за даними органів статистики, за винятком населення, що забезпечується флюорографічним обстеженням підвідомчими закладами охорони здоров'я, крім закладів системи Міністерства оборони, МВС та СБУ.

2. При розрахунку чисельності посад застосовується загальний порядок округлення.

9. Штатні нормативи кабінету з народної та нетрадиційної медицини

Кабінети з народної та нетрадиційної медицини можуть організовуватись у складі міських поліклінік (поліклінічних відділень) міських та центральних районних лікарень, поліклінічних відділень обласних лікарень, які обслуговують не менше 30 тис. дорослого або 20 тис. дитячого населення за нормативами:

- лікар з народної та нетрадиційної медицини – 1 посада;
- медична сестра – 1 посада;
- молодша медична сестра – 0,5 посади.

10. Тимчасові штатні нормативи медичного, педагогічного персоналу психотерапевтичного кабінету

При визначенні штатів психотерапевтичних кабінетів, які організуються у складі обласних, міських поліклінік та поліклінічних відділень центральних районних лікарень та закладів психоневрологічного профілю, що безпосередньо обслуговують не менше 25 тис. дитячого та 30 тис. дорослого населення, застосовуються штатні нормативи:

- лікар-психотерапевт – 1 посада,
- медична сестра – 1 посада,
- молодша медична сестра – 0,5 посади,
- психолог – 1 посада.

Примітка: Штати психотерапевтичних кабінетів інших закладів (міських поліклінік консультативно-діагностичної допомоги, психоневрологічних диспансерів) устанавлюються за наявності 10 посад лікарів, які ведуть амбулаторний прийом.

11. Штатні нормативи медичного та іншого персоналу денних стаціонарів та стаціонарів денного перебування

1. ЛІКАРСЬКИЙ ПЕРСОНАЛ

1. Лікарський персонал установлюється з розрахунку:

1.1. Посада завідуючого відділенням вводиться замість:

– 0,5 посади лікаря у денному стаціонарі на 30 ліжок соматичного профілю;

– 0,5 посади лікаря на 20 ліжок хірургічного профілю стаціонару.

1.2. Посада лікаря відділення:

– 1 посада на 30 ліжок соматичного профілю стаціонару;

– 1 посада лікаря на 20 ліжок хірургічного профілю стаціонару;

– 1 посада на 15 ліжок для неврологічних хворих;

– 1 посада на 20 ліжок для кардіологічних хворих.

1.3. У разі організації надання стаціонарної допомоги хворому вдома посада лікаря вводиться з розрахунку 1 посада на 12–14 відвідувань.

2. СЕРЕДНІЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

2.1. Посади медичних сестер (палатних) установлюються з розрахунку 1 посада на 30 ліжок усіх профілів.

2.2. Посади операційних, процедурних або маніпуляційних медичних сестер (сумарно) встановлюються з розрахунку 1 посада на 20 ліжок. Операційні медичні сестри вводяться у відділеннях хірургічного профілю.

2.3. Посада медичної сестри з масажу встановлюється за наявності обсягу роботи та виходячи з норм навантаження.

2.4. У відділеннях кардіологічного і неврологічного профілю вводиться посада медичної сестри з лікувальної фізкультури з розрахунку 1 посада на 60 ліжок відповідного профілю.

2.5. Для надання стаціонарної допомоги хворому вдома встановлюються посади медичних сестер відповідно до посад лікарів, установлених у п. 1.3.

3. МОЛОДШИЙ МЕДИЧНИЙ ПЕРСОНАЛ

3.1. Посади молодших медичних сестер-прибиральниць (палатних) установлюються з розрахунку 1 посада на 30 ліжок.

3.2. Посади молодших медичних сестер операційних і перев'язувальних установлюються відповідно до посад операційних медичних сестер.

3.3. Посади молодших медичних сестер-буфетниць установлюються з розрахунку 1 посада на 30 ліжок при організації харчування хворих.

3.4. Посада сестри-господині вводиться замість 0,75 посади молодшої медичної сестри.

4. ІНШИЙ ПЕРСОНАЛ

4.1. Посади вихователів у дитячих відділеннях установлюються з розрахунку 1 посада на 30 ліжок.

Примітки: 1. Штатні нормативи медичного персоналу денних стаціонарів та стаціонарів денного перебування наведені при роботі в одну зміну. При роботі стаціонарів у дві зміни штати медичного персоналу подвоюються, крім посади завідуючого.

2. При проведенні оперативних втручань в умовах денних стаціонарів та стаціонарів денного перебування, може вводиться 0,5 посади лікаря-анестезіолога та 0,5 посади медичної сестри анестезистки.

Додаток 2

до комплексної тренувальної задачі
“Кошторис медичної установи”

УМОВИ

оплати праці працівників закладів охорони здоров'я
(витяг з наказу Міністерства праці та соціальної політики України
і Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 № 308/519)

1. Загальні положення

1.1. Ці Умови розроблені відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 року № 1298 “Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери” (із змінами) і застосовуються при обчис-

ленні заробітної плати медичних працівників та інших працівників медичних установ.

1.2. Посадові оклади (тарифні ставки), що передбачені цими Умовами, встановлюються з урахуванням кваліфікаційних вимог працівників і тарифних розрядів робітників відповідної кваліфікації на підставі штатного розпису і відображаються у тарифікаційному списку.

1.3. Оплата праці працівників здійснюється за фактично відпрацьований час, виходячи з посадового окладу, або залежно від виробітку і відрядних розцінок з урахуванням доплат, підвищень та надбавок, передбачених чинним законодавством. Заробітна плата працівника граничними розмірами не обмежується.

1.4. Визначення розміру заробітної плати проводиться у всіх випадках окремо за основну посаду, суміщення та за виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника.

2. Визначення посадових окладів працівників охорони здоров'я

2.1. Розміри тарифних розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників закладів охорони здоров'я

Тарифні розряди	Тарифні коефіцієнти з 1 вересня 2008 р.	Тарифні розряди	Тарифні коефіцієнти з 1 вересня 2008 р.
1	1,00	14	2,42
2	1,09	15	2,58
3	1,18	16	2,79
4	1,27	17	3,00
5	1,36	18	3,21
6	1,45	19	3,42
7	1,54	20	3,64
8	1,64	21	3,85
9	1,73	22	4,06
10	1,82	23	4,27
11	1,97	24	4,36
12	2,12	25	4,51
13	2,27		

Примітки: 1. Посадові оклади можна розрахувати за тарифними коефіцієнтами з урахуванням діючої мінімальної заробітної плати. Розмір по-

садового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду встановлюється на рівні законодавчо визначеного розміру мінімальної заробітної плати.

- Посадові оклади (тарифні ставки) за розрядами Єдиної тарифної сітки визначаються шляхом множення окладу (ставки) працівника 1 тарифного розряду на відповідний тарифний коефіцієнт. У разі, коли посадовий оклад (тарифна ставка) визначені у гривнях з копійками, цифри до 0,5 відкидаються, від 0,5 і вище – заокруглюються до однієї гривні.

2.2. Схеми тарифних розрядів посад (професій) працівників закладів охорони здоров'я

2.2.1. Схема тарифних розрядів посад керівних працівників закладів охорони здоров'я, що встановлюються за групами з оплати праці:

Посади	Тарифні розряди, які встановлюються за групами з оплати праці				
	I	II	III	IV	V
1. Керівник (головний лікар, генеральний директор, директор, головний державний санітарний лікар, начальник, завідувач)	18	17	16	15	14
2. Головна медична сестра, головний фельдшер	12	11	11	10	10
3. Завідувач аптеки (структурний підрозділ лікувально-профілактичного закладу)					
– провізор	12	11	11	10	–
– фармацевт	11	10	10	9	–
4. Начальник планово-економічного відділу	12	12	11	11	10
5. Головні фахівці	12	12	11	11	–
6. Керівник молочної фабрики кухні	11	10	10	9	9
Завідувач молочної кухні	10	9	9	8	8
7. Начальники відділів, інших підрозділів (не визначених у цьому розділі), начальник штабу цивільної оборони	11	11	10	10	10

Заступникам керівників закладів охорони здоров'я, заступникам керівників структурних підрозділів цих закладів посадові оклади встановлюються на 5–15 відсотків нижче від посадового окладу відповідного керівника (без урахування підвищень за кваліфікаційну

категорію, шкідливі і важкі умови праці), а головному бухгалтеру – на 10–30 відсотків.

Головному бухгалтеру централізованої бухгалтерії посадовий оклад устанавлюється на 10–20 відсотків нижче від посадового окладу керівника закладу з найвищою групою з оплати праці керівників закладів, які обслуговуються централізованою бухгалтерією, а керівнику групи обліку посадовий оклад визначається за 10 тарифним розрядом.

2.2.2. Керівникам лепрозоріїв, пунктів охорони здоров'я (здоров'я пунктів), амбулаторій посадовий оклад визначається за 12 тарифним розрядом, керівникам жіночих консультацій, які не входять до складу інших лікувально-профілактичних закладів, – за 13 тарифним розрядом.

2.2.3. Керівникам структурних підрозділів – лікарям посадовий оклад встановлюється, виходячи з тарифних розрядів лікарів відповідних спеціальностей та кваліфікаційних категорій (за умови, що спеціальність, за якою їм присвоєна кваліфікаційна категорія, відповідає профілю підрозділу, який вони очолюють), з урахуванням підвищення на 10–25 відсотків залежно від обсягу роботи:

- а) для завідувачів підстанцій (відділень) швидкої медичної допомоги – лікарів у таких розмірах:
 - на 10 відсотків, – якщо в штатному розписі є 2–5 виїзних бригад швидкої медичної допомоги (40–120 посад персоналу);
 - на 20 відсотків, – якщо в штатному розписі є 6–12 виїзних бригад швидкої медичної допомоги (120–240 посад персоналу);
 - на 25 відсотків, – якщо в штатному розписі є понад 12 виїзних бригад швидкої медичної допомоги (понад 240 посад персоналу);
- б) для інших керівників структурних підрозділів (відділень, кабінетів, лабораторій, відділів тощо) – лікарів у таких розмірах:
 - на 10 відсотків – при кількості посад лікарів у підрозділі згідно зі штатним розписом до 3 одиниць включно (з урахуванням посад керівників цих структурних підрозділів і без урахування посад лікарів-інтернів);
 - на 20 відсотків – при кількості посад лікарів у підрозділі згідно зі штатним розписом понад 3 до 6 одиниць включно (з

урахуванням посад керівників цих структурних підрозділів і без урахування посад лікарів-інтернів);

- на 25 відсотків – при кількості посад лікарів у підрозділі згідно зі штатним розписом понад 6 одиниць (з урахуванням посад керівників цих структурних підрозділів і без урахування посад лікарів-інтернів).

2.2.4. Схеми тарифних розрядів посад лікарів

Посади	Тарифний розряд
1. Лікарі-хірурги всіх найменувань* і лікарі-ендоскопісти, лікарі-анестезіологи, лікарі загальної практики – сімейні лікарі**:	
– вищої кваліфікаційної категорії	14
– першої кваліфікаційної категорії	13
– другої кваліфікаційної категорії	12
– без категорії	11
2. Лікар-інтерн, лікар-стажист хірургічного профілю	10
3. Лікарі інших спеціальностей:	
– вищої кваліфікаційної категорії	13
– першої кваліфікаційної категорії	12
– другої кваліфікаційної категорії	11
– без категорії	10
4. Лікар-інтерн, лікар-стажист	9

* Лікарі-хірурги всіх найменувань: лікар-хірург, лікар-комбустіолог, лікар-хірург-проктолог, лікар-травматолог-ортопед, лікар-уролог, лікар-нейрохірург, лікар-хірург судинний, лікар-хірург серцево-судинний, лікар-хірург-онколог, лікар-хірург торакальний, лікар-радіолог, лікар-стоматолог-хірург, лікар-акушер-гінеколог; лікар-гінеколог-онколог, лікар-рентгенолог, який здійснює хірургічні втручання із застосуванням рентгенівської апаратури в умовах стаціонару; лікар-офтальмолог, лікар-отоларинголог, лікар-отоларинголог-онколог, лікар-ендокринолог, який здійснює оперативні втручання; лікар-онколог, лікар-трансплантолог, лікар-трансфузіолог, який здійснює заготівлю крові, її компонентів, клітин та їх трансфузіологію.

** Лікарям, призначеним на посади лікарів загальної практики – сімейних лікарів, у тому числі на посади керівників підрозділів сімейної медицини та головних лікарів сімейних амбулаторій, зберігається протягом 3 років кваліфікаційна категорія за спеціальностями: “терапія”, “підліткова терапія”, “педіатрія”, “медицина невідкладних станів” та “судова медицина”.

2.2.5. Професіоналам з повною вищою немедичною освітою (психологи, біологи, ентомологи, зоологи та інші), посади яких уведені замість посад лікарів, посадові оклади встановлюються за тарифними розрядами, передбаченими для лікарів інших спеціальностей відповідних кваліфікаційних категорій.

2.2.6. Тарифні розряди посад фахівців з базовою та неповною вищою медичною освітою

Посади	Тарифний розряд
1. Акушерки, сестри медичні, оптометристи; помічники: лікар-епідеміолога, лікар-стоматолога; фельдшери, лаборанти, (фельдшери-лаборанти), медичні сестри загальної практики – сімейної медицини*, лікарі зубні:	
– вищої кваліфікаційної категорії	10
– першої кваліфікаційної категорії	9
– другої кваліфікаційної категорії	8
– без категорії	7
2. Інструктори, рентгенолаборанти, сестри медичні: поліклінік і стаціонарів, з дієтичного харчування, з лікувальної фізкультури, з масажу, зі стоматології, з фізіотерапії та інші; статистики медичні, техніки зубні, техніки – протезисти – гіпсовиливальники:	
– вищої кваліфікаційної категорії	9
– першої кваліфікаційної категорії	8
– другої кваліфікаційної категорії	7
– без категорії	6

2.2.7. Керівникам закладів охорони здоров'я та їх структурних підрозділів із числа середнього медичного персоналу схемні посадові оклади встановлюються залежно від кваліфікаційної категорії з підвищенням їх розміру на 10–20 %:

- на 10 % – при кількості посад середнього медичного персоналу згідно зі штатним розписом з урахуванням посади керівника до 3 одиниць (включно);
- на 15 % – понад 3 до 10 одиниць (включно);

* Сестрам медичним, призначеним на посади сестер медичних загальної практики, зберігається протягом 3 років кваліфікаційна категорія за спеціальностями “фельдшер”, “фельдшер швидкої допомоги”, “акушерка жіночої консультації”, “медична сестра стаціонару”, “медична сестра поліклініки”, “медична сестра дитячого стаціонару”, “медична сестра дитячої поліклініки”.

– на 20 % – понад 10 одиниць.

2.2.8. Старшим: сестрам медичним, фельдшерам, акушеркам, технікам зубним та іншим фахівцям з базовою та неповною вищою медичною освітою посадові оклади визначаються, виходячи з тарифних розрядів посад фахівців відповідної кваліфікації, з урахуванням підвищення на 10 відсотків.

2.2.9. Схеми тарифних розрядів молодшого медичного персоналу

Посади (професії)	Тарифний розряд
1. Молодші медичні сестри: операційних, перев'язувальних, палатні, з догляду за хворими	4
2. Молодші медичні сестри: буфетниці, ванниці, прибиральниці (палатні) та інші	3
3. Реєстратор медичний	5
4. Сестри-господарки	4
5. Дезінфектор	4

2.2.10. Схема тарифних розрядів керівних працівників аптечних закладів (в тому числі баз, складів)

Посади	Тарифні розряди, які встановлюються за групами з оплати праці*				
	I	II	III	IV	V
1. Керівник (завідувач)	13	13	12	11	10
2. Завідувач відділу:					
– провізор	12	12	11	10**	9**
– фармацевт	11	11	10	9**	8**
3. Начальник господарського відділу аптечних закладів (крім баз, складів)	10	9	–	–	–
4. Начальник планово-економічного відділу аптечної бази, складу	11	10	–	–	–
5. Начальники (завідувачі) інших відділів аптечних баз, складів	11	10	9	8	7

* Показники віднесення аптечних закладів до груп з оплати праці керівних працівників наведені у додатку 2.

** Тарифні розряди завідувачів відділів аптечних закладів за IV та V групами з оплати праці застосовуються для цих посад аптечних баз, складів.

2.2.11. Посадові оклади завідувачів аптечних пунктів, кіосків визначаються:

- при обсязі річного планового товарообігу на наступний рік до 100 тис. грн: провізорів за 10 тарифним розрядом, фармацевтів – за 9 тарифним розрядом;
- при обсязі річного планового товарообігу на наступний рік понад 100 тис. грн: провізорів за 11 тарифним розрядом, фармацевтів – за 10 тарифним розрядом.

2.2.12. Посадові оклади керівників (завідувачів) та завідувачів відділів центральної районної аптеки (далі ЦРА), яка здійснює постачання аптек усього району, визначаються за тарифними розрядами, установленними за групою з оплати праці відповідних керівних працівників, з підвищенням:

- на 10 відсотків – при прикріпленні до ЦРА від 5 до 15 аптек;
- на 15 відсотків – при прикріпленні до ЦРА понад 15 аптек.

2.2.13. Схема тарифних розрядів посад (професій) інших працівників аптечних закладів

Посади	Тарифний розряд
1. Провізори, провізори-аналітики, провізори клінічні, провізори-косметологи:	
– вищої кваліфікаційної категорії	13
– першої кваліфікаційної категорії	12
– другої кваліфікаційної категорії	11
– без категорії	10
2. Провізор-інтерн	9
3. Фармацевти:	
– вищої кваліфікаційної категорії	10
– першої кваліфікаційної категорії	9
– другої кваліфікаційної категорії	8
– без категорії	7
4. Лаборанти (фармація):	
– вищої кваліфікаційної категорії	9
– першої кваліфікаційної категорії	8
– другої кваліфікаційної категорії	7
– без категорії	6
5. Продавець оптики	4
6. Фасувальник медичних виробів, молодша медична сестра (мийниця)	3

2.2.14. Старшим провізорам посадові оклади визначаються, виходячи з тарифних розрядів посад провізорів відповідної кваліфікації, з урахуванням підвищення на 10 відсотків.

2.2.15. Схема тарифних розрядів посад інших керівників структурних підрозділів, професіоналів, фахівців та технічних службовців

Посади	Тарифний розряд
1. Професіонали, які зайняті на роботах з рентгенівською, радіологічною, радіаційною, радіометричною, дозиметричною, радіохімічною, лазерною, плазмовою, компресійною, вакуумною, електронною, телеметричною, ультразвуковою апаратурою, приладами, препаратами та обладнанням (у тому числі інженер з метрології), інженери з охорони праці: <ul style="list-style-type: none"> – провідний – I категорії – II категорії – без категорії 	11 10 9 8
2. Фахівці (техніки), які зайняті на роботах з рентгенівською, радіологічною, радіаційною, радіометричною, дозиметричною, радіохімічною, лазерною, плазмовою, компресійною, вакуумною, електронною, телеметричною, ультразвуковою апаратурою, приладами, препаратами та обладнанням (у тому числі технік з метрології): <ul style="list-style-type: none"> – I категорії – II категорії – без категорії 	8 7 6
3. Інженери всіх спеціальностей, бухгалтер (з дипломом спеціаліста), бухгалтер-ревізор, економіст, програміст, юриконсульт, художник-окопротезист, редактор, художник та інші професіонали*: <ul style="list-style-type: none"> – провідний – I категорії – II категорії – без категорії 	10 9 8 7
4. Художник ектопротезного кабінету, технолог, бухгалтер, електромеханік та інші фахівці*: <ul style="list-style-type: none"> – I категорії – II категорії – без категорії 	8 7 6
5. Старший лаборант, який має вищу освіту; старший інспектор з кадрів	7
6. Інспектор з кадрів	6

Продовження таблиці

Посади	Тарифний розряд
7. Техніки всіх спеціальностей: – I категорії – II категорії – без категорії	7 6 5
8. Виконавець робіт (начальник дільниці), майстер, майстер контрольний (дільниці цеху), старший інструктор з трудової терапії	8
9. Механік дизельної та холодильної установок, інструктор з трудової терапії	7
10. Начальник гаража з рухомим складом: – від 50 до 100 автотransпортних засобів – понад 100 автотransпортних засобів	10 11
11. Старший механік, який здійснює керівництво автотransпортними підрозділами з рухомим складом від 25 до 50 автотransпортних засобів	8
12. Механік, який здійснює керівництво автотransпортними підрозділами з рухомим складом від 15 до 25 автотransпортних засобів	7
13. Завідувач виробництва (шеф-кухар): – у лікарнях до 500 ліжок, у госпіталях та санаторіях до 150 ліжок – у лікарнях від 500 до 800 ліжок, у госпіталях та санаторіях від 150 до 250 ліжок – у лікарнях понад 800 ліжок, у госпіталях та санаторіях понад 250 ліжок, в установах соціального захисту	6 7 8
14. Завідувачі: – підсобного сільського господарства – центрального складу, канцелярії, господарства, фотолабораторії, експедиції, архіву – складу, гуртожитку, пральні, клубу – камери схову, віварію тощо	8 7 6 5
15. Старші: диспетчер товарознавець, касир, інспектор, табельник; друкарка I категорії, оператор комп'ютерного набору I категорії, оператор копіювальних та розмножувальних машин I категорії, стенографістка I категорії	5
16. Телеграфіст, телефоніст міжміського (місцевого) телефонного зв'язку: – I кл. – II кл. – III кл.	6 5 4

Закінчення таблиці

Посади	Тарифний розряд
17. Агент з постачання, архіваріус, диспетчер, діловод, друкарка II категорії, експедитор, інспектор, калькулятор, касир, обліковець, оператор диспетчерської служби, оператор електрозв'язку, оператор комп'ютерного набору II категорії, оператор копіювальних та розмножувальних машин II категорії, паспортист, приймальник золота, секретар, секретар навчальної частини, секретар-стенографістка, стенографістка II категорії, секретар-друкарка, табельник, товарознавець, інші технічні службовці*	4

* Назви посад установаються відповідно до Класифікатора професій ДК 003-95 (v257u217-95), а кваліфікаційні категорії – відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (v0336203-04).

2.2.16. Схема тарифних розрядів професій робітників:

Назва професії	Тарифний розряд
1. Старший: сторож, комірник; черговий по гуртожитку, комірник складів кислот та хімікатів, прибиральник виробничих приміщень, вантажник, склаграфіст (ротаторник), прибиральник сміттепроводів, кухонний робітник	2
2. Візник, гардеробник, черговий по поверху, опалювач, комірник, кастелянка, кубівник, кур'єр, двірник, підсобний робітник, сторож, маркувальник, робітник з благоустрою, комплектувальник білизни, прасувальник, натирач підлоги, прибиральник територій, прибиральник службових приміщень, сатураторник, склопротиральник, мийник посуду та інші робітники, які виконують прості некваліфіковані або допоміжні роботи*	1
3. Апаратник хімічного чищення спецодягу, машиніст із прання та ремонту спецодягу, садівник, водій електро- та автовізка, водій транспортно-прибиральних машин, водій самохідних механізмів, робітник ритуальних послуг, робітник з догляду за тваринами та інші робітники, які виконують малокваліфіковані роботи*	2
4. Комендант, евакуатор, пекар	3
5. Ліфтер при швидкості руху ліфтів:	
– від 2,5 до 5 м/с	1
– від 5 до 7 м/с	2
– більше 7 м/с	3

Закінчення таблиці

Назва професії	Тарифний розряд
6. Швачка:	
– 1 кваліфікаційного розряду	1
– 2 кваліфікаційного розряду	2
– 3 кваліфікаційного розряду	3
7. Оператор апаратів мікрофільмування та копіювання, офіціант:	
– 3 кваліфікаційного розряду	3
– 4 кваліфікаційного розряду	4
8. Перукар:	
– I класу	2
– II класу	3
9. Кухар:	
– 3 кваліфікаційного розряду	3
– 4 кваліфікаційного розряду	4
– 5 кваліфікаційного розряду	5
– 6 кваліфікаційного розряду	6
10. Ремонтувальник висотних частин будівель, електроосвітлювач, фотограф, газозварник, електрогазозварник, машиніст (кочегар) котельні, оператор котельні, механізатор, тракторист; препаратори, взуттьовики, слюсарі, столярі, токарі, ливарники, полірувальники, верстатники, електромеханіки, налагоджувальники, електромонтери всіх найменувань та інші робітники, які виконують кваліфіковані (складні) роботи з ремонту, налагодження, обслуговування обладнання, будівель, автомобілів, меблів тощо:	
– 2 кваліфікаційного розряду	3
– 3 кваліфікаційного розряду	4
– 4 кваліфікаційного розряду	5
11. Робітники, які виконують висококваліфіковані (особливо складні та відповідальні) роботи*, у т. ч. з ремонту та налагодження електронного та іншого особливо складного обладнання, виготовлення очних протезів тощо:	
– 5 кваліфікаційного розряду	6
– 6 кваліфікаційного розряду	7
12. Робітники з комплексного обслуговування і ремонту будинків:	
– 2 кваліфікаційного розряду	4
– 3 кваліфікаційного розряду	5
– 4 кваліфікаційного розряду	6
13. Оптик медичний	7–8

2.2.17. Схема тарифних розрядів професій водіїв автотранспортних та мототранспортних засобів:

Назва професії	Вид автотранспортного засобу	Тарифні розряди за групами автомобілів
1. Водій автотранспортних засобів	1. Автобуси, габаритна довжина яких: – до 7,5 м – понад 7,5 до 9,5 м – понад 9,5 м	3 4 5
	2. Вантажний автомобіль вантажопідйомністю: – до 3 тонн – понад 3 до 7 тонн – понад 7 тонн	2 3 4
	3. Автомобілі швидкої медичної допомоги та оперативні автомобілі зі спеціальним звуковим сигналом (типу “сирена”) з робочим обсягом двигуна: – до 1,8 л – понад 1,8 до 3,5 л – понад 3,5 л	3 4 5
	4. Легковий автомобіль (у т. ч. спеціальні) з робочим обсягом двигуна: – до 1,8 л – понад 1,8 до 3,5 л – понад 3,5 л	2 3 4
2. Водій мототранспортних засобів	Мотоцикл, моторолер	2

2.3. Ставки погодинної оплати праці працівників, які залучаються закладами, установами та організаціями для проведення консультацій

2.3.1. Ставки погодинної оплати праці:

Працівники	Ставки погодинної оплати у відсотках до окладу (ставки) працівника I тарифного розряду
Професор, доктор медичних наук	10,91
Доцент або кандидат медичних наук	9,10
Особи, які не мають наукового ступеня, зі стажем роботи не менше 5 років	7,96

2.3.2. Ставки погодинної оплати праці академіка та члена-кореспондента підвищуються на 25 відсотків від ставок погодинної оплати праці професора та доктора медичних наук.

2.3.3. Разова консультація тривалістю менше однієї години сплачується як за годину.

2.3.4. Оплата за час, витрачений на перебування в дорозі, проводиться лікарям-консультантам, виходячи із посадового окладу лікаря відповідної спеціальності, за фактичний час перебування у дорозі.

2.3.5. Цей порядок оплати праці лікарів-консультантів не застосовується при оплаті праці лікарів, які залучаються до проведення консультацій у закладах, у штаті яких вони є.

3. Підвищення посадових окладів

3.1. Підвищення посадових окладів за наявність кваліфікаційної категорії

1. Керівникам закладів охорони здоров'я, аптечних закладів, установ соціального захисту населення та їх заступникам з числа лікарів та провізорів посадовий оклад, що відповідає тарифному розряду за групою з оплати праці, підвищується за наявності кваліфікаційної категорії за спеціальністю "організація та управління охороною здоров'я" або "організація та управління фармацією":

- а) керівникам та їх заступникам (лікарям, провізорам) – за спеціальностями "організація і управління охороною здоров'я" та "організація та управління фармацією", які мають:
 - вищу кваліфікаційну категорію – на 44,9 відсотка тарифної ставки працівника I тарифного розряду;
 - першу кваліфікаційну категорію – на 31,9 відсотка тарифної ставки працівника I тарифного розряду;
 - кваліфікаційну категорію – на 24,1 відсотка тарифної ставки працівника I тарифного розряду;
- б) керівникам із числа фахівців з базовою та неповною вищою медичною освітою та головним медичним сестрам, які мають:
 - вищу кваліфікаційну категорію – на 28,3 відсотка тарифної ставки працівника I тарифного розряду;
 - першу кваліфікаційну категорію – на 18,4 відсотка тарифної ставки працівника I тарифного розряду;

– другу кваліфікаційну категорію – на 8,7 відсотка тарифної ставки працівника I тарифного розряду.

2. Головним лікарям дільничних лікарень, лікарських амбулаторій та керівникам ЦМСЕ підвищення посадових окладів за наявність кваліфікаційної категорії проводиться за будь-якою лікарською спеціальністю.

3. У разі призначення лікаря (провізора) на посаду керівника закладу, установи або його заступника з числа лікарів (провізорів) йому протягом трьох років з дня призначення на керівну посаду здійснюється підвищення посадового окладу за кваліфікаційну категорію за лікарською (фармацевтичною) спеціальністю, яку він мав, у розмірах, передбачених цим пунктом.

4. Керівникам структурних підрозділів – лікарям посадовий оклад встановлюється з урахуванням кваліфікаційної категорії за умови, що спеціальність, за якою їм присвоєна кваліфікаційна категорія, відповідає профілю підрозділу, який вони очолюють, а завідувачам поліклінік, що є структурними підрозділами лікарень, – за будь-якою лікарською спеціальністю, за якою надається амбулаторно-поліклінічна допомога.

5. Іншим медичним та фармацевтичним працівникам посадовий оклад встановлюється з урахуванням кваліфікаційної категорії за умови їх роботи за тією спеціальністю, за якою присвоєно кваліфікаційну категорію.

6. Виплата заробітної плати з урахуванням підвищення посадового окладу за наявності кваліфікаційної категорії проводиться працівникам протягом п'яти років з дня затвердження наказом органу (закладу) охорони здоров'я рішення атестаційної комісії про її присвоєння (підтвердження). Особам, які бажають пройти атестацію на присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії і своєчасно подали необхідні документи в атестаційну комісію (не пізніше як за два місяці до закінчення 5-річного строку з моменту попередньої атестації (переатестації), указана виплата проводиться до винесення рішення атестаційної комісії про її підвищення (підтвердження) або відміну.

3.2. Підвищення посадових окладів за оперативне втручання

Посадові оклади лікарів-хірургів усіх найменувань, лікарів-анестезіологів та лікарів-ендоскопістів, у тому числі керівників структурних підрозділів – лікарів цих спеціальностей, підвищуються за здійснення оперативних втручань залежно від обсягу, складності й

характеру їх праці при роботі: в амбулаторно-поліклінічному закладі (відділенні) – до 15 відсотків посадового окладу; денному стаціонарні хірургічного профілю – до 25 відсотків, стаціонарі – до 40 відсотків.

3.3. Підвищення посадових окладів за диплом з відзнакою та керування санітарним транспортом

Лікарям усіх спеціальностей та провізорам (крім лікарів-інтернів та провізорів-інтернів), які отримали диплом з відзнакою після закінчення вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів, посадовий оклад, що визначений за тарифними розрядами, підвищується протягом 5 років на 5 відсотків.

Водіям санітарних автомобілів місячні тарифні ставки підвищуються на 20 відсотків. Перелік автомобілів, віднесених до санітарних, затверджується Міністерством охорони здоров'я України.

3.4. Підвищення схемних посадових окладів за роботу у небезпечних для здоров'я та особливо важких умовах праці

3.4.1. Схемні посадові оклади (ставки) працівників закладів та підрозділів для лікування лепрозних та психічних хворих, хворих на алкоголізм і наркоманію, протичумних, інших закладів та їх структурних підрозділів з небезпечними для здоров'я та особливо важкими умовами праці підвищуються на 25 та 15 %.

3.4.2. Схемні посадові оклади працівників госпіталів для інвалідів Вітчизняної війни, воїнів-інтернаціоналістів та спеціальних відділень у складі лікарень підвищуються:

- медичним та фармацевтичним працівникам – на 15 %;
- іншим працівникам на 10 %.

3.4.3. Схемні посадові оклади працівників закладів охорони здоров'я (структурних підрозділів), які працюють з вірусом імунодефіциту людини, підвищуються на 60 %.

3.4.4. Схемні посадові оклади працівників закладів охорони здоров'я (структурних підрозділів), зайнятих оглядом та наданням медичної допомоги тим, хто постраждав у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС, підвищуються на 25 %.

3.5. Інші підвищення схемних посадових окладів

3.5.1. Схемні посадові оклади приймальників золота в закладах охорони здоров'я підвищуються на 15 %.

3.5.2. Схемні посадові оклади працівників будинків дитини, дитячих будинків та шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, у тому числі медичних працівників, які є в їх штаті, підвищуються на 20 %.

3.5.3. Схемні посадові оклади медичних працівників спеціальних закладів (центрів) для дітей та підлітків, які потребують особливих умов виховання, реабілітації та догляду, підвищуються на 30 %.

3.5.4. Керівникам територіальних медичних об'єднань та об'єднань санаторіїв схемні посадові оклади встановлюються на рівні найвищої групи з оплати праці керівника закладу або організації з числа закладів і організацій, які входять до складу об'єднань, із підвищенням їх розміру відповідно на 20 та 15 %.

3.5.5. Керівним працівникам (керівнику закладу, його заступникам, крім заступника з поліклінічної роботи, головному бухгалтеру та його заступникам, начальнику планово-економічного відділу, головним фахівцям) лікарень (у тому числі спеціалізованих), диспансерів, пологових будинків, клінік при НДІ, центрів зі стаціонарами за наявності поліклінік (поліклінічних відділень) посадові оклади підвищуються на 15 відсотків.

3.5.6. Схемні посадові оклади керівників лікарень швидкої медичної допомоги, у складі яких функціонує станція швидкої медичної допомоги, підвищуються на 20 %.

4. Доплати

4.1. Доплати за роботу в нічний час

4.1.1. Працівникам (у т. ч. водіям санітарних автомобілів, які є в штаті автотранспортних підприємств та інших організацій), які залучаються до роботи в нічний час, здійснюється доплата в розмірі 35 відсотків годинної тарифної ставки (посадового окладу) за кожну годину роботи в нічний час. Нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку.

4.1.2. Працівникам, зайнятим наданням екстреної, швидкої та невідкладної медичної допомоги (у тому числі водіям санітарних автомобілів швидкої, невідкладної медичної допомоги, які є в штаті автотранспортних підприємств та інших організацій), а також тим, хто працює у відділеннях (палатах) анестезіології та інтенсивної терапії, для новонароджених дітей, у пологових (акушерських) відділеннях

провадиться доплата в розмірі 50 відсотків годинної тарифної ставки (посадового окладу) за кожну годину роботи в нічний час.

4.2. Доплати за суміщення професій (посад), виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника та розширення зони обслуговування або збільшення обсягу виконуваних робіт

4.2.1. Професіоналам, фахівцям, технічним службовцям та робітникам, які виконують у тому ж самому закладі, установі поряд зі своєю основною роботою додаткову роботу за іншою професією (посадою) або обов'язки тимчасово відсутнього працівника без звільнення від своєї основної роботи, провадиться доплата за суміщення професії (посади) або виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника в розмірі до 50 відсотків посадового окладу за основною посадою.

Конкретний розмір цих доплат устанавлюється керівником закладу, установи залежно від кваліфікації працівника, складності та обсягу виконуваних робіт.

4.2.2. Доплати за розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт провадяться у розмірі до 50 відсотків посадового окладу працівника. Зазначені доплати встановлюються працівникам за умови виконання ними роботи меншою чисельністю працівників, ніж за встановленими нормами (нормативами).

4.2.3. Керівникам закладів охорони здоров'я і установ соціального захисту населення – лікарям та їх заступникам – лікарям дозволяється вести в закладах, установах, у штаті яких вони є, роботу за спеціальністю у межах робочого часу за основною посадою з виплатою їм до 25 відсотків посадового окладу лікаря відповідної спеціальності.

Зазначена робота керівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення – лікарів та їх заступників – лікарів повинна відображатись у відповідних медичних документах.

4.2.4. Зазначені в пунктах 4.2.1 та 4.2.2 доплати не встановлюються керівникам закладів, їх заступникам, керівникам структурних підрозділів та їх заступникам (за винятком завідувачів відділень соціальної допомоги та їх заступників, завідувачів ФАПів та аптечних кіосків).

4.3. Доплати за науковий ступінь

4.3.1. Працівникам устанавлюються доплати за науковий ступінь доктора наук у граничному розмірі 25 відсотків, кандидата наук у

граничному розмірі 15 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати).

Зазначені доплати встановлюються працівникам, якщо їх діяльність за профілем (медична, фармацевтична, наукова тощо) збігається з наявним науковим ступенем. За наявності в працівників двох наукових ступенів доплата встановлюється за одним (вищим) науковим ступенем.

Відповідність наукового ступеня профілю діяльності працівника на займаній посаді визначається керівником установи, закладу.

Документи, що засвідчують наявність наукового ступеня, повинні відповідати нормам та вимогам, передбаченим законодавством.

4.3.2. Доплати за науковий ступінь провадяться як за основною роботою, так і за сумісництвом залежно від обсягу фактично виконаної роботи.

4.4. Інші доплати

4.4.1. Працівникам закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення за їх згодою може вводиться робочий день з розподілом зміни на частини (з перервою у роботі понад 2 години) за умови, щоб загальна тривалість роботи не перевищувала встановленої норми тривалості робочого дня (ст. 60 КЗпП). Доплата в ці дні проводиться за відпрацьований час до посадового окладу, в розмірі до 30 відсотків, конкретний розмір якої визначає керівник закладу за погодженням з профспілковим комітетом у межах затвердженого фонду оплати праці.

Час внутрішньозмінної перерви в робочий час не включається.

Перелік посад працівників, яким можуть виплачуватись указані доплати, затверджується керівником закладу, установи за погодженням з профспілковим комітетом.

4.4.2. Медичним працівникам, які зайняті збиранням і здаванням для переробки плацентарної, ретроплацентарної та абортної крові, здійснюється додаткова оплата за розцінками, затвердженими обласними державними адміністраціями.

4.4.3. Працівникам аптечних закладів за заготівлю або приймання кондиційної дикорослої лікарсько-технічної сировини здійснюється додаткова оплата в порядку та за розцінками, установленими обласними державними адміністраціями.

4.4.4. Керівники закладів за погодженням з профспілковими комітетами можуть установлювати ненормований робочий день для водіїв легкових та санітарних автомобілів, автомобілів швидкої медичної допомоги з доплатою 25 відсотків тарифної ставки за відпрацьований час. Водіям автомобілів з ненормованим робочим днем доплата за роботу в нічний час проводиться на загальних підставах.

4.4.5. Робітникам закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення, зайнятим на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, за результатами атестації робочих місць установлюється доплата в розмірі до 12 відсотків посадового окладу (тарифної ставки).

4.4.6. Шеф-кухарю, який не звільнений від основної роботи, здійснюється доплата в розмірі 20 відсотків посадового окладу.

4.4.7. Працівникам (у т. ч. молодшим медичним сестрам), які використовують у роботі дезінфікуючі засоби, а також працівникам, які зайняті прибиранням туалетів, установлюється доплата в розмірі 10 відсотків посадового окладу (тарифної ставки).

4.4.8. Лікарям, старшим сестрам медичним, сестрам медичним та медичним реєстраторам медико-соціальних експертних комісій (далі – МСЕК), центрів (бюро) медико-соціальних експертиз (далі – ЦМСЕ), що виїжджають у вихідні дні на засідання комісій поза місцем постійної роботи, доплата здійснюється як за роботу у вихідний день згідно з чинним законодавством.

4.5. Порядок установлення доплат

Доплати, перелічені в цьому розділі, установлюються до посадового окладу з урахуванням підвищень.

5. Надбавки

5.1. Перелік закладів, посад, розмірів надбавок за тривалість безперервної роботи та порядок їх виплати

Заклади (підрозділи)	Посади	Максимальний розмір надбавок, %	Порядок виплати надбавок
5.1.1. Дільничні лікарні, амбулаторії, у т. ч. лінійні,	Лікарі незалежно від найменування посади, дільничні медич-	40	Від 3 до 5 років безперервної роботи – 10 %,

Закінчення таблиці

Заклади (підрозділи)	Посади	Максимальний розмір надбавок, %	Порядок виплати надбавок
що розташовані у сільській місцевості, амбулаторії сімейної медицини	ні сестри, зубні лікарі, медичні сестри загальної практики – сімейної медицини		від 5 до 7 років – 20 %, від 7 до 9 років – 30 %, понад 9 років – 40 % схемного посадового окладу
5.1.2. Міські поліклініки (підрозділи), у т. ч. поліклініки центральних районних, районних лікарень сільських районів, центральних районних поліклінік, на які в разі відсутності ЦРА покладені їх функції, територіальні медичні об'єднання	Лікарі загальної практики, лікарі – дільничні терапевти та педіатри територіальних дільниць, завідувачі терапевтичних та педіатричних відділень, дільничні медичні сестри, медичні сестри загальної практики – сімейної медицини	30	За перший рік до 3 років (включно) – 10 %, від 3 до 5 років – 20 %, понад 5 років – 30 % схемного посадового окладу
5.1.3. Медико-санітарні частини, цехові лікарські дільниці міських (районних) поліклінік (підрозділів)	Лікарі загальної практики, лікарі-терапевти цехових лікарських дільниць, завідувачі терапевтичних, педіатричних відділень, дільничні медичні сестри цехових лікарських дільниць та загальної практики – сімейної медицини	20	Від 3 до 5 років безперервної роботи – 10 %, понад 5 років – 20 % схемного посадового окладу
5.1.4. Пункти (відділення) невідкладної медичної допомоги вдома	Лікар-терапевт, лікар-педіатр, середній медперсонал, водії санітарних машин	30	Від 3 до 5 років – 10 %, від 5 до 7 років – 20 %, понад 7 років – 30 % схемного посадового окладу
5.1.5. Територіальні поліклініки, поліклініки на залізничному, водному та повітряному транспорті	Лікарі загальної практики, лікарі-терапевти цехових лікарських дільниць, дільничні медичні сестри цехових лікарських дільниць та загальної практики – сімейної медицини	20	Від 3 до 5 років – 10 %, понад 5 років – 20 % схемного посадового окладу
5.1.6. Станції (відділення) швидкої медичної допомоги	Старші лікарі, лікарі та середній медперсонал виїзних бригад, водії та молодші медичні сестри виїзних бригад	60	Від 3 до 5 років – 20 %, від 5 до 7 років – 40 %, понад 7 років – 60 % схемного посадового окладу

5.1.7. Надбавки за тривалість безперервної роботи нараховуються кожного місяця за основною посадою, при роботі за сумісництвом, виконанні обов'язків тимчасово відсутнього працівника за межами робочого часу за основною роботою, виходячи зі схемного посадового окладу (ставки) за посадою, яку займають, без урахування будь-яких надбавок, доплат.

5.1.8. При зміні розміру посадового окладу (ставки) надбавки за тривалість роботи обраховуються у відсотках відповідно до стажу безперервної роботи, виходячи з нового окладу (ставки) з дня його встановлення.

5.2. Надбавки за почесні звання та знання і використання в роботі іноземної мови

5.2.1. Працівникам установлюються надбавки за наявність почесного звання України, СРСР, союзних республік СРСР у розмірах: “заслужений” – 20 відсотків посадового окладу; “народний” – 40 відсотків посадового окладу.

5.2.2. За наявності двох або більше звань надбавка встановлюється за одним (вищим) званням як за основною посадою, так і за сумісництвом.

5.2.3. Надбавки за почесні звання встановлюються працівникам, якщо їх діяльність за профілем (медична, фармацевтична тощо) збігається з наявним почесним званням.

Відповідність почесного звання профілю діяльності працівника на займаній посаді визначається керівником закладу, установи.

5.2.4. Працівникам установлюється надбавка за знання та використання в роботі іноземної мови: однієї європейської – 10, однієї східної, угро-фінської або африканської – 15, двох і більше мов – 25 відсотків посадового окладу. Ця надбавка не встановлюється працівникам, для яких вимогами для зайняття посади передбачено знання іноземної мови, що підтверджено відповідним документом.

5.3. Надбавки за високі досягнення у праці, виконання особливо важливої роботи, складність, напруженість, інші надбавки

5.3.1. Працівникам (у т. ч. керівникам) за високі досягнення у праці, виконання особливо важливої роботи, складність, напруженість роботи встановлюються надбавки в розмірі до 50 % посадового

окладу. У разі несвоєчасного виконання завдань, погіршення якості роботи і порушення трудової дисципліни ці надбавки скасовуються або зменшуються. Указані надбавки встановлюються на певний термін, після закінчення якого керівник або орган управління за підпорядкуванням приймає рішення про збереження надбавки або про її відміну. Працівникам закладу, установи розмір надбавок установлює керівник, а керівнику – орган охорони здоров'я за підпорядкуванням. Граничний розмір зазначених надбавок для одного працівника не повинен перевищувати 50 % посадового окладу.

5.3.2. Працівникам психіатричних лікарень (відділень) з посиленим (суворим) наглядом, центрів та відділень судово-психіатричної експертизи та судово-психіатричних експертних комісій, які обслуговують спецконтингент, установлюється надбавка до схемного посадового окладу в розмірі 50 %.

5.3.3. До тарифних ставок (посадових окладів) установлюється надбавка за професійну майстерність робітникам: які мають III розряд – 12 %, IV розряд – 16 %, V розряд – 20 %, VI розряд – 24 %.

5.3.4. Водіям легкових автомобілів установлюється щомісячна надбавка за класність до місячної ставки в розмірах:

водіям II класу – 10 %,

водіям I класу – 25 %.

Надбавка нараховується за фактично відпрацьований водієм час.

6. Інші питання оплати праці

6.1. Чергування вдома

Лікарі та середній медичний персонал закладів охорони здоров'я, які зайняті наданням медичної допомоги виключно сільському населенню, можуть залучатися до чергування вдома.

Чергування вдома може надаватись лікарям – до п'яти посад з основних лікарських спеціальностей та трьох посад середнього медичного персоналу (лаборант, рентгенлаборант, операційна медична сестра) з урахуванням укомплектованості штатів, виробничої необхідності, кількості викликів і експертної їх оцінки.

Чергування здійснюються як у межах місячної норми робочого часу відповідних працівників за обліковий період, так і за її межами.

Чергування вдома в денний та нічний часи ураховується як півгодини за кожну годину чергування.

У разі виклику працівника під час чергування (у заклад, на місце події та додому до хворого) час, витрачений на виклик, оплачується за фактично відпрацьовані години з розрахунку посадового окладу спеціаліста зі збереженням діючого порядку оплати праці працівників охорони здоров'я у нічний час.

6.2. Чергування у стаціонарі

Заклади охорони здоров'я, які мають стаціонари, належать до безперервно діючих закладів, медична допомога в яких надається цілодобово. Чергування у стаціонарах здійснюються за рахунок місячної та понадмісячної норми робочого часу працівника. Робочий час медичних працівників ураховується помісячно. Місячна норма робочого часу визначається, виходячи з установленої для даного працівника щоденної тривалості робочого часу, передбаченої для шестиденного робочого тижня, та кількості робочих днів у даному місяці. Тривалість робочого часу напередодні святкових і вихідних днів скорочується згідно з чинним законодавством. У місячну норму робочого часу включаються всі види робіт, які виконуються працівниками (тобто основна робота, чергування, виклик для надання допомоги хворим вдома тощо).

Залучення до чергувань лікарів амбулаторно-поліклінічних підрозділів лікувальних закладів, диспансерів, пологових будинків тощо проводиться за їх згодою та відповідно до діючого законодавства про працю.

Забороняється залучати до роботи в нічний час та до надурочних робіт осіб, які перелічені в статтях 55, 63 Кодексу законів про працю України.

Чергування в межах місячної норми робочого часу здійснюються штатними медичними працівниками за рахунок зменшення тривалості змін протягом місяця.

Якщо чергування здійснювалось у робочі дні згідно з графіком роботи в межах місячної норми робочого часу, то додаткова оплата (понад посадовий оклад) не проводиться.

Цей порядок оплати застосовується при роботі за суміщенням посад або при виконанні обов'язків тимчасово відсутнього працівника в межах місячної норми робочого часу.

Чергування за графіком у вихідний та святковий день у межах місячної норми робочого часу може компенсуватися за згодою сторін

наданням іншого дня відпочинку або у розмірі одинарної годинної ставки понад посадовий оклад (ст. 72, 107 КЗпП України).

Лікарі та середній медичний персонал можуть залучатися за їх згодою до чергувань понад місячну норму робочого часу без займання штатних посад з оплатою з фонду оплати праці.

У цьому разі оплата роботи, яка виконується у робочі дні тижня, проводиться в одинарному розмірі понад оклад, а у вихідний день за графіком, святковий чи неробочий день – у розмірі подвійної годинної або денної ставки понад оклад (статті 106, 107 КЗпП України).

За чергування у нічний час проводиться додаткова оплата в розмірах, установлених у п. 4.1 розділу 4 цих Умов. У разі продовження працівником роботи внаслідок неявки працівника, якого замінює, до моменту закінчення зміни та неможливості замінити його іншим працівником оплата проводиться за фактично відпрацьовані години як робота в надурочний час (ст. 106 КЗпП України).

Чергування понад місячну норму робочого часу не є сумісництвом.

Залучення працівників до чергувань понад місячну норму робочого часу можливе тільки в тих випадках, коли в закладі відсутні вакантні посади за цією спеціальністю.

6.3. Відрядна оплата праці

З метою зміцнення зацікавленості працівників у зростанні продуктивності праці та підвищенні рівня її нормування, якості робіт, що виконуються, керівники закладів та установ за умовами, що передбачені колективним договором, можуть вводити відрядну оплату праці.

Відрядна оплата праці може вводитись у межах фонду заробітної плати працівників, для яких вона застосовується. Відрядні розцінки встановлюються, виходячи з окладу за відповідною посадою (професією) і кваліфікацією, а тим, хто працює за міжгалузевими єдиними нормами виробки або прогресивнішими нормами трудових витрат, – з підвищенням вказаного окладу на 10 %.

6.4. Окремі види оплати праці

Оплата праці працівників закладів (відділів, відділень, лабораторій, кабінетів) зубопротезування проводиться:

- у закладах, що перебувають на державному бюджеті, – за погодинною системою, за винятком зубних техніків, полірувальни-

ків, ливарників та інших робітників, зайнятих на зуботехнічних роботах, оплата праці яких проводиться за відрядно-преміальною системою;

- у закладах, які перебувають на госпрозрахунку або утримуються за рахунок кошторису спеціальних коштів, – за погодинно-преміальною системою, за винятком зубних техніків, полірувальників, ливарників та інших робітників, зайнятих на зуботехнічних роботах, оплата праці яких проводиться за відрядно-преміальною системою.

Якщо відрядно-преміальна оплата праці економічно не доцільна або застосування її не викликане іншими причинами (у зуботехнічних підрозділах при стоматологічних інститутах, факультетах, кафедрах, медичних училищах, що є навчальними базами цих навчальних закладів, та ін.), то оплата праці зубних техніків здійснюється за погодинною або погодинно-преміальною системою.

Погодинні ставки зубних техніків, оплата праці яких здійснюється за відрядною системою, розраховуються виходячи з місячних посадових окладів зубних техніків та встановленої середньомісячної норми робочого часу.

Погодинні ставки зубних техніків, полірувальників, ливарників, які виконують зуботехнічні роботи із застосуванням дорогоцінних металів, підвищуються на 25 %.

Якщо комісією закладу з контролю за якістю роботи із зубопротезування встановлено непридатність зубного протеза внаслідок неякісного його виготовлення, то із заробітної плати конкретного винуватця – посадової особи (лікаря, зубного техника, полірувальника, ливарника та інших робітників, які зайняті на зуботехнічних роботах) утримується вартість бракованого зубного протеза в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Погодинні ставки полірувальників, ливарників та інших робітників, які зайняті на зуботехнічних роботах і праця яких оплачується за відрядною системою, установлюються відповідно до умов оплати працівників бюджетної сфери.

6.5. Умови оплати праці лікарів, які залучаються для проведення медичних оглядів

Оплата праці лікарів, які залучаються до роботи в комісіях з проведення медичних оглядів окремих груп працівників (водіїв, кухарів,

працівників дитячих закладів та ін.), здійснюється за рахунок коштів організацій і підприємств, що організують ці огляди, за фактично відпрацьований час за погодинними ставками, розрахованими, виходячи з місячних посадових окладів, які передбачені цими Умовами.

Зазначена оплата праці лікарів не проводиться, якщо медичні огляди здійснюються у межах їх робочого часу.

6.6. Преміювання та матеріальна допомога

У закладах охорони здоров'я преміювання працівників проводиться у межах затвердженого фонду оплати праці.

Керівники закладів та установ за погодженням з профспілковими комітетами самостійно затверджують положення про преміювання працівників.

Керівники мають право надавати працівникам матеріальну допомогу, у тому числі на оздоровлення, у сумі не більше ніж один посадовий оклад на рік, за винятком матеріальної допомоги на поховання, розмір якої не обмежується.

Показники, розміри та строки преміювання керівників закладів, установ визначаються органом управління за підпорядкуванням.

Розмір премії працівника залежить від особистого внеску в загальні результати роботи підрозділу, закладу і граничними розмірами не обмежується.

Додаток 1
до Умов оплати праці працівників
закладів охорони здоров'я

ПЕРЕЛІК

закладів (підрозділів) та посад, робота в яких дає право на підвищення схемних посадових окладів (ставка) у зв'язку з небезпечними для здоров'я та особливо важкими умовами праці

1.3. Заклади, підрозділи та посади з особливо небезпечними для здоров'я та особливо важкими умовами праці, робота в яких дає право на підвищення схемних посадових окладів (ставка) на 25 %:

Найменування посади		молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміненню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	
<i>1.1. Протичумні заклади, підрозділи: Лепрозорії, протилепрозорні відділення, палати, ізолятори, кабінети, пункти. Усі працівники.</i>		
<i>1.2. Будинки дитини, ясла, санаторії, відділення для дітей з органічним ураженням центральної нервової системи з порушенням психіки</i>		
Посади лікарів незалежно від їх найменування, соціальні працівники	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування, соціальні працівники	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування
<i>1.3. Психіатричні (психоневрологічні), наркологічні заклади, їх структурні підрозділи, за винятком відділень, кабінетів, палат, що не призначені для лікування психічно хворих та осіб, які страждають хронічним алкоголізмом і наркоманією. Відділення, палати та кабінети для лікування психічно хворих та осіб, які страждають хронічним алкоголізмом і наркоманією, інших закладів охорони здоров'я</i>		

Продовження таблиці

Найменування посади		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
Посади лікарів незалежно від їх найменування, у тому числі для обслуговування хворих у виробничих (трудовах) майстернях та підсобних господарств (за винятком посади лікарів відділень, кабінетів, палат, які не передбачені для лікування психічно хворих та осіб, котрі страждають хронічним алкоголізмом та наркоманією), спеціалісти та службовці, у тому числі заступники головного лікаря з економічних питань, бібліотечні та соціальні працівники, працівники клубу, психологи, юрисконсультами	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування, у тому числі для обслуговування хворих у лікувально-виробничих (трудовах) майстернях та підсобних господарств (за винятком посади середнього медичного персоналу відділень, кабінетів, палат, не передбачених для лікування психічно хворих та осіб, котрі страждають хронічним алкоголізмом і наркоманією, медичних реєстраторів архіву); завідувачі господарством	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування, у тому числі для обслуговування хворих у лікувально-виробничих (трудовах) майстернях та підсобних господарств; професії робітників, які працюють у відділеннях — перукарі, гардеробники, ліфтери та ін.; професії робітників, які зайняті обслуговуванням хворих
<i>1.4. Станції (відділення) швидкої медичної допомоги</i>		
Посади лікарів спеціалізованих бригад з надання медичної допомоги та перевезення психічно хворих	Посади середнього медичного персоналу спеціалізованих бригад з надання медичної допомоги та перевезення психічно хворих	Посади молодшого медичного персоналу, а також водіїв автомобілів спеціалізованих бригад з надання медичної допомоги та перевезення психічно хворих
<i>1.5. Школи, школи-інтернати, санаторно-лісові школи, дитячі садки, ясла-садки та інші заклади освіти для дітей з вадами розумового розвитку та дітей з ураженням центральної нервової системи з порушенням психіки</i>		
Посади лікарів усіх найменувань, що передбачені для обслуговування хворих у	Посади середнього медичного персоналу всіх найменувань, що передбачені	Посади молодшого медичного персоналу всіх найменувань, що

Закінчення таблиці

Найменування посади		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
цих закладах, незалежно від підпорядкування закладів, у штаті яких вони є	для обслуговування хворих у цих закладах, незалежно від підпорядкування закладів, у штаті яких вони є	передбачені для обслуговування хворих у цих закладах, незалежно від підпорядкування закладів, у штаті яких вони є
<i>1.6. Спеціальні будинки-інтернати для осіб похилого віку та інвалідів (для осіб, які направлені із приймальників-розподільників, місць позбавлення волі та ін.)</i>		
Усі працівники, які входять до штату установи	Усі працівники, які входять до штату установи	Усі працівники, які входять до штату установи
2. Заклади, підрозділи та посади з шкідливими для здоров'я та особливо важкими умовами праці, робота в яких дає право на підвищення сьємних посадових окладів (ставка) на 15 %:		
Найменування посади		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
<i>2.1. Відділення, палати, ізолятори для хворих на туберкульоз лікувально-профілактичних закладів, протитуберкульозні кабінети</i>		
Посади лікарів незалежно від їх найменування	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування; робітники усіх професій, які обслуговують хворих та працюють у відділеннях

Продовження таблиці

Найменування посада		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
2.2. Інфекційні лікарні (відділення, палати)		
лікарів незалежно від їх найменування; фармацевтичний персонал, у т. ч. завідувачі аптек (структурних підрозділів) вказаних закладів; фармацевтичний персонал, у т. ч. завідувачі або їх заступники самостійних господарських лікарняних та міжлікарняних аптек, які безпосередньо обслуговують вказані заклади; спеціалісти та службовці, у т. ч. бібліотечні працівники, працівники клубів	Посади середнього медичного та фармацевтичного персоналу незалежно від їх найменування; у т. ч. завідувачі аптек (структурних підрозділів) вказаних закладів; фармацевтичний персонал, у т. ч. завідувачі або заступники самостійних господарських лікарняних та міжлікарняних аптек, які безпосередньо обслуговують вказані заклади; спеціалісти та службовці, у т. ч. бібліотечні працівники, працівники клубів	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від найменування, допоміжного персоналу аптек (структурних підрозділів) вказаних закладів, а також допоміжного персоналу самостійних господарських лікарняних та міжлікарняних аптек, які безпосередньо обслуговують вказані заклади; робітники всіх професій при роботі у відділеннях, палатах і ті, хто обслуговує хворих
2.3. Кабінети інфекційних захворювань. Медичні пункти на вокзалах		
Посади лікарів незалежно від їх найменування	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування
2.4. Заклади (відділення, палати) для хворих з ураженням спинного мозку, які супроводжуються паралічем (парезом) нижніх (або верхніх та нижніх) кінцівок та розладом функцій тазових органів, відділення трансплантації кісткового мозку		
Посади лікарів незалежно від їх найменування	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування

Продовження таблиці

Найменування посада		молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	
2.5. Відділення (групи) анестезіології, відділення (палати) інтенсивної терапії (за винятком лабораторії, групи, що забезпечує експрес-діагностику)		
Посади лікарів-анестезіологів або лікарів за профілем підрозділу, у т. ч. завідувачів	Посади медичних сестер (фельдшерів) незалежно від їх найменування	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування
2.6. Відділення (палати): для опікових хворих; для хворих з гострими отруєннями гнійної хірургії усіх профілей для лікування хворих з хірургічними гнійними захворюваннями та ускладненнями; хірургічні усіх профілів, у яких при оперативних втручаннях постійно застосовується рентгенівська апаратура з візуальним контролем, лазерні установки; гемодіалізу, для лікування хворих із застосуванням методів гемодіалізу, гемосорбції, плазмофорезу та ультрафільтрації; проведення хворих та недоношених дітей; для новонароджених та недоношених дітей; педіатричні, для новонароджених та недоношених дітей; неврологічні для хворих з порушенням мозкового кровообігу.		
Посади лікарів незалежно від їх найменування; спеціалісти, які обслуговують апаратуру відділень гемодіалізу, штучного кровообігу	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування; спеціалісти, які обслуговують апаратуру відділень гемодіалізу, штучного кровообігу	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування
2.7. Шкірно-венерологічні диспансери, відділення, палати, кабінети стаціонарів та поліклінік		
Посади лікарів незалежно від їх найменування	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування

Продовження таблиці

Найменування посада	
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців
	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
	менування; робітники усіх професій, які обслуговують хворих
<i>2.8. Фізіотерапевтичні відділення, кабінети, бальнео- та грязелікарні (відділення, кабінети)</i>	
Посади лікарів незалежно від їх найменування, які передбачені для обслуговування хворих у приміщеннях сірководневих, сірчистих та вуглеводневих ванн та грязей	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування (за винятком медсестристок та медрестраторів), які передбачені: для обслуговування хворих у приміщеннях сірководневих, сірчистих та вуглеводневих ванн та грязей; для відпускання родоно-вних ванн та грязей; для працюючих у грязелікарнях; для відпускання родо-нових ванн; для підготовки озокеритових процедур; для працюючих на генераторах УВЧ будь-якої потужності (при відпусканні на місяць у середньому не менше 10 процедур за зміну)
	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування, які передбачені: для обслуговування хворих у приміщеннях сірководневих, сірчистих та вуглеводневих ванн та грязей; для відпускання родоно-вних ванн, озокеритових проце-дур; для працюючих у грязелікарнях, що беруть участь у на-данні процедур хворим дітям на генераторах УВЧ (у середньому не менше 10 процедур за зміну).
	Посади працівників, що підготу-вають та плавлять грязі, готу-ють штучну сірководневу воду. Професії робітників, які пере-дбачені для постійного обслуго-вування приміщень: сірковод-невих, сірчистих, вуглеводневих і родононих ванн; обладнання та поточного ремонту будівель та

Продовження таблиці

Найменування посада		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
		споруа; приладів фізіотерапевтичних лікарень (віддалень), обладнання підалів, нагрівальних приладів ванних приміщень; насосних станцій, змішувачів і резервуарів, трубопроводів і оголовок бурових свердловин, сірководневих, сірчистих та вуглекислих і родонових воа
2.9. Рентгенівські, радіологічні та рентгенодіагностичні відділи, відділення, лабораторії, групи та кабінети усіх профелів.		
Відділення рентгеноударнохвильового дистанційного дроблення каміння (ВРУДКА)		
Посади лікарів незалежно від їх найменування; спеціалістів при постійній роботі у сфері іонізуючого випромінювання або з радіоактивними речовинами	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування; спеціалістів при постійній роботі у сфері іонізуючого випромінювання або з радіоактивними речовинами	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування
2.10. Підрозділи (палати) закладів охорони здоров'я, в яких основним методом лікування є тривале застосування великих доз хімотерапевтичних препаратів		
Посади лікарів незалежно від їх найменування	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування	
2.11. Відділення (кабінети) ультразвукової діагностики та ендоскопії		
Посади лікарів незалежно від їх найменування	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування

Закінчення таблиці

Найменування посада		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
2.12. Заклади переливання крові, відділення трансфузіології, заготівлі та переробки крові та її компонентів, відділення криоконсервування клітин крові та кісткового мозку		
Посади лікарів незалежно від їх найменування, які передбачені для роботи із заготівлі, переробки та збереження в замороженому стані крові, її компонентів та кісткового мозку	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування, одна із посад інженера та техніка; які передбачені для роботи із заготівлі, переробки та збереження в замороженому стані компонентів крові, кісткового мозку	
2.13. Психотерапевтичні кабінети амбулаторно-поліклінічних закладів (підрозділів)		
Лікар-психотерапевт	Медична сестра	
2.14. Лабораторії (відділи, відділення)		
Посади лікарів незалежно від їх найменування при роботі: з живим збудником інфекційних захворювань або хворими тваринами, з вірусами, які викликають захворювання; посади лікарів-бактеріологів, лікарів-паразитологів та лікарів-лаборантів, передбачені для постійної роботи з постановки реакції іммобілізації блідих трепонем	Посади середнього медичного персоналу незалежно від їх найменування при роботі: з живим збудником інфекційних захворювань або хворими тваринами; з вірусами, які викликають захворювання; посади лаборантів з бактеріології, паразитології та спеціально виділені посади для постійної роботи з постановки реакції іммобілізації блідих трепонем	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування при роботі: з живим збудником інфекційних захворювань або хворими тваринами; посади, які забезпечують роботу лаборантів з бактеріології, паразитології та посади, які передбачені для постійної роботи з постановки реакції іммобілізації блідих трепонем

3. Заклади, підрозділи та посади, робота в яких дає право на підвищення схемних посадових окладів (ставка) за двома та більше підставами, що передбачені розділами 1 і 2 цього Переліку, на 30 %:

Найменування посади		
лікарів і провізорів, фахівців та службовців, які підлягають заміщенню особами з вищою освітою	середнього медичного та фармацевтичного персоналу, фахівців та службовців	молодшого медичного та фармацевтичного персоналу, робітників
3.1. Заклади охорони здоров'я та їх структурні підрозділи		
Посади персоналу, зайнятого на роботах, що дають право на підвищення схемних посадових окладів (ставка) за двома та більше підставами, передбаченими у розділах 1 і 2 цього Переліку	Посади середнього медичного персоналу, зайнятого на роботах, що дають право на підвищення схемних посадових окладів (ставка) за двома та більше підставами, передбаченими у розділах 1 і 2 цього Переліку	Посади молодшого медичного персоналу, зайнятого на роботах, що дають право на підвищення схемних посадових окладів (ставка) за двома та більше підставами, передбаченими у розділах 1 і 2 цього Переліку
П р и к л а д и:		
1. Туберкульозна або інфекційна лікарня		
Посади лікарів-рентгенологів	Посади рентгенолаборантів	Молодший медичний персонал рентгеновського кабінету (відаілення)
2. Психоневрологічна або наркологічна лікарня (аіспансер)		
Посади лікарів (незалежно від їх найменування) спеціалізованих відділень для примусового лікування хворих на туберкульоз, які страждають хронічним алкоголізмом, наркоманією та психічними захворюваннями	Посади середнього медичного персоналу (незалежно від їх найменування) спеціалізованих відділень для примусового лікування хворих на туберкульоз, які страждають хронічним алкоголізмом, наркоманією та психічними захворюваннями	Посади молодшого медичного персоналу незалежно від їх найменування спеціалізованих відділень для примусового лікування хворих на туберкульоз, які страждають хронічним алкоголізмом, наркоманією та психічними захворюваннями
П р и м і т к а. Працівникам, які займають указані у 1 і 2 розділах Переліку посади, але не мають права на підвищення схемних посадових окладів (ставка) за двома та більше підставами, схемні посадові оклади (ставка) підвищуються відповідно до 1 розділу на 25 % або до 2 розділу — на 15 %.		
П р и к л а д. Схемні посадові оклади дезінфекторів, які працюють у психіатричних (психоневрологічних), наркологічних, туберкульозних та інфекційних лікарнях, дезінфекційних та санітарно-епідеміологічних станціях, підвищуються на 15 %.		

Додаток 2
до Умов оплати праці працівників
закладів охорони здоров'я

ПЕРЕЛІК
закладів та їх підрозділів, а також посад, робота в яких
дає право на підвищення схемних посадових окладів на 60 %

1. Центри з профілактики та боротьби зі СНІДом:

Таблиця 1

Посади	Характер роботи, що виконується	Примітки
Посади медичного персоналу, керівників, спеціалістів, службовців та робітників	Діагностика, лікування і безпосереднє обслуговування хворих на СНІД та ВІА-інфікованих	60 % схемного посадового окладу за умови зайнятості з хворими на СНІД та ВІА-інфікованими не менше 50 % робочого часу, при зайнятості менше 50 % – за кожну годину роботи з цими хворими

2. Заклади та спеціалізовані відділення (кабінети, палати) закладів охорони здоров'я, що призначені для лікування хворих на СНІД та ВІА-інфікованих:

Таблиця 2

Посади	Характер роботи, що виконується	Примітки
Посади медичного персоналу, керівників, спеціалістів, службовців та робітників	Лікування та безпосереднє обслуговування хворих на СНІД та ВІА-інфікованих	60 % схемного посадового окладу за умови зайнятості з хворими на СНІД та ВІА-інфікованими не менше 50 % робочого часу, при зайнятості менше 50 % – за кожну годину роботи з цими хворими

3. Заклади охорони здоров'я та їх структурні підрозділи, за винятком тих, що перелічені в п. 1, 2:

Таблиця 3

Посади	Характер роботи, що виконується	Примітки
Посади медичного персоналу, керівників, спеціалістів, службовців та робітників	Безпосередній контакт з хворими на СНІД та ВІА-інфікованими при проведенні консультацій, оглядів, наданні медичної допомоги, судово-медичної експертизи та проведенні іншої роботи	60 % погодинної ставки (окладу) за кожну годину роботи вказаних у графі 2 умовах

4. Лабораторії та групи закладів охорони здоров'я, на які покладено органами охорони здоров'я обстеження населення на ВІЛ-інфекцію та дослідження крові, біологічних рідин, отриманих від хворих на СНІД та ВІЛ-інфікованих:

Таблиця 4

Посади	Характер роботи, що виконується	Примітки
Посади медичного персоналу, керівників, спеціалістів, службовців та робітників	Проведення всіх видів лабораторних досліджень крові населення та матеріалів, які надходять від хворих на СНІД та ВІЛ-інфікованих	60 % погодинної ставки (окладу) за кожну годину роботи в указаних у графі 2 умовах

Примітки: 1. Працівникам, які передбачені в даному Переліку, підвищення здійснюється зі схемного посадового окладу (ставки) з урахуванням кваліфікаційної категорії, завідування, старшинства без урахування інших підвищень, доплат та надбавок.

2. У кожному закладі на підставі цього додатка керівником за погодженням з профспілковим комітетом затверджується Перелік посад працівників, яким з урахуванням конкретних умов праці в цьому закладі, структурному підрозділі, на даній посаді схемний посадовий оклад (ставка) підвищується на 60 % пропорційно безпосередньо відпрацьованому з хворими на СНІД та ВІЛ-інфікованими часу. Фактичні години цієї роботи реєструються у журналі за підписом керівника структурного підрозділу.

Додаток 3
до Умов оплати праці працівників
закладів охорони здоров'я

Перелік робіт з важкими і шкідливими умовами праці, на яких установлюється доплата в розмірі до 12 % схемного посадового окладу (тарифної ставки) робітникам, спеціалістам і службовцям закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення

1. Чищення котлів у холодному стані.
2. Обслуговування тепломережних бойлерних установок, установок у котельних спорудах.
3. Обслуговування котельних установок, що працюють на вугіллі і мазуті, каналізаційних колодязів і мереж.
4. Аварійно-відновлювальні роботи з обслуговування зовнішніх каналізаційних мереж.

5. Укладення паркетних, плиткових лінолеумних підлог на гарячій мастиці і бітумі, гумових клеях і мастиках, зроблених на основі синтетичних смол і хімічних розчинників, віднесених до 2–4 класу небезпечності.
6. Газозварювальні, газорізальні і електрозварювальні роботи, які проводяться у приміщеннях.
7. Прання, сушіння і прасування спецодягу, білизни.
8. Роботи з прання білизни та спецодягу вручну з використанням мийних і дезінфекційних засобів.
9. Роботи біля гарячих плит, електрожарових шаф, кондитерських і паромасляних печей та інших апаратів для смаження і випікання.
10. Вантажно-розвантажувальні роботи, що виконуються вручну.
11. Роботи, пов'язані з обробкою, обмиванням м'яса, риби, обсмаженням птиці.
12. Роботи, пов'язані з миттям посуду, тари і технологічного обладнання вручну із застосуванням кислот та інших хімічних речовин.

Додаток 3
до комплексної тренувальної задачі
“Кошторис медичної установи”

Рекомендовані норми видатків для медичних закладів

1. Рекомендовані норми на харчування (код 1133) на 1 ліжко-день:
 - звичайні стаціонари – 6,25 грн
 - будинки дитини та дитячі санаторії – 9,70 грн
3. Рекомендовані норми на медикаменти (код 1132):
 - звичайні стаціонари (на 1 ліжко-день) – 5,75 грн
 - стоматологічні поліклініки (на 1 відвідування) – 1,73 грн
 - амбулаторно-поліклінічні заклади (на 1 відвідування) – 1,48 грн
4. Рекомендовані норми на придбання обладнання (код 2110):
 - звичайний стаціонар (на 1 діюче ліжко) – 265,00 грн
 - поліклінічне відділення (на 1 лікарську посаду) – 356,00 грн
5. Рекомендовані норми на придбання м'якого інвентарю (код 1135):
 - звичайний стаціонар (на 1 діюче ліжко) – 243,30 грн
 - амбулаторно-поліклінічні заклади (на 1 лікарську посаду) – 76,60 грн
6. Рекомендовані норми капітального ремонту (код 2130) на 1 м³ – 22,19 грн
7. Рекомендовані норми поточного ремонту будівель (код 1154) на 1 м³ – 26,5 коп.

7.10. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. *Василик О. Д.* Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : ЦНЛ, 2004. – 544 с.
3. *Жибер Т. В.* Бюджетна система : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / Т. В. Жибер, Г. Б. Коломієць. – К. : КНЕУ, 2009. – 311 с.
4. *Зуєва А. С.* Проблеми розвитку та фінансування закладів культури / А. С. Зуєва // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 8. – С. 6–9.
5. *Микрюков В. А.* Бюджетная реформа и финансирование культуры / В. А. Микрюков // Финансы. – 2007. – № 1. – С. 10–11.
6. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка. – К. : Міністерство фінансів України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.minfin.gov.ua>.
7. *Рожков Г. С.* Організація системи фінансування охорони здоров'я: державноуправлінські аспекти : монографія / Г. С. Рожков ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2010. – 279 с.
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я : закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2801-12>.
9. Питання оплати праці працівників установ, закладів та організацій бюджетної сфери : постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2008 № 939 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=939-2008-%EF>.
10. Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення : наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 № 308/519 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1209-05>.
11. Про затвердження Загальнодержавної програми боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 року : закон України від 23.12.2009 № 1794-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1794-17>.

12. Про затвердження Загальнодержавної програми імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2009–2015 роки : закон України від 21.10.2009 № 1658-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1658-17>.
13. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-2002-%EF>.
14. Про кінематографію : закон України від 13.01.1998 № 9/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=9%2F98-%E2%F0>.
15. Про культуру : закон України від 14.12.2010 № 2778-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2778-17>.
16. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1298-2002-%EF>.
17. Про театри і театральну справу : закон України від 31.05.2005 № 2605-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2605-15>.
18. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: досвід проекту ЄС “Фінансування та управління у сфері охорони здоров'я в Україні” / А. Малагардіс [та ін.] ; за заг. ред. А. Малагардіса, В. Рудого ; Проект ЄС “Фінансування та управління у сфері охорони здоров'я в Україні”. – К. : СПД Шмельков М. Ю., 2006.
19. Управління державним бюджетом України : підручник / за заг. ред. М. Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
20. *Фещенко Л. В.* Бюджетна система України : навч. посіб. / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2008. – 440 с.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА УПРАВЛІННЯ, ОБОРОНУ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНШИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

8.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Видатки бюджету на оборону, воєнна доктрина, загальнодержавні функції, видатки бюджету на міжнародну діяльність, видатки бюджету на правоохоронну діяльність, видатки бюджету на безпеку держави, видатки бюджету на державне управління, видатки бюджету на судові органи і прокуратуру, видатки бюджету на Верховну Раду України, видатки бюджету на фінансові та фінансові органи.

8.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Поясніть, чому зазначені нижче видатки здійснюються з Державного бюджету України? Дотримання яких конституційних функцій держави є ключовим для таких видатків? Виконання яких функціональних повноважень передбачається при здійсненні таких видатків та чому? Виконання яких видів видатків (див. ст. 82) передбачається цією статтею? Згідно зі ст. 22 визначте розпорядників бюджетних коштів, на яких покладені функції виконання таких видатків, та їхні завдання.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 87 (п. 1–3, п. 5, п. 6) Видатки на державне управління: а) законодавчу владу; б) виконавчу владу; в) Президента України.
---	--

	<p>Видатки на судову владу. Видатки на міжнародну діяльність. Видатки на національну оборону (крім заходів та робіт з мобілізаційної підготовки)*. Видатки на правоохоронну діяльність, забезпечення безпеки держави та цивільний захист населення і територій</p>
--	---

* Крім заходів, передбачених ст. 36 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”.

Завдання 2. Обґрунтуйте необхідність здійснення зазначених нижче видатків. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? Чи враховуються ці видатки при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів? За рахунок яких фінансових ресурсів здійснюються такі видатки (відповідно до статей 85 та 101 Кодексу)?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 88 (п. 1) До видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення
---	--

Завдання 3. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки? Обґрунтуйте необхідність їх здійснення. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? На основі яких принципів, відповідно до ст. 7 Кодексу, здійснюються такі видатки? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	<p>Стаття 89 (п. 1) Видатки на державне управління:</p> <ol style="list-style-type: none"> а) органи місцевого самоврядування міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення; б) органи місцевого самоврядування районного значення
---	---

Завдання 4. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки? Обґрунтуйте необхідність їх здійснення. Виконання яких видів видатків (див. ст. 82 Кодексу) передбачається цією статтею? На основі яких принципів, відповідно до ст. 7 Кодексу, здійснюються такі видатки? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 90 (п. 1) Видатки на державне управління: а) представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим; б) обласні ради
---------------------------------	--

Завдання 5. Поясніть, з якого бюджету здійснюються зазначені нижче видатки? Обґрунтуйте доцільність їх здійснення. Чи враховуються ці видатки при визначенні міжбюджетних трансфертів? З дотриманням яких принципів і за рахунок яких фінансових ресурсів здійснюються такі видатки? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 91 (п. 1) Видатки на місцеву пожежну охорону
---------------------------------	---

8.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Які особливості нормативно-правового регулювання оборони та управління?
2. У чому полягає розмежування між бюджетами видатків на управління?
3. Які особливості видатків на утримання органів законодавчої і виконавчої влади?
4. Як відбувається планування видатків на утримання правоохоронних органів?
5. Які групи видатків включаються до видатків бюджету на національну оборону?
6. Які видатки належать до видатків бюджету на державне управління?
7. У чому полягають особливості кошторисного утримання фінансових, фіскальних та митних органів?

8. На основі яких оперативно-мережевих показників відбувається утримання органів митної служби?
9. За якими оперативно-мережевими показниками відбувається утримання фіскальних органів?
10. На основі яких оперативно-мережевих показників відбувається утримання органів прокуратури і суду?
11. Які основні принципи та засади проведення міжнародної діяльності держави?
12. Як, на Вашу думку, обрана воєнна доктрина впливає на склад та структуру видатків бюджету на оборону?
13. На основі яких оперативно-мережевих показників відбувається утримання національної оборони?
14. У чому полягає роль бюджету у фінансовому забезпеченні охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки?
15. У чому, на Вашу думку, полягають проблеми забезпечення поповнення державних запасів і резервів?

8.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. Які групи видатків включаються до видатків бюджету на національну оборону:

- 1) утримання Збройних сил України, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави, закупівля озброєння і військової техніки;
- 2) утримання Збройних сил України, закупівля озброєння і військової техніки, капітальне будівництво, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи;
- 3) правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- 4) утримання Збройних сил України, попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій і наслідків стихійного лиха?

Тест 2. Ставка заробітної плати (розмір грошового утримання) військовослужбовців залежить від:

- 1) кількості підлеглих і строку служби (стажу);
- 2) посади та строку служби;
- 3) військового звання та посади;
- 4) посади, військового звання, відзнак;
- 5) військового звання, строку служби, посади.

Тест 3. До видатків бюджету на управління належать:

- 1) державне управління, культура і мистецтво, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- 2) державне управління, міжнародна діяльність, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- 3) правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави, купівля озброєння та військової техніки.

Тест 4. До видатків бюджету на державне управління належать:

- 1) функціонування законодавчої і виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; інші видатки на загальнодержавне управління;
- 2) утримання фінансових і фіскальних органів; загальне планування та статистичні служби; функціонування законодавчої влади; функціонування виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; інші видатки на загальнодержавне управління;
- 3) утримання Головного управління урядового зв'язку; утримання Президента України та його апарату; функціонування законодавчої і виконавчої влади; інші видатки на загальнодержавне управління;
- 4) утримання фінансових і фіскальних органів; загальне планування та статистичні служби; функціонування законодавчої і виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; утримання Головного управління урядового зв'язку; інші видатки на загальнодержавне управління;
- 5) функціонування законодавчої влади; утримання Конституційного Суду України та інших установ судової влади; функціонування виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; утримання Головного управління урядового зв'язку; інші видатки на загальнодержавне управління.

Тест 5. За якою військовою доктриною здійснюються видатки на оборону в Україні:

- 1) оборонною;
- 2) ядерною;
- 3) мінімальної достатності;
- 4) наступальною?

Тест 6. *Видатки бюджету на міжнародну діяльність держави не включають:*

- 1) видатки на утримання працівників українських дипломатичних корпусів за кордоном;
- 2) членські внески до міжнародних організацій;
- 3) закордонні відрядження депутатів Верховної Ради України;
- 4) видатки на навчання українських студентів у закордонних навчальних закладах.

Тест 7. *З місцевого бюджету здійснюється діяльність:*

- 1) апаратів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Президента України, його Секретаріату та РНБО, апарату Верховної Ради АРК;
- 2) місцевих державних адміністрацій;
- 3) органів місцевого самоврядування та їх виконавчих комітетів.

Тест 8. *До органів зі спеціальними фінансовими повноваженнями належать:*

- 1) Державна податкова служба України, Державна фінансова інспекція України, Державна казначейська служба України, Державна митна служба України;
- 2) Рахункова палата України;
- 3) Комітет з питань бюджету Верховної Ради України.

Тест 9. *Суди утримуються за такі кошти:*

- 1) Конституційний Суд України – за кошти державного бюджету, районні суди – за кошти бюджетів місцевого самоврядування;
- 2) усі судові органи – за кошти державного бюджету;
- 3) усі судові органи – за кошти державного бюджету та кошти від громадських організацій та місцевого самоврядування.

Тест 10. *Видатки бюджетів на місцеву пожежну охорону:*

- 1) здійснюються як делеговані повноваження з місцевого бюджету і враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів;
- 2) здійснюються як недеlegateвані повноваження з державного бюджету і не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів;
- 3) здійснюються як власні повноваження і не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів.

8.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Роль бюджету у фінансовому забезпеченні охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки.
2. Видатки бюджету на міжнародну діяльність держави.
3. Планування і здійснення видатків бюджету на національну оборону.
4. Видатки бюджету на діяльність органів митної служби.
5. Видатки бюджету на утримання органів внутрішніх справ і внутрішніх військ.
6. Видатки бюджету на діяльність органів прокуратури.
7. Проблеми кошторисного утримання судової влади в Україні.
8. Організація кошторисного утримання апарату Кабінету Міністрів України та апарату Президента України.
9. Організація кошторисного утримання Верховної Ради України.
10. Забезпечення з бюджетів діяльності місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій.

8.6. НАПРЯМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕНЬ ТА ДИСКУСІЙ

1. Пропорції здійснення видатків бюджету на національну оборону.
2. Особливості здійснення видатків бюджету на реалізацію управлінської функції держави.
3. Організація забезпечення міжнародної діяльності держави.
4. Видатки бюджету на правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави.
5. Проблеми здійснення видатків бюджету на поповнення державних запасів і резервів.

8.7. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТ” З ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ НА УПРАВЛІННЯ, ОБОРОНУ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ІНШИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

Видатки бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави подайте за допомогою кількох “Інтелект-карт” з урахуванням бюджетного законодавства. Зокрема:

1. Видатки бюджету на управління:

- а) поняття та терміни;
- б) основи здійснення видатків, у тому числі:
 - нормативне регулювання видатків;
 - склад і структура видатків за функціональною та іншими класифікаціями;
 - принципи здійснення видатків;
 - функціональні повноваження щодо здійснення видатків;
- в) планування видатків, у тому числі:
 - норми видатків;
 - оперативно-мережеві показники здійснення видатків;
- г) механізм здійснення видатків (за напрямками видатків і рівнем бюджету), у тому числі:
 - бюджетних коштів та їхні завдання щодо здійснення видатків;
 - ресурси, якими забезпечується здійснення видатків тощо.

2. Видатки бюджету на оборону (аналогічно до першого пункту).

3. Видатки бюджету на судові органи і прокуратуру (аналогічно до першого пункту).

4. Видатки бюджету на Верховну Раду України (аналогічно до першого пункту).

5. Видатки бюджету на фінансові та фіскальні органи (аналогічно до першого пункту).

Результатом розроблення кількох “Інтелект-карт” з видатків бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави є візуальна структуризація знань.

8.8. АНАЛІТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Аналітичне практичне завдання 1. Дослідіть видаткові співвідношення між утриманням законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Визначте його основні складові за економічною класифікацією видатків. Окресліть проблеми бюджетного забезпечення органів влади.

Аналітичне практичне завдання 2. Вкажіть заходи, спрямовані на підтримання громадського порядку та безпеки держави, що здій-

снюються з бюджету. Проаналізуйте динаміку їх забезпечення за останні п'ять років.

Аналітичне практичне завдання 3. Проаналізуйте та дослідіть тенденції витратків на апарат державного управління та його зміну залежно від політичних факторів.

Аналітичне практичне завдання 4. Дослідіть та визначте джерела покриття витратків на фінансові, фіскальні та митні органи. Проаналізуйте динаміку здійснення бюджетних витратків протягом останніх п'яти років.

Аналітичне практичне завдання 5. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу з проблематики витратків на управління уточніть та заповніть структурно-логічну схему:

Аналітичне практичне завдання 6. За результатами вивчення теоретичного і нормативного матеріалу з питань воєнної доктрини та характеристики її типів уточніть і заповніть структурно-логічну схему:

Аналітичне практичне завдання 7. Проаналізуйте частку та динаміку видатків на оборону за функціональною класифікацією видатків. Визначте, чи існує залежність обсягів спрямування коштів від заявленої воєнної доктрини?

8.9. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУА; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
2. Про Кабінет Міністрів України : закон України від 07.10.2010 № 2591-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2591-17>.
3. Про судоустрій і статус суддів : закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2453-17>.
4. Про державну податкову службу в Україні : закон України від 04.12.1990 № 509-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=509-12>.

5. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>.
6. Про оборону України : закон України від 06.12.1991 № 1932-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1932-12>.
7. Про оплату праці керівних працівників державних органів : постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2005 № 510 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=510-2005-%EF>.
8. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : закон України від 21.12.2010 № 2818-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2818-17>.
9. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : закон України від 20.12.1991 № 2011-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2011-12>.
10. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів : постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2006 № 268 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=268-2006-%EF>.
11. *Мунтіян В. І.* Оборонний бюджет: світовий досвід та можливі шляхи реформування в Україні / В. І. Мунтіян. – К. : Просвіта, 1996. – 240 с.
12. *Семеніхін І. М.* Формування оборонного бюджету України і контроль за його використанням в умовах ринкової економіки / І. М. Семеніхін, І. Ю. Марко // Фінанси України. – 2006. – № 9. – С. 56–64.
13. *Медведев Ю. Б.* Фінансове забезпечення військової частини : навч. посіб. / Ю. Б. Медведев, І. М. Семеніхін, В. Я. Симотюк. – К. : ВІКНУ, 2002. – 750 с.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ПОГАШЕННЯ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

9.1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Додаткові фінансові ресурси, державна позика, державний борг, поточний борг, капітальний борг, внутрішній борг, зовнішній борг, державні гарантії, управління державним боргом, державні внутрішні запозичення, державні зовнішні запозичення, державні боргові зобов'язання, граничні обсяги державного боргу, неринкові державні боргові папери, дострокове погашення облігацій; боргові цінні папери, державні облігації України, документарна форма боргових паперів, бездокументарна форма боргових паперів, цільові облігації внутрішніх державних позик України, казначейські зобов'язання України, обслуговування державного боргу, погашення державного боргу, запозичення органів місцевого самоврядування, облігації місцевих позик, місцеві боргові зобов'язання, граничні обсяги місцевого боргу, обслуговування місцевого боргу, погашення місцевого боргу.

9.2. ЗАВДАННЯ НА ПОРІВНЯННЯ ПОЛОЖЕНЬ НИНІШНЬОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДНІМИ ЗАКОНАМИ

Завдання 1. Поясніть зміст понять “борг органів місцевого самоврядування” та “місцевий борг”. Охарактеризуйте відмінність між цими поняттями.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
Стаття 91 (п. 1) До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визна-	Стаття 91 (п. 1) До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визна-

ченні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: ... 11) обслуговування боргу органів місцевого самоврядування; ...	ченні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: ... 12) обслуговування місцевого боргу; ...
---	--

Завдання 2. Поясніть зміст поняття “державний борг”. Що включають видатки на обслуговування державного боргу та видатки на обслуговування місцевого боргу? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 87 (п. 1) До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки на: ... 19) обслуговування державного боргу; ...
	Стаття 91 (п. 1) До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на: ... 12) обслуговування місцевого боргу; ...

Завдання 3. Визначте співвідношення поточної суми боргу України та визначеної законодавством граничної суми боргу. Зробіть висновки щодо боргової політики України в контексті положень нинішнього Бюджетного кодексу України з попередніми законами.

Завдання 4. Визначте й охарактеризуйте різницю між передмовами кодексів. Як питання державного та місцевого боргу регламентуються Бюджетним кодексом України?

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2001 р.	БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.
Цим Кодексом визначаються засади бюджетної системи України, її структура, принципи, правові засади функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства	Бюджетним кодексом України визначаються правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства

Завдання 5. Як здійснюються витрати на обслуговування та погашення державного (місцевого) боргу? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 16 (п. 6) Витрати на обслуговування та погашення державного (місцевого) боргу здійснюються...
---------------------------------	--

Завдання 6. Поясніть відмінності між поняттями “видатки бюджету” і “витрати бюджету”. Чи включають витрати бюджету видатки на обслуговування державного боргу та видатки на обслуговування місцевого боргу? Чи є погашення боргу і придбання цінних паперів видатками бюджету? Порівняйте це положення нинішнього Бюджетного кодексу України з попереднім законодавством.

БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС 2010 р.	Стаття 2 (п. 1) 1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні: ... 13) видатки бюджету — кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом...; 14) витрати бюджету — видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів
---------------------------------	---

9.3. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Сутність та роль державних зобов'язань.
2. Види боргових зобов'язань України та їх характеристика.
3. Особливості фінансування бюджетного дефіциту за допомогою державних боргових зобов'язань.
4. Особливості емісії, обігу та погашення облігацій внутрішніх державних позик.
5. Умови, порядок випуску і розміщення, обігу та погашення внутрішніх державних боргових зобов'язань.
6. Обсяг внутрішніх державних боргових зобов'язань та чинники, що на нього впливають.
7. Переваги і недоліки функціонування ринку внутрішніх державних боргових зобов'язань та види боргових інструментів, що обертаються на ньому.
8. Попит і пропозиція на ринку державних боргових зобов'язань. Фактори, що на них впливають.
9. Первинний і вторинний ринок державних боргових цінних паперів та особливості їх функціонування.
10. Який склад, структура та обсяги витрат бюджету держави на обслуговування державного боргу?
11. Джерела фінансування витрат з обслуговування внутрішнього і зовнішнього державних боргів.
12. Рівень розвитку ринків державних внутрішніх та зовнішніх боргових зобов'язань.
13. Проблеми ефективності функціонування ринку внутрішніх боргових зобов'язань.
14. Сутність та особливості місцевих зобов'язань.
15. Роль місцевих зобов'язань у фінансуванні місцевого бюджету.
16. Вплив граничних розмірів місцевого боргу на використання боргових зобов'язань для фінансування місцевого бюджету.
17. Чинники, що впливають на розміри бюджетних витрат з обслуговування та погашення боргових зобов'язань.
18. Сутність та особливості неборгових зобов'язань.

9.4. ТЕСТОВІ ВПРАВИ

Тест 1. За основу планування видатків бюджету на обслуговування державного боргу взято:

- 1) обсяг валового внутрішнього продукту на одного жителя;
- 2) співвідношення між сумою боргу й сумою його обслуговування та бюджетом;
- 3) сума заборгованості бюджету за внутрішніми позиками;
- 4) обсяг експортних надходжень та обсяг валового внутрішнього продукту;
- 5) обсяг золотовалютного запасу країни;
- 6) обсяг поточного державного боргу.

Тест 2. За типом боргового зобов'язання державні позики поділяються на:

- 1) виплати за кредитами урядам інших країн, міжнародним організаціям та фінансовим інститутам;
- 2) коротко-, середньо- та довгострокові;
- 3) фіксовані та плаваючі;
- 4) дисконтні, виграшні та процентні;
- 5) знеособлені та цільові.

Тест 3. Державні зобов'язання – це вид боргових паперів, що передбачає:

- 1) залучення тимчасово вільних коштів кредиторів для фінансування бюджетних потреб шляхом випуску і розміщення державних боргових паперів;
- 2) залучення тимчасово вільних коштів кредитних організацій з метою фінансування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання;
- 3) фінансування вартості соціально-економічних приватних потреб;
- 4) залучення кредитних ресурсів для фінансування місцевих бюджетів.

Тест 4. Офіційним агентом уряду, що відповідає за розміщення ОВДП, є:

- 1) Національний банк України;
- 2) Ощадний банк України;

- 3) Державна казначейська служба України;
- 4) Укресімбанк.

Тест 5. *Борг Республіканського бюджету АРК виникає внаслідок:*

- 1) покриття дефіциту бюджету розвитку;
- 2) затримки передачі коштів до Державного бюджету України;
- 3) недоотримання доходів у поточному році.

Тест 6. *Державні облигації використовуються для залучення ресурсів для фінансування:*

- 1) кредитних проектів міжнародних фінансових організацій;
- 2) бюджетного дефіциту державного бюджету, обслуговування витрат за державним боргом та регулювання грошового обігу;
- 3) потреб місцевого самоврядування;
- 4) кредитних проектів суб'єктів господарювання.

Тест 7. *Розміщення облигацій внутрішніх державних позик відбувається шляхом проведення:*

- 1) тендерів;
- 2) відкритих аукціонів;
- 3) закритих аукціонів;
- 4) торгів.

Тест 8. *Формування внутрішнього державного боргу відбувається за рахунок розміщення:*

- 1) облигацій місцевих позик;
- 2) зовнішніх державних боргових зобов'язань;
- 3) внутрішніх державних боргових зобов'язань;
- 4) позик центрального банку.

Тест 9. *Гарантований державою борг — це:*

- 1) загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання — резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями;
- 2) операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету;

- 3) загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення.

Тест 10. Платежі за придбаними облігаціями внутрішніх державних позик здійснюються у:

- 1) різних валютах;
- 2) національній валюті;
- 3) іноземній валюті;
- 4) міжнародних розрахункових одиницях.

Тест 11. Процентні платежі за державними борговими зобов'язаннями – це:

- 1) розмір плати за використання кредитних ресурсів, залучених шляхом емісії державних боргових зобов'язань, що обліковуються як витрати з обслуговування державного боргу;
- 2) загальна сума виплат як за прямим, так і за умовним державним боргом;
- 3) комісійні витрати держави, пов'язані з погашенням державного боргу;
- 4) розмір виплат місцевих бюджетів, що відображають вартість кредитних ресурсів.

Тест 12. До витрат з обслуговування державного боргу в Україні належать:

- 1) сплата комісій за зобов'язаннями та проценти за кредит;
- 2) погашення основного боргу;
- 3) відповіді 1) і 2);
- 4) немає правильної відповіді.

Тест 13. Залежно від джерел залучення кредитних ресурсів за допомогою державних боргових зобов'язань державний борг може бути:

- 1) внутрішній та зовнішній;
- 2) капітальний та поточний;
- 3) коротко-, середньо- та довгостроковий;
- 4) борг центрального уряду та місцевих органів влади.

Тест 14. Внутрішній державний борг – це борг, сформований перед:

- 1) національними інвесторами;
- 2) національними та іноземними інвесторами в національній валюті;

- 3) національними та іноземними інвесторами за рахунок випуску державних боргових зобов'язань;
- 4) іноземними інвесторами.

Тест 15. Умовний державний борг формується як наслідок:

- 1) проведення фінансово-господарської діяльності приватних підприємств;
- 2) надання державних гарантій суб'єктам господарювання для залучення ними кредитних ресурсів;
- 3) переоформлення приватного боргу суб'єктів господарювання в державний;
- 4) залучення урядом кредитних ресурсів з метою фінансування певних соціально-економічних програм.

Тест 16. Порядок та умови емісії, розміщення, обігу та погашення державних боргових зобов'язань визначає:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Міністерство фінансів України;
- 3) Державна казначейська служба України;
- 4) Укресімбанк.

Тест 17. Операції з розміщення, обслуговування та проведення платежів за ОВДП здійснює:

- 1) Національний банк України;
- 2) Міністерство фінансів України;
- 3) Державна казначейська служба України;
- 4) Рахункова палата України.

Тест 18. Заборгованість за облігаціями місцевих позик включається до складу:

- 1) місцевого боргу;
- 2) державного боргу;
- 3) федерального боргу;
- 4) внутрішнього державного боргу.

Тест 19. Формування внутрішнього державного боргу відбувається за рахунок розміщення:

- 1) облігацій місцевих позик;
- 2) зовнішніх державних боргових зобов'язань;
- 3) внутрішніх державних боргових зобов'язань;
- 4) позик центрального банку.

Тест 20. *Обслуговування державного боргу є складовою:*

- 1) бюджетного процесу;
- 2) бюджетної системи;
- 3) кредитної системи;
- 4) немає правильної відповіді.

Тест 21. *Перевищення фактичних витрат з обслуговування державного боргу може відбуватися за умов:*

- 1) коливання курсу валют;
- 2) застосування до позичальника штрафних санкцій кредитором;
- 3) відповіді 1) і 2);
- 4) немає правильної відповіді.

Тест 22. *Обсяги витрат з обслуговування державного боргу:*

- 1) є захищеними і не підлягають скороченню у випадку секвестрування бюджету;
- 2) підлягають скороченню при секвеструванні бюджету;
- 3) можуть змінюватися залежно від боргової політики;
- 4) немає правильної відповіді.

9.5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Вплив попиту та пропозиції ринку запозичень на державні боргові зобов'язання.
2. Фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання і/або кредитора.
3. Державні цінні папери на фінансовому ринку.
4. Середньострокові та найближчі перспективи витрат державного бюджету на обслуговування державного боргу в Україні.
5. Державні запозичення та їх роль у покритті дефіциту бюджету.
6. Гарантований борг та його особливості.
7. Стан та проблеми обслуговування гарантованих державою кредитів суб'єктам господарювання в Україні. Особливості їх відшкодування суб'єктами господарювання заборгованості перед державним бюджетом.
8. Співвідношення прямого і гарантованого державного боргу.
9. Боргові зобов'язання місцевого самоврядування, їх особливості та стан.

9.6. НАПРЯМИ ДЛЯ “МОЗКОВОЇ АТАКИ”

1. Проблеми погашення та обслуговування державного боргу в контексті міжнародної політики України.
2. Особливості запозичень органів місцевого самоврядування.
3. Показники стану зовнішнього боргу. Особливості їх розрахунку.
4. Державні гарантії: сутність, мета, ризики та проблеми покриття.
5. Оптимальне співвідношення державного боргу та як його досягти.
6. Проблеми ефективності використання внутрішніх та зовнішніх державних запозичень в Україні.
7. Регламентування відносин з обслуговування державного та гарантованого державою боргів.
8. Особливості залучення державою коштів зі світового ринку позикових капіталів шляхом розміщення зовнішніх державних боргових зобов'язань.
9. Стан та проблеми залучення ресурсів до місцевих органів влади з метою фінансування дефіциту бюджету.

9.7. РОЗРОБЛЕННЯ “ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ” З ВИТРАТ БЮДЖЕТІВ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ПОГАШЕННЯ БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Представте в графічному вигляді за допомогою “Інтелект-карти” витрати бюджетів на обслуговування та погашення боргових зобов'язань з урахуванням основних положень та структури отриманих знань. Зокрема:

1. Витрати бюджету на погашення боргових зобов'язань:
 - а) поняття та терміни;
 - б) основи здійснення витрат, у тому числі:
 - нормативне регулювання витрат;
 - склад та структура витрат за класифікацією боргу;
 - принципи здійснення витрат;
 - функціональні повноваження щодо здійснення витрат;
 - планування витрат;
 - в) механізм здійснення витрат (за напрямками і рівнем бюджету), у тому числі:
 - розпорядники бюджетних коштів та їх завдання щодо здійснення витрат;

– фінансові ресурси, якими забезпечується здійснення витрат тощо.

2. Витрати бюджету на обслуговування боргових зобов'язань (аналогічно до першого пункту).

“Інтелект-карта” повинна бути розроблена з використанням емфаз, асоціацій, із чітким вираженням думки. Необхідно дотримуватися ієрархії думки та бажано використовувати номерну послідовність викладу думки без пропусків та повторів. “Інтелект-карта” повинна утворювати не простий ланцюжок послідовних блоків (як у звичайних графіках), а вузлову структуру, де кожен вузол – центральний пункт нової системи асоціацій. Результатом розроблення “Інтелект-карти” є структуризація засвоених знань у візуальній формі.

9.8. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ “ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ”

Практичне завдання 1. Проаналізуйте структуру прямого та гарантованого державного боргу України за останні 7 років. Результати оформіть у табличному вигляді. Зазначте, як впливає на бюджетні витрати гарантований борг.

Практичне завдання 2. Розкрийте структуру та специфіку фінансування дефіциту державного бюджету в Україні за останні 5 років. Здійсніть аналіз взаємозв'язку бюджетного дефіциту та державного боргу в Україні за останні 5 років. Висновки обґрунтуйте.

Практичне завдання 3. Проаналізуйте запозичення місцевих органів влади за останні 10 років у розрізі регіонів. Зробіть висновки щодо необхідності і доцільності таких запозичень.

Практичне завдання 4. Проаналізуйте політику реструктуризації (рефінансування) державного боргу України з початку незалежності країни. Визначте окремі етапи та охарактеризуйте їх за станом заборгованості.

Практичне завдання 5. Розкрийте структуру та специфіку фінансування місцевого бюджету шляхом отримання позикових ресурсів за останні 5 років. Висновки обґрунтуйте.

Практичне завдання 6. Виконайте аналіз ефективності фінансування бюджетного дефіциту Державного бюджету України за допомогою державних зобов'язань з урахуванням середньострокової торгової політики. Висновки обґрунтуйте.

Практичне завдання 7. Визначте та здійсніть аналіз впливу процентної ставки (дохідності) за державними внутрішніми зобов'язаннями на розміри витрат бюджету з обслуговування боргу.

Практичне завдання 8. Визначте та здійсніть аналіз впливу процентної ставки (дохідності) за місцевими внутрішніми зобов'язаннями на розміри витрат місцевого бюджету з обслуговування боргу.

Практичне завдання 9. Розкрийте специфіку фінансування бюджету з обслуговування зовнішнього державного (місцевого) боргу та вплив на них коливань курсу національної валюти.

Практичне завдання 10. Розкрийте, проаналізуйте та обґрунтуйте висновки переваг та недоліків залучення коштів з внутрішнього та зовнішнього фінансових ринків.

Практичне завдання 11. Розрахуйте показники співвідношення витрат з обслуговування державного (місцевого) боргу та доходів державного (місцевого) бюджету за 3 останні роки й обґрунтуйте вплив боргового навантаження на відповідний бюджет.

Практичне завдання 12. Обґрунтуйте вплив надання державних гарантій на витрати державного бюджету з обслуговування боргу та підтвердіть їх відповідними розрахунками.

9.9. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Бюлетень Рахункової палати підготовлено за матеріалами Звіту про результати аудиту стану державного та гарантованого державою боргу за 2009 рік та аналізу тенденцій у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Zvit_2009.pdf.
2. Про результати аудиту стану державного та гарантованого державою боргу за 2009 рік та аналізу тенденцій у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Bullet_Garant_derg_borg.pdf.

3. Про Державний бюджет України на відповідний рік : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
4. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України : закон України від 31.10.2008 № 639-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=639-17>.
5. Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень : постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 110 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=110-2011-%EF>.
6. Про запровадження інституту первинних дилерів на ринку державних цінних паперів : постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2009 № 363 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=363-2009-%EF>.
7. Про цінні папери та фондовий ринок : закон України від 23.02.2006 № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>.
8. Про схвалення Концепції розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів України на 2009–2013 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 № 316-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=316-2009-%F0>.
9. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
10. *Вахненко Т. П.* Державний борг України та його економічні наслідки / Т. П. Вахненко. – К. : Альтепрес, 2000. – 152 с.
11. *Козюк В. В.* Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України : монографія / В. В. Козюк. – Т. : Карт-бланш, 2002. – 238 с.
12. *Кучер Г. В.* Тенденції та особливості розвитку ринку внутрішніх державних боргових зобов'язань України / Г. В. Кучер // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 2. – С. 47–58.
13. *Охріменко О.* Функціонування ринку державних цінних паперів у контексті думок Дж. Кейнса / О. Охріменко // Ринок цінних паперів України. – 2004. – № 5–6. – С. 17–19.

14. Державні фінанси : у 5 т. Т. 2: Управління державним боргом / Н. М. Ушакова, Г. В. Кучер, В. Т. Александров, С. М. Недбаєва. – К. : АВТ, 2004. – 368 с.
15. Федосов В. М. Управління державним боргом у контексті ризик-менеджменту / В. М. Федосов, О. А. Колот // Фінанси України. – 2008. – № 3. – С. 3–33.

ОСНОВНІ БЮДЖЕТНІ ПОНЯТТЯ

Бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах).

Бюджетна класифікація – єдине систематизоване згрупування доходів, видатків, кредитування, фінансування бюджету, боргу відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів. Бюджетна класифікація використовується для складання і виконання державного та місцевих бюджетів, звітування про їх виконання, здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів, проведення фінансового аналізу в розрізі доходів, організаційних, функціональних та економічних категорій видатків, кредитування, фінансування і боргу, а також для забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників. Бюджетна класифікація є обов'язковою для застосування всіма учасниками бюджетного процесу в межах бюджетних повноважень.

Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Бюджетна система України – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетне асигнування – повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження.

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи проведення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього самого періоду або в майбутньому.

Бюджетне призначення – повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом України, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Бюджетний процес – регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Бюджетний запит – документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди.

Бюджетний період – період виконання для всіх бюджетів, що утворюють бюджетну систему України, становить один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того самого року.

Бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Бюджетні кошти (кошти бюджету) – належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету.

Видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування.

Витрати бюджету – видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів.

Витрати на безоплатне або пільгове матеріальне і побутове забезпечення – здійснені за рахунок бюджетних асигнувань на функціонування окремих бюджетних установ; до таких витрат належать: забезпечення форменим одягом, речовим майном, службовим обмундируванням; забезпечення безоплатною медичною допомогою; надання санаторно-курортного лікування та відпочинку для оздоровлення; надання жилого приміщення або виплата грошової компенсації за піднайом (найом) жилого приміщення; зниження плати за користування житлом (квартирної плати), паливом, телефоном та плати за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична та теплова енергія); безоплатний проїзд і перевезення багажу; безоплатне встановлення квартирної охоронної сигналізації і користування нею; безоплатне відправлення та одержання листів військовослужбовцями строкової служби.

Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету – перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів. На основі відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету Державне казначейство України складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.

Вільний залишок бюджетних коштів – перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду, який використовується на здійснення витрат бюджету згідно із законом про Державний бюджет України та/або змінами до нього (змiнами до рішення про місцевий бюджет).

Власні надходження бюджетних установ – кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності. Власні кошти є додатковими до коштів загального фонду бюджету надходженнями бюджетних установ, які включаються до спеціального фонду бюджету. Вони поділяються на такі групи: перша – надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством; друга – інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

Внутрішній аудит розпорядника бюджетних коштів – діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, спрямована на до-

сконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю.

Внутрішній контроль розпорядника бюджетних коштів – комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ.

Гарантований Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено місцевими гарантіями.

Гарантований державою борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їхніх керівників, які відповідно до ст. 22 Бюджетного кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень.

Державне запозичення – операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету.

Державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення.

Дефіцит бюджету – перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Джерела фінансування бюджету – кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень; кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) – щодо державного бюджету; повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів; вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених Бюджетним кодексом. Джерелом фінансування бюджету не можуть бути емісійні кошти Національного банку України.

- Дотація вирівнювання** – міжбюджетний трансферт на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує.
- Доходи бюджету** – податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ).
- Економічна класифікація видатків бюджету** – систематизація видатків бюджету за економічною характеристикою операцій, що здійснюються при їх проведенні. За економічною класифікацією видатки бюджету поділяються на поточні та капітальні.
- Експертний бюджетний висновок до законопроекту** – інформація щодо повноти та вірогідності даних, викладених у фінансово-економічному обґрунтуванні, впливу законопроекту на показники бюджету (з обов'язковим визначенням вартісної величини такого впливу), можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді, відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини, та пропозиції щодо його розгляду.
- Закон про Державний бюджет України** – закон, який затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду.
- Залишок бюджетних коштів** – обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду.
- Захищені видатки бюджету** – видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень.
- Зведений бюджет області** – сукупність показників обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області.
- Зведений бюджет району** – сукупність показників районного бюджету, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району.
- Зведений бюджет** – сукупність показників бюджетів, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного і соціального розвитку держави.
- Зведений бюджет Автономної Республіки Крим** – сукупність показників Республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, зведених бюджетів її районів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим значення.

- Зведений бюджет України** – сукупність показників Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей, міст Києва та Севастополя.
- Зведений бюджет міста з районним поділом** – сукупність показників міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. Якщо місту або району в місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл.
- Зупинення операцій з бюджетними коштами** – супинення будь-яких операцій зі здійснення платежів з рахунку порушника бюджетного законодавства на строк до 30 днів у межах поточного бюджетного періоду, якщо інше не передбачено законом.
- Інвестиційна програма (проект)** – комплекс заходів, визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється з використанням коштів державного та/або місцевих бюджетів чи шляхом надання державних та/або місцевих гарантій.
- Індекс відносної податкоспроможності** – коефіцієнт, що визначає рівень податкоспроможності відповідного бюджету, порівняно з аналогічним середнім показником по Україні, у розрахунку на одну особу.
- Казначейське обслуговування бюджетних коштів** – розрахунково-касове обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства; контроль за здійсненням бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету, взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійсненні платежів за цими зобов'язаннями; ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання бюджетів з дотриманням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку; здійснення інших операцій з бюджетними коштами.
- Класифікація кредитування бюджету** – систематизація кредитування бюджету за типом позичальника та поділ операцій з кредитування на надання кредитів з бюджету і повернення кредитів до бюджету.
- Класифікація боргу** – систематизація інформації про всі боргові зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади міста. Борг класифікується за типом кредитора та за типом боргового зобов'язання.
- Класифікація фінансування бюджету** – систематизація джерел отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту бюджету, і напрямів витрачання фінансових ресурсів, що утворилися в резуль-

таті профіциту бюджету. Витрати на погашення боргу належать до складу фінансування бюджету. Фінансування бюджету класифікується за: типом кредитора (за категоріями кредиторів або власників боргових зобов'язань); типом боргового зобов'язання (за засобами, що використовуються для фінансування бюджету).

Коефіцієнт вирівнювання – показник, який використовується для розрахунку обсягу коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів з метою стимулювання нарощування доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування.

Кошик доходів місцевих бюджетів – доходи загального фонду, закріплені Бюджетним кодексом на постійній основі за місцевими бюджетами, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Кошик доходів державного бюджету для надання міжбюджетних трансфертів – доходи загального фонду державного бюджету, за рахунок яких здійснюється перерахування дотації вирівнювання місцевим бюджетам.

Кошторис – основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень.

Кредитування бюджету – операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, унаслідок чого виникають зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету). Для цілей Бюджетного кодексу України до кредитів з бюджету також належать бюджетні позички та фінансова допомога з бюджету на поворотній основі.

Міжбюджетні відносини – відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України.

Міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Видами міжбюджетних трансфертів є дотація вирівнювання, субвенція, передані кошти до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів, додаткові дотації.

Місцеве запозичення – операції з отримання до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету.

Місцевий борг – загальна сума боргових зобов'язань Автономної Республіки Крим чи територіальної громади міста з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок місцевого запозичення.

Місцевий фінансовий орган – установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції зі складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Для цілей Бюджетного кодексу Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів. Сільський голова забезпечує виконання функцій місцевого фінансового органу, якщо такий орган не створено згідно із законом.

Місцевий бюджет – надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати становлять єдиний баланс відповідного бюджету.

Місцеві бюджети – Республіканський бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Для цілей Бюджетного кодексу Республіканський бюджет Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих бюджетів.

Надходження бюджету – доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів.

Неподаткові надходження – доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; інші неподаткові надходження.

Нецільове використання бюджетних коштів – витрачання коштів на цілі, що не відповідають: бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет); напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі) або в порядку використання бюджетних коштів; бюджетним асигнуванням (розпису бюджету, кошторису, плану використання бюджетних коштів).

- Оборотний залишок бюджетних коштів** – частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів. Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі не більше двох відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується в законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет). На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі.
- Одержувач бюджетних коштів** – суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету.
- Органи, що контролюють справляння надходжень бюджету** – органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування, уповноважені здійснювати контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), інших надходжень бюджету.
- Особливі складові програмно-цільового методу в бюджетному процесі** – бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.
- Паспорт бюджетної програми** – документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет).
- План діяльності головного розпорядника коштів державного бюджету** – індикативні прогностичні показники обсягів видатків і надання кредитів з бюджету на плановий і наступні за плановим два бюджетні періоди, доведених Міністерством фінансів України, які складені відповідно до прогностичних та програмних документів економічного та соціального розвитку, державних цільових програм з визначенням очікуваних результатів діяльності. Такі плани діяльності щорічно приводяться у відповідність до показників державного бюджету на плановий бюджетний період та прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди.
- Платіж** – виконання бюджетних, боргових чи податкових зобов'язань, що виникли в поточному або попередніх бюджетних періодах.

Податкові надходження – встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі) та місцеві податки і збори (обов'язкові платежі).

Порядок використання бюджетних коштів – цілі та напрями використання бюджетних коштів; відповідальний виконавець бюджетної програми, підстави та/або критерії залучення одержувачів бюджетних коштів до виконання бюджетної програми; завдання головного розпорядника бюджетних коштів, розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів), що забезпечують виконання бюджетної програми, з визначенням порядку звітування про її виконання (у тому числі щодо результативних показників) та заходів впливу у разі її невиконання; у разі потреби порядок, терміни та підстави, а також критерії розподілу (перерозподілу) видатків між адміністративно-територіальними одиницями в розрізі розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням відповідних нормативно-правових актів; конкурсні вимоги до інвестиційних програм (проектів), включаючи порядок та критерії їх відбору, а також критерії та умови визначення виконавців таких програм (проектів); критерії та умови відбору суб'єктів господарювання, яким надається державна підтримка з бюджету, а також визначення обсягу такої підтримки; умови та критерії конкурсного відбору позичальників та проектів (програм), на реалізацію яких надаються кредити з бюджету; умови надання кредитів з бюджету та їх повернення, включаючи положення щодо здійснення контролю за їх поверненням; положення щодо необхідності перерахування коштів за бюджетними програмами, які передбачають надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам; шляхи погашення бюджетної заборгованості у разі її наявності; вимоги щодо необхідності відображення в первинному та бухгалтерському обліку отриманих (створених) оборотних і необоротних активів бюджетними установами та одержувачами бюджетних коштів, у тому числі отриманих (створених) у результаті проведення централізованих заходів; у разі потреби – положення щодо здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг, визначення умов і термінів поставки та проведення розрахунків; інші положення щодо особливостей бюджетної програми.

Принцип обґрунтованості функціонування бюджетної системи України – бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил.

- Принцип єдності функціонування бюджетної системи України** – єдність бюджетної системи України забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдиною бюджетною класифікацією, єдністю порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності.
- Принцип збалансованості функціонування бюджетної системи України** – повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період.
- Принцип публічності та прозорості функціонування бюджетної системи України** – інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів.
- Принцип самостійності функціонування бюджетної системи України** – Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування коштами відповідних місцевих бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання один одного, а також за бюджетні зобов'язання держави. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України, правом Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад самостійно і незалежно один від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети.
- Принцип повноти функціонування бюджетної системи України** – до складу бюджетів підлягають включенню всі надходження та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.
- Принцип справедливості і неупередженості функціонування бюджетної системи України** – будується бюджетна система України на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.
- Принцип субсидіарності функціонування бюджетної системи України** – розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бю-

джетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача.

Принцип ефективності та результативності функціонування бюджетної системи України – при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, Автономною Республікою Крим, місцевим самоврядуванням, при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів.

Принцип цільового використання бюджетних коштів у функціонуванні бюджетної системи України – бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями.

Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету – систематизація видатків та кредитування бюджету за бюджетними програмами, що використовується в разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі. Програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету (місцевого бюджету) формується Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) у бюджетних запитах. Типова програмна класифікація видатків та кредитування місцевого бюджету затверджується Міністерством фінансів України. До застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів використовується тимчасова класифікація видатків та кредитування місцевих бюджетів, яка затверджується Міністерством фінансів України.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі – метод управління бюджетними коштами з метою досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу.

Проект бюджету – проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади (органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування) протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною частиною проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет).

- Профіцит бюджету** – перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету).
- Резервний фонд бюджету** – формування коштів для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Він не може перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету. У Державному бюджеті України резервний фонд передбачається обов'язково. Рішення щодо необхідності створення резервного фонду місцевого бюджету приймає Верховна Рада Автономної Республіки Крим, відповідна місцева рада.
- Результативні показники бюджетної програми** – кількісні та якісні показники, які визначають результат виконання бюджетної програми, характеризують її реалізацію, ступінь досягнення поставленої мети та виконання завдань, а також використовуються для оцінки ефективності бюджетної програми.
- Рішення про місцевий бюджет** – нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної місцевої ради, виданий в установленому порядку, що затверджує місцевий бюджет та визначає повноваження відповідно Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації або виконавчого органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.
- Розпис бюджету** – документ, у якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації.
- Розпорядник бюджетних коштів** – бюджетна установа в особі її керівника, уповноважена на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення витрат бюджету.
- Середньостроковий прогноз місцевого бюджету** – індикативні прогнозні показники місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди за основними видами доходів, фінансування, видатків і кредитування, а також індикативні прогнозні показники за бюджетними програмами, які забезпечують протягом кількох років виконання інвестиційних програм (проектів).
- Складові бюджету** – загальний та спеціальний фонди бюджету.
- Складові загального фонду бюджету** – усі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету; усі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального

фонду бюджету; кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету); фінансування загального фонду бюджету.

Складові спеціального фонду бюджету – доходи бюджету (включаючи власні надходження бюджетних установ), які мають цільове спрямування; видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету (у тому числі власних надходжень бюджетних установ); кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету з визначенням цільового спрямування та надання кредитів з бюджету, що здійснюється за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету); фінансування спеціального фонду бюджету.

Стадії бюджетного процесу – складання проектів бюджетів; розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет); підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього. На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства.

Стадії виконання бюджету за видатками та кредитуванням – встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету; затвердження кошторисів, паспортів бюджетних програм (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі), а також порядків використання бюджетних коштів; взяття бюджетних зобов'язань; отримання товарів, робіт і послуг; здійснення платежів згідно з узятими бюджетними зобов'язаннями; використання товарів, робіт і послуг для виконання заходів бюджетних програм; повернення кредитів до бюджету (щодо кредитування бюджету).

Субвенції – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Трансферти – кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

Управління бюджетними коштами – сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних із формуван-

ням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів.

Учасники бюджетного процесу – органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями (правами та обов'язками з управління бюджетними коштами).

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів. Цей норматив визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість населення чи споживачів гарантованих послуг тощо.

Фінансування бюджету – надходження та витрати бюджету, пов'язані зі зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету.

Функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету – систематизація видатків та кредитування бюджету за функціями, з виконанням яких вони пов'язані.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Андрущенко В. А.* Фінансова думка заходу в ХХ столітті: теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів / В. А. Андрущенко. – Л. : Каменяр, 2000. – 302 с.
2. *Афанасьев М. П.* Модернизация государственных финансов : учеб. пособие / М. П. Афанасьев, И. В. Кривоногов. – 2-е изд. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2007. – 440 с.
3. *Бланкарт Ш.* Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки : підручник / Ш. Бланкарт ; за наук. ред. та передм. В. М. Федосова ; пер. з нім. С. І. Терещенко, О. О. Терещенка. – К. : Либідь, 2000. – 653 с.
4. *Болюх М. А.* Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навч. посіб. / М. А. Болюх, А. П. Заросило. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.
5. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.
6. Бюджетний менеджмент: практикум : навч. посіб. / В. Федосов, С. Кондратюк, Л. Сафонова та ін. ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2005. – 420 с.
7. Бюджетна система : підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : ЦУЛ ; Т. : Екон. думка, 2012. – 871 с.
8. *Василик О. Д.* Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : НІОС, 2003. – 608 с.
9. Держава – податки – бізнес : монографія / В. М. Суторміна, В. М. Федосов, В. Л. Андрущенко ; за ред. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 1992. – 328 с.
10. *Длугопольський О. В.* Теорія економіки державного сектора : навч. посіб. / О. В. Длугопольський. – К. : Професіонал, 2007. – 592 с.
11. *Жибер Т. В.* Бюджетна система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Т. В. Жибер, Г. Б. Коломієць. – К. : КНЕУ, 2009. – 311 с.

12. *Кондратюк С. Я.* Бюджетна система : електрон. навч.-метод. посіб. / С. Я. Кондратюк ; Дистанційна система навчання Web-ST. – К. : КНЕУ, 2012. – 426 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://10.1.1.200>.
13. *Куценко Т. Ф.* Бюджетно-податкова політика : навч. посіб. / Т. Ф. Куценко. – К. : КНЕУ, 2005. – 508 с.
14. *Кучер Г. В.* Тенденції та особливості розвитку ринку внутрішніх державних боргових зобов'язань України / Г. В. Кучер // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 2. – С. 47–58.
15. *Луніна І. О.* Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна ; НАН України; Ін-т екон. прогнозування. – К. : Наук. думка, 2006. – 432 с.
16. *Опарін В. М.* Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
17. *Павлюк К. В.* Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України : монографія / К. В. Павлюк. – К. : НДФІ, 2006. – 584 с.
18. *Пасічник Ю. В.* Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : монографія / Ю. В. Пасічник ; НАН України; Ін-т економіки промисловості. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2005. – 642 с.
19. *Пасічник Ю. В.* Бюджетна система України : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2008. – 595 с.
20. *Тимченко О. М.* Податковий борг в Україні: причини, наслідки, менеджмент : монографія / О. М. Тимченко. – К. : КНЕУ, 2009. – 228 с.
21. *Управління державним бюджетом України : підручник / за заг. ред. М. Я. Азарова.* – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
22. *Федосов В. М.* Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрямки / В. М. Федосов, В. М. Опарін, С. В. Львовичкін. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
23. *Федосов В. М.* Управління державним боргом у контексті ризик-менеджменту / В. М. Федосов, О. А. Колот // Фінанси України. – 2008. – № 3. – С. 3–33.
24. *Фещенко Л. В.* Бюджетна система України : навч. посіб. / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2008. – 440 с.
25. *Формування і функціонування бюджетної системи України: монографія / С. О. Булгакова, О. Т. Колодій, Л. В. Єрмошенко та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі.* – К. : КНИГА, 2003. – 343 с.
26. *Шляхи реформування бюджетної системи України на інноваційних засадах : монографія / за заг. ред. Ф. О. Ярошенка.* – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 544 с.

КОРИСНІ ДЖЕРЕЛА ОФІЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ З МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Органи державного управління України

Верховна Рада України – <http://portal.rada.gov.ua>.

Законодавство України – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету –
<http://budget.rada.gov.ua>.

Президент України – <http://www.president.gov.ua>.

Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>.

Рада національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua>.

Міністерство аграрної політики та продовольства України – <http://www.minagro.gov.ua>.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України –
<http://www.me.gov.ua>

Міністерство закордонних справ України – <http://www.mfa.gov.ua>.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України –
<http://www.mon.gov.ua>

Міністерство соціальної політики України – <http://www.mlsp.gov.ua>

Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>.

Антимонопольний комітет України – <http://www.amc.gov.ua>.

Головне управління державної служби України – <http://www.guds.gov.ua>.

Державна казначейська служба України – <http://www.treasury.gov.ua>.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків
фінансових послуг – <http://www.dfp.gov.ua>.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку –
<http://www.ssmc.gov.ua>.

Державна митна служба України – <http://www.customs.gov.ua>.

Державна податкова служба України – <http://www.sta.gov.ua>.

Державна прикордонна служба України – <http://www.pvu.gov.ua>.

Державна фінансова інспекція України – <http://www.dkrs.gov.ua>.

Державна служба статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Державна служба фінансового моніторингу України –

<http://www.sdfm.gov.ua>.

Національний банк України – <http://www.bank.gov.ua>.

Пенсійний фонд України – <http://www.pfu.gov.ua>.

Рахункова палата України – <http://www.ac-rada.gov.ua>.

Міністерства фінансів зарубіжних країн

Австралія – <http://www.treasury.gov.au>.

Австрія – <http://www.bmf.gv.at>.

Азербайджан – <http://www.minfin-az.com>.

Аргентина – <http://www.mecon.gov.ar>.

Велика Британія – <http://www.hm-treasury.gov.uk>.

Голландія – <http://www.minfin.nl>.

Греція – <http://www.mof-glk.gr>.

Данія – <http://www.fm.dk>.

Естонія – <http://www.fin.ee>.

Ізраїль – <http://www.mof.gov.il>.

Індія – <http://finmin.nic.in>.

Ірландія – <http://www.finance.gov.ie>.

Ісландія – <http://www.stjr.is>.

Іспанія – <http://www.mineco.es/portal>.

Італія – <http://www.finanze.it>.

Казахстан – <http://www.minfin.kz>.

Канада – <http://www.fin.gc.ca>.

Китай – <http://www.mof.gov.cn>.

Колумбія – <http://www.minhacienda.gov.co>.

Литва – <http://www.finmin.lt>.

Люксембург – <http://www.mf.public.lu>.

Македонія – <http://www.finance.gov.mk>.

Нова Зеландія – <http://www.treasury.govt.nz>.

Норвегія – <http://www.regjeringen.no>.

ПАР – <http://www.finance.gov.za>.

Південна Корея – <http://www.mofe.go.kr>.

Польща – <http://www.mofnet.gov.pl>.

Португалія – <http://www.min-financas.pt>.

Росія – <http://www.minfin.ru>.

Румунія – <http://www.mfinante.ro>.

Словаччина – <http://www.finance.gov.sk>.

Словенія – <http://www.mf.gov.si>.

США – <http://www.ustreas.gov>.

Туреччина – <http://www.maliye.gov.tr>.

Угорщина – <http://www.meh.hu>.

Узбекистан – <http://www.mf.uz>.

Фінляндія – <http://www.vn.fi>.

Франція – <http://www.finances.gouv.fr>.

Хорватія – <http://www.mfin.hr>.

Чехія – <http://www.mfcr.cz>.

Швейцарія – <http://www.efd.admin.ch>.

Японія – <http://www.mof.go.jp>.

Міжнародні організації

Світова організація торгівлі (WTO) – <http://www.wto.org>.

Департамент статистики Організації Об'єднаних Націй –
<http://unstats.un.org>.

Європейський банк реконструкції та розвитку – <http://www.ebrd.com>.

Європейський інвестиційний банк – <http://www.eib.org>.

Міждержавний статистичний комітет Співдружності Незалежних Держав –
<http://www.cisstat.com>.

Міжнародна асоціація зі статистики (IAOS) – <http://isi.cbs.nl/iaos>.

Міжнародна організація праці (ILO) – <http://www.ilo.org/stat>.

Міжнародна фінансова корпорація – <http://www.ifc.org>.

Міжнародний валютний фонд – <http://www.imf.org>.

Міжнародний інститут статистики (ISI) – <http://isi.cbs.nl>.

Представництво Світового банку в Україні – <http://www.worldbank.org.ua>.

Світовий банк – <http://www.worldbank.org>.

Статистичний офіс Європейського Союзу –
<http://europa.eu.int/en/eurostat/eurostat.html>.

Центральний Європейський банк – <http://www.ecb.int>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Серія “БЮДЖЕТНА І ПОДАТКОВА СИСТЕМИ: МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ, НАВЧАННЯ”

Головний редактор серії Т. І. Єфименко

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

ТРЕНІНГ-КУРС

Навчальний посібник

За загальною редакцією В. М. Опаріна

Відповідальний за випуск

В. Д. Королюк

Редактори:

Є. В. Денісьєва, О. М. Кобець,

С. А. Михайлова

Коректор:

Н. Г. Пузиренко

Комп'ютерна верстка

Г. Г. Пузиренка

Підп. до друку 25.12.2012. Формат 60×84/16. Папір офсетний № 1. Друк офсетний.

Гарнітура “Warnock Pro”. Ум. друк. арк. 22,79. Обл.-вид. арк. 17,27.

Наклад 300 прим. Зам. 12-1139к

Державна навчально-наукова установа “Академія фінансового управління”

04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38–44, тел./факс: (044) 277-51-15.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4384 від 08.08.2012.

Віддруковано на ПАТ “ВПІОЛ”

03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4404 від 31.08.2012.

Бюджетна система України: тренінг-курс : навч. посіб. / В. М. Опарін, Б98 С. Я. Кондратюк, Є. О. Малік та ін. ; за заг. ред. В. М. Опаріна ; передм. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. – 392 с. – (Серія “Бюджетна і податкова системи: методологія, організація, навчання”).

ISBN 978-966-2380-46-0

У навчальному посібнику розкриваються: засади бюджетного устрою і формування бюджетної системи України; методи наповнення і джерела доходів бюджетів та напрямки і форми бюджетних видатків; фінансування й кредитування бюджету; методики визначення обсягів бюджетних видатків на реалізацію державою її функцій; відомості про обслуговування і погашення боргових зобов'язань держави та місцевих органів влади за допомогою бюджетів. Для кращого сприйняття та засвоєння матеріалу за темами наводяться теоретично-практичні питання, індивідуальні та практичні завдання, питання для самоперевірки, тестові завдання, основні бюджетні терміни й поняття, рекомендовані джерела.

Для студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів економічного спрямування, наукових і практичних працівників, державних службовців.

УДК 336.14(477)(075.8)
ББК 65.9(4Укр)261.3я73